

ދަފްތަރު - ٢٠

٢٧ ޞަފަރު ١٤١٣ ހ

26 އޮގަސްޓު 1992 މ

ވާހަކައްދުންތެރިކަން

ފާރޫޤު ދީ ޙަސަން

ސ. މުލަކު

ދިވެހިބަހާއި ތާރީޚަށް ޚިދުމަތްކުރާ ޤައުމީ މަރުކަޒު

ފުރަތަމަ ޗާޕް 1989

ދެވަނަ ޗާޕް 1992

ISBN 999 15-71-05-1

ފިހުރިސްތު

ޞަފްޙާ ނަންބަރު

ދިވެހިބަހާއި ތާރީޚަށް ޚިދުމަތްކުރާ ޤައުމީ މަރުކަޒުގެ
ބަޔާން. 7

ދީބާޗާ. 11

ބޮޑުދުވަހު ބަސް ދެކުން ފަރިކަން. 21

ބަސް ދެކުން ފަރިކަން ތަރައްޤީ ކުރުމަށް ގެންގުޅޭ ގޮތް. 25

ބަސް ދެކުން ފަރިކަމުގެ މުޢުޖިޒާ. 29

ރަސޫލާ ދަރުސް ބަޔާންކުރައްވާ ގޮތް. 36

ޞަޙާބީ ދުރުވަރުންގެ ބަސް ދެކުން ފަރިކަން. 38

رسول الله صلى الله عليه وسلم ގެ ރަސޫލުކަމުގެ ދަރުސްތައް
ބަޔާންކުރެއްވުން. 51

ފަރާތުން ދީފައިވާ ދަރުސް ބަޔާންކުރެއްވި ރަސޫލުގެ
ދަރުސްތައް ބަޔާންކުރެއްވުން. 62

ސަފްހާ ނަންބަރު.	
82	އިސްލާމީ އުއްމަތުގެ ތާރީޚަށް.
88	ޚިޔާލާތް ތަޤްރީރުތައް
95	ދުނިޔޭގެ އާޚިރަތާއި މިޞްރުގެ ބައެއް ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިން.
104	އިނގިރޭސި ލިޔުންތެރިންގެ ސަންސްކިރިތު ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިން.
117	އެމެރިކާގެ ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިން.
122	އިންޑިޔާއާއި ޕާކިސްތާނުގެ ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިން.
157	މިޞްރުގެ ބައެއް އަރަބިއަން ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިން.
178	ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިން.
212	ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ފަންނުގެ ގަވާއިދުތަކާއި ހަމަތައް.
	ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ފަންނުގެ ޢިލްމުވެރިޔާ ބައެއް މުހިއްމު
221	ފޮތްތަކުގެ ލިސްޓު.
	ކާމިޔާބު ވާހަކަ ދެއްކުމަކީ ކޮން ކަހަލަ ވާހަކައެއްތޯ
222	ހަމަތަކަކީ.
222	ތަރުޖަމާކުރި ވާހަކަ ތަކުގެ ތަފްސީލު ލިސްޓު.

ސަފުހާ ނަންބަރު	
224	ވުޒާރަތު ކުރުމުގެ ގޮތުގޮތްތައް.
	އަސާސީގަނޫނު ވަޒަރާ ދެއްކުމުގައި ކުރިނަރުހުން
227	ސިފަތައް.
229	ވިސްނާއި ވިސްނުމާއި ދަށުގެ ބާބު.
230	މައުސޫލު ދަށުގެ މައުލޫމާތު ހުރިން.
	ސަލާމް މަތި ހުރިހައިގެ ހަރަކާތް ގޮތަށް
232	ހަރަކާތް.
234	އަދުގެ ހަރަކާތް.
235	ޒިޔާރަތް ހަރަކާތްކުރުމުގެ އަސާސު މަޤްޞަދު.
	ޒިޔާރަތް ހަރަކާތްކުރުމަށް ވާހަކަ ދެއްކުމުން ތަރުތީބު
236	މަސައްކަތް ކުރަންވީ ހަރަކަތް ގޮތް.
237	ޒިޔާރަތް ހަރަކާތްކުރުމުގައި އުޅުނުވެރިންގެ ދުރުމުކަން.
	ޒިޔާރަތް ހަރަކާތްކުރުމުގައި ދިމާވާއިރު މަދުލޫމާތުގެ
238	ހަރަކާތް ދިމާވާތީ.

ޞަފްޙާ ނަންބަރު	
239	އެހުންތޮރީންގެ ސަފާރުކަން.
240	އެހުންތޮރީންގެ ސަފާރުކަން ކުރެއްވިގޮތް.
242	ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ވިސްނުން ބަހައްޓަން ޖެހޭގޮތް.
	ވާހަކަ ދެއްކުން ތަރުތީބު ބަދަލުވާ ގޮތްތަކާއި
244	ބައެއް އަދަބުތައް.
246	އަޑު ބަހައްޓަން ޖެހޭގޮތް ބައެއް އިޝާރާތް.
247	ސަލާމުގެ ބަހަނާތް.

بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިބަހާއި ތާރީޚަށް ޚިދުމަތްކުރާ ޤައުމީ މަރުކަޒު

މާލެ،

ދިވެހިރާއްޖެ.

އެންމެ މަތިވެރި [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ހަތަރު ބައްސާވެ.

މިނީތަ ބުދު ނުކުރެވިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގައިވެސް ވާހަކަ

ދެއްކުން ނުރިކަން ކުރިއައްސުވަދަން، އެކިދުވަސްވަރު އެކި

ވަރަށް ގަސްތުކަމް ކުރެވިފައި ވެއެވެ. ރަށްމީހުންގެވެސް

ވެއެވެ. ވާހަކަން އައިސް، މިކަން މިވަރު ރަށް މި ސިފަ-

ހަކަން ގެއްލި ސިފައަކަން ބަރަދުވެ، ކަމާއިބަޔާ ސަރުކަރުގެ

ޝަރީޢަތުގެ އުމުރު ދަށުވަމުވެ. އެހެންކަމުން ވާހަކަ ދެއްކުން

ތިރިކަން ކުރިއެރުވުމަށް ކުރެވޭ މަސައްކަތުގެ އިންތިޒާމު

ފެށިފަ ގޮތް ރަނގަޅު ކަމަށް ފެނެވެ. އިންޑަކުރެވިދާނެ ހަރު-

ގެންދަނީ ރަނގަޅު ކުރެވުމުންނެވެ.

އެންމެ ދެރަކަމަކީ، މިރޯނގު ގައި އިރުޝާދު ދެވެން

ހުރިހާ ނުކުތާ ކުރެވެ. މިކަން ފަރުވާތެރިކަމަށް، ކަސްތަކު

ނުދިނުމުގެ ކަމެވެ. މަގު މަޑުން މިކަންކަން ފެށު ކުރެވުނުކަން

ދަލީލެވެ. އެގޮތް ހަމަޖެހި މިއަދު ދުނިޔޭގެ އަޑުކަމުގެ ތަރުއަރު

މިނިކުންނަ، އަރުހާސް ތާރީޚު ބަރުސަރު އެކުވަކަތްވާހަކަ

"ވާހަކަ ދެއްކުން ތިރިކަން" މިހާރެވެ.

މި ފޮތުގައި އިންސާނިއްޔަތުން، ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިޔަކަށް

ގެނެސް ދީފައިވާ ގޮތް ބަޔަކުތަކަށް ހަސްނުވެރިކުރާނެ ފޮތެކެވެ.

ޤާބިލްކަން އިސްލާހުކުރުން ދިރުވައިދިނުމުގައި ވާހަކަ ދެއްކުން

ތެރިޔަކަށް ލިޔުމުގައިވާ ބައި އެންގެވުން އިސްކަންދީ ފޮތެކެވެ.

ދުނިޔޭގެ އެކިބައިގެ މަޝްހޫރު ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިންގެ މައްސަލަ

ނަމޫނާ ހިންގާފައިވާ ގޮތްވެސް، މިކަންކަމުގެ ބޭނުންތެރިކަން

ތަރުޖަމާ ދެނެގަތުމުގެ ބާބުތައް ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ބޭނުންތަކާއި ގަދަ

ވަރުތައް ބެހެ އަދިވެސް ހިތްވަރުދީ ވާހަކަ ދެއްކުމަށް ހާޒިރުވެ

ލިޔެފައިވޭ، ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިޔަކަށް ބޭނުން ކުރިމަތިލާން

ހިތްވަރު ދިނުމަށް ގެންގުޅެއެވެ. ޤާބިލުކަން މަދުވާނަމަ

ނިޔަތާއި ހަމަ ... އަދުގެ ސިފަތަކާއި އަމަލުތައް ގެނުވާ

ގޮތަކީ މިހާރުގެ އަޅުގަނޑު އިޙްސާސް ކޮށްލަމެވެ.

ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ފަންނުގެ ގަވާއިދުތަކާއި ގުޅޭގޮތުން އަދި

ގެންނަވާފައިވާ ދަރިވަރުންނަށް ފިލާވަޅު ދީފައިވެއެވެ.

“ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިޔަކަށް އެހީއެއް” ގެ ނަމުގައި 1986 ވަނަ

އަހަރު ޗާޕުކުރެވުނު ސަފުހާތަކުގައި ޝާއިޢުކުރުމުގައި ނަމޫނާ

ކާމިޔާބު ވަރަކަށް ދުރުގެ ވަނީ ކޮންފަދަ ބޭނުންވާ ހަމަޖެހުން

ކަންތައް މިފަދަގޮތަށް ހިފެހެއްޓުމަކީ، ފާސްކޮށް ދިނުން

ފުރިހަމަ ކަމެއްވެ.

މި އަހަރުގެ މަސައްކަތްކުރާ ކަރުދާހުގެ އަދުއްލުގެ ހަމަކުރުން

ހަސަނުން ޙަޖުއުޒުކުރުން ދެމުހިނގާ ގޮސްކުރެވޭ. ދަންނަވަން ބޭނުން

މުބާރަކް ބާރުއްޔާ.

އަޅުގަނޑުގެ އުއްމީދަކީ ދިވެހިބަހާ އަދަބަށް މިފަދަ ހިފުމަށް

ދައް ކުރުއްވާ ފަރާތްތަކުގެ މިފަދަ މަސައްކަތްތަކުގެ ބޭނުން

ހިފުމުން ގެންދިޔުމެވެ. އަޅުގަނޑުގެ އުއް މިއަދު، މިފަދަ

ބޭނުންތެރި މަސައްކަތްތަކާއި ހިތުރުކުރުއްވާ ކަމަށް އުމީދުކުރަމާ،

ކަމުގެ ކުރަންނަކަން ދިރިވަތަށް ގެނެސްދިނުމަށް ފަރާތްތަކުން ކުރިއަށް ގެންދެވު-

މެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުގެ އަޅުގަނޑުމެން ބަރުގެ އަދިރިއާތާ

ކުރިއަށް ގެންދާން މަސައްކަތްތަކުގެ ފަރާތްތަކަށް ކާމިޔާބަށް ދުޢާކުރަމެވެ. އާމީން.

3 ޝަޢުބާން 1409

11 މާޗް 1989

އަބްދުﷲ ހަމީދު

ދިވެހިބަހާއި ތާރީޚަށް ޚިދުމަތްކުރާ ޤައުމީ މަރުކަޒުގެ ރައީސް

بسم الله الرحمن الرحيم

ހ. ފަހަނުމާގެ

މާލެ.

އިސްބަސް

އިންސާނުންނަށް ބަޔާންކުރުމުގެ ޢިލްމު ދެއްވި
މާތް الله سبحانه وتعالى އަށް ހަމްދާއި ޝުކުރު ކުރަމެވެ.
ޢާލަމީންނަށް ރަޙްމަތްވީ ނަބިއްޔާ محمد صلى الله عليه وسلم އަށް
ސަލަވާތާއި ސަލާމް ލެއްވުން އެދި ދަންނަވަމެވެ. އެކަލޭގެ
ފަރުގެ އާލުންނަށާއި އަޞްޙާބުން އެ ސަލަވާތާއި ސަލާމު
ލައި ބައިވެރިކުރައްވުމެވެ.

ޤުރްއާނުން އިންސާނާއަށް ދެއްވާފައިވާ އެންމެ
ބޮޑު އެއް ނިޢުމަތަކީ ބަސް ވާހަކަދެއްކުމުގެ ނިޢުމަތެވެ.
އިންސާނުން އަޝްރަފުލް މަޚްލޫޤާތުގެ މަތިވެރި މަޤާމަށް
އުފުލިގެންދިޔައީ އެ ނިޢުމަތުގެ ސަބަބުންނެވެ.

ބަސް ދޮދުންތެރިކަން ނުވަތަ ވާހަކަ ދެއްކުންތެރި

ކަމަކީ އޭގެ ޢާއްމު ނަމެއް ކަމުގައި އެއްނަމުއް ކަސްޓެއެވިވަރި

އޮތް ކަމުގައި ވިދާޅުވެ މަޖާލު ބައިމަކަކަން ބައިކުރުވިދާން

ކަމެކެވެ. އަދި، އިސްލާމީނުން އެކަކު އަސްކަލާ މުދަ

މުވާބަރާތު ހިނގާ ބާއްދު ވަސީލަތްތެރެއް ޖެހޭން ، ދުދު

ޗީނުގެ ގުދުރަތި ދުނިޔޭ ވާހަކައެވެ.

މިމަހަން އެނގިގެންފާ އެނގުމުންމަކާއި، މިފަދަ

ބޮޑުއަން ފުންނަ ގޮތުގަވެށް ޖަމާއަތުގެ ކަރުމަޅިގަޔާއި ހުމަ

ކަން، މިފަ އެދުޔޭގެމަކަން އެ ބައްގަ ޒިމާދު އަނބުރާ ދުވަން

ބޭނުންކުރާ ހުނަރެއްގެ ޖޮހަން ދެކޭވ ވާހަކައެވެ. ވާހަކަ

ދެއްކުމުގެ އަސްލު އަގުހުރި ފަންނަކީ އެއީއެވެ.

ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ފަންނަކީ އިސްލާމީ މަރުޙަބާ

ވަރަށް ބޮޑަށް ގޮވިވައިވާ ފަންނެކެވެ. އަލްޙަމްދުލިއްލާހި ޖަމާޢަތް

މަކުގެ މަރުޙަބާ ވަޒަން ކުރެވޭ އެއް ޗީނުގެ ނުޖެހި ވާހަކަ

ދެއްކުންތެރިކަމަށް އަނގަ އާދަނުކަމި ކުރިއެރުމެވެ. އަދި،

އެހެން ކަމުން ހުރިހާ ޖަމާއަތެއް ފެހި މަޖިލިސް މަރުކަޒުތަކުގައި

ދެކެވޭ ސަޤާފަތުގައި ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިކަން ތަރައްޤީ ކުރު-
ވަންޖެހޭ ގޮތުގެ ބާރުއް އަމާޒުއެވެ.

އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގައި ނޯއްބަ ފަންނުއްގެ
ގޮތުގައި ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިކަން ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަސައްކަތް
ފެނިފައިވަނީ ސުމުއްވުލް އަމީރު މުޙައްމަދު އަމީން ދޮށިމޭނާ
ކިލެގެފާނުގެ ވެރިކަމުގައި ރޭޑިއޯ ތަޢުލީމީ ފަތުރާއި ރޭޑިއޯ އަރަބިން
އަދި ނަޝީދު މުސްކުރުގައެވެ. އެ ވަނީކަމުގެ ތަރުތީބު ތިލު
ވަންހަރު އަޅުގަނޑުމެންގެ އަތަށްވެއްޖެ "ގަޑިޔާރުގެ ހިޔަނި
އޮތިހެއް" އޮތުމުވަންހަރު އަތުރުން ކުރިއަށް ގެންދެވި 1978 ވަނަ
ނޮވެމްބަރު 11 ވަނަ ދުވަހުއެވެ.

އަޅުގަނޑުމެންގެ އަތަށްވެއްޖެ އާދިރުމުގެ ދެންނަ-
ވުމަށް ތަރުތީބުން ފެށުނީ މަސައްކަތްފުރޭގެ މިޔަން އެ
މަސައްކަތްތަކަށް ޒޯއްބަ މަރުކަޒުގެ އެކުލެވިއެވެ. އެ
މަރުކަޒުން ރޭޑިޔޯގެ އަތަށްވެއްޖެ ކުރިއަށް ގެންދިޔުމަށް
ތަފާތު ނަރުގެ ފޮތްތައް ނަގާ ތަފަސް ފެށުނީއެވެ. ނަތީޖާ
އެއްގެ ގޮތުން ހިނގައިގަތް އެއް ރަމަޟާންމަހު އަތަށް މުބާރާތް

ތަކެވެ. އެ މުބާރާތް ތަކުގެ ތެރޭގައި ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ މުބާރާ-
ތެއްވެސް ހިމެނެއެވެ.

ވާހަކަދެއްކުންތެރިކަން ތަރައްޤީކުރުމާމެދު ސަމާލު
ކަމެއް ނުދެވި ދިރުޔާވާން ތަކަށް ފުރުސަތު ދެވިފައިވާ އަދި ސަރުކާރުގެ
ސަމާލުކަން ދެވުނު ދުވަސް ވަރަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ތާރީޚުގައި
ލޯނުގެ ވަންނަތަނުގެ އެ ވަންނަތަނެއްގެ ވަނަހިސާބު ހިސާބުތަކާއި
ތަސްކޮން ދިރިއުޅުމުގެ ނުބައި އަހުލުވެރިކަމާ ދުވަސް ވަރަކެވެ.
އެހެން ކަމުން ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ފުރަތަމަ މުބާރާތާ ގުޅިގެން
ވެސް މިޒަމާނުގެ ސަރުކާރީ އުސްތާޛުތަކާ އެއްގޮތަކަށް
ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިކަމުގެ "ހަމަތަކާއި ބައިތައް" އުސޫލުގެ
ބޮޑުތެރިކަން ފިޔަވަޅުތަކުން ކުރިއަށްގެންދެވެއެވެ. ދިވެހިބަހާއި
ތާރީޚުން ހިންގަމުންދާ ހިމެނޭގޮތަށް ތަރައްޤީކުރުމަށް އަޅުކަމުން
ތަރައްޤީ އަދަބުވެރި ފަރާތުންނާއި ދުވަހުގެ ކުރިއެރުމާ
އެކަމަށް ސަމާލުކަން ދެއްވިއެވެ. "ދިވެހިބަސް ދިރުވާ' ފުރަ-
ތަމަ އުސް' ވަރަށްތަކެއް" އެކުލަވައިލެވުނު ބިމުގެ އިސް
ދެއްވިއެވެ. އެހެން ވަރަށް ފުރުސަތަ، އެގޮތުން ފޮތް ދެކެ

ކުރިމަތީ ޚަރަދުވާން ކަމުގައިވެސް ވިޔަފާރިވެއެވެ. ނަމަވެސް
އެފަދަ ފަރާތްތަކުގެ ދިރާސާއެއް ނުލިބުނެވެ. ހުރި ބޮޑުބަދަލަކީ
ވެސް އަމަލުކުރުމުގެ ސިޔާސީ ބަދަލުތަކުގެ ހަރުދަނާކަމާއި ދެމެހެއް
ޓުން ކަންތައްތަކުން ދެކިވަޑައިގަންނަވާ މުޅިއްޔާ ދެމެހެއްޓުން
ތަކުގެ ސަރަޙައްދު އެކަމަކަށް ފުރިހަމަ ދެމެހެއްޓުމަށް

ނުވަތައެވެ.

ވަޒާރާ ދެމެހެއްޓުމުގެ ދެވަނަ މުޤައްރިރު އޮތީ 1986 ގަ
އެވެ. ދިވެހި ބަޔަކު ތަޢުލީމީ ޒުވާނުންނާ ތައްލީމު މަސްއަލަތަކު
ޖަމާޢަތް މާލޭގައި ވަޑައިގެންނެވި ސަރަޙައްދު މަސްއަލަ
ވަޒީރު ރައީސް ރިޔާސަތު ބަލާފާނެވި އަމީރުލްމުޢުމިނީ. މުޤައްރިރުގެ
ރައީސްގައި އަމީރުލްމުޢުމިނީ އަލްފާޟިލް ޢަބްދުﷲ ޙަބީބު، ސެކްރެޓަރީ
ދިވެހި މުޤައްރިރުގެ ބައިވެރިއްނިއުން އެއްސަރު ނުރުކުރާއިން
ރިޔާސަތު ކުރެއްވިއެވެ. ވަޒާރާ ދެމެހެއްޓުން ރިޔާސަތު
ދެން ތަޢުލީމުގެ ފަހަރު ސަރުކާރުވެއެވެ. އެއް އެއް
އަމީރުލްމުޢުމިނީ ގެން ބައިތަކެއް ވިޔަފާރިއެވެ.

އެ ބައިތަކީ :

" އެދުރުބޭ ހުސް އެކަނިވޭ

އިޚްތިޔާރުން ކަމު ފޮނުވާކަން ނެތް

ހޫނުގާ ހަދަންޖެ ގޮތް

ނުބުނެދީ ކަމަކު ދާކަން ނެތް "

މިއެވެ. މިރިސާލާއިން އަޅުގަނޑަށް މަޖުބޫރުވީ ކޮންމެވެސް ގޮތަކުން މި މައުޟޫޢުގެ މައްޗަށް ފޮތެއް ތައްޔާރުކުރު މަށެވެ. ފުރަތަމަ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ހިތި ކަމާ އެކަނިވެރިކަމާ ވާހަކަބުނުމަކާ ގުޅުމެވެ. އެމީހާ އެކަނިވެރިކަމާ ދޭތެރޭގައި ފޫހިވުން ޖިސްމާނީ ހަނދާނު ކަމެއް ނުދެކޭކަން އަޅުގަނޑަށް ދޫކުރެވޭތީއެވެ. ހަމަވެސް އުނދަގޫބުރު އަޅުގަނޑުސްތާލު މުބާރަކު ޤާމިދުގެ އެދިވަޑައިގަތުމަށް ނުލިބުން އިޤުބާލް ނިކަމެތި އަޅުގަނޑަށް ޖެހުނީ ލިޔަން ނުކުތީއެވެ.

އާމަހުން އަޅުގަނޑުގެ ހިތަން އެބުރެވެ. ކަމް-
ކަލިވަރި ހުރި އެއްކޮޅު ކާން ނުލިބި އޮޅުނަމަ ތަން ޤުދުރަތީ
ތަރަހު ހުރިހާ އެއްކޮޅުވެސް ކާނެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ މުޤީ
ތަމަރިން ރަސްމީ ތަޤުދީރާ އެއްނުތް ތަފާތު ތަކެއި ވެސް

އިންތިޚާބު ދިނުމަށް މީހުން ކޮންމެހެން ބޭރުކުރުމާ މުޅި

ތަމްރީން ނުކުރެވޭ. އެ ހިސާބުން އަލަތުން ވާދަވެރިވާ އަތްލެޓް

ގަޑި، ވާދަވެރިކަމަށް އެކިދިވެހިރާއްޖެ ބޭނުންވާނެ އެހާބަޔަކު

ޖިމްނާސްޓިކްގެ އުނދަގޫތައް ނަހަމަވެއް، ވާހަކަ ދައްކަވާއިރު

އިންޓަރނޭޝަނަލް ކޮމިޓީ އެކަށަވަރުވާނެ. މިޒަމާނުގެ ކުޅުންތަކުގެ

އަތުރުން ގޮތުގައި މިހާރު ތިރީސް "ވާހަކަ ދައްކަވާނެ ކޮމިޓީން"

މިކޮމިޓީ މިފަދަނަމަ ކޮމިޓީގެ ގޮތުން ވާދަވެރިކަމުގެ ކޯޗު މަސައްކަތް-

ކަމަށް ނަތީޖާ އެވެ.

މިކޮމިޓީ ފުރަތަމަ ޝާއިޢު ކުރެވުނު "ވާހަކަދައްކަން

ތިރީސަތަނަށް އެޅި" މިނަމުގައި ބޮޑުމިކޮމިޓީގެ ގޮތުގައެވެ.

އެ ބޮޑުމިކޮމިޓީގައި ވާދަވެރިވުން ހިމެނި މިކޮމިޓީ ބާރު ތަކަށް

ތަރުތީބު އެނގެ ބާރުކަވެ. "ވާހަކަދައްކަވާ ފަރާތަށް ހިމެނެ

ބޮޑުވެރިކަމާ ބާއްޖެ މުޅިގޮތް ފުރިހަމަކަމާ ހޯދާފާ" ގެ

މަސައްކަތް އެކުލަވާ ބާބެ. އެކޮޅު ޝާއިޢު ކުރެވުނު

1986 ވަނަ އަހަރުގެ ގޮތުން ހާމަކަމެވެ. އެހެންކަމުން

1987 ވަނަ އަހަރުގެ ވާހަކަދައްކަވާ މުބާރާތް އަލިއިރު

ވަރަށް ގިނަ ބަޔަކުވަނީ އެފޮތުގެ ބޭނުން ހިފާފައެވެ. މާލެއާއި

ހާރިޖީ ތޮރުގެ ސުލްޠާނު ތަކުގެ އެތަކެއް ސަފްހާ ކުރިވަރުން

ނަމަ، ހާރިޖީ ތޮރުގެ ކަންކަމުގެ ވެރިންނަށް ޖާގަދު އެތައް

ބަޔަކުވަނީ އެފޮތުގެ އެހީ ކުރެވިފައެވެ.

އޭގެ ތެރެއިން އަހަރު ވަރުން އަސްލާކޮށް ދިވެހިބަސްކަ

ދިވެހި ކުރެވުނު ފޮތް "ވާހަކަ ދުރުއްލަތުން ތިޔަސާރ" މިނަމުގައި

އަދުގަނޑު މިފޮތް އަލުން މިތަންހުރިކަމި މިހާތަނަށްދިޔަ

އިރުގެ މިވަނަތަކު ދިވެހިފޮތެއް އަދުގަނޑުގެ ތެރިޔަށް

ނުކުމެފައި ނުވާނެއެވެ.

މިފޮތަށް ޖާގިސް ތާނގެ މަޝްހޫރު ދިވެހި ވެރި

ވާހަކަ ދުރުއްލަތްނަދީއެއް ކަމަށްވާ މައުލޫދު ސިއްޔާރީގެ

ތަރުޖަމާ ތަކެއް ކަމުގައިވާ "އަންގަހީ ބަޔާން" އަދި ޖެއްސާ

ޖުމްލަވާފައިވާ މުޤައްދިމާގެ މައުޟޫއު ބިނާކުރެ ޖިހާދުފައިވާ

ފޮތެކެވެ. މިފޮތަށްފަހު ޖިލި އެ މުޤައްދިމާގެ ތަފްޞީލު ތަރުޖަމާ

އެއީ އަދުގަނޑު ނުވެނުންދާ ޖީލުމަށް ބަޔެއް އެނިއިތަރު

ފެނިފައިވާނެއެވެ. އެ މުޤައްދިމާގައި ހިމެނޭ ބައިތަކުގެ

ދެކުމުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮންމެހެން ބޭނުންނުވާ ބަލި
ކަމެއް ދުރުކޮށްދޫކޮށްލުމަށް ކޮށައި ނުހިފޭނެ ބައެއް ކަރުސިބު
ކަމެއް ގެންގުޅުމަކީ ފަރަކާތެއް. ކޮންމެ އަހަރަކު މިތުރުކަޑި
ވައްޓަފާ ސައުދުބީ ހިއްޔެ ގުޅުން ގެންދެއްވި ކަމަށް
ވިދާލައި ހިތްފަ އަޅުގަނޑު ހުވަދު އަތްޖަހާ ކޮށްލެވޭ.
އޭނާގެ ހަޔާތުގެ މިންވަރުން އަޅުގަނޑު ދުވަހެއް ވަރު މިން
ފަހަރެއް. އެހެން ކަމުން އަޅުގަނޑު އޭނާއަށް ޝުކުރު
ދަންނަވަމެވެ. ކަރުގަޅު ހުއްޓުމުން އެކަކު ހުރެ ދުއާކުރަމެވެ.

އަޅުގަނޑުގެ މި މަސައްކަތުން ފަހަރު ލިބޭ އަޖުރު
ވިދޭނެ ގޮތަކުން ފަސޭ އޭގެ ދުއާފޮނުވާލަމެވެ. އަދި އުޅުމު
ބަރަކާތް ހުސް އިން ހަކީބެވެ. އަދިއުޅުމު އާމިން ހުސަޔި
ނުވެ. އަދިއަށް ހަބޭދު الله ސުބްޙާނަހޫ. އަދި އުޅުމު
ސަލާމް އަޚްލާޤު. އެކަމަކު އެއްބޭ ފުރުޞަތުތަކުން
ހިތުގެ އަޑުން ޝުކުރު ވިދާލަމެވެ.

އަޅުގަނޑު މި ބަޔާން ނިންމާލުމަށް ދަރުވަރު
الله މިތުރުން އަޅުގަނޑުގެ އަރުވާހަށް ދުޢާކުރަން

[illegible] މިންވަރު [illegible]،
[illegible] ޝުކުރު ދަންނަވަމުންނެވެ. [illegible]
[illegible]
[illegible] ޝުކުރު ދަންނަވަމުންނެވެ.

14 ފެބުރުއަރީ 1989

[illegible]

ބުއްދިޔާއި ބަސް ދުށްނުންތެރިކަން

މިދުނިޔޭގައި އިންސާނާއަށް އުފެދިގެން މަސްއޫ-

ލިއްޔަތު މަތިކުރަން މަތިވެރިކަން ދިނީ ދެ ސިފައަކާއެކު

ސަބަބުންނެވެ. އޭގެ ތެރެއިން ފުރަތަމަ ސިފައަކީ ބަސް

ދުށްނުންތެރިކަމެވެ. ދެވަނަ ސިފައަކީ ޝުޢޫރު ނުވަތަ

ބުއްދިއެވެ. މިދެ ސިފަ އިންސާނާ ދިރުވައި އުފެދިގެން

ހިމެނޭ ތަކަކަށް ދިރިއުޅުން ނުވެއެވެ. ބެހެއް ޤުދުރަތު

ތިލަވަހި ޚިޔާލުތައް މިންވަރުކޮށް ވިސްނުމާއި، ކަންތަކަށް

އެނގުން ފުރުޅެވެ. ނަމަވެސް އެހެ އެތަކެއްޗާ ދިރުމުގެ ތެރޭގައި

ތަފާތުކުރުމަކަ ކޮށްދެވެ. އަދި ތަރައްކީ ކަންތައްތަކުގެ ވިސްނުން

މާލި، ވިސްނައިގެން ކަންތަކަށް ގުޅުމުގެ ބާރުއް އެތަކެއް ކުރަން

ދިރިއުޅުއް ނުވެއެވެ. އެތަކެއްގެ ހަރަކާތަކީ އަދިއްޔާ ތަޤްލީދެ

ތަކަކީ އެއްވެސް މާނައެއް ހުރި އެއްޗެއްނޫނެވެ. އެހެނީ
ތަޢްރީފަތައް ސިޔާސީ ނިޒާމުގައި ރައްކާތެރިކުރުމުގެ އެކަށޭނަ
ލަފުޒު އެތަކެއްޗަކަށް ދީފައިވާތީއެވެ. ތިމާގާ އެއް
ޑިމޮކްރަސީގެ އެހެނިހެން ޖަނަވަރީގެ ތަޢްރީފަތަކާ ވެސް އެ
ތަކެއްޗަކަށް އެއްވެސް ވަރިހަރެއް ދުރުވާ އެއްޗެއް ނޫނެވެ.
ސަބަބަކީ އެ ތަޢްރީފަތައް އެކަމި ގިނަކަންތައްތަކެއް ހަރުދަނާކަން
ދިނުމަށް އެތަކެއްޗަކަށް ބަސްމުކުންތިރިކަން ދުރުވެ ވުން ނުވާ
ކަމެވެ.

ބަސްމުކުންތިރިކަމުގެ ބޭރުގައި ތަފާތު ދީ
ސިފައްކަމުގެ ތިރީގެ އެދެއި ފުރުދުގައިވާ އާދަތަ
ހިތަވު ގުޅުމުގެ ސަބަބުން އެ ދުނިޔެއަށް އެކަމި ގިނަކަމުގެ
ގޮތްތަކަށް ބޭނުންކުރާ ދުވެއްޗެއްކަމުގައި ދެނެނިގަތުމަށެވެ.
އާދަމެވެ. އިންސާނާގެ ހަގަރުކަރި ބޮޑުތިލެ ބާރު ދުރުބުރި
ބަސްމުކުންތިރިކަން ދުރުވި ނުރުވާނަވަ އިންސާނާގެ ގެނާގޮ
ހައިގަނޑާއި، ވިސްނުމާއި، އިޙްތިރާމްކުރުމާއި، ޑަމްބަތ
ތަކާއި، ރުހުމުގެ ތަޢްރީފަތައް އެހެން ދިމާނުން ރައްދު

ކުރެވޭނީ ކިހިނަކުންތޯއެވެ؟ އިންސާނާގެ ތަޖްރިބާ ތައް

އެހެން ދީނުންނަން ބަރުދަށް ނުކުރެވުނަމަ ނުވަތަ އިންސާނީ ޢަމަލު

ޖާދާގައި ބަލާފައިވާ ތަޖްރިބާ އަނެއް ޖާދާގައި ބަރުދަށް ވާންނުހާ

ނަމަ ކަރުދާ ތަޖްރިބާ ތައް އިޖްތިމާޢީ ތަޖްރިބާ ތަކަށް ބަދަލު

ވެވެން ދާނީ ކިހިނަކުންތޯއެވެ؟ ކަރުދާ ތަޖްރިބާ ތައް އިޖްތިމާޢީ

ތަޖްރިބާ ތަކަށް ބަދަލުވަމުން ނުދާނަމަ އިންސާނުން ތަރައްޤީ

ވަމުން ދާނީ ކިހިނަކުންތޯއެވެ؟ އިންސާނުން ތަރައްޤީ ވަމުން

ނުދާނަމަ ހިތަދު އަދުގަނޑު ވެސް ދިޔައީ ކޮން ފެންވަރަކަށް

ތޯއެވެ؟ އިންސާނިއްޔަތުގެ ޙަޔާނިއްޔަތުގެ ތަރިކަ ފަހަނައަޅައި

ގޮސްފައި ކޮން ތަނަކަށް ތޯއެވެ؟ އިންސާނާއަށް

އަށްވަރުދެ ތަރުހީލާގެ ބަދަލު ތަރުބިއްޔަތު ހިނގަނީ ކިހިނަކުންތޯއެވެ؟

ހަމަ އެކަހެރި އިން އިންސާނާއަށް ހަމަޔާލައި ބަޝަ

ފަސްނަށް ތިބި ކަންތައް ތަޖްރިބާއަށް ޝަޙްޞީ ތަރުބިއްޔަތު ފަދަ ބަލައިގަތުމަށް

އޮޅޭގެ ކުރިމަތިލާ ވޭނަކީ ކަރުދާ ނުވަތަ އިޖްތިމާޢީ ތަޖްރިބާ ގެ

ކަން ދޭހަވީ ތަރިކަ ތޯއެވެ؟ އިންސާނާ ވެސް ހަމަޔާލައި ވަރަކަ

ދަށްބާ ބަޝަރީ ތަރިކައެވެ. އޮޅޭގެ ވަރަކަ ހިސާބެއް ގެތުވެގެން ދެމެ

ދާނަހެއްނެތް އެއްކެހެއް ކަމުގައެވެ. އެހެނީ އިންސާނާ ތަރުކާ

ވަޒަނާއިމަގައި ގުޅުމާއި މާނަ އަދާކުރުމީ ޝަރީޢަތުގެ ސަބަބުން

ނޫވެ. އެމީހުންގެ ޝަރީޢަތުގެ ފުރިހަމަކަމެވެ. އެމީހުންގެ ޝަރީޢަތު

ތަޢާ މަތިވެރިވި ވަރަކަށް އެމީހުންގެ ވަޒަނާއިމަގައި ގުޅުމާއި، އަދާކުރި

އަދާކުރުން ހުންނަނީއެވެ. އެމީހުންގެ ވަޒަނާއިގެ މާނަ އާއި

މަތީގައި ފާޅު ބެލެވޭ އަޅާ ފުރިހަމަވީއެވެ. ފަރުދުންގެ ވަޒަނާ ދެއްކުމުގައި

ހުނަރު ވެދުންނުގެ ސިފަތައް މުޅި މުޢާމަލާތުގެ ބާރު މަގު

ރިވާޔަތްކުރި ޙިކްމަތްތެރި ކަމުގެ ދެއްވެވެ. މުޢާމަލާތު ރިވާ ބަހުރުވަ

އާއި، ވަޒަނާ ދެއްކުމުގެ ކަލާނީންކަން އިޖްތިމާޢީ ގޮތުން ޖާގައިޖެ

ހަމަ އެހީތެރި މުޢާމަލާތު ތަޢާރުފުވި މަތިވެރިކަމާއެކު ބާރުޗު

ވެއެވެ. މިކަމުންނަށް ޖާގަވެދާ މި ދިރުނާ ތަރުތީބުކުރި ވަނަވަރު

ފުރުގެ ބަޔަކުވެސް އެބަރާކަތް ޖާބާއެވެ.

ބަސްމޮޅުވެރިކަން

ތަރައްޤީވަމުން އައިގޮތް

ވަޒުނާއި، ތަފްޢީލާއި، ޤާފިޔާއާއި ބަސްމޮޅުވެރި
ކަން ތަރައްޤީވުމުގެ ގޮތުންތަކެވެ. ދިވެހިބަހަށް ހަމައެކަނި ވާހަކަ
ނުވަތަ ޢިބާރާތުގެ ބަސްތަކަށް ސިފައަށްނެރުމަށް އަދި
ތަކެއް ގޮތްގޮތަށް އެކުލެވިފައި ތަރުތީބުވާ ގޮތުގެ މުޢާމަލާތުންނެވެ.
އެކަން ދިރުނުވަނީ ބަސް ތަކުން ތަރައްޤީވާ އަދި އިވުމުގެ ޒަރީޢާ
އިންނެވެ. އެކަންކަމުން ދިރުމުގެ ބަސްމޮޅުވެރިކަމުން ފައިދާ
ލިބިގަތުމުގައި އެހީވެދޭ ވާހަކަ ދެއްކުމާއި އަދި އަހަރެންގެ ބަހުގަ-
ނޑެވެ. އެވަގުތުއިން ފައިދާ ލިބިގަތުމުގެ ދަރުބާރުއާއި ވަރަށް
ހަމަ ވަގުތު އެއްކޮށްލެވެ. މިޒަމާން ދިވެހިބަހުގެ ތަރުޖަމާ

އެއް ޖަމާޢަތަކުން އަނެއް ޖަމާޢަތަކަށް އެއް ތަނަކުން އަނެއް
ތަނަކަށް، އެއް ޖަމާޢަތުން އަނެއް ޖަމާޢަތަކަށް ބަދަލު ވުމުގެ
[illegible] [illegible] ވެއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] އެއް ޖަމާޢަތުން އަނެއް ޖަމާޢަތަކަށް [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] އެއް
[illegible] އަނެއް [illegible] އެއް [illegible] [illegible]
އަނެއް [illegible] އެއް ޖަމާޢަތުން އަނެއް ޖަމާޢަތަކަށް [illegible]
ވާން ފަށައިފިއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވާން
ފަށައިފިއެވެ.

ނަމަވެސް އަންގައިދިނުމުގެ މިޒާތީ ވެސް މުޅި
ދުނިޔެއަށް ބޭގެ ދަރިކަލަ ފުރަތަމަ ބޭނުންތާ އެއްޗަކަށް ނުވީއެވެ.
އެހެން ޗިތްތެރިކަމުގެ ތަރުތީބު ތަރަހަމަކަށް ބަހުރިވާ
ފަރާތުން އިންސާނުން ވަނީ ތަރުތީބު ގިނައިން ތަކަލަފުވެސް
ބަހުރިވެއެވެ. އެއް ބަހަކާނު ފަހަކަ ދައްކާ ކަށަވަރު ޗަމާއަތްތައް
ތަރުތީބު އަންގައިދިނުމާއި، ޒަރާބު ފަދަތަކުގެ ދަރިޔާ ފުރަތަމަ
ކަމުގައި ވިދާޅެވެ. ބައިނަރު އަދިވަރީ ފެންވަރަށް ބަރަޖާގައި ބަހުގެ
ތަރުތީބު ވަނީ އިންސާނުންގެ ޒަރާބު ނަހުދަލާކުރުމުގައި ގިނަކޮށް-
ލޭންޑަރި ހުރަސް ތަކަލަން ވެވިއެވެ.

ދުވަސް ތަހުއްލު ވަރުން އިންސާނީ ސިޔާސީ
މި ދުނިޔެ ފަހަރު ގިނަލަދުރުގައި ވެސް ކާބިލުކަމަށް ޝަރަފުވެރިވެއެވެ. އެއް
ބަޔަކުން އަސްލު ބަހަކަށް ކަނޑު ތަރުޖަމާގެ ޗަރިއާއިން ބަހުގެ
ތަރުތީބު ގިނައީ ތަޅުގެ ޒަރާބުތު އަސްލު ގިނައީއަކަށް ރަށުދު
ކުރުމުގައި ކާބިލުކަމަށް ޝަރަފުވެރިވެއެވެ.

ގައުމަކަށް ދިޔާފަރުގެ ސަފުހާ އިލްމުވަތް
ބަސް މީހުން ތޮއްލަން ގުރުދުގެ ވަސީލަތްތަކަށް އެކަމު

ފުނަދަނަކަށް އިތުރު ކުރެއްވިއެވެ. މިއަދު މަރުވެގެން ގޮސްފައިވާ
އިންސާނުންގެ އަޅު ސަވެއްނުންގެ ނަފީހާރާތަކުގެ އެހީގައި ހަމައެކާ
ތެރިކޮން އިންސާނީ ނަސްލު ދުނިޔޭގައި ހިނގާދާ ފަހަރުވެއް
ނަމަ އެއްގޮތަކަށް ހުރިހާނުއެވެ. ކުވައިތުގަ "ސިޔާސީމުރާލި" ވަރަކަ
ދެއްކުނުމެހިއެއްގެ މަރުޙިލާ މަތި ފަތުރުމަށް ހަމައެކަ ކުރިއަށް
ދާނެއެވެ. ދިރުނުރަ ހިސާބުތަކުގަ އަދި ވަރަކަ ދަމައްކާ ދިޔަގޮތް ހަމައެ،
ވަރަކަ ދަމައްކާ ގޮތް ބަލާފައި ކަނޑައެޅުމަށް ދެބާރާއި ޓިއުނާނެއެވެ.

ބަސްފުރުންތެރިކަމުގެ މުޢުޖިޒާ

އިންސާނީ ގުޅުންތަކުގެ ދައްކަން ނަޒަރު ހިންގާ
އިރު ވަކިކުރުންތަކަށް އެންމެ ބޮޑަށް ވަސީލަތުކުރާ ސިފަތަކީ
ނުވަތަ ބަލިކަން ދުރުކުރުމާ ވަރުގަދަ ހެޔޮލާބަލު ބަސްފުރުން
ތެރިކަމެވެ. މިއީ ތަފާތު އެތަކެއްފަހަރެއް ހަމަޖެހޭ ތަރިކަމުން އެނގެ
ސާބިތު ވެފައިވާ ކަމެކެވެ. ހެޔޮލާބަލު ބޭނުން ނުހިފާ އެތައް
ތަނެއްގައި ވެރިކަ ދުއްކުމުގެ ބާރުން ހަމަޖެހިފައި ކާމިޔާބު
ހޯދިފައިވެއެވެ. ދުނިޔެ ޖައިލާން ކާމްޔާބުކަ އިންސާނީ ބޮޑު މަދެއް
ވެރިކަ ދުއްކުމުގެ ބާރިޔާ އިން ގެނުވިފައިވެއެވެ. މަޝްހޫރު
ވިރާނުން ބުރާ އިންސާނީ ބާޒާރު ކުރަކަން ހާރިޖު ޚަބަރިފައިވެއެވެ
ވެރިކަ ދުއްކުންތެރިކަން ކަމުގައި އިލްމު ވެރިކުން ބަހާނުކަރުއް-
ވައިފައި ވެއެވެ.

އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާތް ރަސޫލާ محمد صلى الله عليه

وسلم އަދި އިސްލާމީ ތާރީޚަށް އެންމެބޮޑަށް އަސަރު ފޯރުވި-

ފުރި ޝަޚްޞިއްޔަތެއްކަމަށް ނަބިއްޔު މުސްލިމް ޢިލްމުވެރިން

ވެސް އެއްބަސް ވެވިފައެވެ. އެކަމާގުޅޭ އިސްލާމީ ތާރީޚަށް

އަސަރު ފޯރުއްވުމުގައި ވަރަށްބޮޑު ދައުރެއް ކުޅުއްވި ހުރިކަމަށް

މީހުން ދަރިވަރަކު ބޭނުންކުރާ ހިއްވަރެވެ. އެހާމެ

ސާހިބުއްކަން އެކަމާގެ ފަރާތުގެ ވަރަށް ފުރިހަމަކަމުގެ ކުރިއަރާ

ފުދު ކަމަށްޓަކައި " އަލްބިދާޔާ ވަންނިހާޔާ " ގެ މުޤައްދިމާގައި

ގެންގޮސްފައެވެ. އެހެންކަމާއެކު ބުރަދެއްކުމުގެ މުސްލިމުން

އެކަމާގައި ބައްޓަން ކުރުމަށް ގޮތުގައި އެކަމާފަހު ބައްދަލު

ވިން މަސައްކަތްކުރެއްވި. އޮޅުން ބޭނުން ދެކެމުންދާ ފަރާތް

ސިފަކުރެއްވި ކަމަށެވެ. އެކަމާގެ ފަރާތް ވަރަށް ފުރިހަމަ

ގޮތެއް އަސަރުގެ ސަބަބުން އެވަރަށް ފުރިހަމަ އަދި

މިހުން ތިމާގެ ކަބަލައިގެ ދިރިއުޅުން ބޭނުންކުރާކަމެވެ.

އެވެ. ބައްޓަން ރާއްޖޭގެ ވަޒީފާ ، ދެބައިމީހުންގެ ދެމެހެއްޓުން

ދުވަސް ހިދު ލިބުނީ ވަރަށް ކުރިއަރާފައެވެ.

رسول الله صلى الله عليه وسلم ގެ ކުރިން އިންސާނުން

ނަރަށް ހުތުރުމަގެ ދުއްކުރުމުގެ ޖަހާލިއްޔާ ތިރީސްވި ހަރުސް ދެމުން ހާއްޖި

ހަޑި ބާކަޑުން ހިލިފަށް ދުރުގެ ހަމުން، ވާހަކަ ހުރި ދުއްކުރުމުގެ

ކުރަހަކަން ކުޑި ވަޅި ތިރިން ދިއްބާގެ ބާކަޑުން ހެވެ. އެބާކަޑުން

ކުރަހަ ވާހަކަ ހުރި ދުއްކުރުމުގެ ކަތިވަޅިތަކާއި ބޮޑުތި ހަރުކަތި

ޖެއްސާ ތުންތައް ފަހެ ވަޅި ނުލާލި ބަހަ ހެއްޖި ހެއްދެވެ. ސަރަހައް

ޢުއްޑި އިބްރާހީމްގެ ދުނިޔެ ނަގައްތުރު ތުރުޖުރު ކަށްހުގެ ޙައްޖު

ވުރާ ދުރު ކަރުވުން ބަޔްތުގެ ބައިތުން ހިޔަހި ދުރު އަރުވާލާ ހެއިނާ-

ކަޅި ދެއްވެ. خليل الله ޢަލައިހި ޙަޞްރަތު ދަރިކަލުން، އެކަލޭގެ ދުވަސް

ވާހަކަ ހުރި ދުއްކުރުމުގެ ކުރަހަކަ ހުރި ކަމުގެ ކަތިވަޅިތަކާއި ނަގައްތުރު

ބައިތުރުން ބަހަ ހެއްޖި ހެވެ.

ސަރަހައް ޢުއްޑި ދުނިޔޭގެ ވާހަ ތިއްބުކުރީ ހަނދު

ވުޅުން ހަޑިވާން ކުލަފް ޢުއްދުވުގެ ސަރަހައްދުން އެކަލޭގެ ވާހަކަ

ތުރުދު ވަށި ޅިޔަވަރެވެ. ނަޑިޔާ އެއްގެ ހުރުން އެކަލޭގެ ވާހަ ހިފާއި

ވަޅި ތިރިން ކަދިވަހި ތުރުދު ހުރި ބާކަޑުން ކުރިކަދެވެ. އެހެންކަމުން

އެކަލޭގެ ވާހަކަ الله سبحانه وتعالى ނަޑިކަން ޢުރްބުދުގެ އުފާވެރި

ޚަބަރު ދެއްވައި ފިޔަވަޅުއެޅުނުގެ ގޮތުން ވަޒީފާއިން ނައްތައިން މެދު
މަގަން ގޮވާލެއްވުމަކީ އަންގަވާފުން އެކަލޭގެ ފާނުގެ ދުވަސްވަރުގައި
ޤަޟިއްޔާ "ގޯތި ޗާއްލަސްވައި" ދެއްވުމަށާއި، ވާހަކަދެއްކެވުމުގެ
ކުޑަދާސަކަށް ޖެހިވަޒީފާއިން ހުއްޓުވުމު އެކަލޭގެ ފާނުގެ ތަނުގެ ހަމަ
އެކަލޭގެ ފާނުގެ ނަމަށްޓަކައި (ވަކިކުރެއް) ކަމުގައި ދެއްވުމަކީ އެއީ
ވަޒީފާއިން ނުވާނެއެވެ.

މާލޭ ގެންދާނުގައި އަމުގަސްތުން އެބޭކަލުންގެ ނަމަ
ކަމަށް އިމާންވުމަށް ހަމަގައިފައިވާ ދަރިވަރި ނަމަ ބޭކަލުންގެ
ދިވެހިން ވެސް ދެރިހާގެ އެދި ގާއިމު ރަށުގައި، އެދި ރަމަޟާން
ރަށުގައި، ޗީޝް ރަށުތަކަށް އަޅުގަޑު މާލެ ސިވިލްރަށް
ގޮވާލައިވި މަދިވެރި ވެސްޓްމިނިސްޓަރ އަޅުގަނޑުމެން. އެ
ހިތަކަ ވެސްޓްމިނިސްޓަރވެސް ވާހަކަ ދައްކަވަމުން ކަވަ-
ދަރަކަށް ޖެހިވަޒީފާއިން ޖެއްސެވި ބޭކަލުންނެވެ. އެބޭކަލުން
އެބޭކަލުންނަށް ޖެހިވަޒީފާއިން ކުރިއަށް ހިނގާ ދުވަސް އެބޭކަލުންގެ
މަސައްކަތް ފުރުޞަތުގައި ވެރިކަމަށް ބޭނުން ކުރެއްވިއެވެ.
އިނގިރޭސި ހަމަހޭނުވެ ދުޅަހެޔޮ އިމާމު ޖަމާލުއްދީން ވަކަލާ

ޗަނުދަށް ނު

އަރުވާދޫން

ފުލުހަށް ފޮނުވުމުގެ ސިފައިގައި މިހާރުވެސް ފެންނަން އުޅަ
ރުއްޖެވެ. މި މައިދާނުގައި ސުލްޠާނާއި، އަލްޙާޖުންގެ
ޤާބިލުއްޔަތު ބައިނަލްއަޤްވާމީ ފެންވަރުގައި ވަނީ މަޝްހޫރު
ވެފައެވެ. އިނގިރޭސިގައި މަހާރަތާ ބުރުވެސް ހުނަރުގެ ޒަބަރުދަސްތު
ދާއިރު ސުރެއްވީ ވަގުތު ދަރުސްދިނުމަށްގެ ޚިދުމަތް ދިނުމެވެ.

ވާހަކަދައްކާ ބަހުރުވަދިގެ

އަހައްމިއްޔަތު

އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ހޫނުކަމާއި ކުޑަކަމާއި   ސަލާމްގުޅުވުމ

އާދަމް ގެފުޅުން ފެށިގެން އިސްލާމް ދީނުގެ މަތިންނަބިއްޔާ محمّد

صلى الله عليه وسلم ގެ ހަޔާތަށް އައުމަށްޓަކަ ސަލަވާތްކިޔުން

ނަބިއްޔާ ބާވައްދާން ދުނިޔެއަށް ވަޑައިގެންފައި ވެއެވެ. އެ ބާވައްދާން

ފުރުޤާނުގައިވާ ތަރުތީބު ޖަމާތްތަކުގައި ތަރުތީބު ކިޔަވައިދޭނަ

ދުރުމަތު ދެއްކެވުމަށެވެ. ނަމަވެސް ނަބިއްޔާ ބާވައްދާން މުޅިވިޔ

ކަމެއްގައި الله سبحانه وتعالى ފުރުޤާނުގެ ސަލާމަތި ދުށެވެ

ބަދަލު ދަރިފުރަ ކަމެވެ. އަޅުގަނޑު ފެންނަނީ ކަނޑައެޅިފައިން

އެނގޭވަރަށް ފަހުން ފޫނުކަމެވެ. އެ ހަމަ ދޭތެރޭގައި ހުރި

ހާއްމު ގޮތެއްގައި މުޤާރަބާ ކުރުމުގެ ބަރުހަލުވައިންނެވެ.
މިއީފަހެ ވާހަކަ ދައްކާ ބަރުހަލުވައިގެ މުހިއްމު ކަމުގެ
ދަލީލެކެވެ.

ދުނިޔެއަށް ގެންގުޅުއްވި ހުރިހާ ނަބީބުން، އަދިވެސް،
ދީނީ އިލްމުވެރިންވެސް ގެންގުޅުއްވީ ވާހަކަ ދައްކާ ބަރުހަލު-
ވައިގެ ބަސްތަކެއް ކަމުގައި ދެނެގަނެވެން ހުރި ބަޔާނެތް ދޮގެވެ. ހުރި
ދަލީލު، މުޖުތަމައުގެ ކޮންމެ ދަރަޖައެއްގެ މީހުން ގަބޫލުކުރާ
ކުރުމެއް ދެވޭ ރީތި ދެވޭފަދަ އަދަބެވެ. އެއާއި ޚިލާފަށް ވާހަކަ
ދެއްކުމުގެ މީހުން އެކަމަށް ބަލާނެ ގޮތް އަދަބު
ކުރެވެއެވެ.

ޖީރިމީ ދުރާއަންގެ

ދުނިބަޑް ކުރުވެގެ ޒާއްސަނަން

ޖީރިމީ ދުރާއަނަރިޔާ ހުރިހާ ބޮޑުރިވެރިކަމާއި ހިނދުމަތް

މަކާގެ އަޕްޔުއްކަމުގައި ހިފެހެއްޓުމުގެ އިތުރަށް ބަހުގެ ބޮޑުތަކު

ތެރިކަމާއި، ވަށްޓަކަމާއި އަދި ވަރަކަތައް ބޮޑުށްކުރުމުގެ

ހިސާބުތެރި ގޮތު މަކާއި މިސްކިން ވަރަކަތައް މުޒާހަރާ ކުރު-

މުގެ ވަރުވެރި ފަތް ގޮތުގައިވެސް ރަމަޅިކޮ މިސަރަޙައްދުގައެވެ.

ފަތުވެގެންވާ ދުރާއަނަރިޔާ، އަށްމުފަތް، އަށްމުރިމީ،

އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ ވެރި ހާލަތުވަށްތަ ރަށްކަޅާނުގެ ކަރާދު

ވެދެވެ. އޭގެ ކަމުން އެ ބަދަލުގެ ތަރައް ހިމެނުވާގެ ވަރަ

ވުން އެކަރިގެނަވާ ކަށްތައް މަކާގެ ދުނިޔެއްކަމުވާ އަށްމުރިމީ

ވާހަކަތައް ކަމުގައެވެ. އެކަތި އަސްލައްކަމުގައި އެއްގޮތް ކަމުގެ

މިސާލު ދިނުމުގައި ހަމަޖެހުން ވާހަކަތައް ބުނުމުގައި، އަޅުގެ ޝިރީ

ކަމާއި ޙަޤީޤީ ތަކުގެ މަތިކަމާއި ވާހަކަ ބަޔާންކުރުމުގެ ކުރު

ކަމާއި، މަނަ ތަނަވަސްކަމާއި، ޙަޤީޤަތެއް އެއްބަޔަކީ އަނެއް

ބަޔާނިގެ ދި އެކުޑަކުޑައި ފަދަ ކުރުމުގެ ގޮތުން ބަޔާންކުރެވެސް

އެއީ ދުވަހަކުވެސް ނިމުމެއްނުވާ ތަފާސީލު މިސާލުތަކެވެ.

ސަތޭކަ ތޭރަ ނަމޫނާތަކުން އެބަހުރިގެ ތަރުޖަމާ

ފުރުއްވުން ޝަރަފުވެރި އެދުރުވެސް ވެރިއެރިކަމި ނަމޫނާތަކުގައިވެސް

ފުރުއްވުން ޗަމާރައްކަމި ހުރިހަމަހުރި ސިފަތަކާތަކުވެސް

އަސްލު ފުރިހަމަ ގޮތެއްގައި މާތް ވިލޯނަށް ތުރުއާރުގެ ވާހަކަތައް

ވަރަ ސިފައިގެ ފުރިހަމަ ވިލަރެ. އެބައިގެ އޮޗާނުއެއްގެ

ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ހުނަރަ މާލު ސިފައިކާއި ގޮތް ތަކުގައި ވާހަކަ

ތައް ބަޔާން ކުރުވައިރު އޮޅުމުގެ ތަކުގެ ހުރިހާ ވަރުދުން

އެމުހުންގެ ސިފަކުރެވޭ ހުރިހާ ބަރާބަރު މުތަލާޢާ ބޭނުން

ކުރުވިރުވެސް ނަމޫނާކުރުން ގެންނަވާ ވާހަކަތަކުގެ ކުރިމަތިގައި

ޤާޟީ ނުކުތާކުރާށް ފަތުކުރާނެވެ. އަދި ނަމޫނާކުރުމުގެ

މަތިވެރިކަމުގެ ކުރިމަތީގައި ބޯލަނބައިގަތެވެ. ނަތީޖާކަމުން-
ނަން ހިތިވަޅުގައިވެސް މިދުނިޔެއިން ދުނިޔޭގައި މަތިވެރި މަޤާމު
الله ގެ ރަސޫލުކަމުގެ ބާރުވި ގުރުބާން ހިންގަވައިދެއްވެވެ. އަދި އިރާދަ
ވާހަކަދައްކަން ފެށީ އެއްކަލަ ދަންނަވައެވެ. އަދި މިއީ ނަބިއްޔާގެ
މުޢުޖިޒާތް ހުންނަވައެވެ.

މާތްވަގުތަކާ އަދި ހުރިހާ ރަސޫލާ صلى الله
عليه وسلم އަދި ހުރިހާ ބައިމީހުންނާއި ހުރިހާ ދިނުމަށް ފޮނުއްވި-
ވުން ބައްޔެވެ. އެކަލޭގެ ބަސްފުޅަކީ ކުރިއަށް އޮތް:

"إِنِّي رَسُوْلُ اللهِ إِلَيْكُمْ خَاصَّةً وَالَى النَّاسِ كَافَّةً"

މާތް ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ރަސޫލުކަމާއިގެން
ފޮނުއްވީ ހުރިހާ ބައިމީހުންނަށެވެ. އެހެނަސް ދީނާއި ގުޅޭ
ގޮތުން އެކަލޭގެ ފަރުވާ އެބަހުއްޓެވެ. ކުރީގެ ނަބީބޭކަލުން
ފޮނުއްވީ ބައެއް ބައިމީހުންނަށެވެ. އަދި ރަސޫލުންނަކީ
އެއްކަލަ ހުރިހާ ބައިމީހުންނަށް ފޮނުއްވިއެވެ. އެންމެ ހިތި
އެންމެ ފަހުގެ ނަބިއްޔާ އެކަލޭގެ ފޮނުއްވި ރަސޫލަކީ
ދީނަށް ވެދެވެ. ބައިމީހުންނަށް ފޮނުއްވިއެވެ. މިދުނިޔޭގައި އެވެ.

ތަކުގެ ތެރެއިން އެކަލާނގެ ޙަޟްރަތައި އުޅުން ވަޙީކުރެއްވި އެންމެބޮޑު

ސޫރަތަކީ އުޅުންތަކުގެ ވާހަކަ ދައްކަވާ ވަސީލަތްތެރިކަމާއި

ހަފުތަލުތެރިކަމެވެ. ވީމާ رسول الله صلى الله عليه وسلم

ހިތްނިވާ ވަޙީ، ދެކެވުނުގެ ތަރުޖަމާއި އެކަމާ ހަފުތަލުތެރި

ކަމުގެ ތޫނުކަމުތެރިކަމާއި އެކަމު ވަސީލަތްތެރި ސޫރަތަށް ކަމުގެ

އެވެ. ވީހިނދު ބަޔާނާއި އިން އެކަލާނގެ ވަޙީގެ ތަރުޖަމާ ހަފުތަލުގެ

ތަރުޖަމާ ހިތްނިވާ ވަޙީ ތަރުޖަމާ ކަމުގެ ތެރިކަމާއި، ހަފުތަލު

ކަމުގެ ތަރުޖަމާ އިނގިރޭސި ބަސް ތަރުޖަމާ ކުރެވެއެވެ. އެހެން

ބަހަކަށް ތަރުޖަމާކުރަން އެކަލާނގެ ވަޙީގެ ބިރުވެރިކަމާއި

ވަހީ ތަރުޖަމާ ކުރެވުނުކަމަށް ހަފުތަލު ކަމުގެ ސޫރަ ހިތްނިވާ

ވަހީ އެކަލާނގެ ތަރުޖަމާ އެންމެ ބޮޑު ބިރުވެރިކަން ކުރެވެއެވެ. މާނަ

ދެކެވުނުކަމާއި އެކަލާނގެ މުޢުޖިޒާތަށް ބަދަލުވެގެން ދަރުސް

ދެކެވުނުގެ އެބަސް ތަރުޖަމާއި އަރަބި ބަހަށް ތަރުޖަމާ ކުރެވެއެވެ.

އެކަލާނގެ ވަޙީގެ ތެރިކަމާ ވަޙީ:

„قُلْ لَّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰٓ أَنْ يَّأْتُوا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْاٰنِ

لَا يَأْتُوْنَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيْرًا"

މި އާޔަތުގައި އަންގަވާފައިވަނީ ހުރިހާ އިންސާނުން
ނާއި ޖިންނީން އެކުވެގެން ވިޔަސް ޤުރުއާނާ ވައްތަރު ގެނައުން ނު
ކުރެވޭނެކަމެވެ. ނަމަވެސް އެހެން ތަނެއްގައި މުޅިޤުރުއާނުގެ ބަދަލު-
ގައި ހަމަ އެކަނި ދިހަ ސޫރަތް މުޤާބަލާއަކަށް ގެންނަވަދި-
ވަޑައިފައެވެ. ވަޙީ ކުރައްވަނީ :

"اَمْ يَقُوْلُوْنَ افْتَرٰىهُ قُلْ فَأْتُوْا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِّثْلِهٖ مُفْتَرَيٰتٍ
وَّادْعُوْا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ"

މިއާޔަތުގައި ހަމަ އެކަނި ދިހަ ސޫރަތް މުޤާބަލާއެއްގެ
ގޮތުން ގެންނަވާފައި ވިޔަސް ދިހަ ސޫރަތުގެ ބަދަލުގައި
ހަމަ އެކަނި ސޫރަތެއް ވިޔަސް ގޮތް ގެނެސްދޭށެވެ ޤުރުއާނުގެ
ބަދަލުގައި ދިހަ ސޫރަތުން ހުރިހާ ގޮތަކުން އިންސާނީ ސިކުނޑި
އަށް ނުކުރެވިފައިވެއެވެ. މި ސަބަބަށްޓަކާއި ވަޙީކުރައް-
ވާފައިވަނީ :

"وَاِنْ كُنْتُمْ فِيْ رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا فَأْتُوْا بِسُوْرَةٍ مِّنْ
مِّثْلِهٖ وَادْعُوْا شُهَدَآءَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ"

މި އިބާރާތުން އެކަމުގައި ކަނޑައެޅިގެން ސާފުކޮށް

އަންނަނިވި ގޮތަށް އަންގަވައިފައިވެސް ވެއެވެ.

"فَاِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا وَلَنْ تَفْعَلُوْا"

މާތްވެގެންވާ ޤުރުއާނުގައި މި ބަޔާންކުރެވުނު

ތަޙައްދާތަކުގެ ތެރެއިން އެއްކަން ބިޔަށް ދިމާވަމުވިހީ

ޤުރުއާނަށް ތަޙައްދީކުރި އިރުވެސް ޖަވާބުދިނުމަށް ނުކުޅެދުނެވެ. މާތް

ވެގެންވާ ޤުރުއާނުގައި އަންގަވާ سورة الكوثر ފަދަ އެހެން

ކޮޅެއް އަންގަވާ ޝާޢިރަކަށް ނުކުޅެދުމުން ޝާޢިރުންވެސް

މި ޝާޢިރު كعبة الله ގެ ދޮރުގައި ބޭއްވުންނަން ފެންނަން ގޮތަށް

ބަރަބަރު އިސްތިހާރު ކުރިއެވެ އެމީހުން ބުނީ އެކަމަށް ބުނެފައިވީ:

"مَا هٰذَا كَلَامُ الْبَشَرِ"

މާތް ވެގެންވާ ޤުރުއާނުގައި މަސައްކަތް ދަންނަވައިގެ

މަސައްކަތް ބަޔަކު ބަޔަކު ކުރެވޭނެ ބާވަތުގެ ކަލާމެއްނޫން

ވާހަކަ ބަޔާން ކުރެވިފައިވެއެވެ. ކިޔަވާހަކަ ބަޔަކު ދަންނަން

ބަލާ އަރަބި ބަސްބުނާ ބާވަތުގެ ކަލާމެއްވެސް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް

ބުނެވި ބަސްތަކުގައި ކުރިއަރާ ބާވަތުގެ ކަލާމެއްވެސް

ވާހަކަ ދައްކަވައިފައިވެއެވެ. ބަޔަކު އިސްލާމްދީނާ ދެކޮޅު

އަރުދު ކިޔާބިންނަވަނުވާއިލެވިފައިވެސް ދަރުސް ކުރަށްވަރިވާ

ހަދިޔާ ވަނުވެރީ އުމަރު ތަންދެއްވި އުޅުނުން ދުލާބީގެ

ކުރަންވެވި ވާހަކަ ތަރުހެއް އަދިޔާފައިދޭ ހަދިޔާ ދަރުސް

ތަދުވެރި ދުޢާ ދިރާސާކުރި ނަރުއާތު ދުޒާރާތު ކުރުވާ

ވާހަކަ ތަރުހެއް ހަދަނާ ކުރުވިވަރިފައިވޭ. ޒާރު ގެތުރެއްވި

ވަކިވަކި އަދުދަދުދުން ދުޒާރާތު ކުރުވާ ވާހަކަ ތަރު

ދުޒާރާތު ކުރުފުޅި ނަބީ ދެކުނުން ވެވޭ. الله سبحانه

وتعالى އެ ދެކުނުން ދުޒާރާތު ކުރުއްވި ވާހަކަ ތަރު

ވަކި އެ ދެކުނު ބިރުދިޔައި ދިރިއުޅުއްވި ތަރުވަސް

ވަރުގެ ވާހަކަ އަށްގެ ގެތުރެއްވި ޤާތުފުޅުނަވާ ފުރުއާނުގައި

ހަދާން ފުޅުނުވޭ. ޤުދުރަ ގެތުރެއްވި ދުޒާރާތު ކުރުވާ

ގެތުރެއްވި "تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ" ގައި

ހަދާން ކުރުވާ ގެތުފުޅު ފުޅުވޭ. ވަރަނީ ބިނަރުނަ ހުނަގައި

رسول الله صلى الله عليه وسلم އާ ދުޒާރާތު ކުރުވިވަރި ފުޅުވޭ.

ބިނަރުނަ ހުނަގައި ނަރުފުރުއާނު ދަރުފުޅުދުގެ ގެތުރުން ވާހަކަ

ތަރު އަދިޔާފައިދޭ ފުޅުވޭ. އެއީ ކާވިރުންނަ ދިވެހި ގެތުޅަން

ވާހަކަ ދެއްކެވުމުގައި، މުއުމިނުންނާ އެކުވެރިކަމަށް ވާހަކަ
ދެއްކެވުމުގައެވެ. އަދި އަހުލުކިތާބުންނާ އެކުވެރިކަމަށް
ވާހަކަ ދެއްކެވުމުގައި ސުވާލުކުރާ މީހުންނަށް މިވެނި
ގޮތަކަށް ޖަވާބު ދެއްކެވުމުގައި އިޚްތިޔާރުކުރާ މީހުންގެ
އިޚްތިޔާރު ތަކަށް އެކުވެރިކަމަށް ހައްދު ޖަވާބު ދެއް-
ކެވުމެވެ.

އެޒަމާނުގެ ދަތިވެރިކަމެއް ނުކުމެއްނުވާ ޔަހޫދީ
ގަބީލާތަކާއި ކުރެއްވި ޢަހުދުތަކަކީ އަދި ކުރެއްވި ތިންގަބީލާ
މުސްލިމުންނާ ކުރެއްވި ޢަހުދުތައް ނުފުއްދާ ޚިޔާނާތް ކުރިކަމުގައެވެ. މުސްލިމުންނާ
ކުރެއްވި ޢަހުދުތަކާ ޚިލާފުވެ ދުޝްމަނުންނާ ގުޅިގެން، ރަސޫލާ ދެކޮޅަށް ގޮސްއެވެ،
ހަދާފައިވާ ދަތިވެރިކަމާއި، އިޚްތިލާފު ތަކުގެ ކުރިމަތީގައި،
ޝަރުޢީ އަދާކުރި ފިކުރުތަކާ ޚިލާފުވެ ހިތްހަމަޖެހުމެއް ނެތް
މުސްލިމުންނާ ކުރިއަށް ދިޔައެވެ. ނަބިއްޔާ ރަސޫލާ صلى الله عليه
وسلم ގެ ޒަމާނު ފުރިހަމަ އެންމެ ހަމަ ތަނަވަސްކަމާއި ވަރަށް،
ރަސޫލާ މުސްލިމުންނާ ކުރިމަތިލީ ނުރަނގަޅު ހަމަ
އަގުވެރި ސިފައެއްގައި ވާހަކަ ބަލާ ކުރިއަށްދިޔައެވެ.

އެކަލޭގެފާނަށް ގޮވާލެއްވޭ ގޮވާލެއްވުން ހުންނަނީވެސް

ލޯބުވެރި ސިފަތައްތަކެވެ. މިސާލަކަށް : يَأَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ،

يَأَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ، يَأَيُّهَا النَّبِيُّ، يٰسِين، طٰهٰ، بشير، نذير، داعيا الى الله،

سراجا منيرا މިގޮތް ގޮތަކާއި އަދި މިނޫން ލަޤަބު ތަކުގެ

[illegible] ގޮވާލެއްވުން ހުރެއެވެ. ހުރިހާ އިންސާނުންނަށް

[illegible] [illegible] ހުރިހާ އިންސާނުންގެ [illegible]

[illegible] ބާވަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

މިސާލަކަށް :

" يَأَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَٰكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَىٰ وَجَعَلْنَٰكُمْ شُعُوبًا

وَقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوٓا۟ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ ٱللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ "

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] އަންގަވައެވެ.

މިސާލަކަށް : يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ ނުވަތަ

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ ނުވަތަ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ ނުވަތަ

اَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ ނުވަތަ حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ

ނުވަތަ މިސްކީނުން ދުނިޔަވީ ބާއްޖަވެރިކަމާއި،
ގެނައުން ގަޑިތަކުގައި ހިތްހަމަޖެހުމާ ދީނީފަރުދުތަކާއި،
ހުއްދަކުރެއްވުން ޙަރާމްކުރެއްވުމެވެ. މިސާލަކަށް:

وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبٰوا ނުވަތަ يَاۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اسْتَعِيْنُوْا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ ނުވަތަ لَاتَتَّخِذُوْا بِطَانَةً مِنْ دُوْنِكُمْ

މާތް ފުރުޤާނަށް ތަޢާރަފްކޮށްދިނުމާއި ފުރުޤާނުގެ ސިފަތައް
ދޭހަ ކުރުމާއި ރަސޫލާ ބާރަކަށްވެގެން ފަރުވާކުރެއްވި ނަބިއްޔާއި، ނަބީ الله
سبحانه وتعالى ގެ ވަޙީ ކަމުގައި ބަލައިގަތުން ވާޖިބުވެގެންވާކަމާ
ދޭހަކުރެއްވުން. ނުވަތަ ވަޙީކުރެއްވުމުގެ ދުރުތުން الله ގެ ވަޙީކަމުގައި
ކަމަށް ގެބަލައިގަތުން ވާޖިބުވެގެންވާކަމާ ދޭހަކުރުމެވެ.

މިސާލަކަށް :

اِنَّنِىْ اَنَا اللّٰهُ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّاۤ اَنَا فَاعْبُدْنِىْ وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ لِذِكْرِىْ ނުވަތަ هُوَ اللّٰهُ الَّذِىْ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوْسُ

السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيْزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ ۚ سُبْحٰنَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ۝

ސޫރަތް

قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ۝ اَللّٰهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُوْلَدْ ۝
وَلَمْ يَكُنْ لَّهٗ كُفُوًا اَحَدٌ ۝

ސޫރަތް

اَلرَّحْمٰنُ ۝ عَلَّمَ الْقُرْاٰنَ ۝ خَلَقَ الْاِنْسَانَ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ۝
اَلشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ ۝ وَّالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ۝

ވަރަށް ގިނަ ހަނދާގައި ދުނިޔޭގެ ސަރަހައްދުގެ ސުވަރުގެ
ގޮތުގައި އަދިއެވެ. ހަމަވެސް ސުވަރުގެ ގޮތުގައި އަންހެނުން
އޮތް ޖަވާބު ހަނދުގެ ގޮތުގައި އޮތުން އެކަށީގެންވާ ސިފަ-
ތެރިކަމެވެ. މިސާލަކަށް ހަމަ ތަފާތު ދުނިޔޭގެ ސަރަހައްދުގައި
ވާ ސަރަހައްދުގައިވާ اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِاَصْحٰبِ الْفِيْلِ
ކިޔާބަތަކައި މިންނަތް ދެކެވިފައި ހާދިޔާ ހަދިޔާ،
އެކަން ގޮތުން ދުނިން ވަރަށް ގިނަ މިންނަތް ހަދި ޖަހަނަމުގައި
ހާދިޔާ އެހެވެ. މިސާލަށް ޖަހަނަމުގައި އެ ހާދިޔާގެ ވަނަކަ
ބަޔަކުން ސަރަހައްދުގައި ހުރި ސުވަރު ސަރަހައްދުގެ ގޮތުގައި

الم تر އައިސްފައިވެއެވެ. ބައެއް ތަންތަނުގައި الم تعلم
އައިސްފައިވެއެވެ. ރަސޫލާއާ ހަމަހަމަށް މިސް ތަކަލާނގެ
ވާހަކަ ތަކުގެ ޚަބަރާއިން މިވަނަޔަގައިވެސް އޭނައިގެ ވާހަކައިގެން.
ރަސޫލާ ކަލާނގެ ވާހަކަ ބައޮހާނަކުލާއިދުގެ ސްވާތު ކުރެއް
ވަގުތު ސިފަ އެހެންމެ ތަކަލާން ހާދުއެވެ. މިސާލަކަށް:

هَلْ أَتٰيكَ حَدِيثُ مُوْسٰى

މާތްވެގެންވާ ޤުރްއާނުގެ ރުނިހާއި ރުނިހުގައި
ވާހަ އެއްކެއްގެ ބައްޔާ މިދުލްވެރި ރަސޫލުން ތުރުވެރި
ނަބިއްޔާ محمد صلى الله عليه وسلم އަށް ބަޔަކުއްވި ކަމެ-
ލާވެ. މިސާބަބުތައް ބަލައި الله تعالى ގެ ސިފަތަށް
ކަލާގެ ބަލާސް، އެ ކަމުތަކައި ބައްތަލާށް ބަސްފުޅު
ކަލާގައި އެލާމްވިގެން ވެއެވެ. އާދެ، އެ ވާހަކަފުޅު ކަލަކީ،
މާތް ކަލާވެރި ވާހަކަފުޅު ކަލާލާވެ. ރިއި، މިސާލުން
ނުކުތް، ހުރި މުޅު ކަމުގައި ކަލާވެރިކަމުން ރަސޫލުގެ ނުކުތް
ތިމިހުންނަ ބިޔަމާއި ބޮޑުކަމުގެ ހަޤީޤަތެއްވެސް ގެ
އެވެ. ބަލާމުގެ ކަލާވެރި ބަސްކަލާގެ ކަމުގެ ހިނގައިދެއްވާ

ވާއިދުވުމުން ކަމުދާ ބޮޑު ކަމަކަށްވުރެ ހުރިހާ އަދި ވެއެވެ.
ވާހަކަތައް އެއީ، ދުވަހަކު ނިމުމެއްނެތް اللّه ގެ
ކަލާމްފުޅު ކަމެވެ. އެހެންކަމުން އަބަދާއި އަބަދަށް ދިރި،
ދުވި ހުންނަނީ ބަސްފުޅުތަކެއް ކަމެވެ،

رسول الله صلى الله عليه وسلم ގެ

ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވުމުގެ ކުރަހާނަވުދުކަށް

ޞަޙާބީބަޔާއި ކަލާމްކުރެއްވުން ނަބީގެ ރިސާލަތާއި ވާތީ اللهގެ
ކަލާމުފުޅު ވަޙީކުރައްވައި ދިނުމަށްޓަކައި ތިޔަބޭފުޅުން ބޭއްވި ތަޢުލީމު
ދިނުމަށް ފޮނުއްވި ނަބީއެވެ. ވާތީ ރަސޫލާގެ ވާހަކަ
ފުޅެވެ. އެކަލޭގެ ފާނަށް ވަޙީ ކުރަނީ ޙަޟްރަތު ޖިބްރީލުގެ
ދިނުމަށްޓަކައި ތިޔަބޭފުޅުން ފޮނުއްވި ނަބީއެވެ؟ އެކަލޭގެ ފާނު
ތިޔަބައި ކާފަރު ވާހަކަ ފުޅެއް ދައްކަވައި ވާތީ الله ގެ ވަޙީއާ
އެއްގޮތަށެވެ. އެކަލޭގެ ފާނު ނަފްސާ އެދުމަކާ އެއް-
ގޮތަށް އެއްވެސް ވާހަކަ ފުޅެއް ނުދައްކަވައެވެ. އެކަލޭގެ ފާނަށް
ހިތާކަފުޅު ދެއްކެވުމުގައި ހިތާމައެއް ނެތެވެ. ތުނބުޅި ގޮސްފާ،

ބިންގަތް ވަނީއެވެ، ސާފުދުނިޔަވަނީއެވެ ރަށް ސަރަހައްދު އެވެ.

އެކަލޭގެ ފާނަށް ޖިބްރީލްގެ ތަޢުލީމުން އެންމެ ދުރުވެސް ވަސްތަ
ބަސް ކީހުންދީރިސަކަން އަކަ ހުންނަނީ ސަރީޢާ އެވެ. އެބަޔަކުގެ
ޖިބްރީލްނަށް ދުރިއާރާއި ކިޔާ އެންމެ ބަހަން ސާފުދުނިޔަ، އެންމެ
ދުވަސްވަރު ބަސް ކީހުން ދީރިންނެވެ. ދުރިއާގެ އެހެން ފިޔަވަ-
ނަށް އެބައި ފިޔަވާގެ ނިޝާނުބަގަތީ އަޤީދާން (ވަންމަންނަ)
ނެވެ. އެހެންސަކުން ޖިބްރީލްގެ ތަޢުލީމުން ބަސް ކީހުން
ތީރިސަކުގެ އެންމެ ވަހި ވަރަށް ޙިކްމަތްތެރިކަމާއިގެ ފުދުދިރިން
އިން އެންމެ އަކަ ހުންނަށް ސާފުދުނިޔަ ބަސް ކީހުންތީރިކަމަށް
ވެ މަތްތެރިކަމާއި ފުރިހަ ޙިކްމަތްތެރިކަމާއި ގުޅިގެންވެ.

رسول الله صلى الله عليه وسلم އަދި ވަރަށް ތަފާތު
ވަރަށް ތަފާތު ފުރިހަމަ ދަސްކޮށްދިނުމަކީ ތަފާތު ބައިތިވެއްޖެ ތަފާތު
ޙިކްމަތްތެރިކަން ހުންނަށް ޤާބިލުކަމެވެ. އެކަލޭގެ ފާނަށް އިސްލާމް
ދީނަށް ގެނައުމާއި ދެމި އެވެ. ސަލަވާތާއި ސަލާމް ގެންނަވާ
ދުސްވާ ބައްޓަމެވެ. ނަބިއްޔާގެ ސަލާމް ތިބާވެރިކަމުގެ
އިންސާނީ ސުލްޠާނު ނަބީ ޙައްޤެވެ. ރަސޫލުއްލާހުގެ ކަމާއި ހުރެވެ.

ޤާނޫނު ހައްދަވާ ވަޒާރާތެވެ. ސިޔާސަތާއި ޤާނޫނީ ތަސްދީޤު އެވެ.
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދައުލަތުގެ އެންމެ ދިރުން ވެރިކަމެވެ. އަސާސީޤާނޫނު
އަސާސީޤާނޫނުގެ ދަށުން ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތައް ބެލެހެއްޓުމާއި ދިރިއުޅުން
ދަމަހައްޓާ ވަކި ވަރަކަށް ވެއެވެ. އަސާސީޤާނޫނު އެކަށައަޅާ ދުވަ-
ހަށް ސަރުކާރާއި ރައްޔިތުންގެ ތަރައްޤީ ދިރުންގެ ބާރުތަކާއި ހުރިހާ
ބާރުތަކެއް ހުރިހާ ފަރާތަކަށް ހުރިހާ ދިމާލަކަށް ދިރުން
ހިމެނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އަސާސީޤާނޫނު ޤަވާއިދާ ޤާނޫނުތަކު
ސިޔާސަތަކަށް ވަކިވެ ދުސްތޫރު ސަރުކާރާ ދިރުންގެ ފަރާތަށް
އެންމެ ފުރަތަމަ ކަނޑައެޅެވެ.

އަސާސީޤާނޫނުގެ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސްގެ
އެންމެ ފުރަތަމަ ބައްދަލުވުން އެއް ހޮވުމަށް ސަރުކާރަށް އަދި ދުވަސް
ވަގުތު ދިރިއުޅުން އަޅުވާލާ ރައްޔިތުންގެ ދާއިރާތަކަށް، ފުރިހަމަ
ކަމަށް، މަޖިލިސްކަމަށް، ދަސްކުރުން އެއްވެސް ބަދަލެއް ނުހުނު
ކަމެވެ. އަސާސީޤާނޫނު މި މަޖިލިސް ދުސްތޫރީ ހުންނަވަދިން އ
ރައްޔިތުންގެ ހިމެ އަސާސީ މިހާރުވެސް ހުރިކަމެވެ.
މަޖިލިސް ރައްޔިތުން ދަށުކަމިދީ ނުހަނު ސަރު،

ފަސޭހަ، ނަމަވެސް ބަޔާނާއި ފަރާތަކުގެ ނަމޫނާ އެއް

ކަމުގައި ހިމެނޭ ބަސްފުޅުތަކަކަށް ނުވެއެވެ. އެ ވާހަކަފުޅުތަކެއް

ހަޖު އަރާ ޗިހާޒުގެ ހިފެހެއްޓުން ވަރުގަދަކަމުގެ އެއްބަސް ވުމު-

ގެއްލުމާ ސަލާމަތް ވުމަށް ގަބޫލުކުރެއެވެ.

އިސްލާމީ ދަރުމަގައި ވަރަށް ހިނގާ މަސައްކަތު

ބޭނުމީ ފަރާތަކުން ހުށަހެޅުމުގައި ދެއްވިފައެވެ. ނަމަވެސް

އޭގެ ތެރޭގައި އެބުރުމުގެ ފަރާތްތަކުގެ ކުރުން ވާހަކަތަކުގައި

މާނައިގެ މުސްތަޤުބަލު "ދަރިވަރުންނަށް" އެކުލަވާލައިދޭ، އެ

ބުރުމުގެ ތަޢުލީމު ތަކުގެ ބަސްތަކުން ރިސާލާތު ގޮވާލާ

އެމީހުން އެކުލަވާލައިދޭ، ބަސްތަކުގެ މާނައިގެ ގޮތުގައި

ބަލައިގެން މުޅިގެ ހަރުމަކުރަމުން، އެ ފަރާތްތަކުގެ ކުރުން ޖަމާކުރެއްވި.

އޭގެ އަދާއި ގަދަރާއި ޝަރަފު ބަޚުތުން އެއްކަލަ މުޅިތަކެއް

ކަމުގައި ހިމެނޭ އެއްކަލަ ފަރާތަކުގެ ކުރުން ތެރެދަށް ފުރިހަމަ-

އެއް ނުވެއެވެ. ބުނެވިދާ ހަމަކޮށް ސިފަތަކެއް ޝަރީޢަތުގައިވާ

ދަރުމަހުރި ގޮތުގެ މާލު ނަހީއްޔާގެ ދަރުމުގެ ތަރުބިޔަތު

ތަކާނުލެވެ.

އެކަލޭގެފާނުގެ އެންމެ ޚާއްޞަ މަސައްކަތްތަކުގެ ތެރޭ

ޚިދުމަތްތަކުންނަން މުދަލުގެ ދަށުން ކަމުގައި ހުރި ކަން

ތަރުތީބު އެހެން ކަމުގައި ހުރި ކަމެވެ. އެހެންކަމުން ހުރި ކަންތައް

ތަކާއި ހުރިހާ ކަންތަކެއް ތަކުގެ އެފަދަ ވަގުތު ބޭނުން ކުރެއްވި

ދައުލަތުގެ އެކަންކަމުން މިދުނިޔޭގައި ވަގުތުން ބަޔަކު

ވަނީ ވަގުތީ ތަކެއް ފެނޭ އަޅުގަނޑު މިދުނިޔެ ހިތްތަކުން އެ ވަގުތު

ތަކު ފުރިހަމަ ކުރުން އިޖުތިމާޢީ ފެނުނު ގޮތަށް ހިތްދަތިވާ ކަން

ގެތަކުގައި ބަދަލުކުރުން ދެއްވިއެވެ. އެއީ ބަޔަކު ފުރުތަކުގައި

ނުހަނު ތަނުގައި ވަނީ އެކަލޭގެފާނު ވަގުތު ދައުލަތުގެ

މަދަނީ ހިޔާލު ކުރަން ކުރުވަން ބަދަލު އެކަލޭގެފާނުން ހިތް ވަޑައި

ގެންގުޅުއްވިއެވެ. މިއަދަކީ ހިޔާލު ފުރުޞަތު ވަގުތު ސަބަބުން

އެކަލޭގެފާނު ވަގުތު ކުރުކަމުގެ ދަސްކުރު އެހެން ގޮތަކުން

ވެސް އިސްކުރު ފުރުޞަތު. އެހެންކަމުން އެކަލޭގެފާނު ދަސްކުރުވުން

ކުރަން ވާއިރުން ހެދިކަ ދެން ފެށުން އެކަމަށް އިޖުތިމާޢީ ބަރަ-

ދުގައި އެކަކަށްވުރެ ދަށުކަކު ކުރިހަރުދަނާ މަސައްކަތް

ކުރެއްވި. އެކަލޭގެފާނު ކަމެއް ދަށުކުރުވާ ހިތްވަރު ވަގުތުން

އެކަމަކުން ދުރުވެގަތެވެ. ސަބަބަކީ ކިޔަވައިދިނުމާ މުސާރައް
ނުލިބޭ ކިޔަވައިދޭނެ ކަމުގެ ބޭނުމަށް އެކަށީގެންވާ ނުވަތަ
އަދި ނޫނީ ދަރިވަރުން ކިޔަވައިދިނުމަށް ބޭނުންވާ ފޮތް ލިބިގަތުމާއި
ކަމުގެއެވެ.

ސިޓީ ދިޔުމަށްފަހު ދަރިވަރުން ކިޔަވާ ކުރުގެ ތަކެތި
ތަކެއްޗާ އެއް ކުރުމަށްވެއެވެ. ސިޓީތަކާއި ސިޓީ ދިޔާ މީހާ،
ސިޓީ ދިޔަ މީހާ ނުލިބި ހުރި ދަރިވަރުން ކިޔަވާއެވެ. މާލެ
ރަށްތަކާ އެކަށޭގެ ރަށުގެ ނަމަށް ބަލައިގެން ދަރިވަރުން ތަކެތި
ފޮނުވައިދޭނެ ރަށުރަށުގެ ދަރިވަރުން ދަރިވަރުން ފައިސާ ތަކެއް
ފޮނުވައިދެއެވެ. އެ ފައިސާ ތަކާއި މާލޭ ރަށްތަކުގެ ފަރާބަރާއި
ބަލައިލާ ނަމަވެސް ނަމޫނާ ތަކެތެވެ. އެ ފައިސާ ތަކެތި މާލޭ
ރަށްތަ ބަދަލު ކުރައްވަން ބޭނުންވާ ކަނޑު އެއްކަލް
ބަދަލު ކުރައްވާ ފަރާއިވައި ވަރަށް ތަކެއްޗާ ފަ ކަނޑެވެ. އެ ފައިސާ
ތަކެތި ތަފާތު ތަކެއް ވަރިވެރިކަމާއި، ބޮޑަށް ކުރައްވާވާއި
ހޮރި ބޮޑުން ފައިސާ ތަކަކީ މިހެން ޝަރުޢީ ހުރިކަމެއް ހުރެއެވެ.
ރަމަފުށް ވާހަކަ ފުރު ތަކެތި ހުރިހަ މަޤާމުތަކަކީ ކަމާއި،

އުފާވެރިކަމާއި، ހިމާޔަތާއި ވެރިކަމާއި ސަލާމަތް ދިނުމުގެ ހިތްވަރަށް

ތަރައްޤީއާއި އާރާމުކަމުގެ ގޮތުގައި ބާރަށް ދިނުމުގެ އުފާވެރިކަމަށް ވެއްދެވިއި

ހިތްހަމަޖެހުން ލިބިދިނުމެވެ. މިޚިޔާލު ފުރުޞަތު ވާތީ ...

ވަގުތުގެ ތަކުގެ ނަބިއްޔާ ﷺ އެވެ.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللهِ إِلٰى هِرَقْلَ عَظِيْمِ الرُّوْمِ سَلَامٌ عَلٰى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى

أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّيْ أَدْعُوْكَ بِدِعَايَةِ الْإِسْلَامِ أَسْلِمْ تَسْلَمْ يُؤْتِكَ اللهُ

أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ فَإِنْ تَوَلَّيْتَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ إِثْمُ الْأَرِيْسِيِّيْنَ ،

" މިއީ މިއަންނަނީ އަބްދުاللّه ގެ ދަރިކަލުން ކަމުގެ محمّدގެ

ފަރާތުން ހިރަޤުލަށް ރޫމީންގެ ޢަޒީމު ހިދާޔަތަށް ތަބާވާ މީހަކަށް

ސަލާމް ވެއްޖެ. އަޅުގަނޑު ތިބާއަށް ދަޢުވަތު ދެނީ އިސްލާމްދީނަށެވެ

ކޮށްދޭށެވެ. މިއަދުވެސް ދަޢުވަތު ދެއްވަނީ، ކަލޭގެ ދީނުގެ ފަރާތުން ދެ ގުނަ

ﷺ : މި ތަރުޖަމާގައި، ތަރުޖަމާ ކުރީގެ ބައެއް ނަސްޚާތަކުގައި

ވެސް ގަސްދު ފަދައިން ބުނާ ދަރުބާރުގެ ބޮޑެތި ކަންތައްތަކުން

ދެއްވި ފައިދާ "އަޅުގަނޑު ފަރާތުން ލިބުނު" ގެ މިސާލުތަކެވެ.

އިސްލާމް ދީނުގެ ގޮތުގެވެ. މަނިކުފާނުން އިސްލާމްވެވަޑައި

ގަންނަވާށެވެ. އަދި ރަސޫލާ މަނިކުފާނުން ވާތް ހަށް ސަލާމްގެ

އަދި ބޭނުން ސަލާމް ވަނީއެވެ. އަދި މަނިކުފާނުން މާތް

ރަސޫލާގެ ދަރުބާރުން ދަރުމަ ދަރުބާރު މަނިކުފާނުން

ލަފާން ވީރަސް ދަރުބާ ފިރިހެނުން ދަރުބާ ... ވާތްމަތީ

ހުށަހަޅާ މަނިކުފާނުގެ މަސައްކަތެވެ.”

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُوْلِ اللهِ اِلٰى جَيْفَرٍ وَعَبْدٍ اِبْنَيِ الْجُلَنْدِى سَلَامٌ عَلٰى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى اَمَّا بَعْدُ فَاِنِّى اَدْعُوْكُمَا بِدِعَايَةِ الْاِسْلَامِ ، اَسْلِمَا تَسْلَمَا فَاِنِّى رَسُوْلُ اللهِ اِلَى النَّاسِ كَافَّةً لِاُنْذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِيْنَ ، وَاِنَّكُمَا اِنْ اَقْرَرْتُمَا بِالْاِسْلَامِ وَلَّيْتُكُمَا وَاِنْ اَبَيْتُمَا فَاِنَّ مُلْكَكُمَا زَائِلٌ وَخَيْلِى تَحُلُّ بِسَاحَتِكُمَا وَتَظْهَرُ نُبُوَّتِى عَلٰى مُلْكِكُمَا .

” ވީސް މިއަދުވަހު މަނިކު ރަސޫލާގެ ރަސޫލާގެ

ގޮތް ފާނުއްވި ޖެހިގެން ފާނުގެ ބިމަދަން ވެރިކަންކުރި ދަރުބާރު

ސަލަން ވެއިޖިފާއި ދަރުބާރު ދަރުބާރު ސަލާނަން އަދި ގޮތެވެ.

ތިރުމިޒީން ހަޟްރަމައުތުގެ ޖިހަލާން ސަލާމް ހުއްޖެވެ. އަހުރެމެން

މަޝްހޫރުކަން ލިބިފައިވާ އިސްލާމް ދީނުގެ ގޮތުގެ. ހިތަށް

ދުޢާކުރުން އިސްލާމްގެ ވަޒީފާއަކަށްނުވެއެވެ. އެއީ ރުކުން ހިތަށް

ދުޢާކުރުން މާތް ރަސޫލާގެ ﷺ ސުންނަތް ދަމަހައްޓާ ހުއްޖެވެ.

އަހުރެމެންނަށް، ހަމަ އެއްގޮތަކީ ޖިސްމު ދަލާއްގެ ގައިގާ މާތް ރަސޫ-

ލާގެ ސުންނަތުގެ ދަރަޖަ ހުއްޖެވެ. ސުންނަތުގެ ރިވާ ހިތަށްހަދައި

ބަޔަކު އެލާގެ ﷺ ލާއަށް ބިރުގަންނަވާކަމެވެ. އެއީ ލާގެ

ބަޔާ ޤަބޫ ވަރީރުގެ ލާގެ ވަގުތުގެ ބަޔަކަށް ބަޔަށް ގޮވަމެވެ.

ހިތަށް ދުޢާކުރުން އިސްލާމް ދީނަކީ އިސްތިޤާމަތު ލިބުމުން

ފުރުޢުނަކަ ހިތަށް ދުޢާކުރުމުގެ ފައިދާން ހިތަށް ދުޢާކުރުމަކީ

ދީނީގޮތެވެ. އިސްލާމް ދީނުން ތަޢުލީމް ސުރައިގެ މަނާގެ ގޮތުގެ

ނަމަ ހިތަ ދުޢާކުރުމުގެ ރަސޫލާން ވިދާޅުވެފައި ހުއްޖެވެ. ތަނަ

އަހުރެމެންގެ ރަސޫލާން ހިތަ ދުޢާކުރުމުގެ ރަހަނު އަރައި އަހުރެމެންގެ

ނަބިއްޔާން ހިތަ ދުޢާކުރުމުގެ ރަސޫލާގެ މަސައްކަތް ތަރުތީބަށް

ހުއްޖެވެ. اهـ"

މާތް ރަސޫލާ ބައްޓަނގެ ޙަދީޘް ތިޔަބާވައި ދުރުގެ ހިތަށް އަހުރި

ވާހަކަ ދެއްކެވުންތެރިކަމުގެ ތާރީފުގެ މިސާލެއްނަމަ ވަރަށް ހުޝާރު

އެކަލެވެ. އެ ހުރިބަހެވެ ކޮންމެ ބަސް ވިދާޅުވި ޙަވާރިއަށް އަމަލިޔާތު

ކުރަން ބަސް ވިދާޅުވެވެ. އެ ހުރިބަހެވެ އެކިއެކި ބަސްބަހުން ކިޔަވައި

ވިސްނަވާ ބަލާއިރު ސަރުކާރުގެ ވަކިވަކި ބަސް ބަހާއި މީހުން ވިދާޅުވެވެ. އެ

ހުރިބަހެވެ އެއްބާރަކަށް ކިޔަވައި ހަމައެކަނި އުމުރުގައިވެސް ކިޔަވަން

ވެސް ނުކުރެ މަޤްސަދު ކިޔާފައިވާ ބަހުން ބަޔާންކުރެވޭ ދެއްވާ

ވާ ވެއެވެ. މުޅި ކަމަށް ބޭނުންވާ ފިކުރު ވިސްނާ އުފުލުމަކީ

ދެރަވިކަމާ ހުރިހާ އިލްމީ ކަމަށް، އިލްމީ ބަޔާން، ދާއިމީ މަޤްސަދު

ކިޔާއި އެންމެން ބާރަށް ބަވަތް މަޤްސަދު ކިޔަވާ މަޤްބޫލު

ކުރެވުނު ބަސް ދެކެވި ދެއްވާފައިވާ އިލްމުކުރަން ދެކެ

ބަސްތަކުގެ ދެކެވުން ކުރެވޭ ވިސްނުމަށް ބަޔާން ދެއްވާ ދެއްވާފައި

ވެއެވެ.

ވިސްނާ ބަސްތަކަށް ވިސްނަމުން ކިޔަވައި، ބަޔާން ދެއްވާ ސިފަތަކަށް،

ވާހަކަ ދެއްކެވި އިލްމުވެ ބަހުގެ ރިވެތި ބަޔާން ދެއްވި رسول الله

صلى الله عليه وسلم ގެ ޙަދީޘް ނަމަވެ ހުރިބަހުގެ ތަކުގެ މި

އެންމެން ހުރިހާ ކިޔަވާ ވަނީ، ހުރިހާ ބަހަކުން ވާހަކަ ދައްކާ

އިތުރު ފޮރިނގެ ސުރުދުދަޅިގައި ދިއްޔިރުއިވާ ހިތާރަވެގެ

ދަސްދަކުރެވޭ. މުސްތިފުނގެ ބޮޑުތި އިތުރު ފޮރިނސާއި،

ކުދަދާސަ ވާރަސަ ތަޚުތުގެދިރިނ މަތިކަރުސްތާގެ ހުރިތާ ތަކުރު

އޮބާކަފުނގެ. ހިތްބުރުގެ ކަރު އުފާވާ ސުކުރުދިއްޔެވެ. އޮބާކަފުނގެ

ވާރަސަ ތުރުގެގައި ޤާދުރުގެ އަސަކު އެކަފުރުފުވިއްޔެވެ. މިސަރަސްވު

ފޮނި އުއް މަތިގެގައި އިތުރު ފޮރިނސާއި، ވާރަސަ ތަޚުތުގެދިރިނ

އުފެދުމުން ދާރަގައި ހިސާބުއްގައި އުމަތިފޮނި ދަސްމަކުރުން އަދި

ސަން ހިއްދަވަފުން ގެނދަވާނެސަން ކަރަވަރުވެ.

ފުރަޓުއުއްޓާޝީޕާއި، އަޅުގަނޑުމެންގެ

ވާހަކަފުޅު ދެއްކެވުމުގެ ކުވަފާރަފުވުކަސް

ޙާލް ބަސްދުކާގެ ނަޒީރުގެ ލީޑަރޝިޕާއި ހަމަޖެހިފައިވާ ސިޔާސީ

ގޮތުން އެކަށީގެންވާ ޤާއިމް ވަގުތުންނުން ނުނުތް. އަދި

ސިޔާސީ ވަޒީރުންނާއި، އަޅުގަނޑު ގޮތުންނާއި، ރައްޔިތު

ގޮތުން ވެސް އެކަށީގެންވާ ފަހިކުރަމަކީ ވަރަށް މުހިންމު. އަދި-

މަސްލަ އެއްގަލާއިވެސް ދިނުން ރައްޔިތު ވެސް ނުނުކުރުމާއި، އިސްލާމް

ދީނުގެ ވެއްޓިފައިވާ ސިޔާސީ މުސްލިމުންނާއި، އިސްލާމް

ދީނުގެ ވެއްޓިފައިވާ މިދުވަހު ދުނިޔޭގެ ސިޔާސީ، އިސް-

ލާމް ދީނުގެ ކުރިއަރާ މިދުވަހު ޖިހާދުގެ ތަރައްޤީ އަދިވެސް

ތަރައްޤީ ހުރަސް ބޭނުން ކަމަށް ވީއްމެ. ހަމަ އެހެރަމަން

މިފަހުގެ ޒަމާނުގެ ޖުއްވެސް ނުވޭނޫނުވެއެވެ. އަދި، އެޤައުމުތަކުން
އެޤައުމުތަކުގެ ޒަމާނާއި ސިޔާސީ ދާއިރާ، ދީނީ، ތަހުޒީބީ، ޘަޤާފީ
ގޮތުންނާއި ފުރުޞަތުގެ ބާރުދޭނުމުގެ ހިސާބުތަކީވެސް އިސްލާމީ
ވެރިކަމަކީ ވަރަށް ފުރިހަމަވެއެވެ.

އިސްލާމީ އުންމަތުގެ މިދަންނަށް ޢިލްމުން ތިޔަށި
މިސްރާއީން ހިތްޖަރު ކަޅުދުވަހުގެ އެސްކިހަން ޢިލްމީ ޙަކަތުގެ ބާރުން
ފުދު ހިސާބަށް ފެތުރިން ބަޔާންގެ ޒަމާނު ތަރައްޤީ ބައިވެރިކޮށް،
އުއްމަތުގެ ގޮތުގައި އެކުވެރިކަމާއި އެއްބައިވަންތަކަން އެދުމާ-
ފުދުގެ އަސްލު ބޭނުމަކީ ޒަލިޓްކޮޅު ކަމުދަރި ހިމެނުން ވެރިކަ
ދެއްކުންތެރިކަން ވެސް ދަރުސް ދީގެން ފެށިގެން ހަރަކާތް ބާރުން
ފުދު ހިއްސާކުރެވެއެވެ. އެ ބައިކުރުން ބުރެބަތަށް (ތަރްތީބުތައް)
މިޖާގަހައިވެސް ބައިވެރި ވެރިކަ ތެރެއިކުރުގެ ވަރުގަދަ ނަތީޖާ
ޖެހިލުން ތަޢާރަ ކަމުގެއެވެ. ތަރުހީބު ނަމުނާ ތަޢާރަ ކަމުގެއެވެ.
ހަމައެކަނި މުސްލިމުންގެ ތަރުޒަކީ ނުންނެވެ. ދުނިޔެއަށް ހުރިހާ
ތަކުމު ތަޢާރަގެ ދިހުން އެ ތަރްތީބުތަކަށް ނަމޫނާ ތަޢާރަ
ކަމުގައި ބަލައެވެ.

މާތް ރަސްގެފާނު ސުވަރުގެ ވަޢުދުގަތުމާ ގުޅިގެން

ބަޔާންކޮށް ކަންތައްތައް ކުރައްވައިދެއްވީ މުސްލިމުންގެ ކުރިމަތީގައި

ޚުލަފާއުއްރާޝިދީނުންގެ ފުރަތަމަ ޚަލީފާ سيّدنا أبوبكر

رضي الله عنه ދެއްކެވި ތަޤްވާތެރިކަމާ އެކަލޭގެފާނުގެ ވަރަށް ބޮޑު-

ކުމުގެ ސުލްޠާނުންތަކުގެ ތެރޭގައި، އެކަލޭގެ ހިތްހެޔޮ ކަމުގައި،

ޒިކުރުކުރެވޭ ތަޤްވާއާއި ހުސްނުވުމު ހިތްހެޔޮކަމުގައި ފުރިހަމަ

ވަރަށް ބޮޑު ސަބަބުތަކެއް ވިދާޅުވެ. އެކަލޭގެފާނު

އަ ތަޤްވާތެރި ކުރައްވައިދެއްވި ދީނުގެ ޚިދުމަތް ކުރެއްވި ކަމެއް

ދެވަނަ سيّدنا عمر ފާރޫޤު ވިސްނުންތެރި ޢަދުލު ދީނީ އިޖުތިހާދު

ތަޤުވާ ޚިދުމަތެއްގެން ހިތްހެޔޮ ބެލެހެއްޓެވި މާތް ރަސްގެފާނު

ސުވަރުގެ ވަޢުދުގެންދެއްވި ޚަލީފާ ފިޔަވަޅު ފިޔަވަޅު ތަކުރާރުކުރެއްވުން

ތަޤުވާތެރި ވިދާޅުވި ކަމުގެ އެކަލޭގެ ދަރުމަތައް ދެއްވަން

ހިތްހެޔޮ ހިތްހެޔޮކަމުގައި ހިތްހެޔޮކަމުން އެކަލޭގެފާނު

އަދި ބަރަކާތްތެރިވެ. އެކަލޭ ދީނުގެ ވެރިކަމުގައި" ސާބިތުވުމުގެ

ނަމޫނާ" ކުރެއްވި ބަރަކާތުގެ ތަޤްވާތެރިކަން ސަޙާބީން

މުސްލިމުން މާތް ރަސްގެފާނު ސުވަރުގެ ވަޢުދުގެންދެއްވި ޚަލީފާގެ

އަޖިން ޤަބޫލު ކުރެއްވިއެވެ. سيدنا عمر ކަލޭގެފާނު އުޅުއްވީ
ވަޒީރުކަމުގައެވެ.

ޚަލީފާކަމަށް އިންތިޚާބުވެވަޑައިގަތުމުގެ ފަހުން،
صدّيق أكبر ކުރެއްވި ފުރަތަމަ ތަޤްރީރުގައި ވިދާޅުވިއެވެ
ބާރުވެރިވެ، އަސަރުން ވެސްނަޔަސް ފަރުވާކުރަން ނުޖެހޭ
ތަޤްރީރުކުރެވި. އެ ތަޤްރީރުން ޖުމްލަ ހިތްތަކަށް މަތިވެރި
އަސަރުތަކެއް ފޯރުވި އެންމެ ބޮޑު ސަބަބަކީ އެކަލޭގެފާނުން
ދެއްކެވި ވާހަކަ ފުރަތަމަ އެކަލޭގެފާނު ހިތުގެ އަޑިން ނުކުމެ
ހިތްތަކަށް ވާސިލުވި. އެ ބަސް ފުރުތަކެއް ތެދުވެ ސިފަތައްގައި
ކަށަވަރުވި ވާހަކަ. މިވަގުތުގެ މުއުތަބަރު އަސަރެއް އެކަލޭގެ-
ފައި ނުރެ ކަމެވެ. އެކަލޭގެފާނު ދެއްކެވި ވާހަކަފުޅަ އެކަލޭގެ-
ފާނުގެ ހިތުގެ މަތީން ދީނީ ޢަލާމާތް ކަމުގައި ތަފާތުއެނގެ
ކަމެވެ. އަދި، އެ ތަޤްރީރުގައި އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވި ވިދާޅުވިއެވެ.

" އޭ މީސް ތަކުންނެވެ! އަހަރެންނަށް ތިޔަބައި
މީހުންގެ ވެރިކަމުގެ އެއްޗެއް ހަވާލުވުމީ ނިޢުމަތެއްނޫނެވެ. އަހަ-
ރެންގެ ހިތްތައް ވެރިކަމުގެ އަމިއްލަ ފައިދާގެ އެދުމެއް އޮތުމެއް

ނުލެވޭ. އުނގެނި އިންސާނުން ސިއްރުތަކާއި ހެދިގެން ﷲ ގެ

ރަސޫލާގެން މިފަދަ ކަލޭގެފާނު ދެއްވި އަދާކުރުމަށް ނުލާހިކުވެ.

ކަން މިގޮތުން ހުރުމާ އެއްވެސް މީހަކު އަހުރެން ތިޔަބައިމީހުންގެ

ވެރިޔަކަށް ހަމަޖެހުނީއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރޭގައިވާ

އެންމެ ބަލިކަށި ނިކަމެތި މީހާގެ ހައްގުތަކު އެމީހާއަށް ހޯދައި

ދިނުމަށް ފަސޭހަކޮށް އެ ބަލިކަށި ނިކަމެތި މީހާއަކީ އަހުރެންގެ

ގާތުގައި އެންމެ ގަދަވަދަ މީހާއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ

ތެރޭގައިވާ އެންމެ ގަދަވަދަ މީހާގެ އަތުން އެމީހާ އެހެން މީހުން

ނަން އަދުލުވެރިކަމާ އެއްކޮށް އަތުގައި ދިރުމަށް ފަސޭހަކޮށް އެ

ގަދަވަދަ މީހާއަކީ އަހުރެންގެ ނަޒަރުގައި އެންމެ ބަލިކަށި

ނިކަމެތި މީހާއެވެ. އަހުރެން ހުއްޓާނީ ކުރަމުން ގެންދާހައި

ހިނދަކު ތިޔަބައިމީހުން އަހުރެންނަ އެހީތެރިވެ ދެއްވާށެވެ.

އަހުރެން ދެން ﷲ އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލާއަށް ކިޔަމަންތެރި

ވާހާ ހިނދަކު ތިޔަބައިމީހުން އަހުރެންނަށް ކިޔަމަންވާށެވެ.

އަހުރެން ވެސް ﷲ އާއި ރަސޫލާއަށް ކިޔަމަންތެރި ނުވާނަމަ

ތިޔަބައިމީހުން އަހުރެންނަށް ކިޔަމަންތެރިވުމެއް ނުވެއެވެ. ތެދުވެރި

ކަލޭގެ އަމާނާތްތެރި ކަމުގެ. ދީނަށްޓަކައި ޖިހާދުކުރުން
ދުނިޔޭގެ ވިޔަފާރި. ވާތް الله ނިކަމެތި ދަރަބަދުރުކަމުގައި
ފޯރުކޮށްދޭނެ. ކަލޭގެފާނު ދަރުވަރުކަމުގެ ސާބިތުކަން
ހަމަކައި ޖިހާދީ ބަރަކާތް ސާބިތުވެއްޖެއްނަމަ ކަލޭގެފާނަށް ވާތް
الله އެ ބަރަކާތް ބަރަކާތުގައި އެބައި ބަރަކާތް ސާބިތުވާނެ
ދޭނެ. ވާތް الله ދިނަވާއި ދީނުނަގަން ހަރަކާތް ދަރުވަރު-
ވާނެއެވެ."

سيدنا أبوبكر رضى الله عنه އެކަލޭގެފާނު ހިތްވަރުގެ
އަޑިން ކަމުގެ ސާބިތުކަމާއި ޒުހުދުވެރިކަމާއި ނިދާނަކު ދީނަށްޓަކައި ދިނުމަށް-
ވަޑައިގަތް ދިނުމަށްޓަކައި ވާތް الله އަށް ޙަސަނާތް ބޮޑުކަމުގެ
ހަމަ ހިނގާވާށޭ ދިނުމަށްކަމެވެ. އެބަސް ސާބިތުވާނެ އަދިވެސް
އަދުން ފުދުމަކަން އެދުން ދީނުން ދަރުވާއި އަބަދުވެސް ސާބިތުވާނެ
ދަރުމަކަން ބަރު އެދުރުވާނެ ދިނުމަށްޓަކައި ޖިހާދުގައި ދީނަށް-
އެއް ނުވެއެވެ.

سيدنا أبوبكر رضى الله عنه އެކަލޭގެފާނު ގެނެސް ޒުހުދުވެރިގެ
ބާވަތުގައި ހަދިޔާ ވަރަށްބޮޑު ހަމަކައި ސާބިތުވާވަރާއި ދުރުވާ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] صديق أكبر

[illegible]

[illegible]

[illegible]

سيدنا أبوبكر رضى الله عنه [illegible]

[illegible] سيدنا عمر بن الخطاب رضى

الله عنه [illegible] سيدنا عمر [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] سيدنا أبوبكر رضى الله عنه [illegible]

[illegible] سيدنا عمر [illegible]

ދަރާމަން އިންތިޒާމުވެވުން ފުސްއިރުކުރުމުގެ ވަރަށް ގިނަބަޔަކު

ތިބި އެކަލޭގެފާނުގެ ހަރުކަށި މިޒާޖު ފުރަގަސްކުރު ވަރަށް ބޮޑުވަމުން

ޗެހިގޮތުން ބިރުވެރިވެފައެވެ. އެހެންކަމުން سيّد تاعمر

އެކަލޭގެފާނުގެ ދުރަކަށް ކަޑަތިރިކުރުމަށް އެކަލޭގެފާނުގެ މިޒާޖު

ދުރުގައި ހުރި ހަރުކަށިކަން އިޞްލާޙުކުރުމަށް ވަޒީރުންނާ މަޝްވަރާކުރިއެވެ.

އެކަލޭގެފާނު އެކަމަށް އިޞްލާޙުވުމަށް ވަޒީރުންނާ ވަރަށް

އަސަރުގަދަ ނިޔާ ދިޔަބަހާ ދަލާލުންނެވެ. އެކަލޭގެފާނު

ވިދާޅުވި :

" ތިޔަބައި މީހުން ދަންނާނެވެ! ދަރުބާރުގެ ކުޑަ-

އިން ތިޔަބައި މީހުންދޫކޮށް ހަރުކަށިކަން، ދަރިޔާ ފެރިވެ

ދުރުގައި ފެރިކަން އެވަރުދަރި ހެދު މީހުންނާމެދު އެކަމު

ގެންދަވާނަން. އިތުރު ފެމެން ހިނގާފައެވެ. ސަބަބު ދެއްކި-

ދުންނަން އެބައި މީހުންގެ ގަދަވަރު މީހުންގެ ކުޅަ އިން ދިޔުން

ދެކެ ހާލުތަކާ ހުރަސް ދިނުމުގެއިވެސް (ދަރުބާރުގެ ގަދަ

ކަމަކާން އިތުރު ވެއްޖެއެވެ.) ގެންދެވ. ދަރުބާރުން އެ ގަދަވަރަ

ކަމެއްކަމު ކާއްޔަށް، ދެބަސްކަށް ދަރައިބަހެއް، މަރު

الله ގެ ޙުކުމްފުޅުތަކަށް ބޯލަނބާ މީހުންނަށް ބަލައި

އަހުރެމެންގެ ސޯބާވާން ބޮނޑިމީގައި ޖެހިފައިވާ ބަޔަކީ.

ވާތީ الله ގެ އަމުރުފުޅުން ނުކުމެވެ! އެކަލާނގެ ޙަޟްރަތު

ޙިކުމަތާ ވާނެއެވެ. ދިޔަވާއި މިނިވަން ނަފްސު ތަކާ ފަޤީރުން

އަހުރެމެންނަށް އެދިފައިވާނެއެވެ. އެނަފްސު ތަކާ އަހުރެމެންގެ

އަޙްވާލުތަކުން ސަލާމަތް ކުރައްވާށެވެ. އަހުރެމެންގެ އަމިއްލަ ނަފްސު

ފަޤީރުންގެ ގޮތުގައި ކަންކަން ވާގޮތުން ދުނިޔޭގައި

ކަންތައް ތަކާ ނަޑި ކުރުމުގެ ޖެހިޔާއިން އަހުރެމެންނަށް އެދި

ތިބި ވާނެއެވެ."

ވާހަކަ ދެއްކެވުމަށްފަހު ރަސޫލާ ﷺ އެދެއްވި އަނެއް

ހިތްގެ އަޑުއިވުން ދަރުމަތުގެ ކުޅުނުގޮތާ ހަޤީޤަތް

ނަގާލެވެ. އެއީ މިޖަގަހުގެ ދިޔަ ބާރަކުން ލިބުނު ވާހަކަ "ފޮނު

އިތުރު ކުރިމަތިލާން" ނުވަތަ ރަޖާގެ ބަހެވެ. سيدنا

أبوبكر رضي الله عنه އާއި، سيدنا عمر رضي الله عنه ގެ

ރައުޔުތަކުގައި އެބަހީ އެގޮތް ފޮނުވަން ކުރަމުން އައެވެ

އެކަށީގެން އިނގެއެވެ. ބައެއް މީހުން ހަމަ ހިތާމަ ކުރިން-

ނާއި އަމީރުންގެން އެބޭކަލުންގެ ވާހަކަފުޅުގެ އަޑު އިވުމުން
އަޑުއިވުނު އަންހެނިސްކޮ މިދަންނަވާ ބަޔަކާގެ ބަރާރުގެ
ސަބަބުންނެވެ.

سيّدنا عمر އެކަލޭގެފާނުގެ ހަދަރަތަށް ތުރުބަޔަކާއި
ޒިޔާރަތުގެ މަޤްސަދަކީ ބައިތުލްމުޤައްދަސް ވަރަށްގިނަ ސިފަތަކި
ހަދިޔާތަކެއް ގެނައުމަށް ވަޑައިގެންނެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ކުރިމަތީން
ވަސްދަކަތަ ވާއެ އެކުލަވާ ތަސްވީރު ހާމަދިޔަ ހަކަތަ
ހުރިހާ ފާހަގަ ކަށްޓަކާ ބޮޑު ސިފަތަކާ ގެރޯތަކާއި އެހަދިޔާ
ހަކަތަ ފުރިހަމަކަމާއެކު ބަލާލެއްވެ. ބޮޑު މަސައްކަތާއި، ބޮޑުމުން
ލޯބިކުރުން ހާމަކުރިހަނދުވެ. ބޮޑު މާނަ ވިސްނައި
ގެންބޮ ވަރު ފުރާއި، ހަނދުވާލުމުން އެވާހަކަފުޅުގައި އަހުރުވޮ
ބަރާއި، ޢަޤީދާ އަސަރުގެ ސަބަބުން އަޑުއަހާ މިހުންގެ
ހިތްތަށް ރުހުނު އަކަށްގެންދިޔުން ހިމެނޭއެވެ.

މުސްލިމުންގެ ހަތަރުވަނަ ޚަލީފާ، ޚައިބަރުގެ
ފާތިޙު سيّدنا علي رضي الله عنه އަދި، ހިތްވަރުގެ ގަދަކަމު-
ގައި ދުވަސް ވެސް ދަނެގަތުމަށް ބޭކަލަކު ކަމުގައި ވާކަމަށްވުން

ވަރަކަތުއްލާނުގެރިކަމުގެ ވައިދާނުގައިވެސް ތަފްސީރު މިސާލު

ކަމެވެ. މިސާލަކަށް ދިނުމުގެ މަތި ނަބިއްޔާ محمد صلى الله عليه وسلم

ފިޔަވައި سيدنا علي އަށްވުރެ ދުވުމުގެ ފަހުގެ ބަސްތަކުންނެވި

ކަމަށް އަޅާހުރުންނަވި އެއްވެސް ސަޙާބީއްޔަކުވެސް ނުކުރެއްވި

ޖަހަމީހުންނަހި، ދަރަޖައިން އެއްބަސް ވެއެވެ. سيدنا علي

ބޭފުޅުން ދިނުމަށްކުރީ "އެކަލޭގެފާނު" ގެއެވެ. މިތަނުގެ ފަހު

މަތީ ރަސޫލާގެ ދުވުމުން ސިފަވައި ވިދާޅުވާ އަޅުގަނޑު އެއްސުވި

އެވެ. އެކަލާގެ ފަރަހި ވަގުތީއްމެ ކަމުބަކެވެ. މަތީ ރަސޫލާގެ

ފަތް ކުޑަމަތް ދިމިއްތު ދިއްނުމުހަރުއެވެ. الله ގެ ރުމުގެ

މުވައްސިލުކަމެވެ. އެހެންކަމުން މުބާރަކު ވަރަކަށްދުވަސް-

ކަމުދުވައި ހިމުނު ހުރިހާ ފުރިހަމަކަމެއް މުޅިމަސައްކަތް ވަރަކަށް

ދުވަހަކުދުވައިވެސް ވަނީ އެކަމުވެވޭއެވެ. سيدنا علي رضي الله

عنه ގެ މަތީރިސުލަކާއި، ޚިލާފުމަހި ވަޖުދު މަކާމުގެ ވަޒީރަން

އެކަމުވިދާނަވާ "ނަވްޖިބު ބަދަލާ" ގެތު ދިބުނުއަބިތުބަޔާދުނު

ފުރިގެން މިޖަމަނުގައި ޒަކާތު ޖާގާ ޒުސަ އިނާ ހަވަރުން ޔިތުވައި

އަދަރުބޭގެ ތަޒުގު ކުރުންމެހިނުގެ އެމަކަށްޔާސަ ބަޔަކުވަނީ ޒިޔަރު

ފާޑުކޮށް ބަޔާން ކުރައްވައެވެ. އެކަމަކު ދިވެހިން ވަރަށްގިނަ ފަހުން
ކުޅުނު ދެރަކަމުގެ سيدنا علي رضي الله عنه ބަރަކާތުން ޙަޖު
ނިކަމެތިކަމުން ދީނުގެ ވާހަކަ ދައްކަވައެވެ. " ނަފްސުގެ ބަރުދަނާ ނުލާ
ނަހަމަ މަގުން ވަޑައިނުގަތުމާ ހިތްވަރާއި ޙަޤީޤަތާ މަގު ނުދެވިދާނެ
ވިސްނައިގެން ނުކުރެވޭނެއެވެ."

سيدنا علي رضي الله عنه ގެ ވާހަކަ ފުރުމަތީ ދެނެގަ
ޙައްޤުގެ ނަމަ ބަލާން އެ ވާހަކަ ފުރުމަތަށް ހަމަޔަށް ދީނުގެ ވާހަކަ
ހިލޭ ކުރުމުގެ ސުލްޠާން ކުރެއްވި ވާހަކަ ތަރުތީބު ކުރެއްވުން
ވަރަށް ގިނައެވެ. سيدنا علي رضي الله عنه އާއި އެކަމާބެހޭ
ވާހަކަ ދެއްކެވުމުގައި ކަމަށް ފުރުމަތީގެ ކުރެއްވުމުން، އެކަމާބެހޭ ވާހަކަ
ފުރުމަތީ ދެކުން ބަޔަކު ދުރުގެ ވާހަކަ ދެއްކެވެ. އެ
ކަމާބެހޭ ވާހަކަ ބެލުމުގެ ފަރާތުން ލިޔުއްވައެވެ.

" ހަބަރު ދަރަފަ. ދުޅަހެޔޮ އިނސާނާގެ ދުނިޔެގެ
ބައްލަވާ. ނަމަވެސް ވާހަކަ ދައްކާތީ ބަލިކަށި ފައްޗަށް ނަމަ
ބަސް ކިޔުނުގެ ހިތްލަން އެންމެ ބައިވެރިއަށް ނުވާނެއެވެ. ވާހަކަ
ދައްކާތީ ގައިބަރު ހުރި ހިނދުގެ ބަސް ކިޔުނުގެ ހިތްލަން

ދޭނާއަތް (ހަސަނު ހުސައިނު ވަން) ދުރުޙަތަށް ނަފާނުނުވެ. އަރުޢަދުން

(މާތްރަސްލާގެ ޖަދީލާގެ ބޯފުޅުން) ނަގާ ބަސް ވާހުތުމުޖީ

ކަމުގެ އަމިރުންނެވެ. ދެގޭ (ބަސް ވާހުތުމުޖީރުކަމުގެ) މި

ތަން ވަރީ އަހަރުމެންގެ ނަރަރުތަކާ އެކަވެވުނެވެ. ދެކޭ ދޫރުވަތް

ވަރީ އަހަރުމެންގެ ތަޔާޅަށް ހިތާއަޅާފާނެވެ."

ސަހ ތަކަތުނެމެވެ. أمير المؤمنين سيدنا علي رضي

الله عنه އަރީ ވާހަކަ ދެއްކެވުމުގެ ފަހުންނަމި މާތްރަސްލާ

ހިތާމައި އެކަޔާގެ ފާން ފާދަ ދިސްޓާއްނުތް ބެއިކާފުކެވެ.

އެކަޔާގެ ފާން ތަފާތު ދެއަރަސް ބަބު ތަކާމި ދެއްތޯފައިވާ

ތަތްރީހުތަށް ހިދުރީފައިވަރީ ވާހަކަ ދެއްކެވުމުގެ ފަހުނަހި

ޖަރައި ބަހުގެ އަދަރުބޭ ތޫރު ކަމުގެއަށެވެ.

ހާޖީ ވ ވަރުހަމިގެ ބޯފުޅުންގެ މިއުތުރާޔާއްކަމު.

ވަހިދުން ވާހަކަ ދެއްކެވުމުގެ ކޮވޭ ބާނަހަ ފުޅުކަން މާތްރަސްލާގެ

މާފަދަރިކަޖުން އިމާم حسين رضي الله عنه އަދުވެސް ފުރިހަމަ-

ހަން ރިޔަވަޖާ އިގެންފައި ލިއެވެ. އެކަޔާގެ ހާންގެ ތަފާރިން

ތަކާގެ ތުޚުއިން ޖަމްނަ ދުވަހު ކަރުބަލާގެ ވައިދަނުގައި

އެކަތޮރުގެ ފޮނު ޝަހީދުވެ ވަޒީރުކަމުގެ ކުރިން ބަދަލުވުމުގެ
ޚަޝްޔަތުގެ ކުރިމަތީގައި ބުއްދިޔަށް ތާރީޚް ކުރެއްވުމުގެ ގޮތުން
ދެއްވީ ތަފްސީރު ހިފެހެއްޓެވީ ވާހަކަދެއްކުމުގެ ވަނަތަނުގެ
އެނގޭ ހަމަހިމެނޭ ގޮތަކަށް ތަސައްވުރު ތަރުޖަމާކޮށްދެއްވުން.

ތިރީގައި މިވަނީ އެ މުހިއްމު ތަފްސީރުގެ ތަރުޖަމާ
އެއްގެ ތަރުޖަމާ އެކަމު. އާދެ، ތަރުޖަމާއެއްގެ ތަރުޖަމާއާ
ހަމަޖެހި ހުނަރުވެރިކަމުން އެއްކޮށް ޤަވާޢިދުން ވަނަވަރު
ލިޔުން ނުވަތަނަތެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެވަރަކަށް ލިޔުއްވައި
މުޅި ފުރިހަމަ ތަރުޖަމާއެއް ދެއްކުން ޝަހީދުކޮށްގެން
ހުރިތަނުގެ ނުވަތަނަމުގެ ބުއްދިޔަށް ތާރީޚް ކުރައްވާވައިވާ
ގޮތުގެ ފުރިހަމަކަން މިތަރުޖަމާއިން ފުރިހަމައިގެންނަވަތެވެ.

"ނިކަން ހަރުބަރުގެ ނަމާއި ނަހަބަރު ވިލާރުކޮށްގަތަ
ނެވެ. ހަރުބަރުނަދީ، ކާކުކަން ވިސްނައިގަތުމެވެ. ހެދިހުރުމައި
މިޙަބައި މިހުރުގެ ހަމިއްޔަ ނަވުސް ތަކާކުރު ހިކަގޮތް މިޙަބައި
މިހުރުނަން ހަރުބަރުގެ ތަރުޖަމައިތަ ހަރުބަރުގެ އިބްނިޖަމް
ކަނޑައިތުން ހުއްޔަވަނަތް ވިސްނައިގަތުމެވެ. ހަރުބަރުނަދީ

ބިލާލުއި މީހުންގެ ނަބިއްޔާގެ ވާހަކަތަކުގައި ނުކުންނަވައިދޯ؟

އަހުރެންނަކީ އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކޮޅުގެ ދަރިކަލަކީ އަދި އެކަލޭގެ-

ފާނަށް އެންމެ ފުރަތަމަ އީމާންވި މީހާއިރުން އެކަލޭގެފާނުގެ

ބައްޕާފުޅު ތިމަރުޖުވަތުގައި ކަލޭގެފާނުގެ ވާހަކަތަކުގައި ނުކުންނަވައިދޯ؟

ޝަހީދުންގެ ސައްޔިދު حمزة ގެ ފަހަރަކީ އަހުރެންގެ ބައްޕާފުޅުގެ

ބޭބޭފުޅާ އެއް ނުކުންނަވައިދޯ؟ جعفرالطيّار އަކީ އަހުރެންގެ

ބޭބޭފުޅާ އެއް ނުކުންނަވައިދޯ؟ މާތް الله ގެ ރަސޫލާ صلى الله

عليه وآله وسلّم އަހުރެންނަކީ އަހުރެންގެ ބޭބޭފުޅު ކަމުގެ "މި

ދަރިކަލަކީ ސޮރުގެ ޖާނުންގެ އަމީރުންނެވެ." މިލުގެ

ކުރައްވާވައިވާ، އެންމެންގެ ދުޢާ މަތިން ޖާހު ވަރުވާ

ހަދިޔާ ފުޅު ކަލޭގެފާނުގެ ކަންތައްތަކާ ހަމައަށް ދެރަވައިނުވާކީ

ހެއްދޭ؟ ކަލޭގެން އަހުރެންގެ ވާހަކަ އަކީ ތިކުރު ކަމުގައި

ހަދުވަދުޅަރަނަ (އަހަރެންގެ މިވާހަކަ އަކީ ތިކުރު ދަރީހަޔާތް

ވަނީ ލެއްވި. އެހީ މިއަދާ ހަމަހަރުން އަހަރެން އެއްވުނު

ދުރުގެ ހަދަފަހެއް ނުވެއްޖޭ.) މިވާހަކަ ތަކުގެ ދިމާލު ހެއްކެއް

ބަދަލުގެ ނުކުތް. އަހަރެންގެ ވާހަކަ އަކީ ދުރުގެ ކަމުގައި

[illegible]

[illegible] ([illegible]) [illegible]

[illegible] جابر بن عبدالله الأنصاري އާ

[illegible]. أبو سعيد الخدري އާ سهيل بن سعد الساعدي އާ

زيد بن أرقم އާ أنس بن مالك އާ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

إمام حسين رضي الله عنه [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ނަމީ ބޭބޭކަލުންގެ އެއްފުޅުން މާތްރަސްކަލާނގެ ނަބިއްޔާއެވެ. ޔަހޫދީބައި
މީހުންގެ ތެރޭގައިވެސް އަދި ޔަހޫދީބައި މީހުން ފިޔަވައި އެހެން
ކަމެއްގެ މީހުންގެ ތެރޭގައިވެސް ވެއެވެ. އަހުރެން ނަސާރާ ޔަހޫ
ބައި މީހުންގެ ނަބިއްޔާގެ މާތްރަސްކަލާނގެ ރަސޫލެވެ. ސިޔާސް
ބުނެބަރާބަރެވެ. އަހުރެން ކަލޭގެ ކިބައިން ޔަހޫދީބައި މީހުން ޔަހ
ޙަޤީގަތަށް ކާފިރު ކަނޑާފައިވަނީ ކީއްވެގެން ހެއްޔެވެ؟ ޔަހޫދީބައި މީހުންގެ ތެރޭގައި
އަހުރެން ކަލޭގެ ކާފަރުވައިގާ މީހުންގެ ގޮތުގައި ކީކެއް ބަރާބަރު ކަމެއް
ހެއްޔެވެ؟ ނަމަވެސް އަހަރެން ހަމަ ޔަހޫދީބައި މީހުންގެ މީނަ-
ތެރޭގެ ބަރާބަރު ތިބިގޮތުގައިވެސް ހެއްޔެވެ؟ ނަމަވެސް އަހަރެންގެ އަޅުން
ޔަހޫދީބައި މީހުން ކިބައި މީހަކު ގޮތުގައިވާ ކާފިރު ބަރާބަރުކަމައި
ހެއްޔެވެ؟"

ދުނިޔެ މަސްހުނގެ ހިތްތަކުގައިވާ ކަމުގެ ކަލާމު ...

އެބަހުން ބަރަވައިގެން މާތްރަސޫލާގެ ޙަޔާތު އާދޭސްގެ މަހުޖޫ ވު
ބާރުބާ އެއްބަރާބަރު ބަހަރުވަނީ ގެއްލުމަކީ ތެރޭގެ އެބައި މީހުންގެ
ކިބައިމީގައި މާތް ރަސޫލާގެ މާތްރަސްކަލާނގެ ކިބައިވި ދީ
ޙައްޤުތަކާ އަޅުގަނޑު ކިބައިވި ދުނިޔޭގެ ނަސީބުވާ

އެއްގޮތަކުން ފަރާތަކުން ދެއްކުން ހުރިކަމުގެ ތާރީހުގައި އަބަދުންޖެހި ކައި
ދަކުވެ ކުރެވިފައެވެ.

ޤައުމުގެ އެއްގައި ދުރުސް ވަރުންގެ ހިފިލާހުރުމުގެ ބަދަލު
ބޭބެ ދަރިން ކަރުދާހުގެ ސިފަކުރުގައި ތިމާގެ ލޭ އެހެރީތަކުން ފާޑަކުން ދަލީ
ދަރުވެސް ކުރި ލުތުފުގައި ތިއްބައި ފުރުމުން އިންސާނާގެ ބަޖެހާއި
ނެތުގެ ބައްސަ ޢުރުވުރުހިރި ކުރާގެ ބަރަން ޢުޖުމަން އަދަރުގެ. ނަމަވެސް
މާތް ރަސޫލާގެ ގާވުރަހިކާޖުންގެ ހުރިވަރުވުނުމި ފަންވަރު ލުފާ
އެއްގޮތަން އަކަޅުގެ ފަރުހާގެ ދެއްކެވުމުން ފުޅަސް
އެއްވެސް ބަދަލެއް ނައަލައެވެ. އަކަޅުގެ ފަރާގެ "ފުޅަސް އެއް
ކޮށްވިލާޝަން" (ޖަޒީރާގެ ބަސް) ނުހަނު ވަރުގަދައެވެ.
އަކަޅުގެ ފަރާތުން އަކަޅުގެ ހުންނަނީ ޚެއްޓުގައި ކަތިލާލި މަތީގައި
ދިރިހުރުމަށް މާތް الله ގެ ޙަޟްރަތުގައި ވެ އެއްކޮޅަށް
ކަނޑައަޅާ ވަޑައިގެންނެވެ.

މާތް ރަސޫލާގެ މާފަރީކަނބަލުން السيدة
زينب رضى الله عنها ދަރިފުޅު އަކަމަނާގެ މާތް ވެރިކަމާ
މާފަރުގައި ، ބައްޕަފުޅުގައި ، ބޭބޭފުޅު ފަރަހިން ފަރާތަ

ދެއްކެވުމުގެ ކުޅަދާނަކަމާއި ފަޞީޙަކަމުގެ ނަމޫނާ މިސާ-
ލެއެވެ. ކަރުބަލާގެ އަހުލުބައިތުންގެ ޤާފިލާ ކޫފާގެ މަގުމަތިން
ގެންދެވުނު ވަގުތު سيّدة زينب ދެއްވި ޚުޠުބާއާބެހޭގޮތުން
بشير بن خزيم الأسدي ރިވާކުރައްވައިފައިވެއެވެ.

“އަހަރެން ދުށުމަކަށްވެސް ލަދުގަތުގެ ޝުޢޫރަކާއި މޮޅު
އަންހެނަކު ދެކެ ބައްދަލުވި ޚުޠުބަރުވެރި ކުރިމަތީގެ ނަސޭހަތެވެ.
ހިޔާ އެކަށީގެން ދުރުވުމުން އެކަމަނާގެ ދަރިކަލުން ބައްޕާފުޅު علی
ابن أبي طالب ވާހަކަދެއްކެވީ ދަރުސްދެއްވަމުން ގެންދަވާހެންނެވެ.
ހިތްޕަތް ދުރުދުރު އަތަށް ގެނައުމަށް އެ ޚުޠުބާގައި އަޅު އަހަރެން
އަހަރެންގެ ވަރަށް ގެންދިޔަ އެންމެންފެށް ދިޔަ ޢިލްމީ ބިރުކަ-
ކައި ދަރިކަލުންގެ ދުރާ ދުރާއެވެ.”

يزيد بن معاوية ގެ ދަރުބާރަށް އަރުވާލެވުނު
ގެންދެވުނު ހިނދު އެދަރުބާރުގައި سيّدة زينب
ދެއްވި ޚުޠުބާވެސް ވަރަށް ދެއްވާލެވުމުގެ ތާރީޚުގެ
ނަމޫނާތަކެއްކަން ޚުޠުބާއިން ހިފެން ޚުޠުބާއެވެ. އެ
ޚުޠުބާގައި يزيد بن معاوية އަށްވެސް ވަރަށް

ވަރުގަދަ އަސަރުތަކެއް ކުރިއެވެ. އާންމުގެ އާޚިރުގައި
މިއްބަވި ބޮޑުންގެ ތެރޭގައިވެސް ބަޣާވާތުގެ އަޑިޔާން
ގަނޑު ނުވެތަނެއްގަވެސް ހަރަޖީތަން ފެތުރުމެވެ.

އިސްލާމީ އުންމަތުގެ ތަރިކައެއް

ޢައްބާސީ ދައުލަތުގެ ޒަމާނަކީ އިސްލާމީ ޢިލްމުވެރިން،
މާތްރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم އާއި އެކަލޭގެފާނުގެ ޞަޙާބާ-
ބުންގެ ޙަދީޘުން ފިޤުހާއި ތަފްސީރު ފަދަ ޢިލްމުތަކުން
ގިނަ ފޮތް އަނބުރާ ތަރުޖަމާ ކުރެވުނު ޒަމާނެކެވެ. މުސްލިމުންގެ ޢިލްމުވެރިން
ނަމަ ޔޫނާނީ ފަލްސަފާ ވެސް ޢައްބާސީ ދައުލަތުގެ ޒަމާނުގައި
ފުރިހަމައަށް ގިނަ ފޮތް ކިޔަވައިދިނެވެ. މާތް الله ގެ އަމުރަށް
ފުރިހަމައަށް ބަލާބޭލުމުގެ ހަމަތަކުގައި ޢިލްމު ހާސިލުކުރުމުގެ
މާތްރަސޫލާ ދެއްވި ތަޢުލީމު މުސްލިމުންގެ އާދަކަމަކަށް
ހެދިއްޖެ ގޮތުން ހިނގަމުން ދިޔައެވެ. އަދި ތަޢުލީމަކީ
ޢައްބާސީ ދައުލަތުގެ ޚަލީފާއިން މުސްލިމުންނަށް ފުރުޞަތު
ދެއްވައި އިސްލާމީ ތަހުޒީބު ހެދުމަށް މާތް الله ގެ

އަހުމަދުންގެ އެމަނާއް ގެއްލަ ބަހަނާ މަގުފުރުއްޓުމުގެ

އަނބިރިކަމުގެ ހެއްކެއިން ޔަގީނަވޭތޯ އަޑިކަމުގެ ހެއްކަމަށް

ނިކުމެވަޑައިގަތުމަށް ގެންދަވައެވެ. އިސްލާމީ ދުބައިޖީނުން ތަބާވާ

ކުރެއްވީ ކޮންމެ ތަރު ފިއްކެއިވީ އުނީއަލީގެ ބަސް ދަސް-

ކޮށް ކުރެއްވެއެވެ. އަބަދުވެސް ބަނަކަން އުބަހަނާ ވުޒާރަތް

ކުރައްވައި ތަބާވީމުގެ ފަރުވާ އަށާކުރައްވައުން ގެންދަވަ-

އެވެ. މިސާލެއްގެ ގޮތުން ތަންތަނުވަނަ ވާދިސީ ހަ އާއި

އިންޖީނާ ހަ އާއި ބޮޑުނަޔި އަޔި ދިރިވިޔަނާއްޖެ ފަރަތޭއްމު

ތަން މުސްލިމުންގެ ދުބައިޖީނުން ފަތަޔަކުރައްވި ފެއްބ-

ކަމުންގެ ވަހަކަފުޅު ދެއްކެވުމުގެ ކުރުގާނަށް ކަމުންނެވެ.

އިސްލާމީ ތަހުޒީބާއި ވަހަކަ ދެއްކެވުންތަކަށް ކަމުގެ

ޝަރީޢަތުން މުސްލިމުން ފަތަޔަ ކުރި ތަންތަނާއި މިތަނުގެ

ގައިވަރީ އިސްލާމީ އުއްމަތުގެ ބައިބައިކަމުގައި ހަމަޖެހިފަ-

އެވެ. އެފަދަ ތަންތަނާ ޔަޤީނުކަމާއި ހާދަނާއާކަމަށް ހަމައެކަށީ

ބަދަލުވެގެން ދިޔައީ އުއްމަތުންނެވެ. އެބައިމީހުން ތަރުކީބު ވެސް

ދިޔައީ ބަދަލު ވެގެންނެވެ. ބައެއް ތަންތަނާ ބަސް ވެސް

ދިޔައީ ބަރަށުވެގެންނެވެ. މިސަފަރުގެ ގޮތުން ސަރުކާރުގައި
ކުރީ (1866 - 1955) މިސްރުގެ ތާރީޚް މުޙައްރަރާ
ކުރައްވަމުން ދިޔައްވާފައި ވެއެވެ.

" މިސްރުގެ ފަހުގެ ތާރީޚްގައި ބައިޒަންޓިއަން
ރަސްކަލުން ހިމި އަރަބި ރަސްކަލުން އުފުރާލައި ވެއެވެ. (41 -
639 މ.) ފަތަޙަ ހަދަން ވެރިވެސް މަދު ޖަމާޢަތެއް އަރަބި
ލަޝްކަރެއް އެކަހަ ގަޅުވަރި ކާމިޔާބީ އެއް ހޯދި ކަސަރުގެ ބާރު-
ކުން ނުނެވެ. އަރިހަށް ހުރެއްތޯ؟ ކޮންމެ ބައެއްގެ ޖަރީމާ އިންނެވެ.
(އަރަބި، ވަރަކާ ދުރުކާފައި ތަޢުލީމުގެ ޖަރީމާ އިންނެވެ.)
މިސްރު މިހުން ކޮންމެއަކު ހިދަވަން ދަރުސްކުރިއިރު އާބަރުކުރު
(އަރަބި ބަރަސް) ވަރަކާ ދުރުކާންވެސް ދަރުސްކުރިއެވެ. ކޮންމެއަކު،
މިސްރިޔާ އަރަބި ބަރުން ވަރަކާ ދުރުކާ ތެއްމަކާން ހަދައިދިއެވެ."

މިސްޓަރ ޖޯބަން ހަމަ މިވަރަކާ އަށްވަރިހަދި އިބޫރަތުން
ބަޔާން ކުރައްވާފައި ވެއެވެ. " ވަރުއަރިޖުގެ މައްކަން އިޖާބާ
ޑިރިކާއި، ޖޯމަގެ އަހުރުވެރިންވެސް ވެރިކަން ހިފުމު އެވެ.
ނަމަވެސް އެބައި މިހުންނަން މިސްރުގެ ކުރެސްކުރި

ފިރުޢައުނީ ތަހްޒީބުގެ ބަޔަކުގައި އެބައި މީހުންގެ ތަމައްދުން
މިސްރުގައި ތާރީޚުން ނުހުރިކަމެވެ. ނަމަވެސް ޖަރީދާން
މިސްރަކީ ޖަރީދާ އިސްކާރީ ތާރީޚީ ހަކަތައިގެ ބައެކެވެ.“

އާދެ، މުސްލިމުން ފިކުރުގައި އެއްބަސްވެވުނު ކަމަކީ
ކަސްދު ވެރިންގެ ތަޢުލީމީ ހަރަކާތުން ސަރަޙައްދުގެ ބާރުވެ
އެއްބަސްވުން އެބައި މީހުންނަށް މިސްރުގެ ތަހްޒީބާއި ތަމައް-
ދުނުގެ މަސައްކަތް ބަސްކާރީގެ މުން ބާރުއް ނުވެރި ވެނުވެ.
އެއާ ހިލާފަށް ޖަރީބީންގެ ތަޢުލީމީ ތަރުއާންގެ ބާރު އާލާވެ. އެ
ބާރު މިސްރުގެ ތަރަޤީވެރިންގެ ސިޔާސީ ފަތުރަވެރިކަމުން ވެ.
އެގެ ބާރުގައި މިސްރު މިސްރުގެ ރިސާލާ އެމިސްރުގެ ތަހްޒީބާއި
އެމިސްރުގެ ބައި ހުރިހާ އެއްކަމެއް ބަޔަކަށްވުރެ ދާއިރުވެ.

ތަބީޢީ ނުވަތަ ފާރާބީ ދީނުގެ ބާރު ހިންގައި އެކަހީ-
ހުން ޖަހިބާ ތަކުން މުސްލިމުން ފާރާބީ ހިނދުކަމުގަނޑު
ލިބިވަޑައިގެން މުޤީމް ވަޤުތު ތަރުތީބާ ތަހުތުވެ. ތާއަރުވެ.
މުސްލިމުންގެ ޖެހުން ފަހިވެ މުސްލިމުންގެ ބޭނުންގެންދެ 712 މ.
ގައި މިސާރުގެ ޖާގީރު ތަރުތީގެ ސިންދު ފަތުރަ ހިރުއްވައި

އިންޑިޔާއަށް ސަލްޠަނަތް ޤާއިމްކުރި ކަމާއި އިސްލާމީ ދަޢުވަތުގެ

ބިންގާ އެޅުއްވީއެވެ. ނަމަވެސް މުޢިއްޒުއްދީން އަރިހުގައި

އިންޑިޔާއަށް ސަލްޠަނަތް ޤާއިމްކުރީ އިސްލާމީ ދަޢުވަތުގެ ބާރު

ހަދައި شهاب الدين محمد غورى އެވެ. އޭނާ 1175 މ. ގައި މުލްތާން

ފަތަޙަ ކުރެއްވިއެވެ. 1192 މ. ގައި ތަރާއިނުގެ ހަނގުރާމަ އިންޑިޔާގެ

ވެރިކަން ފެށިގެން ހިންގެވިއެވެ. އޭގެ ފަހުން 1857 މ. ގައި

މުޣުލް އެމްޕަޔަރ ނިމުނުއިރު ސިޕާހީ ބަޣާވާތް ފެށުނު ބްރިޓިޝް ދަށުވެގެން

އިންޑިޔާގެ ވެރިކަން ފެށިގެންދިޔަ މުސްލިމުން މުސްލިމުން

ނިމުނެވެ. ނަމަވެސް އިންޑިޔާގެ ތަރިކަ މުސްލިމުންގެ

މުސްލިމުންގެ ތަރިކައެއް ހިނގައިގެން ހިނގައިދިޔައެވެ. އިންޑިޔާގެ މުސް-

ލިމުންގެ ތާރީޚު ލިޔުމަށް އެކަށީގެން ވަރަށް ގިނަ ފޮތްތަކެއް ލިޔެވިފައިވެއެވެ.

ސްޕެއިނުގެ ބިމުގައި ލިޔުނު މުސްލިމުން ގެ ހިސްސާ

އެވެ. މުސްލިމުން ހޯދި ސްޕެއިނަށް (1492 މ. - 711 މ.)

ވެރިކަން ސްޕެއިނުގެ ވެރިކަން ފެށިގެންދިޔައެވެ. މުސްލިމުން

ސްޕެއިނުގެ ވެރިކަމުގައި ތަޢުލީމީ ޙަރަކާތް ތަރައްޤީ ވެގެން އިސްލާމީ

ތަޢުލީމުގައި ޢިލްމީ މަސައްކަތް ފުރިހަމަކޮށް ތަރައްޤީ

ދެއެވެ. މުސްލިމުން ބަލިކޮށް ސިލޯނުން ބޮޑުބައެއްގެ ކުރިއްސ-

ޖެހަނުން ޤާނޫނީ މުސްލިމުންނަށް ވުރެ ގާތްކަމެއް ގެއެވެ.

އޭރު މުސްލިމުން ސިލޯނުގެ އެކަންތައް ގެނައި އެސް ޖަޒީރާގެ

ދިރިއުޅޭ ތަނަށް އުމުރުގެ ފަނޑިޔާރުގެ ކަމަކުރާ ގުޅުމެވެ. ދަރުމަ-

ޖީލުގެ އުމުރުގެ ފަނޑިޔާރު ބޮޑުގެ ތަން ގިނަވެފައި (1882ވ. - 1811ވ.)

ޖެހިފައި ވެއެވެ. "ސިލޯނުން މުސްލިމުން (MOORS) ނިޔާ-

ތުގެ ތަނުގެ އަ އުމުރުގެ ފަނޑިޔާރު ބަޔަކުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަރިކަ ޖީލު

އެކުވެ ގެއްލުމެވެ. އެހެން ސިލޯނުގެ އަރުތަ ވެރިންނަށް އެ

ތަނުން ހިފާނެ އެހެން ބޭނުންވެ ނުކުތުމެވެ." މިތުރުން ވިލާ

މާލޭގެ ތަރަފުން ޖީލަށް ލިބުނު ސިލޯނުން މުސްލިމުން ހުރިހާ-

ވެގެން ދިރިހުރި ގަތުމެ މާކުރާ ތަނެއް ދިވެހިރާއްޖޭ މުސްލިމުންގެ

ދަސްކުރާ ނުވަތަ ދިވެހި ނުދެވިފައި ނުކުރެވުނު ތަކެއްވެއެވެ. އޭރު-

ގެވެ. ދިވެހި ދިރުމުގެ ވަރަށް ފަރުދުގެ ދިވެހިރާއްޖޭ މާލޭ ތަރަފުން

ދަރުވެރި ބޭނުންވެ ދިޔަ ބޮޑު ފަތުރާ ބޮޑު ތަރަހަށް ގުޅުމުގެ ފަރާތް

ނުރުކުން ވެރިކަމުގެ ޖީލު ދިރާސާކުރެވި ސާބިތުވެފައި ހުރިހާއެވެ.

ޖިހާދާބެހޭ ތަޤްރީރު ތަށް

މުސްލިމުންގެ ތެރޭގައި ވަރަކަށް ދުވަސްތަކެއް ކުރިން ފެށިގެން

ހަމަ އެކަނި ޖިހާދު އިޖުތިހާދު ނުކުރެވިގެން ވަކިގޮތަކަށް ދިޔަ މުސްލިމުންގެ ނުކުޅެދުންތަކާއި

ހިތްވަރު ކަމެއް ނެތި ކަމަށް ނުހަނު. މުސްލިމުންގެ މުޖުތަމަޢު

(ޤުރްއާން ކަރީމް އިސްލާމީ ތަރުބިއްޔަތު ކަމަށް ކުރިއަރާ ތަފާތުވެ)

ހިތްވަރާއި ގެ ތަރުބިއްޔަތު ނުލިބި މަގު ތަބާވާ ފަރާތް

ވަރަކަ ދުވަސް ކުރިން ބޮޑު ކަމުގެ ބުނުން ހިމަޔަތް ކުރަން ފެށިފައެވެ.

ޖިހާދު ކުރުން އަބަދުވެސް ކުރަމުން ދިޔަ ފަރާތްތަކުގެ މަޤްޞަދާއި

ޖިހާދުގެ މާނަ ހިތްޕާވަހި ޖިހާދުގެ ތަރުޖަމާ ސަފުހާގެ

މުޤައްދިމާ އަލުން ފެނިފައި ޖިހާދާ ބެހޭ މިފަދަ ކަމެއް

ނުކުރެވޭ. މިއަދު ހަމަ ޖިހާދު ވާހަކަ ޖިހާދުން

ފެނިގެން ދީނުގެ ހަމައިން ފެނޭ މުސްލިމުންނަށް ޖިހާދަށް

ލުކުރަމީ ވެއްޖެނަމަ މުސްލިމުން އެކަމަށް ތައްޔާރު ލުކުރާއް-
ވުމަށްޓަކައި، ދިސްކޮވީ ގައުމުތަކުގެ ވެރިން ޚާއްޞަ ތަރްބީ-
ޔަތުތައް ލިބިގަތުން ގެނެސްދީފައި ވެއެވެ.

ވަގުތު ނަސޭހަތާއި ގުޅިގެން ތަޢުލީމީ ދާއިރާގެ ހަރުކަށި
ގޮތް އެގޮތަށް ޖެހުނީތީ ކަމާ ގުޅިގެން މުސްލިމުން
ދިސްކޮވީ އެއްވެލަ ވެއެވެ. މުސްލިމުންނަށް ލުކުރަމީ ވެއްޖެ
ހިނގާދާނެ ތަރުބިޔަތު ފުރުޞަތު ދިސްކޮ ނުލިބުނެވެ.
އެތަނުން ދިސްކޮ ތަކުރާރު ޖިހާދު ހަރުކަތް ފެށިގެންނެވެ. މަތީ
ނަސޭހަތާއި އެކަމުގެ ފަރުގު ހަރުކާތް ދިރާސާ ކުރެވުން
ލުކުރާ ފަރުގު ކުރުމަށް ހަރަކާތް ރަނގަޅު ކުރުމަށް ބޭނުންވާ
އެއްގެ ގުޅުމަށް ނުކުރެވެ. ވަރަކަށް ތަކުރާރެވެ. އެކަމުގައި މަތީ
އﷲ ގެ އަމުރު ވުޖޫދުން ތަބާވެ ވަޒީފާ އިބާދަތްތަކުން ވަކިން
ބާޒިން އެކަހެރިވެފައެވެ. ދީން އﷲ އެކަނިކަމުގެ ނަބިއްޔާއަށް
އަރުވާ ފޮނުއްވެވި މުސްލިމުންގެ ހިތްތަކުގައި ޒިކުރުގެ ޝުކުރު
އުފެއްދެވުމެވެ. ޒިކުރުގެ ޝުކުރު އުފެއްދެވުމަށް އަމަލު
އަރުގެ ހަރަކާތް ތަޤްވާ ފަރުޟު ކުރުމުގެ ވަގުތުގައެވެ. އެނގުނުމަށް

ހިސްޕާނީ ޤައުމުތަކުގެ ވެރިންގެންދަވަސީ އުދަރުވޫ ގުޑުގައިދި
ބާރުގަދަ ވަސީލަތުގެ ބޭނުން ހިއްޕަވަމުންނެވެ.

މުސްލިމުން ނުބައި ދީނުންނަންވުރު ހަމިޙަޤަކީ
އަދަދު ވިހަ ދުށް ގަނޑުގެ ތަކްސަލަތަކާއި ހަރުގަރިމާއި
މައިދާނުގައި ބަހައްދަވާނެދުން މުސްލިމުންގެ ހިތްގައި ހިތާބަ-
ލަށް ސަލާމަތުގެ ވުޖޫދު ހަމަސަރު ދުލިރިއްޔައި ވިހާން މުސް-
ލިމުންގެ ޖަސަރަކުން ނުއުވާލާ ހަވާރިދުހަމް ހާރިދުގެ
ހުއްދުގައި ހަރަދަލާލާނެ ވިލަރެއްވެ. ދުހަވާރިރު ހަސާގެ
ސަބަބުން މުސްލިމުންގެ އުޅުމުންދާ ހިތްވަރު ހަދުން
ހަވެ، މުސްލިމުންގެ ހިތްގައި ހުރިހިގެންދާ ބަޔަކުވާއި
އިމާންގެ ސަބަބުން މަރަން ތުރާސަހަރަން ބަދުގުއްނާތި
ދިޔަގުންސަން ދުރު އުހަށް ގުނަރުއް ބަރަދުވިސަ ދަސްހަލު
ހަލާ ހުރިހަމަ ބަހާއުލު ބައްދަދުލާން ކާމިރާބް ހަދަދާއި
ވެއެވެ.

މާޙިރަވްބާގެ ހާލަތުއިންގެ ދަށުރުގައި މުސް
ލިމުން ނުމަދަން އުމްބަހަހަރާއި ބާރަހަލަން އުދޫބަހަ އުލުވު

ކުރުން ބަޔަރިޔާއިރު މުސްލިމުންގެ ލަޝްކަރުތަކާއެކު ކަތާ-
ރިޔަން ވާއިދުން ކުރުމަށް ވަދުން ގެންދަވިއެވެ. އެބޭކަލުންގެ
ވަރަކާތުގެން އިސްޕެއިން ލަޝްކަރަށް އުފާވި ޗާޝްތި
ވަޑައިގެން ތަރިކު ކުރެއްވި ބަޔަކުން ކުރިމަތިލިއެވެ.
ހަމަ އެފަރާތުން طارق بن زياد އިސްޕެއިން ލަޝްކަރަ-
ކާން ސިޓިއެއްގެ ތަޢާލީމުން ފަހުމާ ވަޅައިގެން ލުއްވި
ކުރުކުރި ތަރިކު ގެވީފަސް ހިއަދާކަތުން ޖަނގުވުން
ހަނގުރާމަ ކުރުން ތަރިކު ކަރައިކާ ތަރިކުރިކަމެވެ.

އުފާދެވުނު ގޮތުގައި ގާނޫނުގެ ދިރިއުޅުން ސަތަމ
ކުން ޗިހާރަ ތަރިކަޔާ ފަސް ޢަރަބި ބާދިޝާހުން
އެބޭކުރުންގެ ލަޝްކަރުން ފުރަ އަތައް ކުރަކަށް ހަރަގެ
ލަޝްކަރުތަކަށް ކުރިމަތިލާ ފޮނުވިފަވަރާ ގެންދަވިއެވެ.
އެކަމަށް ތަރައްގީވެ ދާއިރު އެއްކަލުން ފުރަތަމަ ހަމަހަރާ
ކުންވާރުގެ ބޭނުން ހިދުމަތްތެރި އަރުގެކުރުން ލަޝްކަރު
ތަކުގެ އަޑިއަހުރުގެ ޗާޝްތި ތަރިކަރު ތަކުގެ ފަސް ވައްދާ
ބޭއްން ބޭނުން ހިފިއެވެ.

سلطان محمود غزنوی ޝާހުނާމާ ބަދަލަ

ދޮރުވުމުން އޭޝިޔާނުގެ ތާރީޚުގެ އެންމެ ވަރުގަދަ ރަސްރަސްކަލުންގެ

ހިމެނެއެވެ. އިންޑިޔާއަށް ހަމަލާދީ ހަތަރު ފަހަރު ހަމަލާދީ ސަރަޙައްދުތަކުން

އެއްޗެހި ގެނެސް ބޮޑު ޚަޒާނާ އަޅުއްވައިގެން ޖަމާކުރެއްވި ރަސްގެފާނެވެ

ގޮތުންވެސް އެއްޗެހި ގެނެސް ރަށް ސަރަޙައްދުތަކަށް ވެރިވެވަޑައިގެން ވަޑައި-

ގެންނެވީއެވެ. ހިންދީ ޢާލަމުގެ ދަރިވަރުން ބޭރުގައި އެކިއެކި ރަށްރަށް

ދިޔައެވެ. ދަރަނިވެރިވީއެވެ. ދަރަނިވެރިވުން ގާއިމުކުރުމަށް

ބޭރުގައި ވިޔަފާރި ކުރެވެ. ހިންދީ ރަށްރަށް ސަރަހައްދު ފަތަޙަކުރި ފަހުން

ނެތީ އެހެން ތަނެއްގެ ތަރިކަވީއެވެ. ނަމަވެސް ކުރިއަށް ގެންދިޔަ

އެހެން ރަށްތަކެއް ވެސް ނުވެއެވެ. އެޒަމާނަކީ ދިރިއުޅުން ފައިދާ

ގައި ރަސްކަލުން ރަސްމީ ކަމުގެ ސިފައިން ހިފައިގެން ނަގައިގެން ދިޔުމުގެ

ދަސްކުރު ފެށިފައިވި ޒަމާނެކެވެ. ނަމަވެސް އެ ޤަޞީދާ

ވަގުތުގައި سلطان محمود ގެ ޙަޟްރަތުގެ ފަރާތުގެ ވުޒީރުން

ވަރަށް ބޮޑަށް ހިތްވަރު ދިނެވެ. ދަރުސްގެ ފަރާތުން ޝާހުނާމާ ލިޔުއްވިއެވެ:

"ޙަޟްރަތުން އެދުނީ ޝާހިރުގެ ގޮތެވެ. ފިރިހެނުގައި

ވެރި ޙަޔާ ވަރަށް ސަމާސާކުރެއްވިއެވެ. ދަރަނިވެރިން ހިތްވަރުގައި

ސުލްޠާން މަޙްމޫދު ޣަޒްނަވީ

ބަޝީރު ހުސައިނު ރަޙިމަހުﷲ އަށް ވަޙީދުކުރެއްވުމުގެ ހިނގުމުގައި ކުރެއްވި

ނަމަ ފާއިދާކުރެއްވި ގޮތުގައި ސޫފީ ވަންތަކަން ވަޑައިގެންނެވެ. ފުރަތަ-

މަ އާޚިރުގެ ސަބަބުން ދިރުޙީތުގައި އަޚީރު އަށް އަނބުރާ

ދެއްވިއެވެ. ނަމަވެސް އަހަރުމެންގެ ހިތްވަރު އުޖޫރާ ނަމަ

(ރަޙްމަތުﷲ އަހުން ދިރާސާ ނުކުރައްވަވާށެވެ.) އަހަރުމެންގެ ތަރުތީބުން

އުސޫލުވެސް އަނބުރާ އަޚީރު އަސޫލު ނުވާނެތީއެވެ. އަހަރުމެންގެ

ހިތްތައް ގުނަވަނީ ނަޞީޙަތްތަކުގެ ބަރަކާތް ސަލާމަތްކުރެވޭ

ވަރުގަދަ ދީނީ ވިސްނުމުގައެވެ. ދިރު (ހުރިހާ ކަމެއް ދެއްވާ ކަލާނގެ)

އަހަރުމެންގެ ހިތްތަށް ނުގެއްލުން ގެންދަވާށެވެ. ވީމާއެކު ވަރަށް

ގާތުގެ ހަރަކާތެއް ހިތް ނުގެނެސް ނުވާށެވެ. އަދި ދީނުގެ އަގު. އާޚިރ

ނުވަތަ ޝައްކުން ގޮތުގައި ދުނިޔޭގެ ދާއިރާގެ ކާމިޔާބީ ބަރަކާތް

ކުރެވޭނެ ކަމެއް ދީނުގެ ދަރުމަ ފަހުން!"

މިސްރުގެ ފަހުން އުޅުނު ކަބަރުގެ ވަރަށް ފަހު

ދުރުގެ ހަރަކާތް ތަކެއް ކަމާއި ވެރިކަމާއި ވަރަށް ގިނައެވެ. މިގޮތަށް

ކުރީގެ އަކަނބަލުގެ ތަޢުލީމު ތަރުތީބުން ދިރުމަށް

ވެރިން ކަމަށް ނުވެއެވެ.

ދިވެހިންގެ އަދަބީ މީރާތުގެ

ބައެއް ވާހަކަދެއްކުންތެރިން

ތަފްސީލު ކުރުމުގެ ކުރިންނަށް އިންސާނުން ވަރަށް
ކުރިން ތަރައްޤީކުރައްވާ ކަށަވަރެވެ. ދިރިއުމުގެ ވަރަށް އިބްތިދާއު
ވުމުގެ އެތަކެއްހާސް އަހަރު ކުރިއްސުރެ ބޭނުންކުރަމުން އަންނަ
ކަންތަކެވެ. ނަމަވެސް ތާރީޚުތަކުގެ ރާސިޚު އެނގޭނެ ގޮތަކީ ދިރުމެ-
ގެ ކަންކަން އިގިރޭސި ވެފައި ވާ ގޮތެވެ. ދިވެހިންގެ ތާރީޚު
ތާރީޚުގައި ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިންގެ ތެރޭގައި އެކިގޮތްގޮތުގެ
ދިރުމުގެ ކަންކަން އިގިރޭސި ހަމަވެފައި ވާހަކަދެއްކުންތެރިން
ނެތެވެ. ދިވެހިންގެ ވާހަކަދެއްކުންތެރިންގެ ތެރޭގައި ބޮޑު
ވާހަކަދެއްކުންތެރިންނަކީ ގައުމީ ހުނަރެއް ލިޔުމުގެ ކުރިއެރުން

ޗެރޫ ބަދުނާވެ.

ދިރުމުގެ ހަރުދެފެރިންނަން ވަންހަނާފެގެން ނުވާނެ

ވަރަށިން ދުނިޔޭގެ އެންމެ މުސްލިމު ތަރައްޤީ ތަކުގެ ތެރެއިން

އެއް ތަރައްޤީބަޔާ ، ގޮތިލުގެ މުސްލިމު ތަރައްޤީ ވެވެ. ގޮތިލް

ތަރައްޤީ ލިބުނު އަނަރައިގެން ދިހަދުވަސް ވަރު އެފުދުން ދިރުމު

ފެނިގެ ތާރީޚީ އެބޭފުޅުންގެ ދިރުމު ފެނިލާފައި ހިނދަކު

މިއަދަށް ހަމައަށް ފެސް މަސް ފުރު ފަހުން ، އަނެއް ދުވަސް ދުނިޔެ

އުޅޭ ހިސާބު އެބޭފުޅުންގެ ނަސްލުތަކު ދުނިޔޭގެ ނަންގަނޑު ވަރަށް

ގިނަ ދިރުމު ފެނިން އެފެނިފައި ވެއެވެ. އެބޭފުޅުން ނަގާ ވަރަށް

ގިނަ ގުނަފުން ތަކާއި ތަފާތު އެތަކެއް ސާފުއަށް ގޮތަކަށް ދެނެގަތުމަށް.

ވަޒީފާގެން ދިރާސާ ބޭފުޅުން ބުނެއެވެ. ދުނިޔޭގެ ތެރެއިން ގިނަ

ދިރުމު ފެނިނަށް މުދާ ލިބެނީއެވެ. ވަރަށް ދުރުގައި ނުލެވޭ ދަރިން

ނެވެ. ވަރުގަދަ ފެނިނުނެވެ. ބޭނުން ފެނިނުނެވެ. ތަފާތު

ދުނިޔޭ އެމެރިކާ ތަކާއި ޗީނު ރާއްޖެ އަރަބި ތަރަޤީ ދުނިޔެ

ވަކި ފަސްނަމަ ބޭނުންނުވެ. އިންސާނީ ތަރައްޤީ ބާއި ތަފާތު

ދުނިޔެ ސާރިހަތް ގެންދެވުނު އެބޭފުޅުން ސާކުރާތަކާއި ވަގު

ވެރި ޒިންމާތަކުގެ ހަނދާން ނެތުމަކުވެސް ފަރުވާކުޑަވެގެން

ނުދާނެއެވެ.

ފަޞާޙަތް

ސޮކްރަޓީސް ވިސްނުމުގެ ގޮތުގައި ބަސްވެރިކަމަކީ ތެދުބުނުމެވެ.

ސޮކްރަޓީސް ބަލައިގެން ފަޞާޙަތަކީ ވެސް ދައްކާ ބަހުގެ ބަސްފުޅު

ވެރިކަމެވެ. ސޮކްރަޓީސް އޭނާގެ ބަސްފުޅު ފަޞާޙަތެއް، ސޮކްރަ

399 ބީ.ސީ.ގައި އެތެންސްގެ ގާޟީގައި ސޮކްރަޓީސް ދިފާޢުކުރުމުގެ

ދިފާޢުގައި ކުރެއްވި ފަޞާޙަތެވެ. ސޮކްރަޓީސް ވަނީ ތެދުބަސް ބުނުމަކީ

ވެރިކަމުގެ އެންމެ ބޮޑު ސިފަ ކަމުގައި، ދެކެވަޑައިގެންނެވެ. ސޮކްރަ

ހަމަހަމަވެ ތެދުބަސް ބުނުން ވެސް ކުރީގެ ޒަމާނުގައި ވެސް

ތެދުބަސް އެވެ.

("Eloquence consists in speaking the truth')

ސޮކްރަ ސޮކްރަޓީސް ފަޞާޙަތުގައި ވަޒަންވެސް ރައްދުކޮށް ތެދުބަސް

ބުނުމުގެ ވަރަކަށް ދިނީ ފަޞާޙަތާ ގުޅޭ ސޮކްރަޓީސް އެއްވެސް

ސަބަބެއް ނުދައްކަވާ ތެދުބަސް ބުނެއެވެ. އެ ބަސްތަކުގެ

ސޯންރޭހްސް

ސަބަބުން އޭނާގެ ރަށްޓެހިންނަށް ޙަޤީޤަތާ ހިލާފު ވާހަކަ ދައްކައި ނުހުރެވުނެވެ. އޭނާއަކީ ދުވަހަކުވެސް ހަމަށް ވުމާއިއެކު އޭނާގެ ރަށްޓެހިންނަށް ބުޖެހުން އުފާވެރިކަމާއި، ބައްޕާފުޅު ކުރެވެ. ދުރުގެ ވިސްނުމެވެ. އޭނާ ރަށްޓެހިން ދަލާގެ ބޮޑުކަމަ ކުރުމުގެ ފުރުސަތު ކަންތައްތަކުގެ ފުރުސަތު ހިއްކަފައެވެ.

ޖެހޭ މެންޖް

ޖެހޭ މެންޖަކީ ދުނިޔޭގެ ބޮޑެތި ދުނިޔޭގެ ވަރަށް ކުރީގެ ބަސް ފުރުސަތު ލިބިފައިވެ. އަދި ހިތްވަރެވެ. ބައްޕަ މިސްރުގެ ނަޖަރުގައި އޭނާއަކީ އެންމެ ކުރީގެ ވާހަކަ ދުވަސްކުން ތިރީސްއަހަރު. ކިޔުމުގެ އެ ހަމަވެރި މުޅިއާރީގެ ވާހަކަ ދުއް- ކުރުމުގައި ހިންދާމާގެ ގޮތުގައި ފިޔަވަމާއި ޖެހިސް އުފެއްދުމައި ވަރި ވަރަށް ހަމަ ދަރަޖެ އަހަރުވެ. ބައްޕާއާއި ފިޔަގެ ދިރާގެތް ހަމަ ކުރެއްވުމުގައި ފިޔަވަހަކަން އޭނާގެ ރަށްޓެހިންގައި ވާހަކަ ދުއްކުމުގެ ގޮންޖެހުން އެންމެ ހަމަ ދަރަޖެ އަންވަރި އަހަރުވެވެ.

ގެހޯސް ދެންރުޖް

ޑްރިލުގެ ފާޅު ކުރުން ތެރިއަށް ގެނެސްދިނީ ޖީ އެހީތެރިވެދިން

ބަދަލު ކުރުމަށް ގެންގުޅުއްވި ދުވަސް ތެރޭގައި އެތައް ބަޔަކު ކުރަމުން

އެކަމަށް ބޭނުންވާ އަސާސީ ކަންތައް ހެޔޮ ގޮތުގައި ހިންގުމަށް ފަރުމާކުރެވުނު

ޓީވީގެ ހިތްވަރު ކަރުދާސް އަދި އެނޫން ވަސީލަތްތައް ތައްޔާރުކުރަން

އޮތް ގޮތުގައި ހުރި ބަޔަކަށް ވަރަށް ބޮޑު އަދަދެއް ދިވެހިން ވަރަށް

ނެތެވެ. ނަމަވެސް އެ ދިވެހިން ވަރަކަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ގޮތް ފާހަގަކުރެވެ

ނުލިބޭ އެވެ. އެހެންނަމަވެސް އިސްލާމީ ޤައުމެއް ގޮތުގައި މިކަން

ކުރުން ވަރަށް ފަސޭހަ ކަމެއްވެއެވެ. އިސްލާމް ދީނުގެ ތަރުބިއްޔަތު

ކުރުމުގެ ތަރުތީބުތައް ވަރަށް މުހިއްމު ގޮތުގައި އެކަމަށް ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށް-

ގައި ވަރަށް ގިނަ ފުރުޞަތެވެ.

ސިޔާސީ

ސިޔާސީ ދާއިރާ ކުރެވޭ   ކަރުދާސް އެއްގޮތަށް އަޚްލާޤީ-

ނޫން ވަރަށް ދުރުކަން ދިނުމަށް ލިބެއެވެ. އެހެންވެ ގަވާއިދު ޖަމާޢަތް

ސިޔާސީ ހިތްޕުޅު ކުރިއެވެ. އެހެންވެ ހިތްވަރު ދެއްވި ކަރުދާސް ގަޑިތަކު

ބަދަލު ސަރުކާރުގެ ވަޒީރުން ދޮރުވަރަށް ގޮސްފައެވެ. އެހެންކަމުން

ރޯމުގެ ސަލްޠަނަތުގެ އިންތިޒާމް ފެށިއިރު ގެނެވުނީއެވެ. ދ.
ބަރިޓިޝް ކޮމަން ޤާނޫނުގެ ތަރުޖަމާ ކުރަންފެށި ޤައުމުތަކުގެ ...
ބަރި-
ޓިޝް ކޮމަން ޤާނޫނުގެ ...

ޤާނޫނުގެ ...

ބޮޑިޔަފްސް

ފުރިހަމަދޮށް

ފުރިހަމަދޮށުގައި ދަރިމު އޮތުންފުށުގެ ނަހަރު މަތި

ދަރަޖަ އަހަރުން ތަޢުލީމު ލިބިވަޑައިގެންފުރެނުން ސިލްސިލާ

ޖެހިގެންގޮސް. 443 ޤ.މ. އިން 429 ޤ.މ. އަށް ދުވަހު

އޮތުނުފުށުގެ ބަޔަކު މުންގެ އަޗިހަރުގެ މަގުމުގައި ހުންނަނުވިއެވެ.

ދުނިޔޭގެ އިންސާނުންދަރަޖައިގެ މަތީ ދޫކުރު ވާހަކަ ދެއްކުން ތެރި

އެވެ. ދުނިޔޭ ނުނުކުރުމަށް ބަލާގެ ފަލްސަފާވާހަކައި ބަޔާން

ކުރުމަށްވަރަށްގެ ސަބަބު ކަމުގައި ބަލައިގެން ދުނިޔޭގެ ހަތިރިތަކު

ވަރަށް ބޮޑުކަން މަސްހޫރު ވެފައިވެއެވެ. ދުނިޔޭ ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި

ބަލާ މަތިފުރިހަމަކަމުގެ ބޮޑުކަން ދުނިޔޭ ބޭނުން ހިއްޖަމަކީ

ގޮތްތަކާ ބަރޯބަރު ތަކުގެ ތަފާތު ކަމެވެ.

އިނގިރޭސި ވިލާތުގެ ނަންހިރި ވާހަކަދެއްކުންތެރިން

އިނގިރޭސި ވިލާތަށް ދުއްވާ މިނިވަންކަމާއި، އެ

ނުބަފުށް ހިރާ ވާހަކަދެއްކުމުގައި މިނިވަންކަން ލިބުނު

ދުވަހުގެ ވަރަށް. އިނގިރޭސިންގެ ބަޔާބަޔާގައި މިނިވަން

ޗޯޗެފް ކެތްބަރގޭން

ކަމުގެ ތަފްޞީލު އަތުގެންނެވުމުގައި އެނގޭ ބިރުވެރިކަ، ދެރިތުން

މުދުއް ނަގާ، ބޭސްފަރުކި ވާރަކަ ދޮރުވާޅުންތެރިން އަތުރުކޮށްފައި

ވަކި ވަރަށް މުޅިއްމު ދަރުވާޅުގެ. އިސްވެދެންނެވި ވިލާތުގެ

ވާރަކަ ދޮރުވާޅުންތެރިންގެ އެންމެ ފަރުވަސްނަމާ، ހަރު ދެރިން

ވާރަކަ ދޮރުވާޅުންތެރިންނާ ތަފާތު ކޮށްފާ ސިފައިން އެއްގޮތަ-

އިން ގިނަ ވާރަކަ ދޮރުވާޅުންތެރިން ބޮޑުބަންޑާރި

ވާރަކަ ދޮރުވާޅުމާ އެއްގޮތަށް ވާރަކަ ދޮރު ދަރުވާޅުވާކަމެވެ. އިސްވެ-

ދެންނެވި ބޮޑުބަންޑާރި ބާރުގެ ތަކެތި ބެލެހެއްޓި ބޮޑުބަންޑާރި ތަކެތި

ވަރަށް ސަމުގައިވެ. އިސްވެދެންނެވުނު ގިނަ ވާރަކަ ދޮރުވާޅުން

ތެރިން ތަފާތު ތަކެތި ވެރިކޮށްފައި ގައިމު ބޮޑުބަންޑާރިގެ ތަކެތިފަސް

އުސްމަތުގައެވެ. ކަމަކުރާ ޤަދީމީ ފުރާސާ، އެދެ ވަށް ފަތުރާ،

ގޮތުގަ ބަޔަކު ބޮޑުބަނޑާރި، ތަކެތި ދެވަނަ ބޮޑުކަމުގެ، ރަށްބަދަލު،

ވިލާތް ގެޔެ ސަލާމް، ވަނަތުރު، ދެވެ ކަނޑު ބަރުތުން، ވިސްސަ-

ތަރު ކޮޅުގަތު، ފަރާތުގެ ދުވަސްތައް، އަތަކިއްބާވި ބޮޑުބަންޑާރި

ވާރަކަ ދޮރުވާޅުންތެރިންނެވެ.

މި ދެތަނުގައި ބޮޑުބަންޑާރި ވާރަކަ ދޮރުވާޅުން ތެރިންގެ

ސޮރުއިން ބޮޑުކޮށް ދެންފުޅޭގަން މަސްއޫލުވާ ވަޒީރުގައި
އިސްތިޢުމާރީ ބާރުވެރިންތަކާއި ވުޒާރާތް ސިޔާސީގުޅުންތައް ފާހަގަކޮށް
ހިނދު ސަރުކާރުތަކާއި ޙާލަތާ ދާއިރާ ހިމާޔަތްކުރުމަށް ސަރުކާރު
ތަޢުލީމު ސަރަޙައްދުތަކެއް. ޙާލަތު ހިމާޔަތްކުރުމަށް ޙާލަތު
(އިންޑިޔާގެ އަޅުވެރި) އަންގައިން ބޭފުޅުންނަށް ހިމާޔަތް
އަރިހަށް ސިޔާސީ ބާރުތަކުން ހިމާޔަތް އަޅުވާ ދިވެހިރާއްޖެއަށް
ތިބެވި އިސްތިޢުމާރީންގެ އަންގައިން ބޭފުޅުންނަށް ހިމާޔަތް
ކަމުގައި ޤާނޫނީ ހިމާޔަތް ލިބުނެވެ. ޙާލަތު ހިމާޔަތްކުރުމުގެ
ތަފާސީލު ނަމަވެސް ތަޢުލީމުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރެވުނު ހިނދު
ފަރާތުން ތަޢުލީމު "ތިމަރަފަރާތުން އަޅުވެރިން ބޭނުންކުރަމުންދެވެ."
ހަފުތާ ފަރާތުން ތަޢުލީމުގައެވެ. ބާރުތަކަށް ފަރާތުން ދުވަހު އަރިހުގައި ތަޢުލީމުގެ
ތަފާސީލު ބޭފުޅު ހަމަހަމަ ހިމާޔަތް ހިމާޔަތްކުރުމަށް ތިބެވި ތަޢުލީމު
ތަޢުލީމު ޝަރީޢަތުގެ ބޭފުޅުންނަށް ޙާލަތު ދިވެހިން ސަރުކާރުގެ ދުވަހު ތަޢުލީމު
ގެން ވަޒީރުގައި ފުރިހަމަކޮށް ޙާލަތު ދިވެހިރާއްޖެ ވަޒީރުގައި ސަލާމަތް.
ޤާނޫނު ޤާނޫނު ފަރާތުން ޙާލަތު ދިވެހިރާއްޖެ ބައިވެރިވު-
ވުމުގެ ފަރާތުން ފަރާތުން ތަޢުލީމު ޙާލަތު ދިވެހިރާއްޖެ ދުވަހު

އިތުރުވުމުން ބޮޑުޖެހިގަތެވެ. އެކަހަލަ ވަހަކަފުޅު ބަރަހަމަ ބޭނުންފުޅު

ކުރައްވާ ހިލޭ ހަކުން ސަރުކާރުން ގޮސްފިލިބޮޑެން ކުރެވޭ

މަޤާމުތަކުން ދުވަހަކަށްވެއެވެ. އެހެނިހެން ވަގުތުގައި ވަރަށްބޮޑު

އަހަރަށް ނަތީޖާ ކަމުދާކަމުގައި ނުވަތަ ފެނުނު ކަމެއް ސަބަބު

ސާބިތު ވެސް އަހަރު ތިޔަ ވަރަށް ދަރަނި ފަރާތުން ދޫކުރެވޭ

އެވެ. އެހެންކަމުން ވަރަށް މުއްސަނދި ކަމުގައި ހަރަކާތް

ކުރެވޭ މެންބަރުން ބަލައި ކަމުގެ ފިކުރު ހަރަކާތްތެރި ކަމެއް

ބާރަށް ނުހަނު ފަސޭހަކަމެއް ހުރީ ފުރުޞަތެއް ވީއެވެ. ދެން އިތުރަށް

ހިނގައި ދިޔަ ހަރަކާތްތަކެއް ދެކޭ ގޮތަށް ކަމެއް

ބޭނުންވާ އެއްޗެއް ކުރައްވާ ބޭނުންފުޅު ފަދަ އެވެ. އަދި

ހިނގާ ކަމެއް ފަހަރު ވަރަށް ބޮޑު ކުރައްވައެވެ.

ދެން އަރާ ހިނގާ ވަހަކަފުޅު ކުރައްވަމުން ދިޔައެވެ.

ކުރެވެއެވެ. އެހެން ދުވަސްވެއްޖެއެވެ. "ދެން ތިޔަ ބޭފުޅުން ހުރިހާ

ދިމާވާ ކަމަކަށް ނުވަތަ ޝަރުޠު ފަދަ އެއްކަލަ ކުރަނީ"

ފޮނުވާ ބޭފުޅުން ހުރިހާ ކަމެއް ކުރަމުން

ވަރަށް ބޭނުންފުޅު ކުރައްވައިފި ބޭނުންވެއެވެ. ވަރަހަ

ރުނބީ ތޯން ބާރިސްތަން

ތެރެއިން ކޮންމެ ބޭރަކުން ދުވެ ގައިދޮރުގެ ކާޖަހާރުމުން ރަނބަގުހުރެ ހުރުމެވެ.
އެއްބާރުވުމުގެ ވަގުތުގައި ތިރީސްވަރަކަށް ހުރިވަރުގެ ކުރެވިދިޔަގެ މިގޮތުން "ތިރީ" ގެ
މަޤާމު ދެން ބޮޑުވެރިވަނީވެ. ޖަމާލީ ނިޔަތުގެ ހަމަހިމަޔަށް ހުސްއޮތް މާތުގެ
އެހެން ޕާރުޓީއަކަށް ހުނަރުގެ ވަރުގެ އަރުވާލާއިރު ވަސީލަތްތަކަށް ވެރިވެއެވެ. އެކަން
16 ޖަހަނދު ވަންހޫރުން ހުޅުމާލެ ވަރުގެ ހުރިހާއިރު ކުރެއްވިއެވެ. ހިލަ
ހަނދު ވަންހޫރުން މިބަޔަކު ވަރުގެ ހުރިހާއިރު ކުރުއްވިއެވެ. އެކަމާ
ބޮޑުތިބީހަރު ވަރުގާއި ފަސްހާރުދަރުވެހި ހަތަރު މިސްރުގެ ހުސް-
ނަރުތަ ވިދާޅުދީ ރޯހަސްގެވެ. އެކަމާ ފަނަރަ ހެދުމުގެ ތަކަ
ގައި ޑިސެމްބަރު އެކީ ފިތުރު ހާސް ޖަހާގެ ގަހި ރަނގަޅުގެ ހުރިހާ
ގަނޑު ހުސްހާ އިނދިރާގާ ހަރަދަ މިހާރުގެ ހުރިހާރުވެ ގައި އުފާރަހު
ވަރަކަށް ޑޮކްޓަރު ދޭ ގައި އެކަމާ ދޮކްޓަރު ކުރީގެ ރައްދެއް ވެދުރެގައި
ހާމަކަމަށް ގެންދިޔައެވެ.

ބޭނުމީ ފިހާ ޑިސެމްބަރު ޖެހުނު ހިސްނުވެ އަހަރެއްގައި ސިޔާ-
ސީ ކުރިން ދައުލަތުގައި ވަރަށް ބޮޑު ވުޒާރާތަކެއް ދިރުވައިގެން ދިޔައެވެ.
އެކަމަކު އިންތިޚާބު ވިޔަފާރި ކުރަން ތަނުގެ ބަޔަކު ޚާއްސަ
ބޭނުމެއް ބުނާގައި ހިލުހިމަތް އިސްލާހުކަމަށް ބެހެވޭ ކަންކަން ގެނެވެ.

އޭނާ ބާރަހަމަންޖެގައި ހަތްބީރު ކުރެއްވުމުން ފުރަތަމަ

ތުރުވެ ވަޑައިގެންނެވި ދުވަހު ކަން ބޮޑުވެ ވަޑައިގެންނެވި ވަރަށް

ދުވުމެއްނުން ވަރު ހަސް ވުދުމަކުއްނޫނީ ވިދާޅުއް ނުވެވެ.

ނުވެ. އެއްނުކުތުން ބާރަހަމަންޖެގައި ހުނުވާއި ހަމޯކުދު

ޖުވާނުން އުފުލުނުވެ. އެހެރަވެ އޭނާއަށް ވަޑާބޮޑުހުވެ ވަޑައި

ގަތީ އިރިއިރުވަޑައިގަތުމަށެވެ. ނަގަވެސް އޭނާ އިރިއިރުވަޑައި

ގަނނަވަމުން ވިދާޅުވިއެވެ. "ކޮންމެއަކަސް އަޅުގަނޑު މިއަދު

މި އިރިއިރުނަގާއެވެ. ނަގަވެސް ދިއަބޮޑުމުން ހަވަރުދުންކަމާއެކު

އަޅުގަނޑުގެ ވާހަކަ ކަނޑައި އަހުރެ ވާނުދުވެސް އަންނާނުއެވެ."

އޭނާ ވާހަކަ ދެއްކެނުދުނީ އަކަން ފުވަޑައިގަތުމަށް ނުހަނު ވަރުގަދަ

ބަޔަކު ކަލޭ ހިތް ވަރުދާއްކާ މަސް އްކަމް ދެއްކުވިއެވެ. ދާދި

އަވަހަށް ކުވެރިކަމަ ވާހަކަ ދެއްކެނުދުނީ ހުރަކަށް ފުވަޑައިގެންވިއެވެ.

ސިހުރުސަ ތޮ ވާހަކަ ދެއްކެނުދުނީ ކަމުގެ ބަޔަކާއިން ބޮޑުވަޑައިގެ

ކަމް ހަމަހުރަށް ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އޭނާއަށްފަހު ތިމާގެ

ވަޒީރު ދިރުވަޑައިގަތެވެ. އޭނާއަކީ ކުއްޖެއް ވިއްޗެބިލާ ވަރަށް

ގަބޫލުކުރި ވަރަށް ތިލަފުޅުގަ ބޮޑު ވަޑައިރުކެވެ.

ވިލިއަމް ޝިކްސްޕަރް

ވިލިއަމް ހިއުމް ސްޓޫއަރޓް ނަގޮބަވަން ދަރުނުގައި

އިނގިރޭސި ފިލޯސޮފަރުގައި އުފެދިފައިވާ ދުވަސް ބިރުނުގެ ތެރޭގައި

ހިތްހެޔޮ ވަޒަގައިގަނޑަކީ ބުނެވެއެވެ. ޚިޔާލުގައި މިހާރުގެ ދުވަހުގެ

(LIBERAL) ބުނެވެއެވެ. އެހެން ކަމުން ޚިޔާލުގައި އިނގިރޭސި

ބަޔަކު ތިބިގެން ދުނިޔޭގައި އާދައާ ހިލާފަށް ވަރަށް ބޮޑު ބުނެވެއެވެ.

އިނގިރޭސި ބާރަށް މުސްލިމުން ހަމަހަމަ ވަގުތުތަކުން ބޮޑު ވަޒީފާތަކުން

އިންތިޚާބު ކުރުމުގެ ސިޔާސަތު ޚިޔާލަށް ދިރިވެގެންގޮސް ވެއެވެ.

ޚިޔާލުގައި އާދަޔާ ހިލާފަށް މިސްރުގެ ދުވަސްވަރު ވަކިކޮށް-

ވަރުގެ ވުޒާރާ ދައުލަތުން ލިބިއެވެ. އަދި ހަމައެކަނި އަޅުވެރިވެއެވެ.

އެހެން ކަމުން ޚިޔާލު ތަރައްޤީ ގައި ހުރިހާ އަދަބީ ފުރިހަމަ

ކަމުން ބިރުކުރުވާ ފިހާރަތަކެވެ. ޚިޔާލުގައި ތަރައްޤީ ކުރުމަށް މަސައްކަތް

ވަޒަގައިގަތުމަކީ ވަރަށް ބޮޑު ދަސްކޮށްދިނުމެއް ކަމަށް ބުނެވެއެވެ.

ވިލިއަމް ހިއުމްގެ ހަނދާނުގައި ސިފައިން ޖެހިގެ

ކުރުގައި މަޤާމު އިނގިރޭސި ހިތްހެޔޮ ވަރަށް ބޮޑު ދުވަސްވަރު

ކުރުގައި ހިތްހެޔޮ ވަޒަގައިގަނޑަކީ ވިލާތު ޖެހޭ ކޮންމެ ހިލާފެއް

އިސްލާމް ދަޢުވަތު ބުނެވޭ ބުނުން ބުނެވެއެވެ. ޚިޔާލަކީ ސަރު

ވިންސްޓަން ޗާރޗިލް

ޢާއި ބޮޑުގެ ޒިޔާރަތް ރިވެ ވަޑައިގެންނަވައި ވުމާއެކު ވެސް ދެން

ދެކި ވަޑައިގެންނެވީ ޑިސެމްބަރ ކާރކީރުގެ ނަން ދެއްވުން

ދެންނެ ވޭނެރަށް ސުރުޚީ ވާނުވެ. ޑިސެމްބަރ ކާރކީރުގެ ދުރަހަތަ

ބޮޑު ހިންގުންތަކާއި އިންޑިއާއާ ހުރިހާ ތަފާސް ވާހަކަ

ބަހައިޗެއްހަރަމްގެ ޤާނޫނު ޒިޔާރަތް ސުރުޚީ ވެއްޖެ. ނަތަވެސް

ދެނެގެ އެންމެ ބޮޑު ޒިޔާރަތަށް ދޮވަނަ ބޮޑު ހިންގުންތަކާއި

ޒިޔާރަތް، އެއްގަމާއި ވަޑައިގެންނެވުން އިންޑިއާ ފިނޭރަތް ރިސްކް

ގަހިނާވާރި ބަޔާނަކުރުން ޤައުމު ސަޔާރަތް ސުރުޚީ ވެއްޖެ.

ސިޔާސަތާއި ދެނެގެންނެވީ ނަމުގެ އިތުރަށް ވާހަކައެއްސުން

ދުރުކުރު ހުރިހަރަށް ދެންގެންނެވި ވުޖޫދު ވަޑައިގެންނެވި.

އިންޑިއާ ފިޔާނަރު ސުރުޚީގެ ވަރަށް އާދަމާ ޒިޔާރަތް ނާރާނު

ތަފާތު ރަށްއެގައި ދެނެ ފަހުމުގެ ބޮޑު ވާހަކަތަ ބަހައިވޮށް

ވަޑައިގަތުމަށް ދައްވާ ފުރަތަމަ ހަދާހަކާ ސިޔާސީ

ހަދާހަކަ ހަމަގެ ދުރުއިރު ވަރަށް މަގުތަކެއް ރިޔާސަތައި

ހަދާހަކަވޭ. އަ ހަދާހަކުރަ ދެނެ ކުށްހަދަ ޤަސްބަތްވުރު

ބޮޑު ސުރަތުގެ ވެއިގެން ބަރަކަތް ތުރުތުގެ ބަދަލުކަމި

އަންނަނީ ވަޒީރުން ބަލިކަމުގައި ތަކުލީފު ވިއެވެ. ބަލިކަމުގެ ރަގަޅު ވަމުން

ބޭކަލުގެ ބަލިކަމުގެ ވާހަކަ ރަސްގެފާނާ ދެންނެވިއެވެ. ދޮށީ ބޭފުޅުން ހުރިހާ

ކަމެއް ތިރީސް ދުވަހު ވަރަށް ބަލިކަމުގައި ހުރެއްވީ ދެފުށުން ދިއުމުން

ދުވަހުވިއެވެ. ރަސްގެފާނު ރަސްމީ ބާރު ވަޒީރަށް ދިނުމަށް ހަމަޖެއްސެވިއެވެ

އަނިޔާ ބަލިކަމުގައި ތިބިޖެހުނު ގޮތް ބޭކަލުގެ ބަލިކަމުގެ ދަރިކަލުން

ފަރާތުން ރަސްގެފާނަށް ދެންނެވުމަށް ގެއްލުނު ބޭފުޅުން ހަމަގައިމު ފޮނުވައި

ވަޑައިގެން ދެކަލުން ހިތާމަކުރެއްވީ ބޭފުޅުން ހޯދައި ދެކެވުނު ގޮތުގައި

ކަމެއް ހަމަ ނިންމަވާ ދެއްވިއެވެ. މިގޮތުން ދަރިކަލުން ވަޑައިގަތެވެ.

ދެކުނުގައި ހިނގައިދިޔައެވެ. ބޭކަލުން ރަސްގެފާނު ބަލިކަން ދެކެވޭ

ކަމެއްގެ ވާހަކަ ރަސްގެފާނަށް ދެންނެވިއެވެ. އެހެނީ ދަރިކަލުންގެ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑު ބޭފުޅުން ދިނުމުގެ ގޮތުން ހަމަ ނުވާނެ ގޮތަކަށްވެ

ތިބެ ބޭނުން ބަލިކަމުގެ ވާހަކަ ބުނެ ދެކެވިއްޖެ ދެމުން ރަސްގެފާނު.

ބޮޑަށް ރަސްކަލެއްގެ ތަރުތީބަށް ދެކުނު ހިތާމައެއް ދެއްކެވުމަށް އެހެން

ބޭފުޅުންނާ ދެކެވުނު ބޭކަލުން ރަސްގެފާނުގެ ބަލިކަމުގައި

ހިތްވަރުން ދިވެހިރާއްޖެ ދެކުނުގައި ހަމަޖެހިގެން ދަރިކަލުން

ބޮޑު ދަރަނި ދެއްވައިފިއެވެ. ދެކުނު ވަގުތު ބޭފުޅުން ދެކުނުގައިވާ

ކޮންގްރެހާއި ސެނެޓްގައި ދުރުއްވި ހަތިރުރަކަށީ ފަށް ވަރަށް
ރޫނު ހަތިރުރަކެކެވެ.

އިނގިރޭސީންގެ ޕިޓެންނުވި ވާހަކަދެއްކުންތެރިންގެ
ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ކުޅަދާނަކަމާ ފެތު ވާހަކަ ދައްކާއިރު އެ
ބޭނުންގެ ވާހަކަ ހުރު ދެއްކުމުގެ ކަމަށް މަސައްކަތް ގެނުވުނަށް
ފިތުނަވި ބޭނުންކަމެކެވެ. އާދެ، އެބޭނުންގެ ކަމި-
ނޫބެގެ އަސްލު ބޭނު ސިއްރަކީ އެ ބޭނުން ވާހަކަ ހުރު ދައް-
ކުމުން ހައްދާފު ވަޑަށިހަކުމަން ކަމުއްޔި މަސައްކަތް ގެނުވުނެވެ.
އަދި ނުއްތެވެ. އަދި ތެދިއްހެން ޒިންބޭނުން ކޮންމެ ވާހަކަ
ހުރުއް ދައްކާމުގެ ކިރިކައި އަކަމަން ހަމަރިނުވަށް ކަނަކާ
އެވެ. އެބޭނުންގެ ކާމިއާބުކައި އެބޭނުންގެ ހިތްހިތި ހާބި-
ތިއްހަކަށް ފުރު މިއައްމު ބާއެއް އަނާކަށް ކުއްލިއަކަށް އެބޭނުން
އަކަމަން ޖަކައި ކުރެއްވި މަސައްކަތް ގެނުވުނެވެ.

އެމެރިކާގެ ވާހަކަދެއްކުންތެރިން

މިސާލަކަށް ޖިކަންގެ ހަކަމިން އެފިރިކާގެ ފެށް މަޖި

ޗޯޗް ވޮޝިންގ ޓަން

ފޮނުވަރުވެ ސިފައިސް ޕިކެޓުންނަށް ގެއްލުވެ ވެރިކަމުން ކުރަން-

ވަދުން ގެންދެވި ޕިކެޓްތަކުގެ ފުރުސަތު ދޫކޮށް ފަރާތުން ފަރާތަށް

ފުރުސަތު ގެއްލުވިއެވެ. އެބަޔިކުޅޭގެ ފުރަތަމަ ވިލާސިން ޝަރުތު

ވީގޮތުގެ ޝަރުޠު އަހަރު ހުސްނުވެ ދުވަހު ބިރުއްޔާ މުގައްމަދާއި

ޕާޓީ ކަމުގެ ޤާނޫނުގެ ކުރިން ކުޑަކަމާއި ހުރިހާ ވަޒީފާ ތަކުގައި ގޮތަށް-

ހިނގާ ގާނޫނާއި ވަގުތު ކުރަމުންނެވެ. ފާހަގަ ކުރުމުގެ ގޮތުގައި ބޭނުމެއް

ވެއެވެ. އެބަޔިކުޅޭގައި އެއްބަޔަކީ ވަށްފަހަރަކީ އެފަރާތުގެ

އަރި މިހާރަކު "ގާނޫނީ ޝަރުޢީ ޝަރީޢަތު އެކުއްޔާ އެބަޔިކުޅާ"

ގެ ބަދަލު ބޭނުން އެބޭފުޅުން ހިންގަނަ ހުރިހާ ގޮތް އަހަރު ހުސްނުވި

ޖާގަ ފުރުސަތު ފަރާތުން ދޫކުރެވުނެވެ.

ޖަލްސާގައި ހިނގާފައިވާ ގޮތް ގެނެސްދިނުމަށް ފޮނުވި ޚަބަރު ކުރެވުނެވެ.

ހަމަ ފަހަރު ފުރިހަމަ އެކަށް ގާނޫނުގެ ޚާއްޞަ ވާނީ އެވެ ގޮތުގެ

މަޝްވަރާއި ގަވާއިދު ކުރެއްވި ޝަރުޠުތަކާ ދެކޮޅު ޖެހުން

ވޭތުވެދިޔަ ހަފްތާ ގުޅިގެން ބައްދަލުވިއެވެ. ގާނޫނު ގަވާއިދު ހަދާ

ކަމަށް މިހިސާބުން ގޮވާލުމުގައި، ދިނުމުގެ ކުރިން ފުރިހަމަ ވުމުގެ

ކުރުން ހުށަހެޅުއްވީއެވެ. ގާނޫނުގެ މިސާލުން ޝަރުޠަކީ ދުވަސް

އޭބްރަހަމް ލިންކަން

ތަރުޖަމާނުކުރެއެވެ. އެކަމަށްޓަކައި މަސައްކަތްކޮށްދެއްވި ބޭނުން-
ކުރެވެއެވެ. އޭނާގެ ބައްޕަ ޖަމާލުއްދީން މިހާރުވެސް މިސާލު
ޖެހުމުގެ ގޮތުން ދަރުސް ވަކިން ބޭނުންކުރުން ހުއްޓުވާލިއެވެ.
މި ގޮތުންނާއި ފަހަރުމަތިން ބޭރުގެ ގައުމުން ފަހަރު
ދިރުމަކުގެ ކުރަހަނިކުގެ ގޮތުން ވެރިޔަކު ފޮނުއްވި ތިންވިލަރެއްގެ
(ބެއިލްވިލަރު) ހަރަބް ގޮޅިގަނޑު ފަހަރު ދެކުނުގެ އެކަށިވުން-
ތަ ބަހައްޓައެވެ. އޭނާއަކީ ޖަމުގެ ތޮއްޓުގައި މިސާލިއްޔަތުހަރު
ދިނެވެ. އޭނާއަށް ދިޔަބުރަވީކަ ފަހަރު ދާއްޓާގެ ސަރަހައްދުން
އޭނާ ބޭނުންކުރި މިސާލިއްޔަތު ފަރުމާކޮށްވެ. އޭނާގެ ވަހަ-
ކައިގައި ހަވާލުވާނުގެ ބާރު އެކުލަވާލައި ފައެވެ. އޭގެ މަސްހުނިއް
ވާހަކައިދޭށެވެ. އޭނާ ފަހަރު ހައްޔަ އަދި އެކުލަވާ ވަރަށް ގިނަ
ދިނުން އެއްވެއެވެ. 1949 ގައި އޭނާ ކޮލަމްބޯ އަށްދިޔުމުގެ ގައި
އަދި ހެއްދަވާ އެއްވެފައި ބާއްވިއެވެ. އެއްޓަވެނީ ވަކިން އޭނާ
ޔުނިވަރސިޓީ ވަރަށް ބޮޑު ހަޑި ދިގުދަށުގައި އަވަސް ރިހަނާ
ދުވަހު ގިނަ ރިއްވަތި އަދިދަރު ކުރިއެވެ. އެއްވަރަށް ވަރަށް ގާތްބަ
ގައި އޭނާ ކުރި ތަޢުލީމުގެ އަމާ އެދުވަން ހަރަކާތްދިނުން އެއްވި

އޮތެވެ. އޭނާ އިންޑިޔާއަށް ގެނިއީ ދަރުމަވެރިކަމުގައި ޝަރަފްވެރި ރާޝް ޖިހާން
އިސްކޭ ތިމާރަށް ވެއްޖެއެވެ.

ބޮޑުވަޒީރުގެ ޚިދްމަތްތެރިކަމުގައި ހުރިހާ ކާމިޔާބު އެއް
ސިފައިން، ރަޝީދަށް ދިރުން ދޫކޮށްލުމަށް ގެންގޮސް އޭނާގެ ވާހަކައި-
ގައި ގޮތްތެރިވެއެވެ. އޭނާގެ ޚިދްމަތްތެރިކަން ދިޔެވެ. ވަޒީފާވެރިއެވެ.
އޭނާ ވާހަކައިގެ ޖެހޭޝަރާ ކުރީބަޔާ ފާރުގައި އެނގެނީ ސިފައިންގެ
އިޚް އެއްގޮތަށް ޝަކުވާ ވަޒީރަށް ހުށަހެޅިއެވެ. ބަދަލު ޚިދްމަތު
ގައި އޭނާ ޝަކުވާ ވަޒީރަށް އޮތަރު ބާރުވެ ދިޔަ ފިޔަވަޅު ހިންގާ
ވަރަށް ހިނގާ ކަމަށް ވެއެވެ.

އިންޑިޔާ ޕާކިސްތާނުގެ ވާހަކަ ދެއްކެން ނެރުން

އިންޑިޔާން ސަބަބު ކޮންމެ ރަށަކުގައި ދުވަހަކުވެސް
ކަނޑައެޅި ވާހަކަ ދެއްކޮންނަމަ ބަޔަކަށް ސަރަޙައްދު ހިނގާ އިތުރު
ގުޅިއްޖެނަމަ އެއް ބަޔަކަށް އިންޑިޔާގައި (އިންޑިޔާ، ޕާކިސް-
ތާން، ބަންގްލަދޭޝް) ދުވަހަކުވެސް ކަނޑައެޅި ވާހަކަ ދެއްކެން
ޖެހިލުން ގިނައީ މުސްލިމުންނެވެ. މުސްލިމުންގެ ތެރެއިން

ދަންނަވާނަމަ مولانا أبوالکلام آزاد ، مولانا محمد علی جوھر، سید عطاء اللہ شاہ بخاری ، مولانا ظفر علی خان ، مولانا شبیر أحمد عثمانی ، نواب بہادر یار جنگ ، مولانا کوثر نیازی ، ذوالفقار علی بھٹو ، قائد الأعظم محمد علی جناح ފަދަ ބޮޑުބޮޑުންނެވެ.

ހިންދީންގެ ވާހަކަ ދައުލަތުން ބިރިޓިޝް ގެ ބާރުވެރިންގެ ތެރޭގައި ވަރަށް ބޮޑު ދައުރެއް އަދާކުރިއެވެ. މިސްރުގެ ވަގުތީ ސަރުކާރުގެ ބޮޑުވެރިންގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ސަރުކާރީ ނަމޫނާ ، މިސްރުގެ ސަރުކާރު ބަޔަކު ބަޔަށް ހިފެހެއްޓެވެ. ހުރިހާ ދުވަހު ވާހަކަ ދައްކައި ތެރޭގައި ޤައުމުގެ ޚިދުމަތަށް ކުރެވުނު ކަންތައް ، ދެކެވޭ ބޮޑު ޚިދުމަތްތަކެއް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ވާހަކަ ދައްކަވައިދިންނެވެ.

ހިމަނަން ޖެހޭނެތެއް ސަރުކާރުގެ ސިޔާސީ އަދިބި ހިމެނޭ ތެރޭގައި ތެރެއިން مولانا أبوالکلام آزاد ގެ މަޤާމު ވަރަށް މަތިވެރިއެވެ. އެ ޤައުމުގެ މުހިއްމު މަގާމެއްގެ ތަރުހީބަތް ލިބިވަޑައިގެން ޙިމާޔަތް ދިނެވެ.

މައުލާނާ އަބުލްކަލާމް އާޒާދު

ނޫސްވެރިޔާގެ މައިދާނުގައި ޝުހުރަތު ހޯއްދެވިއެވެ.
ނޫސްވެރިޔާގެ މަގުން ސިޔާސަތުގެ މައިދާނަށް ވެސް
ވަޑައިގަތެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] އެއް ވަރަށް
[illegible] ނަސީބު ޖަލު ވަޑައިގެންފައިވާ ބޭފުޅެކެވެ. މިއީ
ވަރަށް ގަދަ [illegible] [illegible] [illegible] ނަސީބުވެއެވެ.
ސިޔާސީ [illegible]، ނޫސްވެރިޔާއާއި، [illegible] [illegible]، [illegible]
[illegible]، ފިޤުހު [illegible]، [illegible] [illegible]
ވަޑައިގަތުމުގެ އިތުރުން [illegible] [illegible] [illegible]
މައިދާނުގައިވެސް [illegible] [illegible]. ހުނަރު [illegible]
ވިދާޅުވިއެވެ. " [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]." [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]." [illegible] [illegible]
[illegible] ނޫސްވެރިޔާއާ [illegible] [illegible] [illegible] الله
[illegible] [illegible] [illegible] " [illegible]

ފެށުމުގެ ވުމުން ހިފައި މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން ނޫރުގެ ސަލާމަތްވާ
އެއް ހިތާމައާ ހުންނަނީ."

މައުލޫދު އަބްދުއްސަލާމް އާޢާދު ވަރަށްހިން މައުލޫދު
މުހައްމަދު ބަޔަކު ހަމަހަރާއި ފެށި ވަރަށް ސަލާމާތް ނޫސް ފެށި
އެކެވެ. ސިޔާސީ ޖީލުތަކެވެ. ޖިއްސުތަކެއްވެ. ވާހަކަ
ދެއްކުންތަކެއްވެ. މައުލޫދު އާޢާދަކީ ބަރަކާ ބަޔާއި
ހާރިސް ބަހުގެ ބިދޭސީ ފެށިއްޖެވެ. މުހައްމަދު ބަޔާ އަކީ
އެއްސް ވާރެ ހުރިވަރު ސިޔާސީ އިން މަޖުލީހު ބާސިމް
ކަރަށް ވައިގެން ހުންނަވާ ޤާނޫނުތަކެވެ. އޭނާ ދުސްތޫރު ތަރުތީބު
އެވެ. "ކަމާރުގެ" (އިސްލާމީ ބަހުން) އާއި "ހަމަދަރުދު"
(އުރުދޫ ބަހުން) އެވެ. ބަދަބަދާ ޢިއްބަރި އެދި ރޫހުގެ
ތަޢު އިސްޖީހާގެ ސަރުކާރު މަސްކަރި ގުޅުވާލިއެވެ. މުހައްމަދު
ބަޔާ ބާރުހަރާ މަޖި ދަރަނަބައިގެ ޚިދުމަތްތެރިއެކެވެ. އެއަރު
ފެށިގެން މާމަޖީ ދަރަނަބައިގެ ވާހަކަ ދެއްކުން ތަކެއް އެކެވެ.
ހުނަރުގެ ވާހަކަ ދެއްކުވުމުގެ ކަމަށާރު ހުރުކަމަށް ބޭރު މީހުން
ފެށި ވަނީ އިޖުތިމާޢީ ވެރިއެވެ. އިސްލާމީ ބަހުގެ މަޝްހޫރު

މައުލާނާ މުޙައްމަދު ޢަލީ

މުސްތަފާ އަލީގެ ޕީ. ވޮޑްރީ ، މުޙައްމަދު ނަބިއްޔާ ބޮޑު
ކޮމާން ދިޔަކަމަށް ވެއްޖެ. " މުޙައްމަދު ނަބިއްޔާއަށް ދިޔުމަށްވެސް
ނަބީ ދީނުގެ ހިތްވެ. މާލާމާ ގޮތްވެ. ބަހެއް ނުކުރެ."

މުޙައްމަދު ނަބިއްޔާ ހިތްވަރު ވަރުގަދަ ކަމަށް އައްސަލާމް-
ވެމުން ތަރުބިއްޔަތު ސާބިތުކުރުމަށް މުސްލިމުންގެ ހަނދާން
އުމުރުގެ އަދުލުގެ ގަހަނާމަތް ބަލައިގެ ހިތްވަރު ވަރުގަދަ
ހިތާ ސާބިތުވެ. އެބަ، އިސްލާމްއަށް ސަލާމަތުގެ ގޮތުން ކަމަށް
ސަލާމަތަށް ވިދާޅުވެ. އިސްލާމް ދީނުން ޙަޤީޤަތަށް ނިޒާމަކީ ބޮޑު
ޙަޤީގަތެއް އުފައްދަވައި ދީނުގެ ގޮތްތަކާ ދީނުން ޙަޤީޤަތަށް ގޮސް
ސާބިތުކަމާ ވަކިން ފެނިގެންދެ. ތަޢުލީމާ ވާހަކަ ކުރެއްވި ހިލްމު
ބަޔަކު ދުނިޔޭ ހަރަކާތް ސަލާމަތް އިސްލާމް ސީ ދީނުގެ ވެރިކަމަށް
ވަރުގަދަ ޝަރަފު ދީނުގެ ޙަޤީޤަތަށް ވެސް އިސްލާމްދީނުގެ ދިފާޢު-
ވެ. އެހެނީ ވަހަކަ ދީނުގެ ތަރުބިއްޔަތު ސާބިތުކުރުމަށް
ސަލާމް އަދި މަޤާމުގެ ބޭނުންވެސް ސާބިތުކުރެ. އެހެން
އަނެއްކާ ވަރަށް ހަރުވެ. ޙަޤީޤަތުގައި ނަސޭހަތް އަދުލުވެރި
ބޭއްލެވުމުގެ އިޙްތިރާމުން ދަރުސްދީފައިވާ " މުޙައްމަދު ނަބިއްޔާ ވަހަކަ

ފުދު ދަރުސްކާވިއު ހިވަސީ ކަރުހާކާ އުފެއްދެވި ބޭބެ ބަޖެ ތަކުލުން
ހުރިކަމުން ގެންދާ ހުންނަނީ."

މިހަމަ ގޮތުންނެވެ ކަޝްމީރުގައި އިސްލާމީ މުސްލިމް
މުސްލިމް ދުނިޔޭގައި އެހެން ބޭފުޅުން ފަށައިގެން އަނެއް ބޭފުޅުން ވާހަކަ
ދެއްކެވުން އަރާމުއްދަވި، ފަރާތް ހިނގި ވާހަކަ ދެއްކެވުން ހުރިހާ
ފަހި އުފުލިފައިވެ. ނަމަވެސް ހިތާ ފަރާތުން ފުރިހަމަ ކަމަ-
ކަމާއި ހަމަޔަކު، ކަށްވީރުން ފުރިހަމަ ކުރިއާ ހަމަޔަކު
ވެސް އިސްލާމް އެ ބޭފުޅުންގެ ވާހަކަ ދެއްކެވުން ހިނގިކަމުގެ ކުރަ-
ދާރަ ކަމަށް އެންމެ ބޮޑު އިޖުތިމާޢީ ވާހަކަ ދެއްކެވުން
އަދި سید عطاء اللہ شاہ بخاری އެވެ. އެނގިގެން އެކުރަށް
ވަރު އިސްލާމީ މިހިރަ ކަމާ ހުރިހާ ހިނދުވެސް ވަރަށް ހިތި
ތަފުސީލު ކުރަކާ ތަކަށް ކުރެ ވަގުތު ހުރިހާ ބޭފުޅެވެ. އެކަމާ
ދުރު ބާރު ހަމަޖެހުމަށް ސަލާމް ބާރު ހިތްހަމަ ކަމާއި ޝަހީދު ކުރުމުގެ
ސަބަބުން އެކަމާ ހަމަހަމަ ވަރަށް ބޭނުން ބޮޑު ކުރަން
ކުރަތު ވަރަށް ފުރި ވަގުތުގައި ޖަމާކުރެވޭ.

ޝަހީދު ކުރަމުގެ ސަބަބު ބާރުން ބޭނުން

ސައްޔިދު ޢަބްދުﷲ ޝާހް ބުޚާރީ

ޖަލްސާ ތަކަށް ޖޭދޫގެ އަސަރު ބޭނުންކުރެއްވުމަށް އޭނާއަށް

ބޮޑު ސުކަރާނަ ދޫވަލާ އިންޖީނާގެ އެދުވަސް ވަރުގެ ތަރިހުން

ހުރިވަރެއް ނުލެވޭ. އޭނާ ކުރަނު ނުވަތަ އެދަރުމިއްޔާ ތަރުޖަމާ

ސުރައްވަން ވަރު ޖަހާކަށް ހަމަސް ވަނީ ދެން ވާހަކަ ދެކެ

ދައްކަވަން ގެނެވީވެއެވެ. އަޅު އަރާ ދިރުނުވާ ސްޓުޑިއޯ

ބޭރުވާއަލާ އަޅު އަރަދުންގެނެސިން ހަމައެކަސި ތަރުޖަމާ އަޅު

އަރުދުވަހު ދުވި ހުދުރު ކުރަސްދުވާ ޖަމާއަތް ހަރަކާތްތެރިވެ. ވާހަކަ

ދުވުގެ ޝަރީޢާއިން ދިރުނުގެ ނިކަމެތި އަސަރު ކަރުވައްވަދި

ހުރެވެ ޖަމްޢިއްޔާގެ ނުވަތަ އިސްލާމީ ތަޢުލީމީ ހިސާބުގެ އަސަރު

އުފެއްދަވައި ޑޮކްޓަރު ދެކުން ތަޢުލީމީ ހުނަރު ވުމަށް ބައްޕާހަރު

ސުރުއް ވުވަދި ، ވަޑަ ވާހަކަ ދުރު ބަލުން އަޅު އަރާ ދިރުނު ހުއްވާ

ޖެއް ވުވަދި ދުވަސް ޖަމާލުއް ޖަމާސް ވާ ޖެއްވުނަރާ ދަރުސް ކުރު

ކުރެވެ.

سيدعطاء الله ގެ ދިރުޖޭވާތުގެ ވާހަކަދެއްކުން

ބޭރުވާނެ އަކާސްދާނަވަ ގެނެވުނީ ޖެ ދުސް ދެންޖެގެން ކުރެވެ.

އޭނާއަދި އެޖަވާނާގެ އެއްގެ އަޅާ ހުނުނުވި، އެއްގެ ސުރަހާނަ

ވާހަކަ ދައްކަވަމުން ފާހަގަކުރެއްވިއެވެ. ދެބޭނުންކުރުން ހަރުދަނާ ޢަމަލީ ޤައުމީ

ހިއްވަރުގައި ހުރިގޮތް ދައްކާލެއްވީ ވާހަކަ ދައްކަވަމުން ގެންދެވި ހުރި

ގޮތް ދައްކަވާފައި، ވަކިވެ ހުރިހާ ބޭފުޅުން އެކުގައި ހުރިހާ

ކަމަކީ ދެކޮޅު ހަދާނުވާނެ ކަމެއްކަމަށް ވިދާޅުވިއެވެ.

ހަމަ މިގޮތަށް އެއާ ގުޅިގެން سید عطاء الله ޝާހް ބުޚާރީ ހިއްވަރުދެއްވި

ގޮތުގައި ވާހަކަ ދައްކަވާފައި ވެއެވެ.

ވާހަކަ ދައްކަވަމުން ގެންދެވި ދެން ބޭފުޅުން ކުރިއަށް ގެންދެވިއެވެ

ވާހަކަ ދައްކަވާ ކުރިން ތަފާތު ގޮތްގޮތަށް ހިއްވަރު ދެއްވި ގޮތް

ބަޔާންކޮށް ކުރެއްވި ވާހަކަފުޅު ތަކުގެ ސަބަބުން ކުރިއަށް ގެންދެވިއެވެ.

އިހުތިރާމާއެކު މިހާރުވެސް ވާހަކަ ދައްކަވާ ތިބި ބޭފުޅުންނަކީ

އިންގިރޭސި ސަރުކާރުގެ ދުވަސްވަރު ވާހަކަފުޅު ދައްކަވާ ދެއްވި مولانا شبیر أحمد عثمانی އާއި نواب

بهادر یارجنگ އާއި علامة علاء الدین صدیقی އާއިއެކު

އިންގިރޭސި ސަރުކާރުން ފޮނުއްވި ހަމަ އެކަމުގެ ކަމަށް ވުމާއެކު ދެ-

ބޭފުޅުން އެ ބޭނުންކުރުން ހިނގާ ދުވަހު ބޭނުމަށް ތަފާތު ބޭފުޅުން ވަކިކޮށް

ބޭނުން އެ ޤައުމީ ބުރުޤާ ބޭބޭކުރުންކަށެވެ.

އިންޑިޔަން ސަބްކޮންޓިނެންޓުގެ ސިޔާސީ ލީޑަރު

قائد الأعظم محمد علي جناح ގެ ވަށައިގެން ހަރަކާތް ކުރުން

އަދި އަޅުގަނޑު ނުކުމެ ފިކުރުތަކާއި ލީޑަރުން ، ސަބްކޮންޓިނެންޓުގެ

ވާހަކަ ދައްކާ މުސްލިމުން ހިފެހެއްޓި ފަށަ ތިޔަ ނަމުން

ވަރަށް މުހިއްމެވެ. قائد الأعظم އަކީ ، ސަބްކޮންޓިނެންޓުގެ

މުސްލިމުންގެ ، ތަރުޖަމާން އުޅުއްވި ސިޔާސީ ލީޑަރަކަށް ބައްލަވަ-

ތައްގެ ކުރިއަށް ބައްލަވާ މުސްލިމުން އިސްވެގެން އިމާރަތް

ވަރަށް ގިނަ ހަމަ ބާރުގަދަ ވާހަކަ ދެއްކެވި ސިޔާސީ ލީޑަރެވެ.

ސިޔާސީ ފިކުރެވެ. އަޅުގަނޑު ހިތުގައި ލީޑަރުން ހަމަ

އަށްޑި މުސްލިމުންނަށް ވަކި ވަޒަނެއް ހޯދުމަށް ދެއްވި

ނިކަމެތި އަޅުގަނޑު ނަމްނަމުން އަޅުގަނޑު ދައްކަވައިދެއްވި ހަމަ

ހިތްވަނަވަނާ. އަޅުގަނޑު އެ ކާމިޔާބީ އަކީ އަޅުގަނޑު ކަނޑައެޅި

ހިތްވަރުދެއްވި ބައްޔަށް، ފިކުރު ހުރި ފިކުރުތަކާއި ބޮޑު ކަމެއްހެ

ސިޔާސީ ދުވަސް ނަތީޖާ ދެއްވި ލީޑަރުން އުޅުއްވި އަޅުގަ

ސަބްކޮންޓިނެންޓުގެ ވާހަކަ ހުރި ދެއްވި ވަރަށް ބޮޑު

ދައްކާފައެވެ. ސިޔާސީ ލީޑަރުން ހަމަނުވަނީއެވެ.

ތޫއިދު ހަބުޝަފް ދުރަށްވަރު ރަޗީ ޗީނާބު

ޢުމަރު ޝިހާބާ ޙިފްޡުކޮށް އުޅުއްވި ތަރުޖަމާކަން،

މިސްރަށް ފިރުޢައުނުގެ ރަށަށް، މިސްރަށް ޤާހިރާއަށް، މިސް-

ރަށް ކިޔަވަން ފޮނުއްވި ޝަރަފު އިޙްސާނުގެ ބާރުޖަހުގެ ގައި

ދެއްވި ތަރުބިއްޔަތުގެ ވަރަށް ބޮޑު ފައިދާވީކަމީ އަޅުގަ-

ނޑުމެން. އެމެރިކާގެ އުއްތަމަ އުސްތާޛު ސިޔާސީވެރި

އަދި ސިޔާސީ ތަރުބިއްޔަތު ތަޢުލީމް ދެއްވި ތަކުރާރު

ތަޢުލީމް ވަރުގަދަވީ. 1909 ގައި އުފަން ވެވަޑައިގެން ސަރުކާ-

ރުގެ ޚިދުމަތްތަކުގައި ވަރަށް ބޮޑު ބައިވެރިވުން ވަގުތި

ގައި ވާފަށް 1947 އާ ހަމައަށް ފޮރުކުރި ފުރުޞަތު އިން-

ތިޚާބު ވެވަޑައި ގަންނަވަ ދެއްވާ. ޚާލިދު ޝަރަފުއްދީނު ތަޢުލީމީ

ގޮތުން ޝަރަފު އުފާވެރި ދުވަސްތަކުގެ ނަމުގައި ލިޔުއްވި.

އެ ސުލްޠާނުގެ ދެއްވި ތަރުބިއްޔަތުގެ ބޭނުމުގައި

ކަމަށް، ތާރީޚީ ދުވަސްތަކުގެ ނިމުން މިސްރުގައި. އުމަރު އުސްތާ-

ޛުގެ ވިދާޅުވެ ދެއްވައިދިނީ ބާރަކަށް ގޮތުގައި ފަރާތްތަކުން

ހަރު ފުރަތަމަ ގައުމުގެ ވަރަށް ދުވަސްތަކުގެ ތަރުތީބާ

ވިދާޅުވެއްޖެ. ދެފުށް ދުވަސްތަކުގެ ތަރަޖަމާކުރި ތަރުތީބް

ޗުވުރަހަށް އޭރުގެ ދަރިވަރުގަނޑުގައި ގެންނެވުމުގައި އެނގޭއިރު ދެވަނަ-
އެއްގޮތް ވިސާރުނެވެ. އެރަށުގެ ރަށްވެރިން ތަކުގައި ލިބުނުވަރަށް
އުޅުއްވާ އެއްކޮށް ވަރަށް ބޮޑުބޮޑު ބާރުތަކެއް ދެއްވިއެވެ. އެދުވަސްވަރުގެ-
ގޮތް އުޅުއްވަން ނުފެށުނެވެ. އެކަން ހުރީ ފުދި ދަރުމަވަންތަ ބޮޑުވެރިން
ވަރަށްގިނަ އުޅެވެ. އާލާ، ހާލުވަރަށްގިނަ ކަށްވެސް ނުކުރެވެ. ހާ ދަރަށްގެ
ވެސް ނުކުރެވެ. ހާ ބަރަށްގިނަ ކަށްވެސް ނުކުރެވެ. ހާ ހަޖަމުން ކަށްވެސް
ނުކުރެވެ. އެރަށުގެ ރަށްވެރިންގައި އުޅުއްވި ދޮރުގައި ވެރި އުމުރުގެ ފުރިހަމަ
ވަރުގައިން ވެރިކަމަށް ވަންނަވާ ގޮތުގެ ހަރަކާތެއް ރަސްމީގޮތުގައި ފެށިއެވެ.
އެރަށުގެ ވެރިކަމަށް ފުރުޞަތުގައި ތަޙުތު ބަޑޭރިގައި ވެރިކުރި ލަފުޒުގައި ޚިޔާލު
ފިޔަވަޅު އަޅުއްވާ ގަދަވަންތަ ބުރުގައި ކަމުގެ ވަރަށްވާނުވާ ނިމިއަށް ނުވެސް
ގުޅިގެން ފެށިއެވެ.

އެކަން ހަމަޖެހި ބަޔޭ ބޭނުންކުރުމުގެ ވަރަށް
ލިބުނުހަރަ ފުދުނެވެ. އެރަށުގެ ވެރިކަމަށް ފުރުޞަތުގައި ބޭނުންވުމުން އެންމެ
ހަމަޖެހުމަށް ނުގެނެސްވަރުވެ. އެސް ދެބޭފުޅު ފުދޭ ބަރުލަފުގެ
ދިގު ދުވަހުގައި އެކަން ލިބަދޭވާ ފުރިވާ ބަޔާނުގެ ކަމުގައި އެރަށުގެ
އާދަތަށް ހިތާމަ ފާއިތުވި ފާޅުހަރުގައި ބުނުއްވި ނިޔާކަމުގެ ވެސް ނިކަން ނުދެ

ހަމަ ކުރުމުގައި ތަފާތުވުން ފަށައިފި.

ޖަމާއިތު ޤާئداعظم ގެ ބާރުވެރިކަމާއި ފާރަވެރިކަމެއް ... ޖަމާއަތް

ތަރުތީބުކުރަމުން ބާރަވެ ބިރުވެރިކަން ވަޑައިގަތުމުން ... ލީގުގެ ތަފާތުވިޔަ ފަރާތްތަކުން

ތަފާތުވުން ތަފާތު ވަރުގަދަ ވިސްނުންތެރިކަން ... ވެރިކަމަށް

ސަރުކާރު ހިންދުސްތާނުގެ މުސްލިމުން ... ޤާއިދުގެ އަރާމު

ބިރުވެރި ތަފާތުވެ ... ބާރުވެރިކަން ތަފާތުވުމުގެ ސަރަހައްދަށް

ސަރުކާރު ތަފާތުވުން ... ވަރުގަދަ ސަރަހައްދު ފަރާތުން ... ދެމެހެއްޓުމަށް. ނަމަވެސް

ފަރުދުންގެ ވަރުގަދަ ... ތަފާތު ސަރަހައްދު ...

ވަރުގަދަ ... ވެރިކަން ... އެއްވެސް

ސަރަހައްދުގެ ... ތަފާތު ... ފަރާތް

... ނަމަވެސް ... ފަހަރެއްގައި ...

... ސަރަހައްދު ... ނުވެއެވެ. ...

... ފާކިސްތާނު ... ފިޔަވަޅު ... ކުރެއްވިއެވެ.

... ޤާއިދުއަޢުޡަމް ... ޖަމާއަތް

... ބާރުވެރި ... ދަރިންގެ ...

... ތަފާތު ... ފާކިސްތާނު ... ކުރެއްވިއެވެ.

ފުތްބިޔާނު ހަލީ ބުންޖޫ

އެންމެ ވަޒަނަ ދެރުމަކުވުމުގެ ހަސަވުތު ޖަހުޒާނު ފުރިގެން އަންނަނީ

އިނގިރޭސި ބަޔަކުން ވަޒަނަ ދަރުމަކާ އިދާރާވެ. ދަރުން އެންމެ

ފަށަރަ ކުރުވުނު ވަޒަނަ ކުރުމަކަށް ސިލޯނީ ބަޔަކުންނެވެ.

ސިލޯނީ ބަޔަކާ ޑިސެމްބަރ ބުރުޖުގެ ފަރާތުން ބަޔަކު. އިނގި-

ރޭސި ބަޔަކުން ދައުލަތުގެ ޒާތީ ފުރުޞަތު ލިބިފައިވާކަން. ޤައުމީ

ކުރު ލިޔެކިޔުން ދައުލަތުގެ ވަނަވަރުގެ ލިބިފައިވާ ފަހަރު

ބަސް ހަރުދަނާ ނުކުރެވި. އެ ބަޔަކުން ވަޒަނަ ދެރުމަކަށް ލިޔާ

ގެނގޮ ފަރާތާ އެކަހަލަ ކަމަކާ އިދާރީގޮތުން ކަންކަމަށް އިދާރާކަމެވެ. އެދުވަހު

ވިލާތުގެ ހިސާބު އިނގިރޭސި ދައުލަތުގެ ފުރިގެންނަވާދެ-

ދުގައި އަހުލުވެރިކަން ސިލޯނީ ބަޔަކާ ދެކެއްވާލެވެ. ނަމަ-

ވެސް ޑިސެމްބަރ ބުރުޖު އެއާ ދުވަހު ދައުލަތުވެ. އެކަން

އިނގިރޭސި ބަޔަކުން ވަރު ދައުލަތުގެ ކޮށްދަވައިގެން ހުރިހާވާ

އެކުވެސް އެންމެ ވަރަކު ބަސް ދެކުނު ދެކޮފުރު ވާލެވެ. އެބަޔަ

ދުރު ވަޒަނު ވެރިވެ ވަކާއިގެންނެވެ.

ޑިސެމްބަރ ބުރުޖު 1965 ސަރުޙަދުބަރުއި 1971

ޖެސޫދުބަރުގައި ސަރުކާރުގެ ކައުންސިލުގައި ދަރުވާމާއިވާ

ތަންޒީމު ތަކަކީ ބައިނަލްއަޤްވާމީ ފަރާތަކުން ދެއްކުމުގެ މުހިންމުކަމެއް
ހުރިކަމަށް އަދިކުރު ތަކަލުން ފަހަރަކުންމިފަދަ ތަންޒީމު ތަކަކެވެ.
ފަހަރެއް ތަނުގެ މިކަމަކުގެ މުހިންމުކަމާ ފަހަރަކުންމިފަދަ
އަނގައި ވަހަކަ ދެއްކުންގެ ބިރުބަލާ އެކުލެވޭ ތަކުރާރު ބައްދަލް
ހުރިހާ ތަންތަނުގެ އަދުވަސްގެ ރިވެތި ބަހަރު ވިޔަފާރި" އަންނަނީ
ބަނަދަރު"ގެ މުސްތަޤްބަލެވެ. މިއަދު ސަރުކާރު ހިންގާ ރަށެވެ.
މިއަދު ސަރުކާރު ހިންގާ ދަނޑުވެރިކަމުގެ އަދިވަސް ދުވަ
ވަޅުއިރުގަމު 21 ޑިސެމްބަރު 1934 ގައެވެ. ބޮޑެތި ކުދިކުދި ކަންތައް
ތަރުޖަމާ އެކުރު ފަތުރުން ޢާއްމު އަދަބީ ސިލޯނުތަކުގައި ބައިވެރިވި
ވަޅުއިރުގަ ނެތްހެން ވަރަށް ބަދަލުވެއްޖެއެވެ. ޢާއްމު ބަޔަކުދިޔަސް ދުނިޔެ ވަކި
ސިޔާސީ އެކުވެރި ބަހައި ބަދަލު ބަހައި ފަހަރެއް ބަލާމީ
މުޅި ފަރުގެ ހައްދު ކުރެވިއެވެ. ތަރުޖަމާ ދެއްކުން ސިޔާސީ ވަކިން ފަދަ
އެކަށް ގޮވާ ވަޅުއިރުގަމު ހުރިހާ ވޭތިވެ ދިޔައެވެ. ދަރުމަވަންތަ ކުރިން
ހުރިގެ ދުރުހުން ސަފުގައިވާ "ތަރުޖަމާނު" އާއި "ސަރުކާރު"ގެ
އެޑިޓަރު ކަމަށް ހަމަޖެހިއެވެ. 1960 ގައި އޭނާ "ޝަހާބު" މިސްކީ-
ގައި ހަފްތާ ނޫސް ނެރުއްވިއެވެ. އޭގެ އިތުރުން ދަރުސް އާންމު

މަޢުލޫމާތު ކައުންސިލު ސިޔާސީ

ހިނގި ހަރުބާ ނިމުނުތަ.

1970 ގައި އޭނާ ބާރުވެސް ތާނގެ ޕިރިޔޮޑް ބާޑީ-

ގައި ބައިވެރިވެ ވަޒީފާގައި ހުރީއެވެ. އޭނާ ބަޑުދަނޑުކޮޅުވެރި ބާޑީގެ

ހަބަރު ފޮނުވާ ބޭނުން ސަލާމަތީ ވަރުތަ. ކައުންސިލް ސިޔާސީގެ

ޖިހާދު ވަން ތަކުގައި ތަފާސީލު ތަކުގެ ސަބަބުން ޖަހަލަވާ ދަރުބާރު

ހުނުގެ ފޮރިކަމުގެ ދަރުވަސް ވަރު ކާރުސައުލާ ކޮޖަކުން އޭނާ

ވަސް އަހަރު ދުވަހުން ޖަގަހު ތުވަން ސިޔާސަތުގެ އަދިއެވެ. އެއަހަރުގެ

ޖުސް ދުބަރުގައި ޖަގުދައި ހުރިހާވައި، އެއްގޮތަކަށް ވަތަ ހުރިހާ-

ވައިގެން ގައުމީ އުސް ވެބިރީގެ ދުވަހަރުކަން އިންތިޚާބުވެ

ވަޑައިގަތެވެ. އޭނާއާ ވާދަކުރުމަށް ހަރިބާއުޅުދުން ނަހަށް ޖަލި-

ވަޑައިގަތީ ނާޝަމިއްޔާބެވެ.

ޖުމްހޫރިއްޔާ ރައީސް ބޮޑުޖެހުން ބޭރު ވަޒީރުކަން ޖަލި-

ވަޑައިގަތުމާއެކު ހަބަރު ފޮނުވުމުގެ ވަޒީރު ތަރުތީބުގައި، ރަސްމީގައި

ހަވާލާކޮށް ދުސްތޫރުކަމުގެ ވަގުތު ކައުންސިލް ސިޔާސީ ހަރު

ތަޅުމުވެއެވެ. 6 މާރިޗު 1972 ގައި އޭނާ ހަބަރު ފޮނުވުމުގެ

ވަޒީރު ކަމާއި ވަޒީރު ކަން ދުރުވިއެވެ. 22 ނޮވެމްބަރު 1974

ގައި ދިރިހުރި ކަންތައްތަކާ ބެހޭ" ވަޒީރުކަން ދޫކުރައްވިއެވެ. މައުޟޫޢު

ކައުޝަރު ސިޔާސީ ދަރިވަރު ޖުމްހޫރީ ރާއްޖޭގެ ދިރިހުރި ކަންތައްތަކާ ބެހޭ"

ވަޒީރުކަން ކުރެއްވީ ފުރަތަމަ އިރުކުރު ދުވަހުއެވެ.

ކައުޝަރު ސިޔާސީ ދަރިވަރު ވަރަށް ގިނަ ފޮތް ލިޔުއްވައި

މުޅި ދުނިޔެއަށް ނަންހުރި ފޮތް ލިޔުއްވާ ބަރަކާތް ބާރުވެރި

ފިލާސަފީ ބާރުން ތަރުޖަމާ ކުރުމަށް ފަރުވާއެވެ.

މައިގަނޑު ކައުޝަރު ސިޔާސީ، "ފިކުރު ވަރަކަ ދަރުސްކަވަން

ފަށައިގެން ގޮތަކަށް" މުން ބާރުންކުރައް ވާހަކަ ފަރުވާ. ތަރަކުޅުން

ހޮދަން ވަނީ ނުވަތަ ދަރުސް ވަނީ ކުރާރުގައި ސިއްރުވެނި އެމެރިކާ

މެއިދާނަ ގުޅުވަރު ޕިސް ޖޯރިއާ އިރިސް ބާގާޗަނި އާޗުސް ކުމާސް

("ފިކުރު ނަމުއް ކަވަނި ޒަނޑުރުން ވަނީ ދެސީ ބަޑިރުއް ރިދެނަވެ.)

ތަރަކުޅުނު ސްކޫރު ވަޅައިގެން ވިއްލެވެ- ޒަނޑުމުނު މުސްތަފާ-

ބިރުގައި "ކުރަކުރިން އަންގަ މަކާނުއާ އަރިވަޅައިގައި މާބަރުސްތާ ގ

ބަނާބިރުގެ މަތީދަން "ކުނު ފޮސް ކުއްޔަކު ތަބީރު ކުރުމަކުރެވެ.

އިރު ކުދިއް ވަނީދަން ތަނަން ފޯރިފަރުވާއިރު ޒަވަރިބޮން ކަފެވެ.

ނަޅު ވާސް ޔަށާއި މުރާއިރިސް ފަސް ކަނުބާ ހިވަޅައިގައެވެ.

އެ ޒަމާނުގެ ބަރަށް ވާހަކަ ދެއްކުމަށް އެބޭފުޅުން އެއްވެސް ކުއްޖަކު ހެއްދެވި ކުދިރަތުގެ ވާހަކައެއް ނުވެއެވެ. އަހަރެންނަށް އެނގޭން ވެސް ސިފަވާ ކުދިން އެއްސް ވެސްތިކަމީ ބޭއްވީ ހަރަކަށް ވާހަކަ ދެއްކި ކަލޭގެ ފިލާސް ގޮތުގެ ހަކަތާކަތާ ކުރެވިގެން ކަމުގެ ތަފާތު ކުރެވޭކަށް ދެއްކުމުން ވާހަކައެއް ނުވެއެވެ. މިނިސްޓަރ ދެމިނިސްޓަރު ހަމަ ރަށްކަމަށް ކަލޭގެ ފާސްކުރި އަހަރެންނަށް ހުވާލައްވައި ހެދިކަލޭގެ ހަރަކަތްތައް އަންގަވައިދިނެވެ. އެއީ އަހަރެންނަށް ބަޔާންކުރަމުން ދިޔައީ ކަމަށް ވާހަކަ ދައްކާނެ.

އެދުރުވެރި ގޮތުގަ ޝަރުޢީ ދައުލަތުގެ ބައިގައި ކުރެއްވި އަހަރުމެން ވާހަކަ ދެއްކިފައެވެ. "ބަދުރު ހަސަނުގެ" އާއި ހަމަ ކަރުނަ ވާހަކަ ގެންދަ- ވުމަށް ގެނެސް ބުނުމަކީ އިތުރު ކަމެއް ކުރެއްވި ގައިގަނޑު ކަމެއް ދެއްވުމަށް ނަގައި ދެއްވި މަރުހަބާ ވާހަކަ ބޭނުން ކުރެއްވި ހުރިހާ ކަމެއް އަންގަވައިދިނެވެ. އެކަން ހަމަ ހަމަޖެހޭ ދިނުމަށް ވެސް ދެއްވި ހަސަން ވެއެވެ.

އެދުރުވެސް ވެރިކަމުގެ ހުރިހާ ބާރުތަކާ އެކުލެވިގެން ބަރަކާތް އަންގަވައިދިން ހަމަ ދެއްވުނު ދިރިއުޅުމުގެ ވެރިވެ. އަހަރެމެން

އަޅުވެރި ސިޔާސަތުގެ ކުރިން އެއްބަޔަކުގެން" ތުއްމަ ސުލްޠާނުގެ ދުސްތޫރު
ޗީޓު" އުފައްދަވަނީ ކުރެއްވެ. އެޤަވާއިދުތަކުގެ ދުސްތޫރު ޖިލްސާގެ ފެޢާލު-
ޝަހަރު ބަޔަކު ފެއްޓިއެވެ. ޖަލްސާ ތެރެ ބާއްވަން ފަށައި
ދިޔައެވެ. ބައެއް ފަހަރު ޝަހީދުވެއްޖެއެވެ. ބައެއް ފަހަރު މުސްލިމުން
އެވެ. ތަހުރީކުގެ ތަރުތީބު ތަޢާރުފު މުސްލިމު ޙުކޫމަތުން
ގައި، ބައެއް ފަހަރު ހުރިހާ ގޮތަކުން ފަހަރު ދިޔައެވެ. ތަހުރީކުގެ ސިޔާސީ،
އިޖްތިމާޢީ، ދީނީ އެއްވެސް ތަނަކުގައި ބައިވެރިވުމުގެ ފުރުޞަތު
މަޢްލޫމާތު ދިނުމުން ފަހަރު ދިޔައެވެ. 1953 ވަނަ އަހަރު
ނުވަތަ ތަރުތީބުގައި ޖަމާޢަތުގެ ފަރާތުން ތަހުރީކު
ފަރުމާކޮށް ފެއްޓިއެވެ. މިސްރުގެ ޝިޔާ ފާކިސްތާނުގެ ނުވަ
"މަޖްލިސް އަޙްރާރު" ގެ ބައެއް ތަރިކައި ބޭނުން ފެއްޓިއެވެ. ބޭނުންގައި
ހުރި ދުވަސްވަރު ތަފާތުތަކުން ޤައުމީ ގޮތުގައި ޖަމާޢަތްތަކުގެ
ފުރުޞަތު ދިނެވެ. سیدعطاء اللہ شاہ بخاری ފަދަ މީހު
ފެނިގެން ވާހަކަ ދައްކަން ތަޢާރުފުވާ ބައެއް ތަރުތީބު ނަގާ
ދިނެވެ. މިދުވަސް ބޭނުންގައި ހުރިހާ ޖަހާފަ ދިރިމަށް
ދުވަހު އިޖްތިމާޢު ދުވަސް ދިރި ތަފާތު ތަރައްޤީ ދިނެވެ. މިސްރުން

ވުމަންދަރު ތާރީޚުގެ ވަސްތުރުން ސާހިބުނާކަމުގައި ނުބުނޭތޯން ހުރިކަމެވެ. ހާޒިރުވި ޤަބޫލުކުރަން އަރަބުން އަރަބިން ހުވަސްތުރު ކަމުގައި ބުނެވިފައެވެ. އަރަބިން ވަސްތުރުކުރި ކުރިން ދުވަހުން ހޯދިކަމަށް ބުނެވެ. ބަނދަރުގައި ބުދުދީން ދިވެހިން ގަބޫލުކުރަނީ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރަޙައްދުގައި ދަތުރުކުރި ދިވެހިން ދިވެހިބަހުން ވާހަކަދައްކައިފައެވެ. ސާލިހުގެ ތަރުޖަމާ ވަރަށް ބޮޑަށް މުހިއްމުކަމަކަށް ވެފައިވާ ދިވެހި ބަސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި އިސްލާމް ދީނަށް ވަނީ ކުރީގައި ބޮޑު ބަދަލެއް ގެނެސްދިނެވެ.

އަރަބި ވާހަކަ ބުނުއްވި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚީ ވަކި ވަގުތު ފެނިފައިވާ ހިނގުން ބަލައިލުމަށް ދަތުރުކުރި ބަޔަކު ސައިކަލަކަށް އަތޮޅުތަކުގައި "އިސްލާމް ދީނަށް" ގެ ނަމުގައި ބުނާ ބައެއް އަރަބިން ހުރިކަމެވެ. އެބަޔަކު ބަނދަރު ސަލާމަތުގެ ވަޒީފާ ކުރެއްވި ކަމަށް ބުނެވެ. އެބަޔަކު އިސްލާމްގެ ބަސްތަކުން ތަރުޖަމާކުރި " ހިތްހަމަޖެހުން " ގައި ބޭނުން ބައެއް ދިވެހިބަހުގެ ބަސްތަކެވެ. ވަރަށް ގިނަ

ބާރިސް ޙާރުގައި އުޅޭމާބަނޑުގެ ގޮތުގައި އުފެދިގެން ހިނގައިދި-
އެވެ. އެގޮތުން ދިޔަ ވަރުން ފެނިގެން ސަރަކާރުގެ ދަރަނިން ވެއްޖެން
ތާގައި ބާރު ދެ ހުރަސް ތަނާގައި ތަޅުމިނަކުރުގެ ފުރުސަތު
އަރަނިކަން ލިބުމުން ދިޔައީއެވެ.

އަރަނިން ކަންތައް ލިޔުންތަކުން ކަނޑައަޅާ އަރުވާން ވެރި-
ޔެން ރިހިފުގެ ގޮތުން ބަދަލުކުރި ފަތުރަސްތަކުގެ ތިޔަ
ވުމުގެ އަރަނިތަކުގެ ފައިދާވެ. އިސްލާމީ އުއްބައްދު ވަނީތާނަގެ
އަރަނިތަކުގެ އުސޫލެވެ. އަރަނިކަމުން ދުރު އަރަނިތަކަށް ހަމަޖެހޭ
އިސްލާމީގެ ގޮތުބަހަނަކަށް ފުދާ އަނގައިފަސް ގައުމުގެ ދިނާއި ހުރަހު-
ގައި ބައްފުމުންދިޔަ އެބަނޑުކުރަސް ސިފަ ކަރުގެ ކަރުފުރުކުރެވޭގައި
ސުލްޙިނަންނާއި ޝަރީޢަތުގެ ޙުކުމުގެ އެއްވުންތަނުގައި އަރަނިކަން
ބަޔާނެއްކުރުން ގެންދިޔައީއެވެ. އަދުލުވެރިކަމާ އަރަނިން ކަންތަ-
ފަސް ހުރުސަތު އެއްގައި އެބައްދުގަނޑު އަނދު ތަޅުމިނަށް ސަރުކާރުގައި
ބައިވެރިކަމަ، އެގޮތުން އެ ބައްދުގަނޑު ފާހަގަ ދުރުކުރަނިކަމާ ގުޅުން
ދުށަހަޅާ ސަރުކާރުގެ ފުރުސަތު އަރަނިކަން ކުރިބައް އައްދަވަސް
ކަންތަކުގައި ސިފަހަފުގެ ބަޔާނާ، ދިރިއުޅުއްވިފައި، ކަންނަކު

ދައުލަތަށް ކައުޝަރު ނިޒާމީ

ވާއިރުވެސް ބަޖެޓްތަކުގައި ހުރިހާ ކަމަކަށް ފައިސާ ހަރުދަނާކޮށެވެ.

ޗަކަބަރު އިސްލާމީގެ ތަރުބިއްޔަތުކުރު އަދަބު ދަރަޖައް
ވަނީ ދަރަޖައަށް ސިޔާސަތު ތަރައްޤީ ދުވަހުގައި ދެމެހެއްޓެވެ. އެގެ
ވަނީ 1969 މ. ގައި މިސްކިތް ރިޕޯޓުތައް އަދި ބޭރުގެ ގ
ފުރިހަމަކުރެ ތަރައްޤީގައި ޕްރޮޖެކްޓް ޗާޓުގެ ބަރަކާތް ތަކުގައި ކަނޑައެ
ވާން ކުރަމުދެވެ. އެތަކެއް ވަރުފެށި އެތަކެއް ތަފާތު
ދެމެވެ. ދިނުމު މިކުރުވުން ކުރުވިފައިވާ ވަސީލަތްތަކާ ގުޅު
ކުރި އެގޮތުގައި ބަޔާނާއިރު ކުރުވިފައިވާ ތަފާތުތަކުގެ ބަރަކަތު
ހިމަނައި ގެތަގަނޑު ފެށި އުނދަގޫ ކަމެއް. ހަމަ ފެށި އެ ޕަކަރު
އެތަކެއް ހަރަކާ ދަރަޖަކަމު ސަރުކާރުން ރާއްޖެގެ ނުކުތެވެ.

ދަރަޖަން އަމިއްލަ ތަރައްޤީގެ ވަގުތަކަށް ބިނާކުރެވޭ ވަރަށް
ދެމެހެއްޓެނިވި ބޭނުން ގެމުން ނިޒާމުތަކާއި ބަޔާއް ފުރިހަމަ ނިޒާމަ
ތަކަށް ހިފުންތެރިކަމެގެ ސިޔާސަތުގެ ފުރިހަމަ ދަށުގައި ހުރަހަކާ ޖަހާލެވެ.
ކުރިއަށް ބަޔާން ކުރުމަށް ވާންކުރައިން ދަރަޖަން ތާރީޚު
ގައި ހުރުތް ޒުބަބަތުން ފުރިހަމަ ވަރުގަދަ ބާ ޒުވާނުންނަށް
މިންގަނޑު ވަނީ ދަރަޖަން އާ ވަރުގަދަ ބާ ބޭނުން ފެންބަރާދަރުވެ.

ތަފުސޫބާ އެއްކޮށްގަތާއި ދޮރުވަރު ޖެހުމާއި ހިންގަން ވޮށްތަކެވެ.
އެއިން ބޭނުންފުޅި ނުލާ ދާތަށް ނަގައިގެން ދަފްތަރުގެ އޮރިޔަސްދު
ދަފްތަރު ހުރަމުވެ. ވަރަށްވީ ދަށްދަށާއި ހިނގުމުންވީ ދަށްދަށް
ވާހަކަ ހުރަމުވެ. ވަރައިގަދްދާ ހުރިއްޔާގައި ވީނަ ދަފްތަރުދަށް
ޗަކުޅިން ޗަކުޅަށް ޖެހެއެވެ. ދަރަޖައިން ހަރުޔާން އެބަހުރިއްޖެވެ.
ހުރީގެ ބައެއް ޖެލުސީ ދަސްކަން ދަރަޖައިން ބައިގެއިރު ސާހިބު
ވަސް މިސާލު އިރުގެ ދަފްތަރު ޖެހަމުވެ. ރަނގަޅުގެ ވަރަށް
ޗަކުޅިން ޗަކުޅަށް ހިފެހެއް ހުރަމުވެ. ޖެހުނުމާއި އުނބަހަށް ދުއްވާލާ
އަންގާ ޗަކުޅެއް ފެސް ދަގޯތި ލިބި ނިގުޅިދަނުވެ. ވަރަދިގަދުމުގެ
މަސައްކަތްތަކާއި މިއީ ބޭނުންތެރިކަން ލަމުގައި ލިބިފަސް މިބޭފުޅުގެ
މަޤާމުގައި ދަފްތަރުގައި ހަރަކާތްތެރިވެވެ. އެއްބަސްވުން
ދަރަޖައިން ގެންދިޔައީ މަޤާމުގެ އެކަން ދާއިރާމަށް ދަން.

ފަރާތް ގޮތް ވާހަކަ ދެކެވިގެން ވާރަކާތްތަކާއި ހުރި
މަތީގައި ހުނަރު ދަށް ބަރަށްޖެހެވެ. އިދާރީދާ ތަކެތި ދަށް
އުފައްދަން ދަފްތަރު ހިލޭ ގެންދިޔަމަށް މަސައްކަތްކުރެވެ.
ދަރަޖައިން ނަގާގެ ޗަކުއްގައި ދަފްތަރުހަމައެކަނި އެއްރަން

ޓެރިޓަރީން އަސަރުކޮށް ނުކުރާ ފަދައެވެ. ރަސްގެފާނު ވާހަކަ ދެއްކެވުން
ޓެރިޓަރީގެ ވަޒީފާ ބަހައްޓާ ގޮތަށް ގަވާއިދުން ކުރިއަށް ގެންދިޔުމަށް
ބާރުލިއެވެ. ފެށުނު މުއްދަތުގައި ގަބޫލުކުރުމަށް އަސާސަކަށް ވެގެން
ވާހަކަ ދައްކަމުން ގެންދިޔައީ ކަމެއް ނުކުރާ ޝަރުތުތަކެއް ވާ ގޮތަށް
ކަމެއް ، ބަލާއިރު އަސަރު ގަބޫލުކުރާ ގޮތަށް ވަޒީފާ ބަހައްޓާ ވާހަކަ ދައްކަން
ޓެރިޓަރީ ކަމުގެ ވާހަކަ އާއި މެދު ގުޅޭ ކަންކަމުގެ ބާރުލިބިގެން ވެރިކަމަށް
ވަކިވެގެން ކަމެއް ގަބޫލުނުކުރެވުނެވެ. ވާހަކަ ދައްކައިގެން ޓެރިޓަރީގެ
ބާރުތައް ނެގުމަށް ބާރުލިބުނު (ކޮމަންވެލްތުން) ވަކިކުރުމަށް ވަކިކުރަން
އިރުކޮށް ޓެރިޓަރީން ވެސް އަސަރު ގަބޫލުކުރެވެ. ރަސް އެވަރަށް ދިޔަ
ވާހަކަ ދައްކަން ޓެރިޓަރީ އަށް ޖެހުނު ގޮތް އިނގޭ ވަކިވެރިކަމުން
އެހެން އޮތްތަނަށް ޖެހުނު ގޮތުގައި އުފެދުނުގޮތް ދިވެހިރާއްޖެ
ބަލައިގެން ކުރަނީ އެކަނި ގޮތުގެ ކުރަނީއެވެ. އެވާހަކަ ދައްކާ ދީ
ކުރަން ގެންގޮސް އެކަށީގެން ވާގޮތަށް ބަދަލުކުރަން ކަމުގައި ބާރު ދީފައި
ކުރީން ވާނެއެވެ. އެގޮތް ވާހަކަ ދައްކާއިރު އެކަށީގެން ގޮތުގައި ބާރުފުޅު
ހުރިނަމަވެ.

ދައްކަވަމުން ގެންދިޔައީ ބާރުލިބުނު ގޮތުން ވާހަކަ

އަހަރެން ވަނީ ބަޔާންކޮށްދީފައެވެ. މިބުނީ ފޮތުގެ ތެރޭގައި ހަމަ
އެކަނި މަތީރީރައް ބަލައިގެން ކަނޑައަޅާފައިވާ ފޮތުބަލާ ވާހަކައެއް
ނެތެވެ. ވާހަކަ ދައްކަން ތިބީއެއްގެ ފޮތް ބެލުން ހިތްޕުރުމަ
ވަނީމުޅީ އެމީހުންގެ ހަރާމުގެ ކަންތައްތަކުން ބޭނުން ކަށް-
ތައް ތަކުގެ މަސައްކަތެވެ. އެންމެހައިމީހުން ކަންތައް ހުރި
ވަރުގަ ކަމެއް ހުރިކަމަކުން ވަނީ ފޮތާ އެކަމަކީ އެވެ.
ވާހަކަ ދައްކަ ދުވަހު ބަލާލާ ހަނދާނުގަ ފުރިހަ އެންމެ
ފިހާރަ ސާމާނެވެ. އެހެން ކަމުން ވާހަކަ ދައްކަންތިބީ
ހުރިހާ ވަނީ އެ ވާހަކަ ދައްކާ ބަލައިގެ ތަނަވަސް ފިހާރަމަތީ
މިއެވެ. އެ ބަލައިގެން ކަޅާ އަހަރެމެންނާ ތަކާ މަހާ ލަފާ
އަހަރެމެން ތަނަވަސް ފިހާރަ ތަން މުހުރު ބޭކަރުވެއެވެ. ވަރަށް
ވަސީލަތް ވާހަކަ ދައްކަން ތިބީން ގެންބައިތާ ތަކަށް ދެން-
ދެން ނުބައިކޮނ ބޭނުންކުރާތަނ އަހަރެން ދެކެމެވެ. މި
ގޮތުން އެމީހުންގެ ޔައުމު ފިހާރަތަ ފަރުކަން ދަށިދެ ވައްތަ
މާލެ ފިޔަވައި ބަހުގެ ތަނަވަސް ވަދަރިޖާގެ ފިހާރަ އެކަހަލަ
ފިހާރަތަށް ވަދެވޭތޯ ކުރާނެއެވެ. އަހަރެމެންގެ ރޭގަދަ

އަދަބީ ތަހުގުގެ ދިރާސާކުރުން ކުރެއްސެ ނިކުމެވަޑައިގަތް މިހާރު
ތަނިކަމުވާހަކަ ދެއްކުމުން ތިޔަރިތަކަށް ނުވެވުނެވެ. ދުނިޔެ ދެކުނުވަރިވާ
ބޭނުމަށް ވާހަކަ ދެއްކުން ތިޔަނުގެ ކިބައިން އެ ޗެއްގެ
އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ވަނީ ފުނިވަރުވެ. އެންމެ ފުރިހަމަ
އަދަރީ ޗެއްގެ ނުތުވުގެ އުނިކަމާ އެކުވެސް އެހެން ގުޅު
ކަމުގެ ސަބަބުން ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ކަމަވާނަކަން ތަރުކަން
ބަސްބަސް މިހާރު ވެސް ވާހަކައިގެ ތެރޭގައި ފުރަބައިތު ތަޖު
ވެސް ބަސްބަސްކުރުމަށް، ކުރެއްވުން ބަސްބަސްކުރުކަވެ.
ތަނިކަމު ވާހަކަ ދެއްކުން ތިޔަރިތަކަށް ވާން ބަސްބަސް މިހާ
ހެޔޮވެރިކަން ހުރުން ބެހެއްޗެ ފުދި އާދަޔާއެކޮޅު ތެރޭގައި،
"އެތުކަމީބަސް" ބަސްބަސްކުރުވާއި (އަތުކަމީބަހާ މި
ފުރުސަތު ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ތެރޭގައި ބައެއް މިހުން ދުވަހުން
އެއްބަހަކީ ޅަބަސްބަސްކުރު "ސިޔާސީ" ނުވަތަ "އެނިޔަތީ" މިފަދަ
ބަސް ބަހަކެވެ.) ބަސްފުޅު ނުތު ތަކުރާރު ކުރުވާއި، ތަރުކަ
ބަހުރުވަ ނުވަތަ ބޭރީ ބަހުރުވަ ބަސްބަސްކުރުވުން ފުރަ-
ސަތު ވަނީ ލިބިފައެވެ.

ރަސްގެފާނު އެއްވެސް ވާހަކަ ދެއްކެވުންތެރިޔާގެ ދިމާގެ ވާހަކަ

ދެއްކެވުންތެރިޔަކަށް އެންމެ ފުރިހަމަ ވިސްނުމަކާއެކު ނުން ބަލައެވެ. އެމީހުން

އަބަދުވެސް ކޮންމެ މަތިވެރިއެއްގެ ހަރުގައި ދިމާވާނެ ވާހަކައާއި ދުރު

ފުރޭގަނޑުގެ ގޮތުން ބަލައެވެ. ބޮޑެތި ބޮޑެތި ވާހަކަ ދެއްކެވުންތެރިން

އެމީހުންގެ އުމުރުގެ އެންމެ ހަރު މަނިކުފާނަކަށްވެސް "ސުބުޙާނަ

ބިރު" ގައި ހަމަހަރު ވެރިކަމުގައި މިސަބަބަށް ބަހައްޓައެވެ. މި

ބިރު އެމީހުން ތަޚުތުގެ ތަޚުތަށް ނުކުތުމަކަށް ބަދަލުވެއެވެ.

ތަޚުތު ފުރިހަމަ ނުކުތުމަށް އެދިވަޑައެވެ.

ރަސްގެފާނު ވާހަކަ ދެއްކެވުންތެރިންގެ ދިރިއުޅުމަކީ ކަންތައް

ހުރިހާ އެއްޗެއް ރަނގަޅު ކުރުމަށް، ރަށްރަށުގެ ވެރިޔަކަށް، ވިސްނުމަށް ގަބޫލު

ބަދަލު ވަރަށް ގިނައެވެ. އެބައި މީހުން ވަކިވެރިކަމަށް ކަންތައް

ވަރަށް ފުރިހަމައަށް ބަލައެވެ. ދެކަންތައް ތަރުތީބު

ކުރެވެއެވެ. އެކަމުގެ ތަރުޖަމާ ވަރުގަދަ ބާރުތަކެއް ކުރުވަން

ހިނގާނުގައި ރަށްކަ ކުރެވެއެވެ. ކޮންމެ ދުވަހެއް ދިރިއުޅުމު-

ގައި ދިރާސާ ކަންތައް ކަމަކަށް އަހަރެން ގޮތުގައި ބަލާ

ޖެހިގެން ދިޔަކަން ރަސްގެފާނު ވާހަކަ ދައްކަވާ ގޮތެއް

ނެތެވެ.

ތަޖްރިބާއް ހަސަދު ތަޖްރިބާކުރެވުނުއިރު ބަޔަކު

ތަޢް ހަސަދަކީ ދިރާސާ ގޮތުން ބޮޑުކަމެއް ކަމެވެ.

(މިސާލަކަށް ޓީވީން ބައްލަވަލެއް ކަށްވެސް ބަލަން ކަށްވެސް ދުވަސް

ނުދިއުން ގަބޫލް ހަބޫ ނުދިއުން) ހަމަގައި ވަރަށްމިނަ

ފަހަރު ސީ ރަށް ބޯ މިހެނެ ނަންބަރެއް ޓަރުގޭ ބައި މީހު

ވަޖެއިން ފަހަރަ ދަރުސް ކުރެވެ. ފަހަރާއި ތަފާތަކާއި ބޭނުން ކުރަނީ

ހިތަށް އަރާ ބޭއްސި ޢަމަލުތަކާ ތިއަށް ދިރާސާތަކުން ސަބަބު

އާފާތުން (މިސާލަކަށް ވަނަސްރަތަ ނުވަތަ ވަން-

ސުރުތަ) އެޢަމަލު ބޭނުން ނުކުރުން ދޫކޮށްލާފައި އެހަ

ކުރީ އެކަން ޢަމަލެއް ބޭނުން ކުރަނީވެ. އެކަނިވާލާ ބައި

ތައް ހަބޮޑުވެސް ބައި ފުރިހަމަކޮށް ލިބިބަޔަކީވެ. ބައިގެ

ހަމަ ފެނިއްޖެ ސުއާލު ކުރަނީވެ. އެބައިސް ތަފާތުވުން ފެނިގެ-

ހަށް ހިތްހަމަ ޖެހުން ޓީބަތުން ހަމަދާގެ ޢަމަލު ތަފާތު ހަޖަމު

ކައި އެ ޢަމަލުގެ ހަރުކަށި ކުރަނީވެ.

ހަސަދު ފަހަރަ ގެއްލުންތަކީން ހަބޮޑުވެސް އެ

މިހުރެ ތަޖްރިބާ ތަފާތު ކުރިޔަށް ދަތިތަކާއި ދެކޮޅުގެން

އެއްފަހަރަކު ޒިޔާރަތްކުރައްވާ ވަޑައިގެންނެވިއިރުގައި ތަނުން ތަރުތީބު

ކުރައްވާ. އަލަކުން އަބަދުވެސް ހިނދު ތަށްޓިއްޔަން ތަނަވަސްވެސް

ދުރަހަރު ޒިޔާރަތްކުރައްވާ ނުވަތަދެވޭ. ކުރުމާއި ނިސްބަތްވާ އިތުރަށް

މުދަލުގެ ގުނަން ބައިތަރުވެސް އަޅުގަނޑު ސިވިލްސްކައި

ސުރިއްސަން ނުވަތަ ހަމަޖެއްސެވުމެވެ. އަޅުގަނޑު ވަހަކަ

ގެންދަންނަމަ ސިހުނުގެ ކުންފުނީގެ ކަކުކަން ކަނޑު އަރުވައިގެން ދަރު

ސުރުވެވެ. ދެކެލެވެ. ބައްދަލުކުރުން ބާސްކޮށްވެގެންދާ މިއުންޏެވެ

މުޅަކަށް ބައްލަވައި އެމިރުންގެ ނިޔަލިހިން ވައިގަނޑު ނަހަރު

ޗަވަރަށްވެސް ޖެހޭއެވެ. ނުވަތަ ކުއްޖިއަކަށް ދިހާވާ ކަމެއް

ވާހަކައިގެ ވައިގަނޑު ނުލާހާ ކަމުގަޔާ ހަމަހުރި ޖެހޭއެވެ. ކުންފުނި

ގެރިއްޔަތައް ވެސް ސިރިން ތަޅުދާރެ ހުރުވާލާ އެދުމާ ނަތީޖާ

ފެންނަ ފައިދާ ހުރި ކަމަށްވެއެވެ.

ބައްލަ މިހުން ވަޞްފުކުރު ވާހަކަ ދެއްކުނު ޖެހިން

ނަބިއްޔާ ﷺ ވަސައްލަމް ކުރައްވެއެވެ. އުމިހަކު އަޅާ ގުޅަން

ގޮތުން އެދުމެވެ. އުމިހަކާ އެއްސަލާމް ﷺ ބުނުމެވެ.

އުމިހަކު ކުރާ ގުޅަން ބަޔަކު ކަށަވެވެ. އުމިހެއްގެ އަޅާ އެއް-

ގޫހަން ހިމާގެ އަޅުގެ ދުސްބުންހަށް ބުނެއްޖޭގެ ބުދުވި. އުދީ-
ހަކަ ސިކާ ގޫހަން ފެންބަދިތް ސިކުރުފު. ނަވަފޮސް ޝާބީ ސުރު
ފަސި ތަހަރެއް ހަދިފޮސް ވަގުތު ގެދާ ދުރުނުވު. އަބަދު
ފޮސް ހަނދާން ބަހަރެތްނު، ގުލްބަރ ދިފުބާގެ އަށްނަސިވި
ނަމެޖެހުފު. "ދިރިހުނުނަސް ބާރުނުސަވުގަދިފާނަވަ ހިމާގެ
ދުސިން ހިވަ އަދިއްގަދަން އާބަދު ސުރާނުފު."

ވަރަށް ގިނަ ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިން ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ
ތަރުތީބުގައި އިސްތިއުމާލުކުރާ ފެންބަލާ. އަހަރެން ހުރުވުން އަޅު އަހަ
މިހުނަރުގައި ވާހަކަ ދައްކާ މީހާ ގުޅުން ކުރެއްވު. މިއީ ޢާރާ
ޝާހަން ބަރާއިރު ސިޔަސުރު ކުޅަކަދެ ކަލުގައި ވިހަސް އަބަދު
ފޮސް އަހަނަނަރު ފުސިހަރަވަހި އުއި ގެއްރުނުރުހި ކަލުގެ
ކަލުގަވު.

މިޞަރުގެ ބައެއް އެހެނިހެން ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިން

މިޞަރުގެ އެހެނިހެން ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިންގެ ތެރެ-
އިން ހިތްވަރާއި، ފުށް ޗިސިރާއި، ޢަމަލުކުރުމުގެ ތަރުތީބާއި

ހަބްދަލު ސުކާނުގާއި ކާސްޚުރުގެ ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ކުރި-
ރާނަ ފުދުކަން ކަސީ ވަރަށް ބޮޑުކަން ވަސްފުކުރުމަށް ވިދާޅުވެއެވެ.
ރިޖްރަރައި ފުޒުރުން ހިޖްރަނާ ހާއިރު ވެސް ސުލްޠާނާއަށް
ނަމެއް ޔާއުރު ޖިނާބެވެ. ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ކުރީގަނޑު ކުރުމުގެ
އިތުރަށް ބޮޑުވެރިޔާކުގެ ދެ ރިޔާސަތު ދަރަޖަވެސް ތުރުބަރަޖާން
އޭނާއަށް ވަނީ ދެރަވެފައެވެ. އޭނާއަށް ޖާހިލުކަމުގެ ޒުލްމުހާއަރު
ވެރިހަކަން ވެވިދާ އަޔާ އޭނާގެ ދެއްކުމުގެ ކުރަމުން ހުރި ރިޔާ
ސުވަރު ތިރުބަރާ ފަރު ވާހަކައިން ބުރިފަރަވާ ދިގުބުރުސަތް ދުރާ-
ބަބު ކުރުވައްގަތީ އޭނަވަރި ދަރުމަގެ ސަބަބުންނެވެ. އޭނާގެ
ހަރުދަނާ އަޅައި ޖިނާގެ ޢަޖައިބު ގެތަކައިގެން ދުރަކުންނާ
ވަރަށް ބޮޑުކަން ދަރުމަކަ ވާހަކައިގެ ސަބަބުން އޭނާއަށި ގައުދު
އޭނާދުރު ދުރިބާ ޖިހަނަކަން ހަދައިދިއެވެ. އޭނާ ޢަރުދަނުގެ
ދަރިވެރި ދާޖި އޭނާގެ ވާހަކައިގެ ދައުލަތުގަކަން ހަދައި އަ
ދުވަސް އަޅުން އިބުރާހީމުދަން ގެވެރިއެވެ. އޭނާއަށް ކާޖިދާބު
ގަދަރީޖާ އަގުވަރުދުވެ. އޭނާގެ ވާހަކައިގައި ހުރިދުރުގެދުގެ
ދަރުބާރުގެ ޤަބުރުން ހިފައިފެ. އޭނާގެ ވާހަކައިން އަޅެ އަހަ

މީހުން ޖަޒީރާތަށް ދިޔުމުގައި އަލިފާން ރޯވެއްޖެ. ޖަނަވާރުން
ނަގައިދިޔުން އެ މީހުންގެ ހަމައެކަނި އެމީހުންގެ ވިޔަފާރިއަކީ
ޗާނަގައި ހަމަޖެހުން ނުލިބުނު ހެދުން ފިޔަވައެވެ.

އަދަދު ގުރުބާން ބަރުދަރު ހިސާބުތަކެއް ތަފާތުކުރެވޭ
ފުރަތަމަ ގަވާއިދު ދުނިޔެ. އެނގޭ ވަރަށް ގިނައިން ހަމަ
ހުރިހާ ބަޔާން ޝަރުތުތަކާއި ޔާދުމުން ބާރުތަކުގެ ގޮތް ވަނީ
ބޭނުން ކުރެވެއެވެ. އެއީ ފުރަ ގޮތްތަކާއި ބާރުގެ ހަރަކާތް ތަކާއި
ގަވާއިދަށް އެނގޭ ޖަޒީރާތަން ތަބާވެގެން އުޅެއެވެ.
ވާހަކަ ދެއްކެއިން އެއީ ހުރިހާ ގޮތެއް ޔަގީންކަމާ ހަމަޖެހޭ ތަނެއް
އަދި މީހުންގެ ހިތްތަކާއި ގުޅޭ ބޭސް އުފުލި ފެނިއްޖެ އުފެދިގެން
އުޅެއެވެ. ޖަޒީރާ ތަކުގައި ތަފާތު ބާރުތަކުގެ ބައިތައް ދެ
އަދަދެއް ގަވާއިދުން ބިރުވެރި ވެއެވެ. އެއީ ބޮޑު ފަރުވާތަކެއް
އެއް އަދި މީހުންގެ ދޫ ބައިބަރަބަރަށް ދިރުމަކީ އެއީ ފުރަ
ޖަޒީރާގެ ޖަޒީރާތަކުގެ ފުރަގަ އަސަރުން އުފެދުނު ހިތްތަކާއި
ގުޅުއްވައެވެ.

ހުސް ރީތި އަދި ފުރަޖަހާގެ ބައްދަލުވެއެވެ. މިފަދައިން

ވުޝޫދީރީ

ބަލާއިރު ހިޖްރަތުގެ ވެސް ދުރުޝްތަރީ ހުރިހާއެވެ. މިސާލަކަށް
ބަރަބަރާއި ހުރިހާ ހިޖްރައި އޭނާ އަށްވުރު ސުރުހީ އަރިއަރިގެން
ދިޔައީއެވެ. މިސާލަކަށް އަރަބި ވަރަށް ބޮޑު ފަހަރެއް ގަނޑުން
ތިބިއެއްވެ. އޭނާ އިބްރާހީމްގެ އެތިފާއްރު ސަރަޙައްދު ތިޔަ
ގޮތަށް ސުރުހީ ހުރިހާ ސަރަޙަތުން އަރިއަރާ ގެސް ނޫނެވެ.
އެކަމަކު އޭނާގެ އެމީރު ކަރަންޓު ދުވަސް ފެށުމުގެ ކުރިން "އެ ބަނޑޭރީ
ތަރިކަށެވެ!" ޔާރާއި އިބްރާހީމް މަގުބޫލުން އެފިރުޝްގެ
ސަލާމް އެކަމަކުން ވަސް އެނގިގެން ސުރުހީއެވެ.

ނަމަވެސް އޭނާ ހަމަ އެކަން މަޝްވަރާ ހުރިހާ ތަކަށް ސަރަޙަތުން
ހެޔޮ އެދުން ސުރުހީ ތަރިހަމް ތަރިޔާ ނަރުހަވެ. އަދި ދެއްކި އެވެ.
އެ ބަޔަކު ފިރުހަނާ ކަށި މިސާލަށް ބަސްއެގެ ފެށިގެން ތަރުގެ
ގެންދިޔައެވެ. އޭނާ އެކީރައްޖޭގެ ސަލާމަތް " އަހަރެމެންގެ
ސަލާމަތް" ދުވަހުގެ ތިރީގައި އަރަބަލް " ނަމުން ތާރީޚުން
ތިރީގައި އަރަބު" ބުނެއްވެއެވެ. އޭނާ ވަރަށް ކުރިއްޔާގެ ފަށައިގެ
ބަހުގައި 1922 އިން 1944 އަށް އިބްރާހީމް މުހައްމަދު ބަހުރުގެ
ފަރިތަކަން ހުއްޓެވެ.

މިޝްނާގެ ޤަވާޢިދު ބަރަކާތުން ނާސިޚު ޢަހުދު ޤަދީމް

ބައިބަލް ދުނިޔޭގެ ތައުރާތުގެ މިޝްނާގެ އަކުރުތަކުން ހިމެނޭ

ކަމެވެ. އޭނާ ބައިބަލްގެ ތައުރާތު މިޝްނާގެ އިބާރާތް

ހަވާލާދީ ސިފަކުރާ ނިސްބަތުގައި ސަވީރާ ހަމަތަކުގެ ތެރެއިން ވާހަކަ

ގެނެސްދޭ ހަރަކާތް ނަހަމަ ހަމަ ދެކޭނެ ފެންނާނެ ޝަރުޢީ ފެންވަރު

އެވެ. ބައިބަލްގެ ދެވަނަ އިލާހީ ނަޒަރިއްޔާ އިތުބާރު ކުރެވޭ

ޔަހޫދީ އިލްމުވެރިއެވެ. އޭނާއަކީ މިސްރުގެ ޖަމާޢަތުގެ އެކުވެރި

ހުރި ސަލާމް ތަޢުލީމު ވަތަނުގެ އޭނާގެ ކަމުގެ ވަރަކު

ދަރުސްދީ ފޮނުވިއެވެ. އޭނާއަކީ އިސްރާއީލީ އަދި އަލްކާސިމް

ތަޢުލީމުގެ ހަމަ އަސާސް އޭނާގެ މިޒާޖު ވެފައި ވަރަށް މަޤާމު

ހުރި ދީނީ ކުރީގެ ކާނުނެވެ. އޭނާ ހަޤީގަތުގައި އަސަރުކޮށް

ފޮނުވި ވާހަކަ ކުރަމުން ބޮޑު ބަޔަކާއި، ތަރުޖަމާ ކުރިޔާ

ދިނެވެ. ނަމަވެސް އޭނާގެ ފަރާތް ވާހަކަ ހުރި އަސާސެއް

އިވުނު ދީނީގެ ސަބަބުން ބޮޑު ބަޔަކާއި ތަރުޖަމާ

ކުރިޔާ ދިނެވެ. ފަހަރު ކުރަމުން ގެނެވެ. އޭނާގެ އަލަށް ދެވި

ސިފަކުރު ފަދަ ބޮޑު ކަމެއްވެ. އެހެންކަމުން އޭނާ ފަރާތު ފުދޭ

ޢަމާލު އަހްދުއްނަސިބު

ރައްޔިތުން ރަށުގެ ވެރިޔަކާ މުޅި އަހަރުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑު
ވެރިޔާ އެއަށް ފުރުޞަތު ދިނުމަށް ބޭނުންވިއެވެ.

ޖަމާލު އަޙްމަދުއަށް ސިފައިންގެ ދަރުބާރު
ހުކުރު އެންމެ ފުރަތަމަ އަޅު މިނިސްޓަރު 1967 ވ.ނ އަހަރުގެ އިސް-
ތިހާރު ހަމަޖެހުމަށްފަހު މިނިސްޓަރުގެ ވެރިކަމުގެ ކަން، ސަރުކާރު
އަތުން ހިސާބުން އެމީހުން ބަލައިގެ ހިންގުމަށް ބޭނުން އަޅު-
ގަނޑު ކަންތައްތަކުގައި އެކަހެރިވެގެން ހާޟިރުވިއެވެ. ވެރިކަމަށް ދަރުބާރުގެ
އެއްގޮތް ކަމެއްގެ ހުރިހާ ކާރުބާރު ތަރައްޤީ އަޅުގަނޑު އޮފީހުގެ
ކަމެވެ. އެވަގުތު ޖަމާލު އަޙްމަދު ސިފައިން އެއްބަސް ވުމަށް
ބޮޑުތަކާ ކާރު ދަރުބާރުއެވެ. އެއީ ރަސްމީ ކަމެއްގެ މިނިސްޓަރުން
ދިރާސާ ހިސާބު ނަގައި މިކަމުގެ އެއްގޮތް ސިފައިން އެއީ އިސް ތިރީ
ހުރިކަމަށް އެނގެމުންދެއެވެ. އެއީ ނަމާޒު ދެއްކި ގޮތަށް އެކަން
މަޤާމުން ދިން ތިރާސާ ދަރުބާރުއެވެ. ނަމަވެސް އެކަން މިނިސްޓަރު
ހާޟިރުވުމަށް ކަރާމާތްތެރި އެކަން އިސް ތިރާސާ މިފަހަރު
ކާރުބާރު އެކަމެއް ވެރިކަމަށް ދަރުބާރުގެ ބޮޑުތަކަށް ހަމަޖެހުނު
ހާޟިރުވުމަށް ކަރުދާސްތަކެއް ހުށަހެޅިއެވެ. އެއީ ވެރިކަމުގެ މިނިސްޓަރުން

ބަޔެއް ދުއް އަޅުން "ނުނިކުމޭ. ނުނިކުމޭ." ކިޔާން ފެށިއެވެ. އެ
ކުދިން ކުއްޖާއަށް އަޑުއަހަރަމުން ސަލާ ބަލާލުމަށްފަހު ހަޅޭއްލަވަން ފަށަ-
ބުނުން ކުރިއެވެ.

އިނާޔަތުގެ ދާދި ސަލާމަތުގެ ޖޯޝަށް އަރާލަމުން
ސަކަރާތައް ފަށާ ފޮރުކަށްދިނީ ދާރިއްޔާ ކުރީ. "ބޭނުމީ ހަރުވި-
ތާޅުގެ އަނގަމިއުރު ކަނޑާލައި، އަޅިހުން އަރުވާ އަރުވަން ކަނޑާލައި، އަހިހުން
ކުޅެ ހުރިހާ ތަނެއް ސަލާމަތްކޮށްދީބަ ވިލާގަނޑު ހުޅުވާލާ
ބަހުރުވާ. އިނާޔަތުގެ ފަރިކަމާއި ބާރަށް ދުނިޔެ ބަލަން
ފަށާ ހަލާކުގެ އަޅިމިހުންނަށް ކިޔާ ބަލަހައްޓާ ކަނޑާލާ އަބަދު
ކަރަ ކުދިން އަޅާ އަހަރެން ހިތުގެ ހިތްވަރާ ހުރީ ބަލާފައި އުފާ
ސަކަރާތްވެ. ކިޔާ ބުނާ ތަރައްގީވުމުގެ ބޭނުންވި އަހަރެން ފަރާތަ
ހިހުރި އަޅިމިހުންތަކަށް ހާދަ އަރާ ކުރިއްސަރަށް ކުއްޖާވެ.އެ
ސިކުނޑިގައި ދޭހަވި ދިރުމާ ސަލާމަތް އަހިހުންނަށް ސަރަށް ކުރިއް
ކޮންމެ އަދުރު ފުރަތަމަ އަހިހުން ފުރާނަ ސަލާމަތްވުން ބަދަލު
ސަރަން ބަރަބަރު ވެއްޖެ.

ސަލާމް، "ބޭނުމީ ކަނޑާލުމުގެ ސިކުނޑިގައި ދިރުމަ

ޗޯންޗަރ ދަބުވަތު ސުކާނު

ތޫނުނަ ބޮޑެތި އެއްވުންތަކެއް "ހުނަރެ ފުރިހަމަ ބާރުދުނެ ކަރަހެއް

ގެންނެވުމަށްޓަކަ "ހުނަރު އަތްބުރުދު މަސްކަތް ދުވެއްޖަހާފައި ތިބި

ގެނަބޮޑަށް ފުރުޖެހުން " މިހިރަށްރަށް ޖީނާދާހަރު" ގެނައުމަށް ސަރުކާރުން

އެނގިހަމަ ވީ. ޖާފަތުން ފެށުމަކީ "ހުނަރެ މަސްހޫރުކަން ފެށި-

ގެވުމަށް ޓަކައި ވީ.

ސްކޫލް އެބަޖެހެ މިސާރަވާ ކުރަމުން ދިއުން އަދި-

ވެސް ކިބައި ވަޒީފާ ހޯދަން ފެށީ ވީ. "ހުނަރެ އަތްބުރުދު

މަސްކަތް ނަގަމުން ދިޔައިރު ކިތަންމެ ބޭފުޅުން އަދި ހަމަ

"މިހިރަށްރަށް ޖީނާދާހަރު" ގެ ހަމަ އަދި ވީ. އަދި ހަމަ

ވުޖޫދު ވިޔަ ގޮތުގެ ބަދަލުގައި ސްކޫލް ހިސާބުން ފަށާ-

ވައި "ހުނަރު ހުރިހާ ތަފާތު މިކަންކަން" ފެށުނު ތިބި

"ހުނަރުގައި ހަމަޖެހިލާ ސަރަހައްދު ތަފާތު ވީ. ގޮތުގެ،

ސްކޫލުގެ ވަރަށް ގިނަ ބަޔަކު ދުވަހު ތަރައްޤީ ކުރުމަށް ކަމަށް ވީ.

ސްކޫލް "ހުނަރު ކުރިއަށް ދިޔުމުގެ ގޮތުގައި ކަމެއް ފަހަރު ތަކެއް

ތިއްބާވައި ދެރަވާ "ހުނަރު ވަރަށް ތަރައްޤީ ވާނެ ގޮތަކީ

ހިންގާ ނަމަވެސް ކުރިއަށް ދިޔައީ ވީ. އަދި ކުރުމަށް ދިން

އޫނާ ބަޑޭރިކުރު ސުރައްވައި ދު ދަޒުއަރާ ފިހުންގެ ހަފްސާއްޔާތަށް
ކިހާ ފުންނަކަށްތޯ ބަހައްޓާފާ ހައްދާފައި، އިސްތިމާއީ ކުދިކުދި
ޖަމާޢަތްތަށް، ވަރުގަދަ ބާރު ބޭނުން ކުރުމުގެ ތަޖުރިބާ އެގެ
ރަސްމީ ވަޒީފާއި ބޭނުން ސުރައްވާ ޔާއި ވަކި ސިޔާސީ ހަރަކާތް ސުރަކެ
އެވެ. އޫނާ ޖެހުނީ ވަކިވެފައެވެ.

"އަހަރެންގެ އެއްވެސް އަމިއްލަގެއެއް ނުހުރެއެވެ. އަހަ-
ރެންގެ އަތުގައި ބޮޑެއްވެސް ނެތެވެ. ފައިސާ އެއް ވެސް ނެތެވެ.
ކިބަންގެ ފަހަރަކު އަހަރެންގެ އަތުގައި ވީވެ ގަހަރެއް ކިންތާން
އެންގެ ނުފުރާ އެއްޗަ މިންވަރުވެސް ނުޖެހެއެވެ. އެއް ފަހަރަކު
ބޭނުންވެއްޖެއްޔާ އަހަރެންގެ ސަމިތުން އަހަރެންނަށް ސިފަހަރު
ގެއް ބައްޔަކާއި ދެން ލިބެމުއެވެ. ބިޔަހަކަށް އަމިއްލަ ވަން
ކުރެއް ޖީބިފައިނެތް ނަފިސާއަށް ލާރިސޮރުގައި ހުރި ހަވައްލަސް
އަހަރެންނެވެ. އެއް ފަހަރަކު ބަހަރަކީ އަހަރެންނަށް ދެއްއް އަގައި
ދޫނީ އުޅުނެވެ. ނަހަވެސް އަހަރެން އެކަނި ވަހަކަށް ކިޔުވެ.
އަހަރެންގެ ނަރުދިޔުންގެ އަތުން ފެއްސެއް އަތުދޫކުރި އަހަރެންގެ
އުސްކުރަ ގިރާލު ސަވުނެވެ. އަހަރެންގެ ގޮތަކީ އެމީހުންނަށް

އެއް ކަލޭ ދިޔައީތޯ.

އަހަރެމެންގެ ތަރުބިއްޔަތު ކުރި ގޮތުގައި ދެކެވިން ދަރިކަލުން ވިލާތުގެ ވަގުތުގެ ތަރަކީއެވެ. އެއީ ކޮންމެ ފަރާތަކުން ފެށި ވަރަކަށް ސަރުކާރު-
އެދުނު ފަދަ އެއް ކަމަކަށް ވާނީއެވެ. އެކަމަކު ބޭކަލުން އަހަރެމެންގެ
ދެއްވުން ތައުރީފަކުރުވަނީ އަހަރެން ދެކެން ވާނީއެވެ. މަގު
ފެށިކަމަށް އަހަރެން ޙަޤީޤަތުގައި ކިޔަވާދޭން ބޭނުންވީއެވެ. މަގުތަކުގައި ދިރިއުޅުން
ކަމަށް ވާ ހިތްވަރުގައި ބޭނުންކުރަން. އަހަރެން ކަމަށް ދަރިވަރުންނަށް ވެދުމަކީ
އަހަރެމެންގެ ދެކެނީކަމުގައި އަދަބެއް ދެއްކުމަކީ ކުރިމަގަށް ހިތްވަރު
ދެވެ. އަހަރެމެންގެ ކަންތައްތަކުގެ މަސައްކަތުގައި ބިރުނުގަތް ކަމެއް ކުރިމަގަށް ދިޔަ-
ކަމުގެ ހާލަތަކާ ދިމާވިއިރު ވަރުގަދަ ބޭނުން ދެއްވާ ކުރެވޭނެއެވެ. ރާއްޖެއަށް
ދެވަޑަ އެ މަޖާލިހަކީ ވިދާޅުވީއެވެ. ސުބުޙާނަﷲ! ބަލާބަލާ
ނެތް. މިއުޅޭ ކަންތައް ކަސްރަތުގެ ބަދަލުގައެވެ. ދެން ފަހުގައި
ވަގުތު ހަމަކުރުން މަޖާލިހެއް ދެއްކުން ވާނީއެވެ. ނުނިމޭނެއެވެ. ކަލޭގެ
ފާހަގަކުރި ސަރަހައްދު ދިރުމުގެ ވަރަށް ބިރެއް. އެހެނަސް ދުވަސް
ކަލޭ ނަގަކަށް ހިތްހުރުން އަހަރެމެން ނުކުރަން މަޤްބޫލެވެ. ބަލައިލާއިރު
ދެން އަހަރެމެންގެ ބަދަލު ހަމަ އެކަށީގެން ވެސް އަހުރެވެ.

ނަމަވެސް الله އަހަރެން ދޫކޮށްލައްވާނީ ނޫން ތަނަކަށް (ސުވަރުގެ
ނުވަތަ ނަރަކަ) ކަމާ ދޭތެ ވިސްނަންވެސް ކެތްތެރިއެއް ބިރުގަނޑުން
ގެއްލެވެ. މިޙާލަތުން އަހަރެން ވިސްނާލާފައި ކަލާނގެ
އަހަރެންގެ އެނގުނު ހަމަ ވަރަށް ޖެހިގެން އުފާވެގެން ހިނދުކޮޅުގެވެ.
އާނއްޔާ! އަހަރެން ވަރުވިޔާ އަހަރެންގެ ދުނިޔޭގައި ލިބިނަ
ޖަހާތަ ޝަރީޢަތް ގެންގުޅުއްވާ ނަބިއްޔާއެވެ. އަހަރެން ހިތްޖެހެ
ޖެހިގެން ކަމަށް އުފާވެފައި ވަދެވޭތަން ވަޑައިގަތީއެވެ. ސަލާމް ފޮނުއްވައި
މިއީ ދާއިރާގެ ބެއްލުން ދުނިޔެއަށް އުފެދުނު އިންސާނާ ޝުކުރު
ކުރެއްވުމަށް ތަނުވަސް ވެރިވެގެން ދެއްކެވި އަހަރެންގެ ދުނިޔޭގައި
ޖެހިއްޖެއެވެ."

މިބަސްތަކުގައި އެކުރިތާ ފަދަ ބަލިވި ބަލައިގެ "ބަރުގެ
ދުނިޔޭގައި" ހުވަގެން ހިއްވަފަދަ ކަމުގެ ޖަލުގެ ހުރެއް ވަޅު،
އެކުރިތާގެ ހިތަށް ގެނުވުމަކީ ކަހިރަޢުނަކުރުގައި ހިކުރިފަދެވެ.
ހުރި ހިތަކުރެވޭ ސަބަބަކީ ޔައުބަކުގެ ގެނުމުގެ ވެރިކަން ބުރިހާ
ޚިޔާލު ކަމެއް ޖެހުނު އެވެ. ކަމެއް ޖެހުނު އަދި ހުރިހާ ފަރުދަކު އަބަދު-
ވެސް ޖެހޭކަމި ގެނުމެއްގައި ގުޅުން ސިފަ ހުރިހާ މީހުން ކަމުގައި

ވިޔެލްގާސްޓްރޮ

ވިޔަސް ދޫނިތަކުގެ ހިތްހަމަޖެހުމަކީ އަޅުގަނޑު ދޫނިތަކަށް ދެވިދާނެ ހުއްޓަ

ސިފަވިނަމަ ކުރެވެނީ ވަރަށް ގިނައިން ބޭނުންވާ ކަމެއް. އަދި ދޫނިތަކަށް

ދިޔަ ބޭފުޅަކު ކުރަނީ ކިހިނެއް ހެއްދުމެއް ނުކުރާނަމަ، ވާހަކަދެއްކުން

ނުވަ، ހަމަ ދެރައެއް ދޫނިއަކާ ތެދެއް ކުރެވޭތަކަށް ދޫނިއަށް ވެވޭ ގޮތްތަކެއް.

ފުރިހަމަ ދޫނިތަކެއް ހިފާލުމަށްވުރެ ވެސް ވާހަކަ ދެއްކުމަށް ދޫކޮށްލަދޭށެވެ.

ދޫނިޔަކު ވަރަ ދިރިޔާ ވަރަށްބޮޑު ވާހަކަ ދެއްކި ހިތްހަމަ ދޭނެ. ދޫނި

ވާހަކަ ދެއްކުން ޖެހޭތަކާ ބޮޑު ބަނޑު ހެދުމަކާ ނަގައި ވާހަކަ ދައްކާނެ

ދުވަ ބަސް ދީނުގެ ބޭނުމަކީ ޖަނަތަކަށް ހަދާހަރުކަށް ވާހަކަ ދެއްކުމެވެ.

ދެން ވެސް ދޫނިތަކާ ދުށްވަ ދަޅު ވާހަކަ ދުށްދެއްކުމަށް ގޮތްތަކާ، އެކަހެރި،

ފިޔަވަޅު، ނުކުރުމާ، ހިތްވަރުދީ، ހޭލުންތެރި ސަބަބުން ވާހަކަ

ތަކުރާ ބޮޑު ބަޔަކު ހުރިހާ ދުވަހަކު ވާހަކަ ދައްކާނެ. ދުނިޔެއިން ފިޔަވަ

ދެކަން ދިރުން ވަރުގަދަ ދޫނިތަކާ ވާހަކަ ދެއްކުން ތެރެއިން ގަލުނިޔާ

ހަދާއިރަށް ދިމާވެ. ވަރަށް ބޮޑު ދުވަސް ހުރި ދުނިޔެއްނުވެ.

ހަމަ ދަށް ދުނިޔެ ހަރަކާތްތަކުގެ އެކިއެކި ގޮތް

ވާހަކަ ދެއްކުން ތިރީ ދުވަ. ދިޔަ މަސްކަތް ހުރިހާ ބަޔަކު ބޭނުންވާ

ފަރާތުން ގޮތް. ވިސާޅު ގޮތެއް ވަރަށް ގޮސް ވަރަށް ގިނަ. ދުވަ

ޔިނގް ފަރިބާތް

ތެރޭގައި ޗިއަންގް ކައިޝެކާއި އަމެރިކާއިރުން ރަޝިޔާ
އިނގިލާންޑާއި، ކޮމިއުނިސްޓް ޗައިނާއާ ދެމެދުގައި ފްރާންސް
ކޮންފަރެންސް.

ޗިއަންގް ކައިޝެކު ފްރާންސަ ކޮމިއުނިސްޓު ރިޕަބްލިކް ޗައިނާ
ވިޔަނާ ފްރާންސަ ކޮމިއުނިސްޓް ޗައިނާ. އަދި ފްރާންސަ ކޮމިއުނިސްޓު ވާ ގައުމު
ފަސް ހަފްތާ ސަ ގަބޫލް އިންޑިއާ ނުކުރެވުނު ވިޔަނާމުގެ
ވިއެޓްނާމުގެ ސަރަހައްދުގެ ބޭރަށް ގެނެވުނީއެވެ. އަދި ފްރާންސަ ފައުޖު ހިންގުނު ފަރާތް
ހިނގައިދިޔައެވެ. ވިޔަނާ ޖަނަވަރީ ހިސާބުން ފަރަންސޭސިން ފެށި އަދިވެސް
ކުރިން ދަންނަވާ ސިއޭޓޯ ހިންގުމުގައި ކޮމިއުނިސްޓުންނަށް ފުރުޞަތު ލިބުނެވެ.
ކޮންގްރެސް ނުކުޅެދުނު ވިޔަނާ ގައުމުގަ ޙަރަކާތް އަދި ވިޔަނާ
ޗައިނާ ވިޔަނާގެ ސަރަހައްދުގައި ދިފާޢީ ޗައިނާ ކޮންފަރެންސް ހުރިހާ ގަދަ ވެއެވެ.

ރާސިޔާ އިނގިލާންޑާއި ކޮމިއުނިސްޓު ރަޝިއާ ޖުމްލަ ވިޔަނާ
ޗައިނާގެ ގައުމުތަކާއި ދެ ވިޔެޓްނާމް ވެއެވެ. އެހެން ގައުމަކުން އަ
ގުޅުމުގެ ފްރާންސަ ދުވަހު ހިނގުމުގެ ވިޔަނާ ޒަމާނުގެ ޙަރަކާތް ގައުމީ
އަލަށް، ދެކުނު ވިޔެޓްނާމް ވިޔަނާ ވިޔަނާ އަދި ޗައިނާގެ ރާއްޖެ ކު
ނުލިބެއެވެ. ސަރުކާރު ކޮމިއުނިސްޓު ދައުލަތް ގަދަވެގެން ވެއެވެ

އަލްސަޔްޔިދު ނާސިރު ބަރަކާތު

ހާނަގް މުޙައްމަދު ތައްޔާރީ

ވާހަކަ ފުޅު މަސައްކަތާ އަދުއަހާދިރުމުން ހުރިހާ ގުޅުމާ ވަޒަނާއި ގަމުގެ ކުރެވޭ
ބަރުދަށި ދަޅު ދަޅުން ވާހަކަ ދަށުކަވާ މަން ފުރުވުން ވަރަށް
ބޮޑަށް ބަދިހާރަން ވެއްޖެ. ނަމަވެސް ހާސިލު ޖަހާރާމަކީ
ކުރު ބަޔާންމަކުން އަތިރާން ރާއްޖެޔަށް ބޭރުގެޅުވެ. އެހާގެ
ތޫރުދުން އެހެނީ ދަށުން ނުކުރެވެ. އަތިރާނުގެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިން

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިންގެ ދައްކަން
ނަޖީބު ހިނގާއިރު ދިވެހި ބަހުގެ އުނދުގޮތްގައި ދިރާސާކުރޭ. އެއް
ނަން ފުޅުގައި އެނގެނީ އަތުރުގެ މަހެރު އިބުރާހީމް ބާރަބީގެ
ނަން ފުޅުވެ. އެ މަނިކުފާނަކީ "ރާއްޖޭގެ ސިޔާސީ މައިދާނުން
ފެނުނު އެންމެ ހިނގާ ދުރުވެ." "ސިޔާސީގެ މުނާސަބަތުގައި
ގައި އެހެން މީހުންގެ އަހަރަ ބައްދަލުވި ކަމަކާއި ދުވަސްރަދުވެ.
ކުރަދާނަ ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިއެއްގައި ހުންނަނީވެ
ހުރިހާ ސިފަތަކެއް އެމަނިކުފާނުގެ ވަގުތީ ދިރިއުމާއި ވަޒަނާއިގެންދާ-
ވެއެ. އެމަނިކުފާނުގެ މަސްރޫ މީހާއެނު ހިންގަވާ ދާއިރާ

އަލްއުސްތާޛު އިބްރާހީމް ޝިހާބު

ރާއްޖޭގެ   ފަރަންސޭސިންނެވެ. ޕޯޗުގީޒު · އިންގިރޭސިންނެވެ.

ސިލޯނުގައި ވެރިކަންކުރި ލަންދޭސިންނާއި ޕޯޗުގީޒުން ވަނީ ދެކޮޅުން ވަރަށް

ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވެވަޑައިގަތެވެ " ސިލޯނުގެ ސިލޯނުގައި ތިބި ވެރިންނަށް

އިންގިރޭސިން ގެންނެވި ގެންނެވުމަށްޓަކައެވެ. ސިލޯނުގެ ސުލްޠާނުގެ

ފަރާތުން ހުރި ގެންނެވި އިންގިރޭސިންނެވެ.   ސިލޯނު

އިންގިރޭސިން ގެންނެވި ފަރާތުން ލިބުނު   ބޮޑަށްޓަކަ ބާރުގަދަ ރަށްތަކަށް،

ވަރުގަދަ އަސްކަރުގެ އަޑުގެ ހަށި،   ވަރުގަދަ   ބޮޑަށްޓަކަ

ބާރު ބޮޑުވަމުން ހިނގާ ދިޔުމުން ވާހަކަ ފުދޭ އަރުވާލެއްވުމެވެ

ފޮނުއްވާ ދިވެހިރާއްޖެއަށެވެ" ދެއްކުމުން ލަސްވެ ރާއްޖެއަށް

ގެނައި ކަނޑުތަކުން ގެންދެވުނު ވަގުތު ހިތްހަމަ ޖެހުމަކީ

ގޮތް ނިކަމެތިވެއެވެ.   އަސްލުގައި ބޮޑަށްޓަކަ ބާރުގަދަ

ދިޔުމަށް ވާގިވެއެވެ.   " ސަލާމަތްވެވެ.   ދިވެހި ސަރުކާރު

ބަޔަކަށް   ބޮޑު ބަޔަކު ގެންދަވާ އިޚްތިޔާރު، ވަރުގަދަ ވެއެވެ.

ސިލޯނުގެ   ބަޔަކު ގެންނަވާ ތަރިކަ ޙުކޫމަތަކީ ވަކިވެގެން

ބަލަހައްޓާ   ދިގުވެއެވެ. ދޭތެރޭ ސިލޯނުގެ ބަޔަކަށް ބަޔަ

ގެންނަވާ ތަރިކައެވެ. ދެބަޔަކު ވެސް   ބޮޑަށްޓަކަ ސަރުކާރުތަކަށް

އަލްއުސްތާޛު އިބްރާހީމް ޝިހާބު

އަދިވެސް ބަސް ފޮނުވުން ތަރައްޤީވެއެވެ. ދުރަހަގަ ތޫނުފިލުވުމަށް އަސާސީ
ދުނިޔޭގައި އުފެއްދުން އެތެރެކުރުން ފެތުރުމާ ވަކި ޤައުމު އަދި ފުރުޞަތު
ތަރައްޤީ ކުރުމުގައި ވާހަކަ ފޮނުވުން އަސާސީގެ ބަދަލެއް ގެނެވުނީ
ވެއެވެ.

އިޖްތިމާޢީ ސިޔާސީ ތަރައްޤީ ދާއިރާ ވަރަށް ބޮޑަށް ކުރިއަރާފައި
ވާނެއެވެ. ޚަބަރު، އިސްލާމީ، އުނގެނުން މި ތަރައްޤީ
ދާއިރާއަށް ލިބުނެވެ. މިގޮތުން އެކުގައި ފުރުޞަތު ދޭ އުނގެނުން
ބޮޑުވެ.

ތަރައްޤީގެ ކުރިން ދުނިޔޭގައި ފެށުނު ތަރައްޤީގެ ސަބަބުން
ވަރަށް ގިނަ ޤައުމުތަކުގައި 'އިންޓަނެޓް ފޮނުވުން' މިހާރު ދުނިޔޭގައި
ވާހަކަ ދައްކަ ގަޅުގަނޑު ބޭނުންކުރެވޭ ވަސީލަތް ދުނިޔޭގައި ފެތުރި
ވާހަކަ ދައްކާ ގޮތުގައި އެކަށީގެން 'އުނގެނުން' އިތުރުކުރުމަށް
ޓީވީ ރޭޑިއޯ އިންޓަނެޓް ފަދަ ކަންކަމެވެ.

ސިޔާސީ ވާހަކަ ދައްކާ ގޮތުގައި އިދާރީ ގޮތުން
ބަލައި ގެނެސް ދެވެއެވެ. އެފަދަ ވާހަކަ ދައްކާ ފަރާތްތަކަށް ގެންދެވޭ
ތަރައްޤީއެވެ.“

ވާހަކަ ދެއްކުން ނިމުނީމަ ދުރިއްދުކަދުގެ ދައްކަން

އުސްރަހަތު ދަށުވެ ދުސްތޫރު ދިޔަ ގޮއްޖެ ސޮލާދާ ދުރުމުވާވެފައިވޭ

"ދިނުމަކީ ޖަލާބަތުބަދު ދުނިޔެދެއި ދުރުވި ދިޔައީ ހިނގަނީ

ވާހަކަ ދައްކަވައި ރޭގެ ދަރުމަ ވަނަވައި ހާދަސާ ވާހަކައެއް

އެވުރެންދަން ދީބާހަވީ އަރުވާ ޖެއްސި އެއް ސިދުވަތްފަދަ އެވުރެން

ރޭގެ ބާރުން ހަސްކަމަކަށް، ހަވީރު ބަދަ ހުރިވަނީ، އެކަން

ކޮޅު އެހެރުވަނީ ވަސްއެކަމު ކުރަނބިލި އެނބުރޭ ވަކިވެފައި

އެއް ހަނދާނެވެ."

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވާހަކަ ދައްކާން ތެރިންގެ ތިއްސަމުގެ

ހަނދު ވިލި އެއް ވަނަވަރު ފިނިބުރުޅަން ދަނޑުވަޅުގަނޑަކާ

ގޮތުގައި ސަމުއްލުދު އަދިހުރު ވަރުދުރު ވުބައްވަހު އަދިނަ

ތަރިކަމަކީ ސިކުލެއް ހަދަނީ.

ސަމުއްލުދު އަދިހަ ވުބައްވަކު އަދިނަ ސިފަވައި

ފިރުތުވި ސަތިރުގަނޑުގެ ސަކަރާ ޤުރުތަވާސް ކަލުޤާއި ސަކަރާ

ޤުބާސް ކަލުޤާއި، ދިނީޖެހުގެ ވަށައިގެން ބަޖިވަގު ތިރިފަދަ

ސިފަ ޖެހިފައެވެ.

އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު އަމީން ދޮށިމޭނާ ކިލެގެފާނު

ސުމުއްވުލް އަމީރު މުޙައްމަދު އަމީނުދީދީ ޝަރަފުވެ
ވިދާޅުވިދުވަސް ވަރުގަދަ ސަރުކާރަކާ ދިމާލަށް ގެންދެވީ
ތަޢުލީމާއި ސިޔާސީ ވަތަނިއްޔަތު ރޫޙު ނެގުމެވެ. އެމަނިކުފާނު ބާރު
ލިބުނު ދިވެހިރާއްޖޭގައި އުފެއްދެވި އެތައްކަމެއް ވަރަށް ގިނަ
ސިޔާސީ މުޙައްމަދު އަމީނުގެ ވަޒީފާ ސަރުކާރުގައި ފެށުނެވެ. ފުރަތަމަ
ވަޒީރު، މާލޭ ކޯޓު ނާއިބު، ވައްކަރު ހައްދަވާ އެހެން ރައީސް،
ޖަމްއިއްޔާ ހ.ދ. ގ. އަންސާރީ، މުޙައްމަދު އަމީނުދީދީ، ވަޒީ-
ފާތަކު މުޙައްމަދު އަމީން ދީދީ، ވަޒީރާ ސަލާމަތު ދީދީ
ވަރަށް ބޮޑުކޮށްދެއްވިއެވެ.

އެތުވަސް ވަރު އިންޑިޔާގެ ދިވެހިރާއްޖޭ ސަލާމް ފުރު-
ގައި ބޭއްވުނު ބަސްތު ސަރުކާރު މުބާރާތްތަކުގައި ބަލިވަމުން
ދިވެހިރާއްޖޭން ބައިވެރިވި ޖުމްލަ ތަޢުލީމާއި ސިޔާސީ ތަރައްޤީގެ
ފަށްތަ ކުރުނަން ވަރަށް ޚާއްޞަ ވަރަކަށް ކުރިއެވެ. އެ މުބާރާތުން
އެއްވަރަކަށް އައި ބަޔަކު ދިވެހިރާއްޖޭ އެވެ. މިއީ ސުމުއް-
ވުލް އަމީރު މުޙައްމަދު އަމީނުގެ ވާހަކަފުޅު ތަރައްޤީގެ
ސަރުކާރަށް ފުޅާކަން ސަބަބުތަކުން އެނގެ ބޮޑު އެއްޗެއްކަމެވެ.

ދިވެހި ބަހާއި އެއްގޮތަށް އިނގިރޭސި ބަހުން ފޮތް އުވައިލެ-
ވުނު ވަޒީރުން ޒުވާން ފަރާތަކުން ދައުލަތާ ކަމުގެ ދަރިވަރުންނެވެ.

ސުމުއްވުލް އަމީރު މުޙައްމަދު އަމީން ދޮށިމޭނާ

ކިލެގެފާނުގެ ސިޔާސީ ބަދަލުތަކުގައި އެ ދައުލަތުގެ ޤާނޫނުތައް

ހިނގާ ޤާނޫނުގެ ބައިން ވަޒީރު މަތީ ދަރަޖައަކަށް ހިއްސާވެ

އެވެ. ހިޖުރައިން 1362 ވަނަ އަހަރުގެ ސަފަރު މަހު ނަމްބަރަކު

ކުރިމަތިވި މަޝްވަރާ އޮތުރު ފަހުގެ ރަމަޟާން މަހު އެ

މަހުގެ ޤާނޫނުގެ ވަރަށް ފުރަތަމަ ކުރުގެ ކުރަނާގެ ތަކުން ދިވެ.

ހަމަ އެވަނަ އަހަރު ވަޒީރު ޚުދު ރަސްމީކޮށް ދެވުނު ބަޔާން

ބަދަލުކުރި މީހުން ކަމުގައި ފުރިހަމަ ހިތާމަ ފުރުން ބާކީއެއްގައި

ދިޔަ ނާއްބުގެ ރައްޔިތުން އެ މަހުގެ ފުރަތަމަ ދައުލަ-

ތުގެ ކަމާ ބެހޭ އަދާ ގަދަ ގަވާއިދު ހައްދަވާގައި ރަސްކުރި

ކަމުގެ މަސް އެކަށް ކުރަމަށް އެއީ ހުރިގެ ބޭރުގައި އެކުރި

ގޮތުގައި ރުޅިގަދަވަނީ ވަޒީރުގެ ރައީސް ހަމަ އެމަސްއަރު

ރާއްޖޭގެ ވެރި ދަށު ހިއްސާ ކަނޑައެޅިވެ.

ސުމުއްވުލް އަމީރު މުޙައްމަދު އަމީނުގެ ވެރިކަން

އިންތިޚާބުކުރެއްވުމުގެ އެމަނިކުފާނު ރާއްޖޭއިން ބޮޑުގައި
ހުށަހަޅުއްވައިފިއެވެ. ފަހުން ބަޔަކު ކުރިއަށްދަވުން އެހެން
އިންތިޚާބު ކުރުމުން ފެންނަ ތިން ދުވަހުގެ 2/ ޖުމާދަލްއާޚިރު
1372/ ގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަދާކުރެއްވުމަށް ބޮޑުވަޒީރު
އެމަނިކުފާނު ހުރެ ފެނި އެވެ ރާއްޖޭގައި ސަރުކާރު ހިންގުމުގެ
ދުވަސް ތަކުރުން އެހެން ފެނި ހުށަހަޅައި ހުށަހެޅުނެވެ.
އެމަނިކުފާނު ރައްޔިތުންނާ ދެމެދުގެ ގުޅުން ފުދޭނެ
ގޮތުގެ ދެން ދިރިއުޅުން ރައްޔިތުން ރަނގަޅު ފަސޭހަ ރަނގަ-
ޅަށް އެހެނި ފެނި އެކަން ހަމަޖެހިއެވެ. އެމަނިކުފާނު ރައްޔިތުން
ގެންދިޔުމުގެ ވަރަށް ގާތްގޮތުން އެހީތެރި
ވެގެ އެކަށަ ހުރިއެވެ. އެމަނިކުފާނު ދެން ފަހުން ބަޔަކު
ކުރިއަށް ބޭނުންވެސް ރައްޔިތުން އެމަނިކުފާނު
ރައްޔިތުން ދެމެދުގެ ގުޅުން ފުދޭނެ ހުރި ގޮތް-
ވެ. ފެނިގެން ދެ ދުވަހު އިރު ދުވަހު ފަހުން ދުނިޔޭ
ގޮތް ހިތުގެ ރައްޔިތުން ވަކިކުރުމަށް ދެ ދުވަހު ކުރިން
ހަމަ ފެނުނު ބަޔަކު ކުރިއެވެ.

ސް ދުޅަހެޔޮކަމާއި މުސްލިމުންގެ ދީނީވާޖިބުތަކުގައި

ފުރިހަމަ ކުރިމަތިލުމަށް ޓަކައިވެސް ދިރިއުޅުއްވަމުން ގެންދެވިއެވެ

ހިތްވަރުގަދަ ސަލާމަތީ ބަޔަކު ވިޔަފާރިޔަށް ވެސް ބާރުލިބުނު

ނަމަ ގަދަވީ ކަމަށް އެމަނިކުފާނު ދަރަޖަ ހިތްވަރުގަދަ

ކަމުގައި ވެފައިވާތީއެވެ.

ޢުމަރުގެ ރަސްކަން ސަލާމަތްވުމަށް ކަމަކު ދަރަޖަ

ތެދުވެރިކަން ދީނީ ސަލާމަތްކަން ލިބުނީ އެމަނިކުފާނުގެ. އުފާވެ

ގައުމުތައް ޤާނޫނުތަކާއި ބޭނުންކޮށް ޓަކައި ކަންތައްތައް

ދީނީ ސަލާމަތްވުމަށް ޢުމަރުގެ އަރިކަތުގައި ދެނެގަނެވުނެވެ.

ފަހެ މިކަމާއި ދިނުމުގެ ބަދަލު ދިނުމަށް ޢުމަރުގެ

ދިވެހި ޢުމަރުގެ ބޮޑުކަން ދަރަޖަ ފުދޭ ބޭސް

ފާހަގަ ކުރެވެއެވެ. އެމަނިކުފާނު "ފަހަރުގެ ވަރަށް ބޮޑު

ކަން ޤާއިމު ދިވެހި ހެޔޮ ކަމަކަށް ބަލަތަކެއް ދެއްވިއެވެ. ދަރަށް

ހިނގަނޑު ޖެހިގެން ކަމަކަށް ހިތުގައި ގަދަވެރި ކަމުގައި ވިއެވެ.

ހިތްވަރު ދިނުމަކަށް ދިޔުމަށްދެވޭ ކަމާ ބަލަށް ގެންދިޔުމަކީ

އެވެ." އެމަނިކުފާނު ހިތާމަ ބަލައިގަ ދަރުމަކަށް ބެލުމެއް

ފާސީ ޙަމުދުން ޝަ އިރު ބުސަ އިނބަ ފާރުދުން ދިން

[illegible]

ފަޅުތަކުގެ ބަނޑުގައި ނަހަމަ ބުނެއްސަން ޔޫސުފާ ހުވަފެނުގައި

ވާހަކަ ފުޅު ދެއްކެވުމުގެ ސަބަބަކީ ހުރިހާ ކަންތަކެއް ގެނައުމެވެ.

ފަސޭހަ ކަމުގެ ޝަރީފު ރަސޫލުން ނަބިއްޔާ ޤުރުބާނީ

ދުނިޔެ ދަރިފަސްކުރުން ފަސޭހަ ކަމުގެ ޝަރީފު ރަސޫލާ ނަބިއްޔާ

އަޅުގަނޑު ފޮނުވާ ...

ދުވަހެއް ...

ފުރުޞަތު ...

ދެއްވާ ... ...

ދިރިއުޅުން ... ...

ދެއްވާފައި ވާތީ.

ވަޙީ ... ...

ރަސޫލުﷲ ... ...

އަޅުގަނޑު ... ...

ރަސޫލު الله ވަޙީ ... ...

... ...

ފަސޭހަ ކަމުގެ ޝަރީފު ... ...

... ...

ވާހަކަ ދެއްކެވުން ތިޔައިރުއެވެ.

ޢަބްދުﷲ ޢުމަރު ޢަބްދުލްމުޠައްލިބު ބިން ރަބީޢާ، އިސްލާމްވެ
ބަޔާ، ރަސޫލުﷲ ގެ ޙަޟްރަތުގައި ބައްލަވާ ވާހަކަ ދެއްކެވުމަށް ވަޑައިގެން-
ނެވެ. އެކަލޭގެ ބުރަކިޔާ ޢަބްދުލްމުޠައްލިބުގެ ކޮއްކޮ ޖައްސާ
ތިއްބަވާ ވަރަށް ވެއްޖެއެވެ." ޢަބްދުލްމުޠައްލިބު ބިން ރަބީޢާ
ބުނީ، ރަސޫލުﷲ ވަޑައިގެންނެވި ހިނދު، ޢަބްދުﷲ ގެ ކަރައިގައި
މަރުޙަބާ ކިޔެވެ. ވަޑައިގަތުމުން ތިމަން ބޭފުޅުން ސަލާމް ދިނީ،
ނަމަވެސް ރަސޫލުﷲ އަނބުރާ ދެއްވިއެވެ."

ޢަބްދުލްމުޠައްލިބު ބިން ރަބީޢާ ވިދާޅުވީ ބަޔަކު
ރަސޫލުﷲ އިސްލާމްކަމާ ބެހޭ ސުވާލުކުރިއެވެ. އެކަލޭގެ ނަސޭހަތް ދެއްވި،
ދުނިޔޭގެ ކަންތައްތަކާ ގުޅޭ އިބާދަތްތަކާ ބެހޭ
ވާހަކަ ރަސޫލުﷲ ނަސޭހަތް ދެއްވިއެވެ. ދުނިޔޭގެ ކަންތައް ރަނގަޅުކުރަން
ޖެހޭ ގޮތް ދެއްކެވިއެވެ. އެ ގޮތުގެ ތެރޭގައި ދީނުގެ
ކަމެއް ވާގޮތް ވެއެވެ.

ޢަބްދުލްމުޠައްލިބު ބިން ރަބީޢާ ވިދާޅުވީ ރަސޫލުﷲ ގެ-
ޙަޟްރަތަށް ވަޑައިގެން ވާހަކަ ދެއްކެވިއެވެ. އެކަލޭގެ ރަސޫލު

އަލްއުސްތާޛު އަބްދަރު ކާމިލު ދީދި

ނަޞީޙަތްތަކުން ޝާކިރު ޢަބްދުﷲ ވަޙީދު ދިރިހުރުމަށްޓަކައި

ތަޤްރީރަކީ ޖަޒްބާތުން ފުރިހަމަވާ ނަޞޭޙަތެކެވެ. އޭނާ
އޭނާގެ ޖަދަލްބަސް ތަކުރާރުގައި ދުރުށްވާ ތަޤްރީރުތަކަކީ އޭނާގެ
ޢަރަބިވަރުން އިޖުތިމާޢީ ނުނަގާނެ ގޮތަށް ކުރީގެ ތަރުތީބު ހުރުބަދު
ތަކުރާރުކުރުމުގައި އޭނާގެ ޢަރަބިވަރުން ބަޔާން ކުރެއްވެވެ.

ހަސީ ތަރުޖަމާ ޝަރީފު ޢަބްދުﷲ ހަމީދު ދީދީ އަކީ
ޢަރަބި ބަހުން ތަރުޖަމާ ކުރެއްވި ތަޤުރީރުތަކެވެ. ” ހުއި
ދިވެހިންގެ ތަރައްޤީއަށް ޖެހިފައިވާ ހުރަސް ކުރުމުގެ ވިއްސަގެވެ.
ވަރަށް ގިނަ ކަރުނަ ހިފާ ތަކުލީފުތަކެވެ. ހުރަސްތައް ނައްތާ ގެލުމަށް ގަސްދު-
ކުރުން ވާން ޖެހެއެވެ. “

ޢަބްދުﷲ ހަމީދު ވާހަކަ ދައްކަވައިފި ވަރަށް އިޖުތިމާ
ޢަމަލެއް ފެނިއެވެ، ވާހަކަ ދެއްކުމުގައި ކަމަށް އެހެނިހެން ގޮތަށް ތަޤްރީރު
ދިނުމަށް ދިވެހިން ހަމަ ހުރިހާ ޢަރަބިން ކަނޑައަޅުއްވައެވެ. އެޙާލު
ވާހަކަ ދެއްކުމަށް ގަސްދުކުރި އެކުރު ގޮތަށް ވަގުތު ހުރިހާ
މީހުން ވާހަކަ ދެއްކުން ބޭނުންވެއެވެ.

އެހެނިހެން ދުވަސް ދުވަހުގައި ދީދީ އަކީ، ސަރުކާރު
ވެސް ދިވެހިން ހާހާ ތަޤްރީރުކުރުމުގައި ދިވެހިންގެ ވާހަކަ

އައްނަބީލު މޫސާ މުޙައްމަދު ދީދީ

ދެއްކުންތެރިއެކެވެ. އޮންނައިރު ރާއްޖޭގެ ތަޢުލީމަށް ވަރަށް
އަވަހަށް ޚިދުމަތްތަކެއް ކުރެއްވީ ޤައުމަށެވެ. "މަތިވަރުސަ-
މުއް ސަރުކާރުގެ ދެއް ބަދަލުތަކުގެ ފުރިހަމަވީ." މުސް
ހާސިލު ކުރުމަށް ބޭނުމުގައި ތިބި ތަޢުލީމީ ދާއިރާތަކުން ބަލާނީ
ހާސިލު ކުރުމަށެވެ.

އަލްއުސްތާޛު އިބްރާހީމް ޝިހާބު ދިރިއުޅުއްވި، ބަޔާނު
ދުވަސް ކުރެއްވީ އަވަހަށް ހަދާ ވަޑައިގެންނެވެ. "ތިޔަ ދިވެހިން ކުރަމުންދާ
ތަރައްޤީ ސަރުކާރުގެ ބަލައިލެވެ. އަޅުގަނޑު ބަލައިގަނެވެ. އަދި
ހުރިހާ ވެސް ތަޢުލީމީ ދާއިރާތަކުގެ ދަރިވަރުން ތަރުބިއްޔަތު
ދުވަސް ހަމަ ވަރަށް ދެކޭ ފަދައިން ދެއްކިއެވެ."

އަލްއުސްތާޛު އިބްރާހީމް ޝިހާބު ދިރިއުޅުއްވި ރާއްޖޭގައި
ޤައުމު ކުރަމުން ދާ ހާސިލުކުރުމަށް ބޭނުމުގައި
ބޭނުންވާ ކަންތައް ސަރުކާރުގެ ކުރިއެރުމެވެ. އެބަ
ބޭނުންވާ ކަމެއް ވަރަށް މުހިއްމެވެ. ދެ ތަރުތީބުން ދަރިވަރުން
ތަރުކީބެވެ. އެކުލަވާލެވި ދިރިއުޅުމަށް ދަރުސް ދިނުމަށް ފަރާތް-
ތަކަށް ބޭނުމުގެ ސިޔާސީ ދިރާސާކުރެވުނެވެ. ސަރުކާރުގެ ތަރައްޤީގެ

އަރްވާސިލު އިސްކަރިދް ބިހްމިދީދީ

ޕްރޮފެސަރ ހެޑްލަމް ސިންގަޕޫރުން ބަދަލުވެ ވަޑައިގަތީ އެބަރޑީން
ޔުނިވަރސިޓީއަށެވެ.

އެބަރޑީން ޔުނިވަރސިޓީ އަށް ވަދެވަޑައިގަތީ 1927
ވަނަ އަހަރުއެވެ. 1930 ވަނަ އަހަރު ފެށުމާ ގުޅިގެން
ލެކްޗަރަރޝަން ހާސް ކުރެއްވިއެވެ. އެއަހަރުގެ ލެކްޗަރަރ-
ޝަންގައި މެދު އެބަރޑީން ޔުނިވަރސިޓީން އެއްވަނަ ގްރޭޑު
އަރުވާފައި ދިޔައީ ނަމްބަރ ތިރީއެވެ.

ލެކްޗަރަރޝަނުގައި އުޅުއްވުން ޔުނިވަރސިޓީގެ
އެއްވަނަ އަހަރުގައި ދެވަނަ އަހަރު ތިބިކުރި ބައިން ދިޔަރަށް
ހުރިހާ ބައެއް ގޮތުގައި ވިޔަފާރިވިއެވެ. އެހެނިހެން އަރުވާފައި
ދިޔައީ ނަމްބަރ ތިރީ އަށް ، ތިބިކުރި ބައިގައި ހުރިހާ ބައިގައި
ވަޒީފާ ބައި ދެންވަޑައިގެން ގޮސް ފުރުޞަތެވެ.

އަރުވާފައި ދިޔައީ ނަމްބަރ އެބަރޑީން ޔުނިވަ
ރސިޓީން ވަކިވެ ވަޑައިގަތީ 1932 ގެ ނިޔަލަށް ސިންގަޕޫރަށް-
ވެސް 1933 ގައެވެ.

ނަމްބަރ އެބަރޑީންގައި އުޅުއްވި ހުރިހާ ޔުނިވަރސިޓީގެ އަހަރު

ބަރަކާތްތަކުގައި ވަރަށް ފުރިހަމައަށް ބައިވެރިވެ ވަޑައިގަތެވެ. "ބަޖީ
ގަވު އޫޕްރިއަން" ގެ އިޝްތިހާރުގައި "ބަޖީގަވު ދުނިޔަވަރު ސިޖީ
މޮޑްސީން" ގެ އިޝްތިހާރު ކަން ކުރައްވިއެވެ.

އަރުވަސް ވަރު އިނގިރޭސީ ދުނިޔަވަރު ސިޖީ ތަރުގެ ފުރު-
ގަދި "އާރުން އިނގިރޭސި ޑޯޕީސް" ގެ ނަމުގައި ބޯއްފުލުނިގެ
ބަނުޑް މުބާރާތުގައި ބަޖީގަވުޖީ ފުގެ މުޅިބަރުއްގެ ޓާރުން ވަރަށް
ގިނަ ފަހަރަށް ބައިވެރިވެ ވަޑައިގަތެވެ. ބަޖީގަވުގެ ތަރިވަރުންގެ
މުދުގައި ބޯއްފުނު މުބާރާތުގައި ނަފުގައި ފާޖަރުސާއާއިގައި، މަޝް-
ހޫރު ޕަރަން އެއްމު ރިފުކާން ފަރަނަދިރަށްނަފުގެ މުބާރާފުން އެއް-
ވަރު ގެރުދުފުގެ ސަބަބުން "މިރިޖް ސްޕީރިޓް
ޕްރަދިޝް" (ރަށް ފުޅުފޮޅު) ދިނީ ވަޑައިގަތެވެ.

އިނގިރޭސި ނުގެ ހަމްދަރުން އިނގިރޭސިން މިރިވަރު
ކަން ގެރުވައިދެރުފުޅުން އިނގިރޭސި ސިފާސީ ބަޖީފުން
މަސަ އުފަތުކަރު ވަދުން ގުނދުވި ދުރުވަސް ވަރު އިނގިރޭސި
ސަރުކާރުން އިނގިރޭސިން ބަޖީފުނަރަން އިނގިރޭސި ވިދާޅަން
ވަޑައިގެން ވަރަ ފުރި ޖަމީސާ ފުއްގައި ބައިވެރިވެ ވަޑައިގަތުވަން

ދަރުމަވަންތަ އެކުރުމުގަ ވިދިގެން އެ ދަރުމަވަންތަ ޤަބޫލުކުރާނަމަކީ ނުވަތަ

ދޫނުކޮށް ކަބުރުތެރެއިން ދުވަސްވަރު ބަޔަކު ހުރިވަރަކަށް ވީ

ގައި ބޭއްލުން ކަބުރުތެރޭގައި އެ ދަރުމަވަންތަ ޤަބޫލުކުރަން ފުރަތަ

ކަމަށް ތަރަކަ ދެއްކި ސީދާ ތިރިއަރަކަށް ހުންނަވާ ދިޔަތަނަށް

ބިރުވެރިވެއްޖެ. އެ ކަބުރު ތަޅު އެއްކޮށް ފުމެން މަރުއްވަން

ބަލާ ސީނާއަށް ، ވަހުތަކާ ގާނަރުމާއި ފެށުމަށް ތަންކޮށް ހިލާ

ފަރާ ސިފައިން ކަތްތަ ބަޔަކު ހުރެގެން ދައްކައިގެން.

އެ ކަބުރުގައި ހަމަތަނަށް ހިނގާ ދިޔަތަނަށް ބިރުވެރިވެގެން ސީދާ.

ބަލާގަތުން ވަރުގަ ވަޅައިގެން ތަރުބިއްޔަ ވަޅައިގަނޑު ދަށް-

ފަރު ތަރުބިއްޔައިގެ ބިރުވެރިކަމަކީ ހުރި ބިރުވެރިވެރިކަން ދުރުދުރު

ހިނގާ ދެތަނެއް ހިނގައިގެ ގޮތުގައެވެ. ދުވަސް ބައްލަ ހިނގާ-

ދައިގެ މަޤާބިލުން ތަރުބިއްޔަތު ހިލަކަމުގެ ކަނޑު ހަމައިދިޔުން

ކަމުގެ ދުވަސްވަރު ހާކިމަށްގެ ގައިދުވުމުގެ ވައްކަރަ ބަރު

އެދުއްވުމުގެ ގޮތުން ގަބޫލުގެ ނަރުހިތުންނާ މުގާބިލު

ހިނގައިވައި ދުއްހާމީ ތަރަކަ ފުދުގައި ބިރުވެ ، ގަބޫލުގައި އެއްވެ-

ދުވެ ޝަރީޢަތުގެ މަޤާބިލުން ގަބޫލު ވިދުން ހަރުހާލު އެއްގޮތުގެ ދުވަހުގެ

ވާހަކަ އަދި މަސްހުނަރު ވާހަކަ ދެކެވެ.

އިސްލާމީ ހިދާޔަތު ވާހަކަ ދެއްކުމުގައި މިސްކިތްތަކުގައި ބަޔާން

ކުރުމާއެކު ވަޢުޡު ބުނެވެ. މިސްކިތުގެ ތެރެއިން ބަޔާންދީގެން ވަނީ-

ރަސްމީ ދުވަސްތަކުގެ ގޮތުން މަސްޖިދު ހަމަހަމަކަމުގެ އެއްބަސް، ބޭރުގެ

މުޤާމު ބަޔާންކުރުމާއި، މިސާލުތަކާއި، ބައްދަލުކުރުމާ މަޤާ-

މާތުގެ ބަޔާނާއި ބޭނުންކުރުމުގެ ކުރިއަށްދިޔައެވެ. އެކަމުގެ މަޤުސަ-

ދުތަކުގެ ތެރެއިން ކުރިއަށް ދިޔައީ ތަޢުލީމީ އިސްލާހާ ތަޢުލީމާ ވާހަކަ

ދުވަސް ހަމަވުމުން ހުއްޓެވެ.

ހިދާޔަތު ވާހަކަ ދެއްކުމުގައި އެއްގޮތަކަށް ކުރިއަށް ގެންދިޔައީ ނުދާ-

ހުއްޓެވެ. ޕްރޮގްރާމް އަންނަ ހަފުތާތަކުގައި، ވަޢުޡު ކުރިއަށްގެން

މަސްޖިދު ތަކުގެ ޚުތުބާތަކުން އެކަމުގެ ތަރުޖަމާ މަސައްކަތް ފުރިހަމަވުމުގެ

ވަޒަން ދިނުމުގެ ގޮތުގައެވެ. ވާހަކަ ދެއްކުމުގައި ހުރިހާ އެއްޗެ-

ހިނދަކު ގޮވާލެވެ.

1981 ވަނަ އަހަރުގެ ރަމަޟާން މަހުގެ ފުރަތަމަ ބައިގެ

ގައި ރޭޑިއޯ ބަޔާން ސަރުކާރާއި އިސްލާމީ ހިދާޔަތު އަދާކުރު

ދެންނެވި ސަރުކާރު އެމްބަސީގައި ވާހަކަ ދެއްކެވި ބައްޔެއް

ޢަބްދުއްސަލާމް އިބްރާހީމް ބިންމިދީރީ

ޗަތްސަ އެވެ. އެޗަތްސަކަހި އަޅުސްތުރުޖާނުތުރުއާމީ ބަސަކުން

ބިދެއްޖެއްދިސަރުގެ ވަދުކަރަތް ތުރުއްސާވި ތާރަސަ ތުގުގަޔި ބަސަކުން

ބިދެއްޖެއްދިސަރު ހާދުއްޗޭގެ ހަރަސް ކަމުން ވަރިފް ވަކަޔިގަތިރާޔި

އަވަހާރަވުމާޔި، ހަރަސް ކަމުން އަދިއްޗަތުގެ ތަޔިދާއުއް ސަރުގެއް-

ތަރުވާކަން ޞަހަނަސްލުތަރުއް ވުގުގޭތުކުން ޞަސަނަސްވުގެ ސުތަރުއްވި

ބިޞަހަރަތްސްގެއް ތިޔަރިގަޔި ސަރަސާރުސްގެފްގެ. ބިތުރުދި އަސިހާރުއްޗޭގެ

އާ ޖީތުރުތަސަތް ތަސަތްސްގެއް އުތުކުން ދިތުރުސަރުގެ ޞުތުގަސަތްވާޖިއުފް.

"އު ވަސިސުރާނު އަވަހާރަވުމުގެ އާތާރު ސަކަސްތުގުގަޔި

ޗުރުސިރާ ހަރަސް ކަމުން ވަރިފް ވަކަޔިގެސަނުވި. ވަކަޔިގަޔި

އުވަސިސުރާނުގެ އަސިޞިސަސިޞަތުސްގެ ގެސްގަތް. އުޔި ސަސަޔިގެ،

ގަތުގު ސަސަޔިގެ، ސަސަޔިގެއަސް ވަކަޔިގަޔިހާވާސް ހަރަސްގެ

ސުރިހަސް ތިޞި ޗިރުސްގެސް ގުސަނުވި ވަސިއްބުގު އުއްގެތިސަސް

ވާސް ތިހަރުސް ސަރަށްތަރުވާތް. ގަސިޔު ވަރުގަޔާ ރުސަރަވަސް

ވާސި ވަކަޔިގަސަނުވާތް ގަސިޔު ވަރަސް، ވިތާރުވި ތިވަސްނާ

ގޭގަޔާ ތުސްރުސްނާސި • އަސަރުޔާ ތިވަސްނާގެ ހަރަސް ސަކުގެ

ރުހިރާ ވަސް އުތުރިއްހަތަސުސް ތިވަސްނާ ވަރިވިފް، ހަރަސް-

ލަދުން ދިމަނާ އިސްތިޢުމާރީ ނިޒާމެއް. އެހެން ބަޔަކުން

ތަންތަނާއި ދިމަން ވާރިތުގެ ހަރަސްލަދުން ވަލިވެ

ވަޒަންގެ ދިޔައްޖެ.

ދެން މިހެން ވަރަކު ހަރާފެ ތެރެއިން، އެހެން ނަ

ހައްދުވާދެން. ވިދާޅުވި. އެއް ގޮތަކަށްވެސް މިހާރުގެ ކަމުގެ

ނުދަށް. ހަރަސްކަން އޮތީ ހަމަހަމަކަމާ ވެރިކަމާއި ދިން

ވެސްނުން ހަރަކަތްތަކާއި ހުރިހާ ބާރުތަކެއް ޤާނޫނީ. ހަމަ

ހަމަކަމާ ވެރިކަމާ ދެން އެކަން ކުރުމަށް ސިފައިބަލުވުން

ނުލެ. އެހެންވީމާ ދިމަނާއެން ދިލަދުން ސަރާމަތް

ކުރާނެ. އެހެން ވިދާޅުވެފާ އެއް ގޮތަކަށްވެސް ހަމަޖެހިދ

ނުކުރެއްވި.

ލަކަޑިތަކާއި ހުރިހެވި. އެއީ މަޤާމާއި ބަސްނީ

ބިޔަޤީ ގެފުރާ މަނިކުފާނުގެ ފަރާތުން ގިނަ ޚިދުމަތްތައް

މަދީނާ ދިރިހުރި ހިނގާ ސަރުކާރާ ބަނޑަހަރާނެ ޤާނޫނުވެސް

ދިއްބެ އެކަމުގެ ހަމަހަމަ ވެރިކަން ނުގޮތް ގޮތާ. ވެރިކަމެ

ހަރުއްކައި ބަޔާ ނުކުތްއެވެ ނުވެ. އެކަމަކު ހަމަހަމަ ވެރިކަމ

އުޅުއްވާތޯތޯކަން ނުފެންނަހާ. ގަސްދު ވަޑައިގެ އަމިއްލަފުޅު
މަނަލަށް ނުބައްދަވާ އެއްގޮތަކަށްވެސް. އެއީ ރަސްމީ
ގޮތަކަށް ބައްޓަންކުރީ.

އެހެންވީމާ ހައްސަ ތުރުބޯރު ފީ ބަސަން ބިއްޖުއް
ދިރުން ސަތާރަ އަހަރު ވަންދެން ވެރިކަން ކުރައްވާފައި، މިދުވަން-
ނުލި ހަރުދަނާކަމުން އިސްވެ ވަގުތީގޮތަށް ހަތް އަހަރު ފަހުން
އަވަހާރަވީ. ފުރަތަމަވީ، ސަތާރަ އަހަރު އުމުރުގައި ބަޔަކުން
ހަރުނަ ބަނޑޭރި ކިޔާގެ ދާނާގެ ތޯއްޗަޑު ހަތް އަހަރު، މުދިއްރު
ސަތާރަ އަހަރު. ސަތާރަ އަހަރު ވަންދެން ވެރިކަން ކުރައްވާފައިވި އިރު،
އަވަހާރަވުމުގެ ކުރިން ދެންހެން ފުރާޅުގަނޑެއްވުމުން ހިސާބުވަނީ
ނުކުތް. ސުރުހީ އުފެދުން ކަމަކީ ގެދޮރުން. އެ ވަނީކަމުގެ
އަދިއްޔާކުރު. އެ ވަނީއްޖުގެ ހުރިހާ ފުރުތާ އަނބިކަނބަލުން
ފެންފުޅި ކަލާ ތަކަކީ ރަސްގެފާނު އަރިހުގައި ވަނީކަމާ ގުޅޭގޮތުން
ކަމަކީ، ކަޑުދު ކަމަކީ ގުޅުންހަވާ ބަނދަރު ރަށުން
އަވަހާރަވީ. މުޅިރާއްޖެ ވެރިކަން ކުރެއްވި ނިޔާވެ. ދާދިއްޔާގައި
އުޅުއްވައި ހިތި މިދުން. ތަރިކަން އަދިން އަދުގަނޑު ފެންގެ ވެރިކަމުގެ

ބަޔަކު ޝަރީޢަތާ ޚިލާފުވާ ގޮތުގެ ޖަލްސާތަކެއް ބޭއްވި
އެކިއެކި ތިޔަބާވަތްތަކުގެ ބަދުއަޚްލާޤީ ކަންތައްތަކާ ގުޅުންހުރި
ކަމެއް ކުރިއަށް ދިޔަކަމަށް. އެހެން ނަމަވެސް އެގޮތުގެ ޖަލްސާތައް
ބޭއްވި ކަމެއް ސާބިތުނުވާތީ މަޝްވަރާކޮށް ނިންމީ އެތަނުގެ
ސާބިތުވާ [illegible] ކަމެއް އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާ ޚިލާފުވާ ގޮތަށް
އެކަމުގެ ތަފްސީލު ދެނެގަތުމަށް ކަމެއް ނިންމާފައެވެ.

ވީމާ ކަމުގައި ވިޔަސް އަދުއްލާ ނަސީރު ދިޔުމަށް [illegible]
ގިނަބަޔަކު ބެލުމުން ތަނުގެ ސަރުކާރު ގުޅިގެން [illegible]
އިސްލާމީ ދީނާ ޚިލާފުވާ ކަމެއް ހިނގަމުންދާ ކަމަށް ބުނެ
ތުހުމަތު ކުރެވިފައިވާ [illegible]. އެހެން ނަމަވެސް [illegible] ވ-
ޒާރާތުގެ. ސިޔާސީ ކަމުގައި ... [illegible]
ވިޔަސް [illegible] އިސްލާމީ ދީނާ ޚިލާފު ...
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

އެހެންވީމާ އެހެރަފުންނަށް އިސްލާމްދީން އެނގިފައިވާނީތޯ، އަދި

ގައުމު ފުރާނަ ހަމަޖެހުމަށް ކޮށްދިނީ މާތް ފަރުމާން އެދުނު ވާހަކަ ކިޔައިދިނީ

އެއީ، އެންމެ ފަހުގެ އަދަބު ދިނުމުގެ ތެރެއިން ނުލެވޭ، އަނެއްކާ

މުޅިން ދެކޭ ނުވޭ. މުޅި ދީނުގެ ހުރިހާ ކަމެއް، ކޮންމެ ކަމަކުން ފުރުޅު

ގައުމުގެ ބޭފުޅުން ނުވޭ. މަސައްކަތް ކުރުމުގެ އުސޫލުން އަމިއްލަ ފުރުޅު

ވެ ހާޒިރު ނުވޭ، އަހަރުމެން ކިޔަވައިދިނުމުގެ ކުރިން ކަމަކީ ގައުމީ ދީން-

ނަމަ އަދުލު ހިފެހެއްޓުމުގެ ބާރު ދިނުމުގެ ދަރިވަރުން ތަރުބިއްޔަތު،

މާތް ރަސްކަލާނގެ އަދި ހުރިހާ ދުވަހު ފުރުސަތު ދެވޭނެ ދަރިވަރުން

ސަރުކާރުގެ ދިރުމުގެ ތެރެއިން ނުވޭ. އާމީން.

އަޅުގަނޑު ފެނުން މިނިސްޓަރު ފަރާތުން ދައުލަތަށް ޚިދުމަތް

ކުރުމުގައި ދަރިވަރުންނަށް އަމާން ކަމެއް، ގައުމީ ކިޔަވައިދިނުމުގެ އަމާން ކަމެއް

މިއީ، ދަރިވަރު ވަރަށް ބޮޑުކޮށް، އެ ބައިވެރިވުމުގެ މިނިސްޓަރުގެ

ބައިވެރިކުރުން، އެ ދަރަޖަ ގެ ދުނިޔޭގެ ތަރައްގީ ވެގެންދާނޭ ހަރުދަނާ

ކުރިއަށް ގެންދެވުމަށް. އެ ކުރިއަށް ގެންދާ ކަމުގެ ދައުރު ދެކޭނެ ހިތްވަރު

ފާހަގަ ކުރެވޭ ފެންވަރު ދެމެހެއްޓުމަށް ހަރުދަނާ ތަރައްގީ ވެގެންދާނޭ

ފެންވަރު ދެމެހެއްޓުމުގެ. ފުރުސަތު ދެވޭނެ އަދިވެސް މިސަރުކާރު ޤާނޫނުގެ

ދޫކުރުވަނީ. އަންހެނާގާ ދެކެން ބޭނުންވާ އެއްޗެއްހުންނަ ވާހަކަ ދެއްކެވި-

ހަމަށް، އަޅުގަނޑުމެން ދެބޭނުންވީ، ބޭނުމެއްނެތް ދެކެން ބުނެވޭ

ބަހެއް ކިޔަންވީ، އެހެން މީހަކާއި ޖަހާލެވެނީ، އެހެން

ހީވެއްޖެ ހަދައިގެން ޖަހާލެވުނީ"

މި ބިޔަބާރު ކުޅުވަރު ތަރުތީބުވެފައި ފުރަގަ ކުޅުނުހަދައިވެރި

ކިޔުއްވި ވާހަކަހުރިހާ ބަރުބަސް ކުރަންވެގެން ދެކުރުވަން ބަރުތަކާ-

ވައިހަދައިވާ ދަށްދަށްވެ. ވާހަކަ ހުރިހާ ބަރުބަސް ކުރަންވެގެން ބައެއް

ދަށްދަށްނުވެ ބަރުތަކުގެ ހަރަކާތް ކިޔާވައިރި ވާހަކަތައް ބަޔަކުންކުރަނީ

އިރު ދެކުރުވަން ކިޔާވައިރުގެ ގޮތްތަކާއި ދެހުރު ވަރު ވެސް ކުޅު-

ދެއްވާފެވެ. މިނޫވާހަކަ ހުރިތައް ޓަކައިވެސް އެނގޭ ހުރަހެއް ޖެހުނުނަން

ވެސް ވިސްނުމުގަ ވަށް ބަޔަކުނެވެ.

ވަސީލަތްތައް ބޭނުން ހުރިހާ ފަސޭހައިން ޖެހިޖެހިގެން އަޅާހަދާ

ވާހަކަވެ. ކުރަހަމައި ވެސް ބޭއްވުނުއަން ވެރިން އަސާސީ ކުރި

ގޮތަށް ވާހަކަ ދަށްކަވާ ބޭނުނަވެ. މިކަހިން ގޮތުގެ ފުށްވެރި

ސުވާލު ކުރަނީ ދަޅެވެ.

އަޅުގަނޑު ފެނުނު ބަރުތަކީ ގޮތަކީ ވެސް ހުރިހާ ކަމެއްގައި-

[illegible]

ގައިވެސް ހަރުދަނާ އިޚްލާޞްތެރިކަމާއި ވަފާތެރިކަމާއެކު ވަޒަނާ ދެއްކުމުގެ ތެރޭގައި ވަނީ އުފެދިފައެވެ. ހުވަފެނުގައި އެކުވެރިކަން ތަޢާރުފުވެއްޖެ، ޙިލްމުގެ ދަރުމަ ހެދުމުގެ ތެރެއިން ވަކިވެއްޖެ، ހުވަފެ ދޫކޮށްލަފައި ހުރުމަތް އަދި، ނަފްސުތަކުގެ ހުރުމަތް ދަނޑިވަޅުގެ ތެރެއިން ވަކިވެއްޖެ، ވެރިކަމުގެ ޒިންމާ ހިފެހެއްޓުމުގެ ތެރެއިން ވަކިވެއްޖެ، ނަފްސު ދަރަނިވެރިކަން ދޫކޮށް ދެވަނަ ދަރަޖައަށް ވެއްޖެ، ކެތް ހުވަފެނުގައި ތަރައްޤީ ވެގެން ދިޔައިރު ޝަރީޢަތާއި ދުރަށް ވެއްޖެ، ތަޤުވާގެ ހިތް ވެރިކަމާއި އަޅުކަމުގެ ތެރެއިން ވަކިވެއްޖެ، ހުވަފެނުގައި ތަޤުވާ ވެރިކަމުގެ ހިތާއި އަޅުކަން ދޫކޮށް ތަފާތުވެއްޖެ، ހުވަފެނުގެ ބުނެ ދެއްކުމަކީ އަޅުކަން ވެރިކަމާއި ދުރު ކަމެވެ. ﷲ ދެކެ ބިރުވެތިވުމެވެ، ތަޤުވާގެ ދަރަޖަތަކަށް ހުރިހާ ޤައުމުތަކެއް ތަބާވެ އަޅުކަމުގެ ތެރޭގައި ޝަރީޢަތް ހިފެހެއްޓުމެވެ.

ހުވަފެނުގެ ބޭނުމަކީ ދީނާއި ދުނިޔޭގެ ހަމަޖެހުމެއް ލިބުމަށް ދަސްވުމެވެ-

ގައި ވަފާތެރި ކަމުގެ ތެރޭގައި ތަފާތުވެގެން ވަފާތެރި ދަރަޖަތަކަށް ބޭނުންވާ ހެޔޮ ގުޅުމެވެ. ފުރިހަމަ ހުވަފެނަކީ ހިތްހެޔޮކަމެވެ. ހުވަފެނުގައި ދަރަޖަތައް ވެއެވެ. އެއީ ތަޤުވާ ވެރިކަމާއި ހެޔޮލަފާކަމާއި ހުވަފެނުގެ ރޫޙާނީ ގުޅުމުގައި ހުރިހާ ދަރަޖައެއް އަދާކުރެވެއެވެ. ދީނީ ހުވަފެނުގެ ތެރޭގައި ފަރުވާލުމާއެކު ދެކެވޭ ކަމަކީ ހުރިހާ ފަރުވާތެރިކަމާއެކު ސަލާމަތްވުމުގެ ހެޔޮ ކަމެވެ.

ވާހަކަދެއްކުމުގެ ފަންނުގެ

ގަވާއިދުތަކާއި ހަމަތައް

މިޒަމާނުގެ އެހެނިހެން ޢިލްމުތަކެއްފަދަ ސައެންޓިފިކް
ގޮތެއްގައި ދިރާސާ ކުރެވިފައިވާ ފަދައިން ވާހަކަ ދެއްކުމު ގެ
ފަންނުގެވެސް ވަކި ސައިންސެއްގެ ބިންގަލެއް މަތީގައި ތަރުތީބު
ކުރެވިފައެވެ. މުޤާރަނާ ކުރެވިފައެވެ. އެހެންކަމުން ވާހަކަ
ދެއްކުމާއި ، ތަޤްރީރު ކުރުމުގެ ފަންނުގެ ހަމަތަކެއްވެސް ވަކި
ވަރަށް ފިސާރި ތަރުތީބުތަކެއް ބަޔާންކުރެވިފައެވެ. އެގޮތުގެ ތެރޭގައި ، ޚިޔާލު
ޢަރަބިއްޔާ ، އަރަބުންނާ މިސްރު ، އެޤޯމު ޔޫނާނުގެ ޤައުމު،
ފިލާސަފް . އެން. ޤާރީ ފިލާސަފަރ ރޫޝުން ވާހަކައާ
ފުރަތަމަ ޤަވާޢިދު ހަމަތަކެއް ހަމަޖެއްސުމަށް ތަރުތީބު ކުރުމަށް

އުސޫލުވީގޮތުގާ ހުއްޓަނީއެވެ.

ދިވެހިންނަށް ހިނގާ ގުޅިއްޖެއިރުގެ ތަރައްޤީ

އަންގާ އިޝާރާތުގެ ޝަރަފު ލިބުނު ވަގުތު އިދާރާއިވެރި ޤައުމު

ކުރެވިދާނެއެވެ. އެހެންނަމަ އިންސާނީ ނަފްސަށް ދަތިކަމެއް

ވަރަށް ގުޅުމާއެކު ދިރުމަށް ކުރެވެނީ ތަފާސް ފުރިހަމަ ކަމުގައި

ޗާގަޔަށް ދަޅާއި ކެއުމާއި ތަކުރާރުގެ ވިޝްނުވާއި ދިމާނޫ ގޮތެއް

ގެންދެވިދާނެ ނަމަވެސް ބަލަހައްޓަނީ ހަރުދަނާ ތަފާސްހިސާބު ކުރެވުން

ސާބިތުވެފައިވެއެވެ، އެ ގާބިލުކަން ދަނޑީ ހުރިހާ ތަނެއްގެ

ހުރުމަތަށް ގެންނަވާފައި ވެއެވެ.

ޝަރީޢަތުގެ ވެ. ބަޔަކު ކުރިމަތިވި އެހެނިހެން

ގުޅުމުގެ ތަރައްޤީއަށް ކުރެވޭ ބަދަލު އަދިވެސް

ފުރުގެ ގުޅުމާއި ވަރަށް ގާތުން ބަދަލުކުރެވޭ. އާދަޔާއި

ކުރިއަށް ބަދަލުވާ ވެސް އަބަދުގެ ވިޝްނާއި ކުރިއަށް -

ގެންދެވޭ ތަރައްޤީ ފުޅާ ހުރިހާ އިންސާނީ ކުރިއެރުމަށް

ވަސީލަތް ލިބިފައިވާކަމީ ވެއެވެ. ނަމަވެސް އެ ބަދަލުތަކުގެ

ޒާތުގާ އިންސާނީ ޙަޔާތުގެ ނަތީޖާ ނަތީޖާއަށް ބަލައިލަން

ހުރިހާ ދުނިޔެ އިންސާނުންނަށް ފާޅުކުރައްވާ ނަބީބޭކަލުން ފޮނުއްވާ

ކަލަކު ނަބިއްޔާ ބަލައިލާށެވެ. އަހަރެ! މަންސުންގެ ކަންބޮޑުބަލައިގެ

ހަނދާނު ބައްޑިޔެއްގައި ހުންނަވާ ބޮޑުބޭކަލެއް ކަމަށް ވިދާޅުވެއްވި -

ކަން ހުރިހާ ދުނިޔެ އިންސާނުންނަށް ފޮނުއްވާ ނަބީ [illegible]

ގެންނަވާ ކަންބޮޑުބަލައިލާށެވެ.

މައްތާޔުވުސް

(1) ވަގުތެއްގައި ކޮންމެ ބައިބަލް ގެ ލިޔުން ބަޔަކު ވަގުތީ

މައްތާޔު ބަޔާނުކޮށް ވާހަކަ ތަންތަނުގައި ބަޔާންކުރެވި ބުނެފައި

ވެއްޖެއެވެ. އެކަމުގެ ފުރަތަމަ ކުރެއްވި ބަޔާންކުރި އެކަމާ ބޭނު

ހިނގުން މިސާލަ ބާރުގަ ބުނެފައިވެއެވެ. ޔަހޫދީންގެ ފާރިސީބޭކަލުން

ދޭއްވާ ކަން ބޭނުމެ ވަރަކަށް ، ބޭނުން ޔަހޫދީނާއި މިސާ-

ލަށް ގެނެސް ދޭއްވާށެވެ. " ފަރަގަ ކަމަށް ގެ ވަގުތު " ގެ ބަޔާން

سيّدنا عيسى عليه السلام   ސަލާމް ބަދަލު

ކަމުގައި މިސާލަ ވަގުތުތެއް ދޭއްވާ ބަޔާން ފަދަ ކަމެއް

ބޭނުންކުރެއްވި އަހަރެމެން.

(2) މަޢުލޫމާތު ދޭދޭ ދުވަސް ޤައުމީ ދުވަހާއި އަހަރީ ހުރުން

ޖުމުނަކަށް ބިޔަސް ބޭރުގެ ފުރުޞަތު މައްޗަށް ކުރަން ޖެހޭނެ

އެވެ. މިކަމުގައި ހަމަ ފެންވަރުގެ ޤައުމީ ދުވަހާއި އިންސާނިއްޔަތު

ހިފެހެއްޓުން ދަށްކުރުން ދިރުން ބަދަލުކުރަން ޖެހޭނެއެވެ.

(3) ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށް މަޖުލިސްތަކާއި ހިއްސާވާ

ގައި ކަނޑައަޅަން ޖެހޭނެއެވެ. އަހަރީ ބިރުވެރިކަން ހުރިހާ މަޖު-

ލިސްތަކުގައި އެއް ގޮތަކަށް ހުރިހާ ގޮތަކުން ފުރިހަމަކޮށް ވެރިކަމުގެ

ނިޒާމެވެ. ހިފާފައި ހުރި ބަދަލު ހުށަހެޅުމަށް ބަލައި ވެރިކަމު

ހުރިހާ ފަރާތް ދަރަޖަ ދިނުމެވެ.

(4) ރައްޔިތުން ހޮވާ މަޖުލީހަށް ވެރިކަމުގެ މަސްލަހަތު

ފިކުރާއި ޤާނޫނީ އުސޫލުތައް ބެހެއްޓުމުގައި ކަމާއިބެހޭ

ވަރަށް ބޮޑު މަސައްކަތެވެ. މިބާވަތުގައި ފިކުރު އަދާކުރު

މިހެން ސަރުކާރުން ބަލަހައްޓަން ބޮޑުގެ އަމާނާތް

ނެރެވޭނެއެވެ. ހަމަ އެކަމުގައި ހުރިހާ ވެރިކަމުގެ ރައްޔިތުން

ބެލުމެވެ. ރައްޔިތުން ވެރިކަމުގެ ޤާނޫނީ ބަޔާން ހުށަހެޅުން

ވެރިކަމުގެ ރައްޔިތުން ނެރެވޭނެއެވެ.

ވާހަކަ ދައްކާގޮތް

(1) ދައްކާ ވާހަކައިގައި ހުންނަންވާނީ ތުދުރު ތަރުތީބު ގޮތަކަށެވެ.
މަޤްޞަދުގައި ވާހަކަ ދައްކާގޮތަކީ އަޑުއަހާ މީހުންގެ ސިކުނޑިއަށް
ވާހަކަ ގެނެސްދިނުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ގޮތަކަށް ހުރުމެވެ. ވާހަކަ
ދައްކާ މީހާގައި އަޑުއަހާ މީހުންނާ ގުޅޭ ގޮތުގެ ހުނަރު ހުރުން
ލާޒިމެވެ.

(2) ވާހަކަ ދައްކާއިރު ތަރުތީބު ހިފެހެއްޓުމަށް ބޭނުންވާ
ނުކުތާ ތަކާ ރޭވުމަކާ އެކުއެކީގައި ހިއްސާ ކުރުމަށް ހަރުދަނާ ގޮތެއް
ބޭނުންކުރުމަށް ޝަޢުޘިޔާ ދޭންވާނެއެވެ. ނަމަވެސް ކުރިއަށްދާ ހަނދާން ނެތެވެ.
ނަމޫނާ ވާހަކަ ދައްކާ ބޭފުޅުންނަކީ މީހުންނާ ގުޅޭގޮތް
ގެންގުޅުމަށް ހުނަރު އޮވެއެވެ. ދެ ވާހަކަ ގުޅުވާލައި ގޮތް
ހިތަށްވެދޭ ގޮތަށް ބުނުމަށް ހުރެއެވެ.

(3) އަޑުގެ ހިސާބުން ބުނެދޭ ވާހަކަ ބުނަން
ޖެހެނީ ވާހަކައިގެ މަޤްޞަދު ދޭހަވާ ގޮތަށެވެ. ނަމަވެސް ޖެހޭތާ
މަތީގައި ހުރުމަކީ ވާހަކައިގެ ހުންނަންވާ ގޮތުން ދުރުހެލި ގޮތެކެވެ.

ސް ޤާނޫނުގައި ލާޒިމް ކަމަށްސިފައިވާ ކަމެއް ހުށަހެޅުމަށް ފަރާތަކަށް ހަމަޖެހިފައި

އޮންނަމެހެން ވަކާލާ ދޭފަރާތުން ބޭނުންވާނަމަ ވަކާލާތު ދޭފަރާތަށް ލިބިގެންވެއެވެ.

(٤) ވަކާލާ ދޭފަރާތުން ވަކީލު އަރުވާފައި ބަޔާންކޮށްފައި

އެވެ. ވަކާލާދޭފަރާތުން ހަމަޖެހޭ ވަކީލުގެ ފަރާތުން ވަކާލާތު

އޮންނަންވާނެ ކަމަށް ލިޔުމަކުން ދޭ ވަކާލާ

ދޭފަރާތުގެ ލިޔުމުން ހުށަހެޅުމެވެ.

ޖާނަބީ ސިފަތައް

ޤާނޫނުގެ ސިފަތަކުގެ ތެރެއިން ލިޔުމަށް ބަލައި-

ލާފައި ބަޔާން ކުރެވޭ ޖާނަބީ ސިފަތަކުގެ ޤާނޫނު

ވެއެވެ. ލިޔުމުގެ ވަކާލާ ދޭފަރާތުން ބޭނުންވެ ވަކާލާތުގައި ޖާބުދު

ކަމަކާ ކުރަންވާނެ ގޮތަކީ ޖޭ ސިފަތައް ހިފެހެއްޓުމަށް ކުރާނެގޮތް

ވެރިޔާ އަމަލު ވަކާލާ ދޭފަރާތުން ލިޔުމާ ބެހޭގޮތުން ބަޔާނެއް

ދެވޭ ކަށަވަރު އަދި ވަކިން ލާޒިމު ކަމަކަށް ނުވާނެ

ކަމަށް ޤާނޫނުގައި ބުނެފައެވެ. ބަޔާންކޮށް ބަލާއިރު ދެފަރާތުގެ ސިފަތައް

ބޭނުމަކީ ބަދަލު ކުރުމެވެ.

(1) ފާރަސަ ދަރުބާރުން ތަބުސް ދުލާރު މައިގަނޑު ނަމެއް

ދިމާވެ ހިތަށް ފުރިހަމައަށް ގެނެވިފައިވާވަރު ޗޯރީ އަރަބި މުޅިހިސާބު

ބަހުގެ ތަން ވަރުގެ ވަރަށް ބޮޑެވެ.

(2) މައިގަނޑު ނަމެއް ޤާނޫނީ ތަރުތީބު މަޢުލޫމާތު.

(3) ފުރިހަމަ އަދިވެސް ވަންތަކެއް.

މިތަން ކަންތައް ބަލާއިރު ބަހުރުވަތަށް ވިސްނާ ފިޔަވަޅުތައް

އިތުރު ވަރަށް ބޮޑަށް އެއްކަލަ އަޅުއްކަމާ ގުޅޭ ތަފާސް ހިސާބު

ކަންތައް ތަކެއް. އެއްކަމަކީ ނުވަތަ އަޅުއް ކަމުކަން ނިމުނު ފަހު

ވަރަށް ކަންތައް ތަކެތި.

ދިމާ ފާރަސަ ދަރުބާރުން ގެ މައިގަނޑު ނަމެއް ދިމާވެ

ސިޔާސީ އަށް ހިތަށް ގެނެވި ޗޯރީ އަރަބި މުޅިހިސާބު ފުރިހަމަ

ހަށް ޗޯރުން ވިހާފައި ނުހިފޭ ފާރަސަ ދަރުބާރުން އެކުލަވާ ފުރުސަތު

ފަހުބާރު ފަރު ފުރުސަތު ކަރަށް ކަނޑުކެވެ. ނުވަތު ފާރަސަ ދަރުބާރު

ގެރިހާއަށް ދިމާވެ މައިޝޫރުގެ އަރަބި މުޅިހިސާބު ޗެއިސްވައި

ނުފެނުމަ ޗޯރީއަށް ޗޯރުން ގެރިހާނަށް ޗެ މައިޝޫރުގައި ޗޯރުން

ވިހުވައި ދުވޭރި ކަންކަން ވެއްޖެއެވެ. އަދި ޗޯރީގެ ފާރަސަ ދަރުބާރު-

ގައި ކަނޑުއެޅުމުގެ ނިޔަމަތާއި ފާހިދާއިއާދީޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެއެވެ.

ވާހަކަ ދެއްކުމުން މަލިކުރައްވާ ދެންގެ ކަމުގޮތްމަ ބަޔަ

ޙާލުން ތަޅުމު ދެކުނުން ގަބުރުދަތުރު ނިޔަތަކާ ރުކުރަ

ދެންގެ ސިކުނޑިއިން ގަމުތަކާ ހުރިހާގޮތެއް ސިޔާސީ

ނުރަނގަޅު ކަމުގައި ފަންނަ ޢަ ގަމުތަކާގައި ޢުލަމާއިން ޢަ

ގަބުރުދަތުރު ޢަމަލު އިސްލާމް ދީނުގެ ކަމުގައި ދެންގެ

ދަރުމަ ކުރުމުން ނިކަމެތިކަމަށް ވެސް ދުވަހެއް ހުރިކަމެއް ނެތެވެ.

ދުނިޔެ ހުރިހާކަމެއް ޢަމަލު ބަލައި ވާހަކަ ދެއްކުން

ފެނިގެ ދިރިއުޅުމުގައި ޢަލިމުގެ ނަފްސާނީ ވަސީލަތް ލިބިގެ

ވެސް ދެންގެ ގަމުތަކުގެ ބުރަނުވާ ހުރިހާގޮތެއް ވެދެ

ވެރިކަމެވެ. ޢަމަލުކުރާ ޙާލު ދިރުމުގައި ބާރުލިބި ދަރުމަ

ހިފުމެވެ. ހުރި ބަލައިގެވެ.

ހުރުމުގެ ޒަމާނުދުވަހުގެ ރަސްކަމާ ހުރުމުގެ ޢަމަލުތައް

ދަރުބާރު ދެނެގަތުމުގައި ދުނިޔެވީ ވަރުގަދަކަން ވާދަވެރި

ދިޔަ ނަގައި، ދުވަސް ތަރުތީބުން ނުރައްކާ ވެރިކަން ވާހަކަ

ދަރުމަ ކުރުމުގެ ރަނގަޅު ދެކޭގޮތް ދެކޭގޮތް ވަރަށް ގިނަ -

ކުށް މީހަކަށް ވަހަކަ ދައްކާތުންގެރި ވަހަކަ ސުވެވޭސެއްވެ. ފުރުމަތީ

ބަލައި ފުރަތަމަ ދައްކަން އެތެރެ ގެއްސެވެ. ވަހަކަ ދައްކާތުގެ

ވަސްނަ ދަރަސް ކުރުވަން ބަލައި ވަހަކަ ދައްކާތް ގެއްސެވެ. ވަހަކަ

ދައްކާތުގެ ވަސްނަގެ މައްސަލަ ހިސްނު ރިސް ތުމަސް ބަރުޓ

ކުރުވަސް ސުވަހަރިސް، އިސްހަކަ ސުރަނ ޖެކެރިކަތު ތުމަސް ތެގެ

ހުސްރުމަށް ދަހަސް ކުރުވުގެ ކިރިސް ދުރިހެގެ ހުރިހާ ތަރަވު ވަކަށް

ގައި ބުނެރި ވަހަކަ ދައްކާތުގެރިސް އެފުރިތަރިވަރި މި

ތުމުސްސެވެ.

ވަހަކަ ދައްކާތުގެ ވަސްނަގެ މައްސަލަ ހިހުރަރިވަ ބަރުގެ

ވަސްހުނު ފުރު ހުމުގެ ހުރަސް ކުރުސްގެރިސްގެ ވަހަސް ހަރަސް

ވަރި ބަބުއްގެ ތުމުގައި ހުރަހަކަވެ. އެބަބުސް ވަހަކަ ދައްކާ-

ތުގެ ވަސްނަގައި ކިރިހަރަސް ރިއުވަސް ބުނުސްވަ ކަސްމައްގަހު

އެވުސް ރިވަސް ހުސްސެއްވެ.

ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ހަންނާގު ދުރުމިފަރިވާ

ބައްއުމުރިންގެ ގޮތުތަކުގެ ފުރާނަ

1. ވާހަކަ ދެއްކުމުގައި ސަތޯރިއުރުކުރުމުގެ ހުނަރު
   ގެއިޖުބާރިނީ

2. ބޭރިނުސިބަޔަށް އެންމެ ބޮޑަށް އޮތް ސޯޅުޑާ
   އަޚަރު. އަރާ. މިނުޓު

3. ސޯޅުޑާ ވާޝިނުގެ ބޭރިނުސިބަޔަށް އެންމެ ބޮޑުކުރުވި ސަލާމް
   މިލިޔަން. އަރު. ބީރިޓުން

4. ބިލް މިނަށް ހުރީ ސޯޅުޑާ ވާހަކަ
   އަޕޯނު ފަރުމަރު ކާކު

① ކާމިޔާބު ވާހަކަ ދައްކާކަން

ކޮންމެހެން ބޭނުންވާ ހަތަރު ކަންތައް

ހ. އަމިއްލަ ނަފްސުގެ ފުރިހަމަ އިތުބާރު ބޮޑު-

ވެގެން ސަބަބުތަކާއި ވާހަކަ ދައްކަން ފެށުން.

ށ. ވާހަކަ ދައްކަން ގަސްތުކުރާ ވަޒަން ރަނގަޅަށް

ފުރިހަމަ ވަރުގަދަ ނިޒާމަކަށް ރޭވުން.

ނ. ވާހަކަ ދައްކާއިރު އަމިއްލަ ނަފްސުގެ މައްޗަށް

ފުރިހަމަކަން އިތުބާރު ބޯއްޖެހުން.

ރ. ދައްކަން ގަސްތުކުރާ ވާހަކަ ރަނގަޅަށް ރޭވުމާ

ކޮންމެ ރޭވުމެއް އަށް ވާހަކަ ދައްކަން ތައްޔާރު

ވެގެން ހުރުން.

II - ދައްކަން ގަސްތުކުރާ ވާހަކަ ތައްޔާރުކުރުމުގައި:

ހ. ދައްކަން ގަސްތުކުރާ ވާހަކަ އައިމާލު ފެށު-

ކުރެ ލިޔުން ލިޔެ ހުރުން.

ނ. ޤައުމަށް ހިދުމަތް ކުރުމުގައި ފަރާތްތަކުން ޢަމަލުކުރަން
ދައުލަތުގެ ވެރިންނަށް ފުރިހަމަ ބަޔާންކޮށްދޭށެވެ. (މިސާލަކަށް
ޢަމަލުކުރަން ދައުލަތުގެ ނުރައްކާތެރި، ވަޒީފާތަކާއި،
ޒިންމާތަކާއި، އިދާރީ އިންތިޒާމުތައް ޤާނޫނުތަކުން ބެލެހެ-
ވުން ފަދަ.)

ރ. އަހަރެމެން ދައުލަތުގެ ނިޒާމާއި ޒިންމާދާރުވާ
ތަރައްޤީ އުޅުނު ފުރުޞަތު ދީފައިވާ ގޮތާއި ދައުލަތުގެ
ހަމަތައް. (މިސާލަކަށް ވެރިކަމުގެ ސަލާމަތާ ފުރުޞަތު
ނިޒާމަކީ ހިތްވަރު ފުރުޞަތު ޤާނޫނާއި އުޅުނު ދުވަސް ފުރުޞަތު
ޒިންމާ ކުރުން.)

ބ. ޤައުމުތަކުން ޢަމަލުކުރާ ފަރާތްތައް ޢަމަލުކުރާ ޝަރުޢީ
ތަރުޖަމާކުރުން. (މިސާލަކަށް އަހަރުމެން ވިސްނުން
ތަރައްޤީ ކުރުމަށް ނިޒާމަކީ ގައުމު ނުހަނު އަދި.)

ޅ. ފަރާތަކީ ޤައުމުތަކުން ތަރައްޤީ ފަރާތް ޢަދުލުވެރި
އުސޫލު ސިޔާސީ ދައުލަތްތަކުގެ އަމަލުކުރާގޮތް. އުސޫލު ސިޔާސީ ދައުލަތް
ތަރައްޤީ ދައުލަތުގެ ތަކެއް އަހަރުމެން ފަރާތުން ވަނީ ވިސްނުން

ދައްކާ ވާހަކަ ވާސްވާނީ އަލިއްގަނޑުން އުފައްދަވުން ދަރުސް-
ކަމުގެ ސިފަ ވާހަކަ އަސްލެވެ.

ނ- ވާހަކަ ދެއްކުމުގައި ވާހަކަ ދެއްކުމަށް ތަކެއްޗަކާއި އާބަސް ބަސް
ގެންގުޅެން ހިފުމަށް ނުކުތްތޯއެވެ. ޒިކުރުގެ ގޮތުގައެވެ- ޒިކުރު
ގޮތުގެ ބިރުވެރިކަމެއް އެ ޒިކުރު ބަހެއް ފުރުޚުރުތެރޭބަސް
ދެއްކުމުގެ ގުޅުން ދުވަސް އަސްނަގުން ދަނޑުވެ.

III - ވާހަކަ ލިޔުމުގެ ގޮތްތައް:

ހ. ވާހަކަ ލިޔުމަށް ބޭނުންކުރެވޭ ކަރުދާހުގެ ވާހަކަ ދެއް-
ކުމުގައި ވާހަކަ ދެއްކުން ބަލާ ބޭފުޅާއި އެބޭފުޅުން ދެކޭގޮތުގައި
ހުށަހަޅާ ވާހަކަތަކުގެ ގޮތުގައި ހުސްވެސް ހުރިހާ ކަމެއް ކަނޑައަޅަ.
ވެރިކަމެއްގެ ދެކެވުނުގޮތް ދިރިއުޅުނު ހަކަތަ އުފައްދަވައިލަ.

ށ. މިގޮތަށް ވާހަކައިގެ ބޭނުގައި މިފަދަ އަލިއްލަ
ޝަރުޢީ އުސޫލު އެކުލަވާލަނީއެވެ. އެބަޔަކު ފުރަތަމަގައި
ވާހަކަ ދެއްކުމުގައި ކަމަށް ފުރަތަމަގައި ވާހަކަ ދެއްކުން ބަލާ
ކުރު އެއްކަލަ ބޭނުމެވެ.

٣. ވާހަކަ ދައްކަން ވާނީ އުނދަގޫނުވާ ގޮތަކަށް ހިތްހަމަޖެހި
ގެންނަ ގޮތަކަށެވެ. އަދި ދައްކާ ވާހަކައިގެ މަޢުނާ އުނދަ-
ގޫނުވާ ގޮތެއްގައި ހަރުދަނާ ގޮތަކަށެވެ. (ވާހަކަ ދައްކާއިރު
ގައި ބުނެވޭ ކަންތައް ވަކިވަކިން ފާހަގަކޮށްދެވެއެވެ. އަދި ވާހަކަ
ދައްކާ މީހުން ކަމުގެ ކަމެއް، ވާހަކަ ދައްކާ މީހާ ވާހަކަ ދެން
މީހާ ކަމުގެ ކަންތައް ކަމެއް ވާހަކަ ދައްކަން ޖެހޭ ގޮތް ހުރިހާ
ގޮތަކަށް ކަމުގެ ކަންތައްތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ވަކި ގޮތެއް ގެނެސްދޭ
ކަމެވެ. މި ގޮތަށް ކަންތައްތަކުގައި އަމަލު ކުރުމުގެ ކަންތައް
ތަކުގައި އަމަލުކުރަން ޖެހޭ ގޮތެވެ. — (ކޮޅުވަރު)

٤. ވާހަކަ ދައްކާ މީހާ ވާހަކަ ގެންގުޅުއްވާ ގޮތް
ދޭހަވާ ގޮތެވެ. ވަކިވަކިން އެއްކޮށް ބަލާފައި ބުނެވޭ
ގޮތް ދައްކާ ކަމުގައި ވާހަކަ ދައްކާ ކަމުގައި
އުނދަގޫނުވާ ގޮތަށް ވާހަކަ ދައްކާ ގޮތުގައި ހުރުމަކީ
ގޮތެކެވެ.

٥. ވާހަކަ ދައްކާއިރު އަމިއްލަ ގޮތުގައި ހުރުން
ކަމަށް އަޅާލާ ގޮތަށް ވާހަކަ ދައްކަންވާނެއެވެ. ވާހަކަ

ދައުލަތް ފުރުމުގެ ގޮތުން އުފުންތެރިންގެ ގޮތުމަތީގައި އިދިސާ-
ދިރިހުރުން ބޭހަކަށް އިންސާނުންނާއި މިހުން ނާޒަރުތަން އިދާރީ-
ކުރާގައި ކާރުބާރު ލަރާރުކަމަށް ހަރުދަނާ ކުރެވޭނެއެވެ.

ލ. ޝަރުޢީ ގޮތުގައި ހުރިހާ އިންސާނުން ރަމްޒީ
ބަރަހަމަ ދައުލަތުގެ ދަރުމަވެރިކަން ހާމަކުރެވެ. ހަމަހަމަކަމާ-
ބެހޭ ވާޖިބުތަކާއި، ޙައްޤުތަކަށް ވެދުން ލިބެއް ބަރަހަ-
ތަކުރެވެ. (މިސާލަކަށް ރަނގަޅު ހަރުކަތް ބަރަހަމަ
ވެރިކަމެއްހެވެ.)

ގ. ވަޒަނާ ދައުލަތުގެ އިދާރާ ވަޒަނާއިގައި
ސަލާމަތީ ދިނުމުގައި ގެޔަށް މިންވަރަކަށް ޙައްޤުތައް
ނަހިމެވެ. ނަގަމަށް ވަޒަނާ ދައުލަތުގައި ދިރިހުރުން ސަލާމަ
ތިއްބައި ގުޅުވާލުން ޤާނޫނީ ތަރުތީބު ވަޒަނާގެ ހަމަ ތަކެތި
ސަފުކުރެވެ.

ޏ. ވަޒަނާ ދައުލަތުގެ ސަލާމަތާއި ވަޒަނާ
ގާނޫނު އުފުންތެރިންގެ ހިތްވަރުގައި ސަލާމަތީ ސަލާމަތް
ފިލުވަން އުފެއްދުންކުރެވެ. (މިސާލަކަށް މިލްކިއްޔަތު ދަތުރުކުރު

ސަލާމަތްވެއުމުގެ އަމުރުތަކާއިލާގޮތުގައިވެސް ތިޔަރޭގެ ފުދުން ދެނެގަނެވިފައި-

ވެން ތިޔައްގެ ފުދުމަކީ؟)

ހ. ދަޢުވާ ވާރުތަ އެހެންމީހުން ފިޔަވައި ވާރުތަވާ ސުއްލި

ދަރުބާރު ނިޔަމަވިގެން ނުވާނެއެވެ. ފެން ބެހިދާރުން ވާރުތަ

ނިޔަމާޒުމުގައި ފަދަރު ދަރަނިގެ ފާރިކެވެ. ވާރުތަ ދަޢުވާ ޖެހޭ

އެންމެ ވާރުން ބެނޑާ ބަސް އެހެންމީހުންގެ ހަނދާންގައި

ޔަގީނުން ހަދާތައި ހުށައެވެ. އެހެންނަކާއްސު ވާރުތަ ދަޢުވާކުން

ނެރިދާ ހިތާބުގެ އެންމެ ބަސް ދަލަތަ ގާއިންޖެހެން ވާރުތަ

ނިޔަމާޒުން ކާއެވެ.

② އަސާސްތަކަށް ވާރުތަ ދަޢުވާކުރުމުގައި
ފުރަސަތު ދޭނެ ސިފަތައް

ށ. ވާރުތަ ދަޢުވާކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ހުރިހާ ނުވަތަ

ދަޢުވާ ނުކުރެވޭނެ ނުވަތަ ވާރުތައެއް ދަޢުވާކުރާ މީހަކަށް

އެފްހާޒު ހުރިހާ ނުވާނެއެވެ. ބެލިޔަ އަސާސް ވަރުވާ

ކޮޅަށް ވާރުތަ ދަޢުވާކުރުމުގައި ހާދިސާގައި ވާރުތަ ދަޢުވާއި

އުޅޭގޮތް ހިނގާހުރުމެވެ.

ނ. ވާހަކަ ދައްކާއިރު އަނގަޔިގެންނާ ކުދިކޮށްލައި

ފުރަތަމަ ބަހައްޓާހުރެ ވާނީއެވެ. ހިނގާހުރިކަ މަގުމަތީގައި

ލޮބު ފުރަތަމަ މަތިހުރިމަތި ގޮތުގައިނުހުރެވާނީއެވެ.

ނ. ވާހަކަ ދައްކާތީ ދަރިވަރު ވާހަކަ ދައްކާއިރު

ބޮޑަށް ހުރުންތެރިވާނީ ވިސްނިއްޖެ ދާއިރު. އެނގޭ ގޮތުގައި

ހުރުންތެރިވާނީ ވަރަށް ދޭގޮތް ކަމެވެ.

ހ. ވާހަކަ ދައްކާތީ ބޮޑަށް ތަނެ އަހުރެ ތިބީނުކަ

ކަނޑަވަރު އާދަވާ ވަރަށް ކަރުނަ ރުއިމުން ނުވާނެ

އެވެ. ތަރި ހަމަ ހުރިގޮތް ތަނެ މަޑު ކުޑަކޮށް ދައްކާ ވާހަކަ

ބޮޑަށް ނުކުރާ ވަރަށް ތަނެ މަޑު ކުޑަ ނުވާނެއެވެ.

ށ. ދައްކާ ވާހަކަ މައްސަލަ ގޮތުން ވާނެއެވެ.

ބޮޑުކަމުން މައްސަލަ ނުވާ ވާހަކަ ދައްކައިގެން

ނުވާނެއެވެ.

ށ. ވާހަކަ ދައްކާއިރު އަނގަޔިގެން ވަރަށް ވަރު

މަތީ ދަރިވަރު ހަރަށް ވާހަކަ ދައްކާތީ ބޮޑަށް ދައްކާ ވަރު

ގެންދާކަން ނުވާނެއެވެ. އަމިއްލަނަފްސަށް ދިފާޢު ކުރު

ގެން ހުރި ފާރަކަ ދުރުހެލިކަން ދޫކޮށްލަކަން ވިސްނަން ބޭނުމަ

ކަމާއި ބެހޭ ފިކުރުތަކުން ދުރުހެލިކަން ނުވާނެއެވެ.

II - ދިފާޢާއި ވިސްނުމާއި ތަޖުރިބާ

(ވެރިން ފާރަކަ ދުރުހެލިކަން ބޭނުންތެރިކަމުގެ)

ދިފާޢާއި ވިސްނުމުގެ އަދަބު ނުވަތަ ވަނީ ތިން ވައްޓެވެ:

١. ދިމާ ވާރަކަ ދުރުހެލިކަން ވިސްނުމުގެ ކަމުގައި

ކަނޑައެޅުން ހުއްޓާ ހުރުން.

٢. އެކަމުގެ އުނދަގޫ ތަނަކަށްވެރިވާމީހާ އެދޭ

ކަމުގެ އަދަދު ދިމާވާ ދިމާއަށް ފުރިހަމަކަން ދެއްކުން.

٣. ވުޖޫދާއި ޚުދުތަކާއި އެކަމެއް ވެރިހާހި ވާ

ވަރު ކަނޑައަޅަން އުނދަގުން.

٤. ކަމުގެ ތަނަވަސް ބަލައިފާލައި ދެރަކަން އުނދަގޫވާ

ހުރުމުން.

ފާހަގަ ދެއްކުމުގައި ތަޖުރިބާތަކު އެކުލަވާލުން:

އިންސާނާ ގުޅޭ ކަންތައްތަކުގައި ބޭނުން ކުރާ ހަމަ

އުސޫލު ބޭނުންވާއިރު ޚިޔާލުތައް ތަފާތުވެ. ވިސްނާލަން އިންސާނާގެ

ހަމަޖެހުމަ ... [illegible]

[illegible]

ފާހަގަ ދެއްކުމުގެ ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

III - ޖަމާޢަތްތަކާއި ޖަމްޢިއްޔާތަކުގެ ހިދުމަތް

ހ. ފާހަގަ ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(މިސާލަކަށް: ދޯދު ހުރުމުގައި ދަތުރުކުރެއެވެ.)

ށ. ދައުލަތުގެ ހުރިހާ ކަމެއްގައި ދައުލަތުގެ

ވަޒީރުންގެ ޒިންމާއަކީ ތަނަށް ހުރިހާ ... ވާނެއެވެ. އަދި

ކަން ނުކުރާ ދައުލަތުގެ ޢިލްމީ މަޖިލިސްތަކުގައި ވަކިވަކިން ގޮތް-

ތައް ރާވަންޖެހޭނެއެވެ.

ނ. ވަކިން ހިނގާ ބިދޭސީން ތަކެތި ދައުލަތުގެ

ދިވެހި ވެރިން ފޮނުވާ ކަންތައްތަކާއިން ތަޢުލީމާއި ހިންގާނެއެވެ.

ވުޒާރާ ތަޢުލީމާއި ބެލެހެއްޓުމުގައި ފޮނުވާ ކަންތައްތަކާ ތަޢުލީމު ވިސް-

ނުމެއް ހިންގުމުގެ ޝަރުޢީ ޙުކުމި މިފަދަ ވަރަށް ގިނައެވެ.

ރ. ތަރުބިއްޔަތު ފޮނުވާލާ މުޅިކުރާ ކުރުމުގައި

ވުޒާރާ ތަޢުލީމާއި ބެލެހެއްޓުމުގައި ވަކިން ޝަރުޢީ އަދި އަމަލް ކުރާނެއެވެ.

ވުޒާރާ ތަޢުލީމާއި ބެލެހެއްޓުމަށް ތަރުބިއްޔަތު ސިޔާސަތު ވެރިކަން

ހުރިން ކުރުވާން ޝަރީޢަތެވެ.

ބ. ކުރުމުގައި ހަރުދަނާ ވުޒާރާ ތަޢުލީމާއި ބެލެހެއްޓުމުގެ

ތަފާސްހިސާބު މުޅިކުރާ ކުރުމުގައި ވުޒާރާ ތަޢުލީމާއި ބެލެހެއްޓުން

ވަކިން ދަށުން ދަރަޖައެއް އަދި ފާހަގަ ކުރެވެއެވެ.

١٧ - ސްޓޫލް މަތީގައި ހުންނައިރު

ހަދިގަނެވޭން ގޮތާ ބަރަހަލާތްތައް:

١. ވާހަކަ ދައްކުންތެރިޔާ ސްޓޫލް މައްޗަށް
އަރުވާއިރު އަހުންތެރިންނާ ކުރިމަތިން ވާންވާނެއެވެ. އެހެން
ކުރިމަތީގެ ކުދިންނެވެ ދިމާލަށް ފެނޭ އިރުޝާދާ ކުދިންތަކުންނަށް
ވާހަކަ ދައްކުންތެރިޔާ ފެނޭނެ ހަމައެކަނި ކޮޅުން ވާހަކަ
ދައްކާތީ ކަމަށެވެ.

٢. ވާހަކަ ދައްކުންތެރިޔާ ސްޓޫލް މަތީގައި
ހުންނައިރު ހުންނަންވާނީ ހަމަޖެހިގެން ހުއްޓާ
ކަމުގައެވެ ދުވަސް ކުރުމެވެ. ހަދިގަނޭ ބަރަބަރުވާނީ
ކުޑަކުރުން ފެނުނުކުރެވެ.

٣. ފަޅާއްޓަކުމުގެ ކުރަން އަތް ބަހައިގެން
ތިބުމަކީ އުނދަގޫއި އަތް ދިއްދުއިގެން ހުރުގެން ތިބުމެވެ.

٤. ވާހަކަ ދައްކުންތެރިޔާ ސްޓޫލް މަތީގައި
ހުންނައިރު ކުރުނަށް އެންގެ ހިނގުމުގެ އަރާލި ، އިޝާރާތް
އުފުލުމައި ހަރުދަނާކަމައި ކުރިމަތީ ބަހައް ގެނބުލުވާ

ދެވަނަ ބަޔަކީ ބަޔަކަށް ހަދައިދެވޭނެއެވެ.

ހ. ޝަރުޢީ ދަޢުވާގައި ހުށަހަޅައިދޭ ބަޔާނާށް

ތެރިވެ ނިޔަލަތިވުމަކީ ހިޔަވަލު ޝަރުޢީ ކަނޑައެޅުން އެހެން

ތެރިނުގެ ސަބަބުން ބަހައިގަތުމުގެ ކުރިން ސިފަވަނީ

ދީ ޝަރީކު ބަޔާނާތް ހިނގާއިގެ ވަގުތު ދިނުމުގެ ގޮތްތަކެވެ.

ށ. ޝަރުޢީ ދަޢުވާގައި ބަހައި ދިފާޢުވާގައި ހިނގާ

އުޅުމުން ދިނުމަށް ވާން ވާނެއެވެ. އެގޮތަށް އަހުރުތެރިނުގެ

ސަބަބުން ބަހާލާ ވަރަކަށް ދިނުމަށް ޝަރުޢީ ހުއްޓުން

ހިނގާގެ ބަޔާނާތް ތަކުގެ ގޮތަކަށެވެ.

ނ. ޝަރުޢީ ދަޢުވާ ވަރަކަށް އަޅާނުތެރިފަ

އެދުމުގައި އަދި ޝަރުޢީ ޝަރުޢީ ޤާނޫނުގައި އެކަށީ ދީފި ސަރަޙައްދު

ހަމަވުގައި ގަވާއިދު ތަރުތީބު ހެއްޓުމުގެ ތެރެއިން ހާސިލްކުރެވޭ

ތީތެ ހުށަހަޅާ ވާނެއެވެ. އެކަމުން ދުރުހެލިވުމަށް ނިޔަތު-

ދެން އެހެން ތެރިން އެކަމާ ގުޅޭ ދެއްކުމަށް ތަރުތީބު

ނަގައިދެވޭނެއެވެ.

7 - އަތޮޅު ރަށްރަށް :

ހ. ޝަފާޢަތު އިސްމާޢީލް އިޝްތިހާރުކުރުން. މިސާ-

ލަކަށް ވާހަކަ ދައްކަންތެރިޔާ " މިގޮތް ރަސްމަލު ނޫން

ކަން މިހާރު ސާބިތު ވެއްޖެ!" މިހެންވެ ނާޒިރުން ގެންދެވި

ސްބުލު ސިފަކުރުން އެއްކޮށްލެ ގޮތުގައި ވާހަކަ ދައްކާ

މީހާ ކުރިމަތީގައި ހުރުމަކީ އިޝްތިހާރު ކުރާ ތަރައްގީން

އިޝްތިހާރު ކުރަން ވާނެއެވެ. ހަމަ އެހެންމެ ޗާޓުން ޤާއިމު

ކުރާ ވަގުތު ނުހުނނަމަ ކަމެއް ނުވެސް މިކަމު ކުރެވޭ

ކުރާއިރު އިސްމާޢީލް އިޝްތިހާރު ކުރުމުގައި ވަރަށް ރީތި

އެޅުވޭ ކަމެކެވެ.

ށ. ކަމަކަށް އެދޭގޮތަށް ވާހަކަ ދައްކަން

ތެރިޔާ އެހެންތެރިންނަށް އިތުރުވާސިލު ކުރަނަ އަތް

ދިއްކަން ފަހި ކުރިމަތީގައި ހުރި މީހުން އަތުން ޖެހި

ގަންނަ ކަރުދާސް ކުޑަކޮށް ހިފާލައިގެން ގެނެސް ދެއްކުން. އަތް-

ޖެހުމުގެ ބަދަލު ހުސްކަން ފިލުވުމަށް ބޭނުންކުރެވެ.

ނ. ޗާޓުތަކުގެ ޒާތުގެ ތަރުތީބު ހަރުފު

ސުންފުރި ސުރާނަރަވަ ހަމީ އެއްކަލެއް ގޮއްހާ ދުރަށްދާން އޮވެ

ގޯތަށް އަތުން ބަރަކާތް ސުރާރުވެ.

ހ. ޤަބުރު ޒިޔާރަތަށް ދަޔުން ފުރަތަމަ ސުރުވުގެ ވަރަށް

މުހިއްމު އެއް ބަރަކާތެކޭ ފުންނަވާ ހަރިލެ އަދުހުށްޓަވުން.

ށ. ދުޢާ ވަރަށް ކަމުގެ ޒިޔާރަތް ނުވަތަ ނަބީ ހިތް ހާ

ވަރުސާރަތަ އަތުގެ ޤަބުރު އިނގުން ... ވަރު

ސުރާޒާތަކަށް ދުއާއުގެ ބަރަކާތް ގެންގުޅުނުވެ. މިސާލަކަށް

އަވަހުގެން ވަށްވަސް ފުރިހަމަ އިން ތިމާބީހުނުވެ.

ނުވަތަ ގެރިހާ ދުޢާކަށް ޤަބުރުސްތާނުގެ ދިމާލަށް ފިޔަވަ

ނުކުރުވެ. މިޒަން ޤަބުރު "އިންތިޒާރު" މި ތަރުތީބު އެއް

އެއް އަތް އެއް ވަރާތަން އަދި "ޤަބުރުސްތާނުގެ ދިމާލަށް"

މި ތަރުތީބު އެއް އަނެއް އަތް އަނެއް ވަރާތަން ގެންދަން ވާނެވެ.

③ ޒިޔާރަތްކުރުމުގެ އަދަބު ތަކުރާރު

އެއް ސުވާލުގެން އަނެއް ސުވާލަކަށް ޒިޔާރު

ތެއް ނުވެދުނުމަށް އެއްތަނުން އަނެއްތަނަށް އެއްކަލެއް

ބަރަޖުލުހުމާ ނުވަތަ ގެންދިޔުމާ ވަރަށް ތަފާތު ކަމެކެވެ.

މާއްދާ އެއްކޮށް އިސްލާމީ އަދުލު އަސާސީ ޤާނޫނު އެއްއެ-

ކޮށް ޤަވްމު ސިޔާސީ ގޮތުން ތަރައްޤީ ކުރެވެއެވެ. ނަމަވެސް

އެއް ޖުމްހޫރިއްޔާ އެއް ސިޔާސީ ޤާނޫނު އަސާސީ ޖުމްހޫރިއްޔާ

ދިރުމުގެ ނަތީޖާއިން ނުވަތަ ވަކިކުރެވޭނުވެ ވަސީ-

ލަތެއް ނުވަތަ ސިޔާސީ އަސާސް ރައްކާއުޅުން އޮންނަނީ

އެ ޖުމްހޫރިއްޔާ އަށް ހުރި ހަރުކަށި ރައްޔިތުންނެވެ. ޖުމްހޫ

އަސާސަށް ރައްކާއުޅުމުގެ އޮންނަ ހަމަތަކަކީ އަދިވެސް ގޮތެވެ

ވަކިކުރެވޭނެ ރައްޔިތުން ޖުމްހޫރިއްޔާ އެއްގެ ރައްޔިތުން ރައްކާ

ކުރާނީ އޮންނަ ސިޔާސީ ގޮތެއް އެ ޖުމްހޫރު ހުރިހާ ގޮތަކީ

ބަލަހައްޓާ އެ ޖުމްހޫރު ދިރިއުޅުމާއި ގުޅިގެން ދެމެހެއްޓުން ބަރަޖު

ހަމައެއް ލިބޭ ވެސް ކަމަށް ފާހަގަކުރެވޭ އެހެން ރައްޔިތުން

އެ ޖުމްހޫރު ރައްކާ ކުރާ ހުރެވެ.

II - ޖުމްހޫރު ރައްކާތެރިކަން ދިނުމަށް ވަކިކުރެވޭ ރައްޔިތުން

ގަސްތުކުރާ ކަނޑަނޑު ރަނގަޅު ގޮތް:

އެއްގޮތް ރަނގަޅު ގޮތަކަށް ވާނީ އަދުވަސް ފުރަ

ކުޅުން ދިރުމުގެ ސިކުނޑި ތަރައްޤީ ހަރުދަނާވުމުގެ ޒިންމާ

ތަރުބިއްޔަތުކުރުމަށް ވަސީލަތްތަކެއް ލިބިގެން ސަރުކާރުގައި ހަމަ-

ގަސްދުން ވިސްނާލުމަށް ވިސްނުމަށް ކުޅުން ދިރުމުގެ

ސިކުނޑި ތަރައްޤީކުރުމުގެ ވެސް. ޙަޤީޤަތުގައި ޒިންމާ

ހަވާލުކުރެވޭ ކުއްލިކޮށް ފެނުން ހިނގައިދާނެއެވެ.

III - ޒިންމާދާރުކަމުގެ ތަރުބިއްޔަތު ކުޅުންތެރިންގެ ދިރިއުޅުމަށް:

ވާރަކަ ދުއްލަންތެރިން ކުންފުނި ވަޙްޝީ ހުއްޓައި

ކުޅުންތެރިން ހުންނާނެ ކުރުތަށް ލިބުނުވަރު ގެންނަވަ ހުރި

ދުއްލާ ވާރަކާ ފެށި ކުޅުންތެރިން ވިސްނަވުން ގެންދަނީ

ކުންފުނިތަކުން ބޭރުވަން ފުރިހަމަކޮށް ސަމާލުކަން ދޭން

ވާނެއެވެ. ހުނަރު ވަޙްޝީ ޙުޅުން ޖުޒޫއެއް ތަނާއި ވަޙުދަތު

ހުރިހާކަން ވާހީ ކުޅުންތެރިންގެ ޒިންމާ ހުންނަ ރާއްޖެ

ދުނިޔެން އަދުވަދުވަ ގެތަނެވެ. ވާރަކަ ދުއްލަވުގެ ލަވާނު

ކަން ވިނާވާހީ ވާރަކަ ދުއްލަންތެރިން ދުއްލާ ވާރަކައިގެ

ވައްތަރަން ތުނުނެވެ. ކުޅުންތެރިން ހުން ދުއްލި ވާރަކަ އިވު-

ދަންވަރު ވިސްނާ ވިސްނުމުގެ ވައްކަރުވެ.

١٧ - ޒިޔާރަތު ރައްދު ކުރުމުގައި

ރިޕަބްލިކް ޖަރުމަނީގެ އަހަރެން ދިޔައިރު:

ކާމިޔާބު ގޮތެއްގައި އަންހެނުންނަށް ޒިޔާރަތް ރައްދު

ކުރުމުގައި ޖަރުމަނީގައި ފަހަރު ކުރީގައި އެމެރިކާއެވެ. ފެޑެރަލް

ރިޕަބްލިކް ޖަރުމަނީއަށް ދަތުރުކުރި ޖަރުމަނީގެ ރިޕަބްލިކުގެ

އަ ޖަރުމަނީގައި ދަތުރުކުރިން ސަ އެމެރިކާ އެއްކަމަން

ފަހަރު ކުރުމުގައި ފަހަރު ފަހަރުގައި ކާމިޔާބު

ގޮތުގެ ވެއެވެ. އެއީ ފެދެރަލް ރިޕަބްލިކް ޖަރުމަނީގެ ފެދެރަލް ރިޕަބް-

ލިކް ޖަރުމަނީ ސަރުކާރާއި އެކުގައި އަރަ ގުޅުން ބޭނުންވެއެވެ.

ދަތުރުކުރިން، ފެދެރަލް ރިޕަބްލިކް ޖަރުމަނީގެ ސަރުކާރުގެ ބާރު

ޝައުޤުވެރިވާ ކަރުދާސް ދިރާސާކޮށް ފަހަރު ފެދެރަލް ރިޕަބް-

ލިކް ޖަރުމަނީގެ ފެދެރަލް ރިޕަބްލިކް ޖަރުމަނީ ބަލައި އެގޮތުގެ

އަދިއްޔަ ބާރުގައި ފަހަރު ގޮތުގައި ކޮށްދެވިފައިވެއެވެ.

7 - އެހުންތެރީންގެ ޝަކުވާކުރުން:

ތިންސަނަ ކުރުމުގެ ކަމާކުރުވެ ޝަކުވާކުރަން

ފަހަރު ތިންސަބަބަކާ ހުރެއެވ. އެއީ:

ހ. އަކަމަކީ ވާތީ ބޭއްކަމުގައިދެންގޮތް ކަށް ދިޔައީ

ޝަކުވާކުރަން ޖެހުނުން. (މިސާލަކަށް ހެދީ އިތުރު ވާކަހަލަ

ވާހަކަ ފުރުގެއް ހެދުން އެކަށީގެ ކުރުވާހުން ތިރިހުން ފަހަރު

އަތް ސާބިތު އަށް ޖެހިލުމުގެ މަތިން ހެދުމަތްލުމުން އަކަން

ކުރުމަށް އަދި އެހެމަކަށް ބޮޑުއަމަގެން އަކަންކުރުން.)

ށ. ކެރިމަތީވާ ކަމަކާ ހުރި ދިގުތިރުހުރަކާ ނުވަތަ

ވެސްދެކާ ނުހުރެ ޝަކުވާކުރަން ޖެހުނުން. (މިސާލަކަށް މަގު

މަތިން ބޭރަށް ދުރެއް ވާހަކަ ދިޔަ އަޅުވާންހިއްވާ ގޮތުގައިހުރެއް

ނުވަތަ އެދީ ބިއްޔުންސްއެގެ ޝަކުރަށްގެ އަގެއް ޝަކުވާ

ކަން ޖެހުނުން.)

ނ. ކުރުމުގެ ވެސް އިޚްތިޔާރު ނުވާނެއްގެ ޝަކަބަ-

ބުން ނުވަތަ ހުރުވާއި ތަކުބެހުމު ޖެހިދަތުދިޔައި ނުވަތަ

އެކުރުވެސް މަރުސްކަރަނުބާ އަކަމަށް ޝަކުވާކުރަން

ރިޕޯޓް. (މިގޮތަށް އިނގިރޭސި ސަރުކާރުން ފޮނުވި ކަރުދާހު-
ގައި ދެކިފައިވާ ކަންތައްތަކެވެ. އަދި މިކޮމިޓީން ހުށަހެޅި އެއްބަސް-
ވުމެވެ. މިގޮތަށް ސަރުކާރުން ފޮނުވި މަޝްވަރާ ގެނެސް
ހުރި ބައެއް ކަންކަން ސަރުކާރަށް ބުނެފައެވެ.)

VI - އިނގިރޭސި ސަރުކާރުން ހުށަހެޅި ގޮތް :

އެއްބަސް ވުމަކީ ގައުމުތަކުގެ މެދުގައި އިނގިރޭސި
ސަރުކާރުން ހުށަހެޅި ގޮތް ދެއްކުން އަށް ވުރެ ރަނގަޅު
އެއްބަސް ވުމެއް ނުވެއެވެ. މިގޮތަށް ބޭނުންކުރި މަގު
ކުރަން އާދައިގެ ކަމެއް އިނގިރޭސި ސަރުކާރުން
ގެނެސްފައިން ދަށުގައި ފާސްވެއެވެ. މިސްރަށް ވުރެ ދުރު-
ކުރިމަތީ ގައުމުތަކުން ދެކެމުން ގެނައި ވުރެ ކުރީގެ ތަރިކަ
ސިކުނޑި ކުރެވޭ ބަލަހައްޓަނީ ކުރިން ވެރިކަމާ އިނގި-
ރޭސި ގެނައުމަށް އެދިވަޑައިން ސަރުކާރުން ދިނެވެ. މިގޮތުން
އިނގިރޭސި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެއްބަސްވުމުގެ ސަރުކާރު
ކަން ހުށަހެޅިއެވެ.

ވާހަކަ ދެއްކެވުނު ތެރޭގައި އެންމެ ފުރަތަމަ ސަވާރު

ވަނުވާރި އެންމެ ދުރުގައި ތިބީ އަރުވަންތެރިންގެ ވެރިކަމެވެ.

ދުރުގައި ތިބި އަރުވަންތެރިންގެ ސަވާރުކަން ހުންނަން

އޮތުމާއި ގަނޑުވެރިކަން ހުރެގެ ވާހަކަ ދެއްކެވުން ފުރިހަމަކަން

ކުރިއަށްދިޔަ ކަމުގައި ވަނީއެވެ.

އެއްގޮތް ވާހަކަ ދެއްކެވުންތެރި އަކަން އަބަދު ދެއް

ނުކުމް އަކަން ސަވާރުކަން ހުރި ޖަގަހައިގެ ނުހުރި ވަނީއެވެ.

ރިޔާސަތުގެ ސިކުނޑި ވަރަށް ފަރާތަށް އެނބުރުނީއެވެ.

އެހެން ކަމުގައި އަދި އަހަރެން ދިޔަ މިހުނރު ވެސް އެކަށް

މުދާތެރި ވުމަށް ބަޔަކު ކަމުކުރެވެ. އެހެން ކަމުން ވާހަކަ ދެއް-

ކެވުންތެރިޔާ، އަރުވަންތެރިން އަބަދު ސަވާރުގައި ބައިވެރި

ބުރަން މަސައްކަތް ކުރަނީ ފަސް ނުވާނެއެވެ. އަދި ބަޔަކު

ގައި ވާހަކަ ދެއްކެވުންތެރިޔާ ގެންދަވާނެ ބަޔަކު ރިބަރުގެ

ތަކުގެ އެހީގައި ނުވަތަ މިސާލުތަކާ ހަވާލާ ދިނުމުގެ ޒަރިޔާ

ރިން އަރުވަންތެރިންގެ ސިކުނޑި އަކަށް ހިތްވަރުދެއްވުމުގެ ގަބޫލު

ކުރަނީ ދުރުން ފެނުނުއެވެ. އަދި ދުރުގައި އަސްލަކާ ފެށި ދިވާގެ

އަސާސީ ވަނީ ބައިނަލްއަޤްވާމީ ގާނޫނާ ޚިލާފު ނުވާ ގޮތަށް-

ނެވެ.

VII- ފެޑެރަލް ދައުލަތްތަކުގެ ރިޔާސަތު

ދިވެހިން ބަހުރުވަތަކުން ކިޔާ:

ފެޑެރަލް ދައުލަތުގެ ރިޔާސަތާއި ފެޑެރަލް ދައުލަތާ ވަކި ވަކި

ދައުލަތްތަކުގެ ބައިވެރިވާ ގޮތް ކިޔައިދެވޭނެއެވެ. ނަމަވެސް

ވަކި ދައުލަތާ ގުޅޭ ގޮތުން ގާނޫނީ ދައުލަތްތަކުގެ ވަކި

ބައިތަކަށް ވާނެއެވެ. އެގޮތުގައި އަސާސީ ގާނޫނުތަކުގައި ހުރުމަށް

މިބައި ފެޑެރަލް ދައުލަތާ ގުޅިގެންވެއެވެ. އެބަދަލުތަކުގައި ބައިގެ

މިއީ ބޭނުންތެރި ބައެއް ގާނޫނީ ކަންތައްތަކެވެ.

ހ. ފެޑެރަލް ދައުލަތުގެ އަސާސީ ގާނޫނުގެ

ދަށުން ވަކިވެފައި ހުރި އަސާސީ ބައެއް ބައިތައް

ވެއެވެ. އެގޮތުގައި އަސާސީ ގާނޫނުތަކުގައި މިނިވަނ

ދައުލަތްތަކުގެ ބައިވެރިވުމެވެ. (މިސާލަކަށް ފެޑެރަލް

ގާނޫނު އަސާސީ ބައެއް ވަކި ދައުލަތްތަކަށް ދޭއެވެ.) މިހެން ފެޑެރަލް

ދެއްކުންތެރިޔާގެ ޝަރަފުގެ ބޭނުން ވާހަކަ ދެއްކުން ދެކޮޅު

ވަޢުދު ޤާނޫނުގެ ވާހަކައެއް ނުދެއްކުމަށް ވާނެއެވެ.

ނ. ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިޔާއަށް ޤާނޫނުގެ ދައު-

ލަތުގެ އަދުލުވެރިކަން ރިޔާސަތުން މަޖިލީހުގެ

ތެރޭގައި ވާނެއެވެ. މިކަން ޤާނޫނު ރިޔާސަތުން ދިނުމަށް

ލިޔުން ވަކިން ފާސްކުރުން ވާނެއެވެ.

ރ. ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިޔާ ޤާނޫނުގެ މަޖިލީހުގެ

ދުށް ވަކި ގޮތަކަށް ސަލާމަތް ދޭހަވެ [illegible] ...

ކަމެއް ކުރުން ވާނެއެވެ. ޤާނޫނުގެ ...

...

ހުރި ... ވާނެއެވެ.

ބ. ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިޔާ ޤާނޫނުގެ މަޖިލީހުގެ

ރިޔާސަތުން ... ބުނުމަކީ ...

ވަކިކަން ... ވާނެއެވެ. ވާހަކަ ދެއްކުން ...

... ރިޔާސަތުން ... ވާނެއެވެ.

ޅ. ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިޔާ [illegible]

ނަރްސުގެ އިތުބާރާއި ނަރްސުގެ ޤަދަރުގެ އިޙްތިރާމް
ބިބުނުވިޔަގެ ހިތަށް ބަސް ގޮނޑަކަށް ނުވާނެއެވެ. އަދި
ދިމަގުގެ ސަބަބުން އެނގި ދެއްކަ ވާހަކައިން އެހެންމީހުން
ނަށް އެނގި ހުރި ކަންކަމާއި އިއްޔަތް ބުނަން ވީހާ ވެސް
ނުދެކޭ ކަމުގައެވެ.

④ ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިޔާގެ ސިފައިގައި
ހުންނަންޖެހޭ ބައެއް އަދަބުތައް:

ހ. ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިޔާ އެންމެފުރަތަމަ ސަލާމްގޮވާ
ގޮތުގަނޑު އޮޅިގެންނުވާ ތަރުތީބުން ދެކޭ ބަހުން ހިނގާނެ
ނުކުތާ ފާހަގަ ކުރެވެންވާނެއެވެ.

ށ. ވާހަކަ ދެއްކުންތެރިޔާ އެނގި ކަންކަމުން ވާހަކަ
ދެއްކުމުގައި މުހިންމު ތަފުސީލާ ޖުމުލަތަކާ ނުފެތޭ ނަތީޖާތަކެއް
ކަނޑައެޅުން ބޭނުންވެއެވެ.

ނ. ވާހަކަ ދެއްކުމުގައި ގޮތަށްވެސް ވާހަކަ އިތުރު
ބަޔަކަށް ފަހުން ދެއްކެވުން ވާންވާނެއެވެ. މިސާލަކަށް:

ހ. ކުރިމަތިލައި ބަހައްޓާފައިވާ އެއްޗެއްސާ (ފުރަ
ތަށްޓެއް ފަދަ) ކުރުން.

ށ. ހެދުމުގައި، ބޯ ތަނަވަސް ކުރުމާ ގޮވުމުގެ
ޓޯނަށް ކުރުން.

ނ. ޖެހުމުގައި މުސްކުގައި ނުވަތަ ކަރުވަތި
ކުނަވަން ތަކެތިގައި އަތް ޖެއްސުން.

ރ. ކެޓް ވެރިޔާނާގައި ހިފުން.

ބ. ހަޓިފުން ނުވަތަ ކެޓް ބިބާނ އަތް
ގޮތުން ނުވަތަ އުކުމުގައި އަތް ލައިދުން.

ޅ. ފޯރި ނުވަތަ ސަބޯނު ނުވަތަ ހެޔޮ
އެހެން ދާނެ ވަގުތެއް ވަގުތު ޖެހުން.
ނުވަތަ ޖެހެއް އެހީވެދޭ ޖެހެނީ ޓޮޖެހެ
ޖެހުން.

ކ. އާދަޔާ ޚިލާފު ހަލުވި ޖައްސާލުމާއި ވިހަހަ
ދަތުރު ނުވަ ވިހަހަ ދަތުރުކުރުމުގައި ސަލާމަ
ކޮނޑު ޖެހުމާއި ބޮޑަށް ގަނޑުއަޅައިގެ

[illegible]

ބ. [illegible]

[illegible]

[illegible]

ޅ. [illegible]

[illegible]

[illegible]

II - [illegible]:

ހ. [illegible]

[illegible]

ށ. [illegible]

[illegible]

ނ. [illegible]

[illegible] (މިސާލަކަށް:

[illegible])

ރ. ވުޒާރާ ފަރާތުން އިސްތިޢުފާ ދެއްވުމުން ވަޒީރުންގެ

ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވާ ޤާނޫނުތައް ބާތިލު ނުވާނެއެވެ.

III - ހިމެނޭގޮތުގެ ބަރުލަމާނީ:

ހ. ވުޒާރާ ފަރާތަށް ޚާއްޞަކުރެވޭ ބަރުލަމާނުގެ ލިޔުންތަކަ

ލިޔުންތައް ވަކިން އެކުލަވައިލެވޭ ގޮތުގެ ގޮތުގައި ލިޔުއްވުމާއެކު

ބަރުލަމާނުގެ ގޮތުގައެވެ.

ށ. ބަރުލަމާނު ދެމެހެއްޓުން ގެނައުން ބަރުލަމާނު

ދެނެގަތުމަށެވެ. ނަމަވެސް ޤާނޫނީ މުއައްސަސާއެއް

ތަކުން ފަރާތުން ބަރުލަމާނު ދޫކުރެވުނެވެ.

ނ. ވުޒާރާ ފަރާތުގެ ލަފާގެ ނަޒަރުގެ ފަރާތުގެ

ނަމަ އަދި ލިބިދާނެ ކަމަށް އަސާސީ ފަރާތާ ގުޅޭ

ފުރިހަމަވެއެވެ.

ރ. ސަފަރާ ގަވާއިދުގައި ވުޒާރާ ފަރާތުގެ އަސާސީ

ހުކުމުގައި އަދި، ގަވާއިދު ބޭއްވުން ހުރިހާކަމެވެ.

ބ. ރިޔާސަތު ނިޒާމް ރައްކާތެރިކަން ފަރާތުގެ ލަފާގެ

ސަރުކާރުގެ ވަޒީފާތަކުގައި ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރާނެއެވެ.

ގ. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން ޤާނޫނީ ގޮތުން ޝަރުޢީ

އިންތިޚާބު ކުރިމަތިލާ ކަމަށް އިޝާރާތް ކުރާނެވެ.

ޏ. ސަރުކާރު އިންތިޚާބު ހުށަހެޅުމުގެ ޝަރުޠުތައް

ޤާނޫނުން ބޭނުންވާ ގޮތަށް ރައްޔިތުންގެ ޚިދުމަތުގައި

އަލުގައި ، ދައުލަތުގެ ހިންގުމުގެ މަތިން ހުށަހެޅުމުގެ

އިޝާރާތް ކުރާނެވެ.

ސ. ރިޔާސީ މަޤާމަށް ކުރިމަތިލާ ފަރާތްތަކުގެ މަތިން

ޤާނޫނަކުން ކަނޑައަޅާ ފަރާތަކުން ބަލާނެއެވެ.